Kroniek van de abdij van Sint-Truiden

MAASLANDSE MONOGRAFIEËN

onder redactie van

Prof. Dr. A.M. van der Woude (voorzitter), Prof. Dr. W. Jappe Alberts,
Dr. Remigius Dieteren O.F.M., Dr. M. van der Eyken, Dr. A.F. Gehlen,
Drs. L. Smets, Dr. P.J.H. Ubachs, Drs. S. Vandevelde, Dr. Mr. H.H.E. Wouters

Raad van advies

Dr. J. Kremers (Maastricht), Dr. H. Vandermeulen (Hasselt),
Prof. Dr. G. Droege (Bonn)
Prof. Dr. E. Hélin (Luik)
Prof. Dr. J.A. van Houtte (Rome)
Prof. Dr. F. Petri (Münster)
Prof. Dr. H. de Schepper (Nijmegen)
Prof. Dr. M.G. Spiertz (Nijmegen)
Prof. Dr. H. van der Wee (Leuven)

De in deze serie verschenen delen zijn vermeld op pag. 272

De Stichting „Maaslandse Monografieën" werd in 1964 in het leven geroepen
door het Sociaal Historisch Centrum voor Limburg en Limburgs Geschied- en
Oudheidkundig Genootschap en staat onder bestuur van:
Mr. M.A.W. van Oppen (voorzitter), Prof. Dr. J.C.G.M. Jansen (secretaris),
Drs. J.J.C. Huyben (penningmeester), Mr. H.J.J.M. van der Bruggen,
Dr. G.G.P. Linssen, Drs. J.H.M. Wieland, H.J.G. Wijnands

KRONIEK VAN DE ABDIJ VAN SINT-TRUIDEN

1ste deel: 628-1138

vertaling van de

Gesta Abbatum Trudonensium

door

Dr E. Lavigne

met annotaties van

Prof. Dr W. Jappe Alberts

1986
VAN GORCUM, ASSEN/MAASTRICHT

© 1986 Van Gorcum & Comp. B.V., Postbus 43, 9400 AA Assen

Uit deze uitgave mag niets worden gereproduceerd door middel van boekdruk-, foto-offset, fotokopie, mikrofilm, of welk ander medium dan ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever.

CIP-GEGEVENS KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK, DEN HAAG

Kroniek

Kroniek van de abdij Sint Truiden / [vert. uit het Latijn] door E. Lavigne ; met annotaties van W. Jappe Alberts. - Assen [etc.] : Van Gorcum
Vert. van: Gesta Abbatum Trudonensium
1ste dl.: 628-1138. - (Maaslandse monografieën; 43)
Met lit. opg.
SISO eu-belg 943.9 UDC 726.7(493)(091)
Trefw.: Abdij van Sint Truiden; geschiedenis.
ISBN 90 232 2150 8 ing.
ISBN 90 232 2151 6 geb.
ISBN 90 232 2246 6 handelsed. ing.

Maaslandse Monografieën nr. 43
(Ook verschenen in de reeks Werken uitgegeven door de Bestendige Deputatie van de Province Limburg, nr. 22)

Layout en druk: Van Gorcum, Assen

Inhoudsopgave

Inleiding 1

Gesta van de Abten te Sint Truiden geschreven door Rodolf 9
- Eerste boek 13
- Tweede boek 23
- Derde boek 31
- Vierde boek 43
- Vijfde boek 52
- Zesde boek 57
- Zevende boek 74
- Achtste boek, eerste voortzetting 89
- Negende boek 105
- Tiende boek 125
- Elfde boek 138
- Twaalfde boek 151
- Dertiende boek 165
- Noten deel I 174

Gesta van de Abten van Sint Truiden geschreven door een anonymus uit de XIVe eeuw

Eerste deel 181
- Inhoudstafel 183
- Eerste boek 187
- Tweede boek 201
- Derde boek 216

Tweede deel 225
- Noten deel II 246

Inleiding

Er was een tijd waarin vertalingen van Latijnse teksten, die niet een uitgesproken letterkundige waarde bezaten, of niet in scholen gelezen werden, overbodig waren, namelijk toen mensen met belangstelling voor de oudheid of voor de gelatiniseerde middeleeuwen voldoende kennis van het Latijn hadden om, zij het niet zonder moeite, de oorspronkelijke tekst te begrijpen. Die tijd is evenwel voorbij. Stapels Latijnse teksten – uitgegeven of nog in handschrift, waardevol of niet – blijven voortaan voorbehouden terrein voor een kleine minderheid.

Toen Fortuna het mij gunde de gezegende pensioengerechtigde leeftijd zonder al te grote geestelijke averij te bereiken en ik naar een zinvolle vrijetijdsbesteding zocht, koos ik voor vertaalwerk uit het Latijn: teksten toegankelijk maken voor een ruimer publiek in deze tijd, nu de kennis van de oude taal grotendeels wegvalt, maar de belangstelling voor het verleden toeneemt.

Twee problemen werden vlug uit de weg geruimd: keuze van een tekst en het vinden van een uitgever.
Zoals vaak het geval is, stak het toeval een handje toe. Doordat men mij verzocht het leven van Wiric, abt te Sint-Truiden in de twaalfde eeuw, te vertalen, kreeg ik kennis van de Kroniek van de Sint-Trudo-abdij. Vervolgens verklaarde de redactie van de serie „Maaslandse Monografieën" zich bereid om de vertaling van deze kroniek in deze serie op te nemen.

Deze kroniek, bekend als de „*Gesta abbatum Trudonensium*", is een belangrijk document – van uiteraard wisselende waarde – betreffende een van de oudste en belangrijkste abdijen uit onze gewesten. Zij brengt een verslag over wel en wee van de abdij te Sint-Truiden gedurende de periode 628 - 1366, met vervolgen tot 1558.
De Kroniek bestaat, afgezien van de vervolgen, uit vier delen.
Het oudste uit dertien boeken bestaande gedeelte behandelt de periode van 999 tot 1138. Het is ten dele (tot aan zijn ambtsaanvaarding in 1108) geschreven door de abt Rodulfus, die in 1138 overleed. Het deel van deze periode, handelend over het abbatiaat van Rodulfus, is beschreven door een anonymus, een vriend van de abt, en aangeduid als eerste continuator. Aangenomen mag worden dat de boeken I-VII en eveneens het boek IX van de hand van abt Rodulfus zijn en dat de eerste continuator de auteur is van de boeken VIII en X-XIII.

In het volgende gedeelte van de ,,Gesta" is het tijdvak 1138-1180 behandeld, eveneens door een anonymus, aangeduid als tweede continuator. Hij schreef kort na 1180. Zijn bijdrage omvat vier boeken.
Het gedeelte dat de jaren 1180-1366 behandelt, is geschreven door een anonymus uit de 14de eeuw, die als derde continuator wordt aangeduid. Zijn continuatie omvat twee boeken.
Deze auteur heeft zich niet beperkt tot de continuatie 1180-1366, maar heeft ook in drie, aan zijn continuatie voorafgaande, boeken het ontstaan en de vroegste historie van Sint-Truiden beschreven. Zij omvatten de periode 628-999. Van zijn hand zijn ook een aantal aanvullingen betreffende de jaren 999-1138, de indeling in delen, in boeken en hoofdstukken, de samenvatting van de hoofdstukken in een inhoudsopgave.
Tenslotte volgt een laatste voortzetting, de *ultima continuatio* over de jaren 1366-1558, twee boeken met teksten van Moringus en Cruels.

De Latijnse teksten van de ,,Gesta abbatum Trudonensium" vindt men terug in een drietal handschriften.
Het eerste handschrift (A) met de tekst van Rodulfus en de eerste continuator, is vervat in een perkamenten codex in 8°, daterende uit de 12de eeuw, en sedert 1969 in de bibliotheek van de faculteit der godgeleerdheid van de K.U. Leuven.
Het tweede (B) is een perkamenten handschrift in folio; de eerste bladen, een copie van handschrift A, dateren mogelijk uit het begin van de 13de eeuw; de overige bladen, met de tekst van de tweede en de derde continuator, zijn jonger.
Het derde (C) – minst belangrijke – handschrift is een folio-handschrift op papier, een latere weinig nauwkeurige copie van het tweede handschrift, aangevuld met de laatste voortzetting.
Beide laatste bevinden zich in de Koninklijke Bibliotheek te Brussel. De Stadsbibliotheek te Maastricht bezit er een microfilm van.

De Latijnse tekst van de ,,Gesta Abbatum Trudonensium" is tweemaal uitgegeven. Eerst door Koepke in de ,,Monumenta Germaniae historica", S.S., t. X (1852), p. 213 sqq., en daarna door C. de Borman in de serie van de ,,Société des Bibliophiles Liégeois" (1877).
De vervolgen van 1366-1558 zijn alléén door de Borman uitgegeven. Koepke achtte deze vervolgen daartoe niet van voldoende belang.
De tekst over de periode 999-1138, de boeken I-XIII, is door Dom L. d'Achery gepubliceerd in de serie ,,Veterum aliquot scriptorum qui in Galliae bibliothecis, maxime Benedictinorum, latuerunt spicilegium" Parisiis 1655-1677, vol. VII, (1666).
Een nieuwe Latijnse editie wordt voorbereid door P. Tombeur, in opdracht van de Commission royale d'histoire.
De editie van de Borman bestaat uit twee volumina.

In het eerste volumen zijn opgenomen:

A. a. de inleiding tot de editie (p. I-XI);
   b. de tekst van de prefatio (p. 1-5), (Rodulf);
   c. de tekst van de boeken I-VII, 999-1108 (p. 5-119), (Rodulf);
   d. de tekst van de boeken VIII en X-XIII, 1108-1138 (p. 119-141 en p. 171-242), (eerste continuator) en van
   e. boek IX (p. 141-170), (Rodulf);

B. In het eerste volumen zijn ook opgenomen de teksten van vier brieven van abt Rodulf (p. 243-287).

In het tweede volumen treft men achtereenvolgens:

C. a. de inhoudsopgave en de teksten van 4 boeken betreffende de jaren 1138-1180, (p. 1-81), (tweede continuator);
   b. de prefatio, de inhoudsopgave en de teksten van 3 boeken aanvulling betreffende de jaren 628-999, (p. 82-135), (derde continuator);
   c. de inhoudsopgave van en de aanvullingen bij de boeken I-XIII (p.136-168), (derde continuator);
   d. de inhoudsopgave en de teksten die betrekking hebben op de jaren 1180-1366 (p. 168-336), (derde continuator);
   e. de teksten die betrekking hebben op de jaren 1366-1558 (p. 337-392), (continuatio ultima van Moringus en Cruels).

Het aanvankelijke plan om in deze vertaling de ingewikkelde volgorde te herschikken, om een chronologische volgorde van de gebeurtenissen te brengen, om dus de vroegste geschiedenis van de abdij – een bijdrage van de derde continuator, een anonymus uit de XIVde eeuw – vooraan te plaatsen, werd, na beraad, opgegeven. Er werd besloten aan Rodulf de ereplaats te gunnen die hij verdient: hij toch was de vroegste schrijver, de man die de anderen met woord en voorbeeld inspireerde, die de belangrijkste bijdrage leverde.

Bij zijn tekst sluit het verhaal van de eerste continuator zo nauw aan, dat beide één geheel vormen.

In dit deel van de vertaling volgen daarna twee bijdragen van de derde continuator:

- zijn prefatio, zijn inhoudsopgave en drie boeken met de vroegste geschiedenis van de abdij (628-999),
- zijn inhoudsopgave van en zijn aanvullingen bij de tekst van Rodulf en van de eerste continuator.

In dit deel van de vertaling worden opgenomen: A, b, c, d, e; C, b, c.

Prof. Alberts vervolledigt deze uitgave met een lijst van plaatsnamen en met annotaties.

Een register met eigennamen zal de waarde van dit studieboek nog verhogen.

In zijn editie heeft de Borman enkele verbeteringen van de door Koepke uitgegeven tekst aangebracht, met name in de plaatsnamen. Voorts heeft hij zijn editie van een voortreffelijk commentaar voorzien. Dit commentaar is voor een deel overgenomen in de annotatie van de hier uitgegeven vertaling. De tot deze annotatie behorende noten, voor zover die overgenomen zijn uit de editie van de Borman zijn gemerkt (B); indien zij afkomstig zijn uit de editie van Koepke (Monumenta Germaniae historica) zijn ze gemerkt (K). Noten van de vertaler zijn gemerkt (L). De niet B, K of L gemerkte noten zijn van mijn mede-auteur.
Ter ontlasting en vereenvoudiging van de annotatie zijn de plaatsnamen, die verband houden met de geschiedenis van de abdij, met vermelding van hun ligging, in een index opgenomen.

De vertaling volgt de tekstuitgave van de Borman, die gebaseerd is op handschrift A. De Borman vergelijkt de tekst voortdurend met die van de twee andere handschriften, B en C. Daarvan is hier alleen dan melding gemaakt als de variante of de interpolatie van wezenlijk belang is voor de inhoud.
Bij de vertaling is er naar gestreefd om de Latijnse tekst zoveel mogelijk te benaderen. In de niet zelden voorkomende gevallen, dat dit geleid zou hebben tot bijzonder lange zinnen, werden deze zinnen gesplitst. In andere gevallen werd de woordkeuze aangepast aan het moderne woordgebruik.
De bedoeling van abt Rodulfus en van de anonymi, die zijn werk voortzetten, was om door het schrijven van de kroniek een reeks notabele feiten uit de historie van de abdij vast te leggen, die door de nalatigheid van de voorgangers in het vergeetboek dreigden te geraken. Tot die feiten behoorden ook de regelingen en afspraken, die in de loop der tijden met derden gemaakt werden en waarop rechtsaanspraken van de abdij berustten. Soms vermeldt de auteur dat ook uitdrukkelijk; bij voorbeeld in 1138,
in boek XIII, 15, waar hij zegt: ,,Omdat ik wel besef, dat het zijn nut kan hebben voor degenen, die na ons komen, heb ik er voor gezorgd nauwkeurig op te tekenen welke regeling er in dat jaar door toedoen van abt Rodulfus, voor ons tot stand kwam." Het ging hier om goederen, die door een zekere Hezelo aan de abdij onttrokken waren.
Een tweede bedoeling was om de opvolgers aan te moedigen de historieschrijving van de abdij voort te zetten. Gezegd mag worden, dat Rodulfus en zijn opvolgers in deze opzet geslaagd zijn. De historieschrijving in de abdij werd na het overlijden van abt Roldulfus voortgezet tot in de zestiende eeuw, zij het, dat het resultaat na 1366 van mindere kwaliteit was.
Wat de geschiedschrijving betreft over de periode vóór het jaar 1055, het jaar waarin Adelardus II het abbatiaat aanvaardde, kan gezegd worden, dat de gebeurtenissen in de jaren 999-1055 in mindere mate op de voorgrond komen, omdat abt Rodulfus niet over voldoende materiaal betreffende deze periode beschikte.

Eerst de derde continuator vulde deze hiaten aan door gebruik te maken van oorkonden uit die tijd. Te beginnen met het jaar 1055 wordt het verhaal van abt Rodulfus uitvoeriger. Hij bericht omtrent de persoon van abt Adelard II, die in 1082 overleed na een ambtsperiode van 27 jaar. Uitvoerige mededelingen worden gedaan over de goederen van de abdij en over het beheer daarvan, over de aanwinsten en verliezen alsmede over de inkomsten uit die goederen en over de bestemming daarvan. Ook over het bezit van kostbaarheden en over de verwerving en het verloren gaan daarvan worden uitvoerige gegevens verstrekt. Aan de bouwwerkzaamheden aan kerk en klooster wordt in de Kroniek veel aandacht besteed. In verscheidene gevallen waren deze werkzaamheden noodzakelijk omdat de gebouwen tijdens de onderscheidene conflicten, waarin de abdij betrokken was, ernstig beschadigd, soms zelfs grotendeels verwoest waren. Deze conflicten, waaronder die met de ondervoogden, Giselbert van Duras en diens zoon Otto van Duras, en met hertog Godfried van Brabant, worden uitvoerig beschreven. Zij gingen op vreselijke wijze tekeer tegen de abdij en haar bewoners. Alleen al tijdens het abbatiaat van abt Rodulfus werd de abdij viermaal geplunderd door de hertog en de graaf van Duras. De eerste continuator vermeldt daaromtrent: de eerste plundering vond haar oorzaak in het feit, dat graaf Giselbert van Duras partij koos tegen de hertog van Brabant in diens strijd tegen keizer Hendrik V; de tweede plundering vond plaats toen de hertog van Brabant samen met graaf Giselbert de aartsdiaken van Luik, Alexander, steunde in diens strijd om de Luikse bisschopszetel. De derde plundering vond plaats bij gelegenheid van de slag bij Duras, toen de hertog de graaf van Duras te hulp kwam; en een vierde plundering geschiedde in het jaar 1138, toen het verdrag dat tussen de hertog en de graaf van Duras gesloten was, verbroken werd ten gevolge van de komst van het landschip. De komst van dit „landschip" wordt uitvoerig beschreven. De hier bedoelde plunderingen hadden plaats in de jaren 1114, 1119, 1129 en 1138.
De kroniekschrijver wijst graaf Giselbert aan als de veroorzaker van deze plunderingen en verwoestingen. Hij zegt dat zij óf door hem, óf te samen met hem hebben plaatsgevonden. Maar het is de vraag of het alléén maar de boosaardigheid van de ondervoogd was, die de ellende veroorzaakte. De vermelde wederwaardigheden tonen duidelijk aan, dat de abdij in de politieke gebeurtenissen in Neder-Lotharingen betrokken was, onder meer in de vijandigheid tussen de hertog van Brabant en de hertog van Limburg, de oppervoogd van de abdij. Ook in de strijd om de Luikse bisschopszetel in 1119 was de abdij betrokken, evenals in het conflict tussen keizer Hendrik V en de hertog van Brabant. Ook de investituurstrijd ging niet aan de abdij voorbij en veroorzaakte behalve geestelijke nood ook materiële schade.
Het is juist de weergave van de met deze en tal van andere conflicten samenhangende gebeurtenissen, die aan de „Gesta" betekenis als historische bron geeft voor de geschiedenis van Neder-Lotharingen. Belangrijk

daarbij is, dat wij met betrekking tot de periode van circa 1099 tot 1138, en eveneens voor het tijdperk van 1138-1180 te doen hebben met contemporaine geschiedschrijving, immers Rodulfus, die in ieder geval als auteur van de eerste 7 boeken beschouwd mag worden, kwam in de abdij c. 1099 en in 1108 werd hij met het abbatiaat bekleed; dit abbatiaat wordt beschreven door de eerste continuator, een medebroeder van Rodulfus.De tweede continuator voltooide zijn aandeel (1138-1180) circa 1184. Dat betekent, dat de genoemde auteurs, voorzover het gaat om de periode van 1099-1180, de door hen beschreven gebeurtenissen en toestanden zelf medegemaakt hebben of daaromtrent uit de eerste hand bericht ontvangen hebben.
Met het bovenstaande is de inhoud van de Kroniek uiteraard bij lange na niet weergegeven. Afgezien van gegevens over andere gebeurtenissen bevat zij tal van mededelingen van sterk uiteenlopende aard. Het begin wordt gevormd door een uitvoerig verhaal over de heilige Trudo, de stichter van de abdij, die in 693 overleed.
Aan dit verhaal zijn toegevoegd beschrijvingen van wonderen, die op voorspraak van de heilige Trudo en andere heiligen uit zijn tijd geschiedden. De volgende boeken omvatten – behalve min of meer uitvoerige vermeldingen van schenkingen – talrijke politieke bijzonderheden uit de tijd van de Frankische en de Duitse koningen, benevens tal van details betreffende de invallen van de Noormannen, die de abdij van Sint-Trudo verwoestten.
Zes schrijvers hebben deze Kroniek geschreven, elk met zijn eigen opvattingen, eigen talent, eigen tekortkomingen, maar met de gemeenschappelijke mentaliteit van de middeleeuwer. Zij hebben een andere visie dan de moderne mens; zij vertellen in volle overtuiging gebeurtenissen die onze tijdgenoten met scepsis tegemoet treden. De vertaler zou evenwel zijn taak overschrijden, indien hij uit de tekst passages zou wegsnoeien, die zijn belangstelling minder wekken; de vertaler benadert de tekst niet kritisch, hij interpreteert niet.
De vertaaltaak is niet altijd eenvoudig; de moeilijkheid is vaak de keuze van het juiste woord.
Een paar voorbeelden:
De titel ,,Gesta abbatum" wordt vertaald ,,Kroniek van de abdij". Historici maken nochtans onderscheid tussen kroniek en gesta; maar de uitgever gaf de titel ,,Chronique" en wanneer men er naar verwijst spreekt men steeds van de Kroniek. Een ingeburgerde fout dus; maar ook een gelukkige fout! Want over welk specifiek woord beschikt onze taal om gesta te vertalen?
Een ander voorbeeld: een cancellarius is een schrijver van de kanselarij, een kanselier dus. Maar dat woord bezit in modern Nederlands een totaal gewijzigde betekenis. Kiezen we dan voor secretaris? Dan spreken we wel een verstaanbare taal, maar begaan we een anachronisme, want de secretaris is van jongere datum.

Een villa heeft een veel ruimere betekenis dan de moderne mens aan dat woord geeft, zonder dat het helemaal kan gelijk gesteld worden met het begrip dorp.
Is het dan niet begrijpelijk dat een vertaler al eens zijn toevlucht zoekt in het behoud van een Latijnse term, in de overtuiging dat zijn verstandige lezer daarmee beter is gediend dan met een vertaling die op een dwaalspoor kan brengen?
Voor de plaatsnamen verwijzen wij naar de hierbij gevoegde lijst. Aanhalingen uit de Bijbel komen herhaaldelijk voor. Bij de verwijzing naar deze teksten rijzen echter moeilijkheden in sommige gevallen, omdat de verwijzingen uit de Kroniek niet steeds overeenstemmen met dezelfde plaatsen in moderne uitgaven van de Bijbel. Wij verwijzen naar de recente Willibrord-Vertaling (Katholieke Bijbelstichting, Boxtel, 1981), waarvan we trouwens de vertaling overnemen.

Graag danken we vrienden met wie we moeilijkheden konden bespreken of die een aantal passages wilden nalezen: R. Belet, S. Vandevelde, W. Vanhemelrijk.
Onze bijzondere dank gaat evenwel naar Prof. Dr W. Jappe Alberts, die de vertaling nauwgezet op haar juistheid controleerde en op talrijke plaatsen verbeteringen aanbracht, die in deze inleiding het zakelijke gedeelte betreffende schrijvers, indeling, handschriften, editie en inhoud voor zijn rekening nam, en die voor de annotatie zorgde.
Ik prijs mij gelukkig dat zulk een wijs leidsman mij heeft willen ter zijde staan!
Moge deze vertaling over de pioniers in onze streek bijdragen tot een grotere belangstelling voor en een ruimere kennis van onze plaatselijke en regionale geschiedenis.
In dat geval hebben we niet vergeefs gewerkt.

E. Lavigne

Gesta
van de abten te Sint-Truiden
geschreven door
RODULF

Rodulf aan N. heil!
Iedereen, aan wie de goedgunstige hand van een vrijgevige Fortuna voldoende ervaring heeft verleend, weet dat oude wijn, die in koele kelders een heel jaar heeft mogen bezinken, in de herfst voor een tijdje ter zijde wordt geschoven, en dat men in die periode gretiger drinkt van de verse most, die nog zijn natuurlijke vurigheid bezit en nog niet helemaal geklaard is.
Waartoe deze vergelijking?
Niet omdat verse, nog troebele wijn hoger zou zijn aan te slaan dan oude, bezonken wijn, maar omdat nieuwe dingen gewoonlijk een sterkere bekoring uitoefenen op de mensen en hun begeerte prikkelen, totdat ze als die begeerte verzadigd is, met groter verlangen naar het oude terugkeren.
Een ervaren natuur-filosoof zei: „Afwisseling is aangenaam; afwisseling maakt dat de smaak, hoewel op zich zelf minder aangenaam, toch aangenaam overkomt." Uitgaande van deze vergelijking, mijn beste N., proost van Saint-Denis,[1] stuur ik u dit geschiedkundig tractaat; het werd volgens een nieuwe methode opgesteld en handelt zowel over hetgeen zich vroeger als over wat zich nu pas in onze kloostergemeenschap afspeelde. En zoals u gelukkig is bij het gebruik van oude en ook van nieuwe dingen, zo kunt u uit mijn verhaal onze geschiedenis leren, zowel die van vroeger als de hedendaagse. Bovendien hoop ik dat ze bij u de passende belangstelling zal wekken. Hoewel dit verhaal niet veel zal bijdragen tot uw geestelijke ontwikkeling, toch zal het u, die er op uit is het nieuwe te kennen samen met het oude, inzicht geven in de toestand van onze Kerk vroeger en u duidelijk maken hoe ze herhaaldelijk van de hoogste toppen in de diepste afgrond stortte.
Het zal u ook doen beseffen hoeveel moeite het ons kost om de sprankel, die nog nauwelijks brandend bleef na de vorige catastrofe, te beschutten tegen de vijandige winden die haar dagelijks bedreigen, en te zorgen dat die vonk niet helemaal dooft.
U te mogen inlichten zal ons een welkome opdracht zijn, omdat ongelukkige mensen hun smart gewoonlijk beter verdragen, indien ze vrienden vinden die hun met sympathie toehoren.

Hier begint de geschiedenis van de abten van Sint-Truiden
Rodulf, door de genade van God en van de heiligen Trudo en Eucherius, abt van hun klooster, aan allen, abten zowel als monniken, die na hem in dit klooster God zullen dienen.

Ik hoop dat uw leven mag verlopen in overeenstemming met uw geloften en dat gij af en toe mijn zondige ziel zult willen gedenken.
Toen ik nog leefde, dierbare broeders, heb ik dikwijls, ja zeer dikwijls de inhoud van onze kasten grondig nageplozen, omdat ik vurig verlangde te achterhalen wie mijn voorgangers waren, hoeveel er waren, welke geloften ze hebben afgelegd, of allen monnik waren en of er onder hen enkelen kanunnik waren, bovendien welke namen ze hebben aangenomen, hoeveel jaar ieder de leiding had. Ik moet bekennen dat ik niet zoveel inlichtingen heb kunnen weervinden als ik had gewenst; bovendien was er onder de oudere broeders niemand, die kon verklaren ooit in enige lectuur te hebben gevonden of uit gesprekken te hebben vernomen, wat ik zocht te achterhalen. Zelfs kon ik niet uitmaken of dit gemis te wijten is aan een nalatigheid, die bij onze schrijvers veel voorkomt, dan wel of het een gevolg is van herhaalde plunderingen, waarbij wellicht ook boeken verloren gingen.
Dat onze heer de H. Trudo zaliger gedachtenis tot de geestelijke stand behoorde, priester was en de eerste bouwheer van ons klooster, blijkt uit een levensbeschrijving van hem, ook uit een vita van de H. Remaclus, bisschop van Tongeren;[2] in deze vitae kan men heel wat gegevens vinden over burgerlijke gezagdragers en over kerkelijke leiders uit de tijd dat onze reine lelie bloeide. Maar uit deze of andere teksten kan men nergens opmaken of Trudo als eerste het gezag uitoefende in ons pas gestichte klooster, dan wel of het een ander was; evenmin of het seculiere geestelijken, dan wel reguliere monniken waren die hij er onderbracht, en wanneer er voor het eerst monniken kwamen. Terwijl ik dergelijke inlichtingen, die toch wel een getrouwe optekening ten volle waard zijn, opspoorde door lectuur of in een waarheidsgetrouw mondeling verslag, vond ik een klein boekje over het leven van de H. Silvester, over de overbrenging van de H. Benedictus, met nog een sermoen over de hemelvaart van de H. Maagd Maria. Ik heb niet nagelaten de gegevens die ik daarin vond in dit verslag te verwerken. Wij vragen u dan ook, lezers van dit bescheiden werk, ons te willen verontschuldigen, indien we minder inlichtingen kunnen verstrekken dan u zou willen vernemen over een onderwerp, waarover wij zelf niet voldoende inlichtingen konden vinden.
Onze bedoeling met deze kleine bijdrage is: gegevens, die door de nalatigheid van anderen haast in de vergetelheid zijn geraakt, vlijtig te zuiveren en te bewaren voor latere geslachten.
Wij willen ook abten en monniken, die na ons in dit klooster zullen leven, de raad geven zich niet op hun beurt schuldig te maken aan de nalatigheid van hun voorgangers, maar aan de komende generaties een betrouwbare uiteenzetting na te laten.
Wanneer ze in dit verhaal herhaaldelijk iets zullen vernemen over het stichtende of over het afkeurenswaardige gedrag van bepaalde personen, dan zullen de goeden, aangespoord door het voorbeeld van de vromen,

voortgang maken op de weg naar de deugd, terwijl de minder goeden schaamte zullen gevoelen, wanneer men hun het eigen leven als een spiegel voorhoudt, en wellicht hun kwade praktijken afleren.
U krijgt thans eerst een lijst met namen van abten onder ogen: sommige zonder vermelding van het aantal hunner ambtsjaren en ook zonder datering, andere met enkel hun ambtsduur, andere nog met zowel hun ambtsduur als een datering.
Het vervolg heb ik opgesteld dank zij mededelingen van betrouwbare mannen, die de feiten zelf beleefden of die de mensen nog hadden gekend die de feiten meemaakten. Soms deed ik zelf navraag.
Van wat zich hier afspeelde tijdens mijn verblijf of toen ik nog knaap was, zal ik een klein deel, heel waarheidsgetrouw, beschrijven, maar het grootste deel zal ik onbesproken laten uit eerbied voor onze Orde en ook omdat ik niets voel voor een uitgesponnen verhaal.
Hier volgen dan de namen van de abten die vroeger deze abdij van Sint-Trudo bestuurden: Grimo,[3] Reyram, Hardebenus, Columbanus, Angelram, Ambrosius, Giselbert, Adelbold, Hildradus, Sabbatinus, Ermemmar, Radulf, Lodewijk, Ratbert, Rodegang. Hun namen vond ik terug zonder evenwel enige aanduiding over hun ambtsduur.
Vervolgens bekleedde abt Reinier[4] de functie gedurende vijf jaar; Theudefried gedurende dertig jaar,[5] Erenfried gedurende vier jaar.[6] Van hen kon ik de ambtsduur achterhalen, niet echter de kalenderjaren.
De zeer verdienstelijke Adelardus had de leiding gedurende vijfendertig jaar en dit tot 1034; Guntram gedurende eenentwintig jaar, namelijk van 1034 tot 1055. Adelardus II was zevenentwintig jaar abt van 1055 tot 1082.
Tot hier de inlichtingen zoals ik ze vond in het reeds vermeld boekje.
Voor de tijd die loopt van onmiddellijk na Adelardus tot aan mijn ambtsaanvaarding, zal ik enkel een opsomming geven van namen, van mensen die abt waren of het wilden zijn. Want in hun onderlinge wedijver hebben ze een zodanige verwarring veroorzaakt, dat over hen afzonderlijk geen precieze tijdsaanduiding mogelijk is, behalve dan over één van hen; maar over deze man zullen we het uitvoeriger hebben verderop in dit werk. De namen van deze mannen: Lanzo, Luipo, Herman I, Herman II en mijn onmiddellijke voorganger Diederik.
Over de drie abten Adelardus, Guntram, en Adelardus II zal ik een bondig verslag brengen; ik bedien me daarvoor van inlichtingen die ik kon putten uit het verhaal van betrouwbare personen. Over de andere voornoemde abten vond ik niets dat ik met voldoende waarborg van juistheid zou durven neerschrijven.
Tenslotte: al wat ik beschrijf van Adelardus II af tot aan mijn eigen periode heb ik zelf meegemaakt of kon ik zelf meemaken; wat ik niet persoonlijk zag, vernam ik uit het verslag van ooggetuigen.

Hier eindigt het voorbericht en begint de tekst van het werk

Eerste boek

1. De moedertaal van Adelardus was niet het Diets, maar een taal die men verkeerdelijk Romaans, in het Diets Waals noemt.
Adelardus blijkt oprecht begaan te zijn geweest met de familia van ons klooster. Zo leeft er tot op de huidige dag bij velen nog volgend verhaal dat hem typeert. Toen eens, ten gevolge van de mislukking van de oogst, zo vertelt men, in zijn tijd hongersnood heerste,[7] kwamen mensen van beiderlei geslacht en van elke leeftijd nogal opdringerig en meelijwekkend aankloppen om bijstand. Soms riep hij dan sommigen bij zich en vroeg hun schertsend: „Van wie ben jij de dienaar?" of „Jij daar, van wie ben jij de dienares?" Indien ze hem dan antwoordden, bijvoorbeeld: „Van de H. Lambertus" of „Van de H. Petrus" of „Van de H. Servatius" of „Van de H. Remaclus", kortom van een of andere heilige, dan zei hij: „Wat heb jij dan te maken met de familia van de H. Trudo; jouw heer, aan wie je toebehoort moet je maar spijzen." Was er iemand die verklaarde tot de familia van de H. Trudo te behoren, dan kreeg deze van hem dit vaderlijk antwoord te horen: „Dan zal onze heer, de H. Trudo, je vandaag ook spijzen, want dan ben jij zijn dienaar, net als wij."
Daar hij niet beschikte over de onontbeerlijke hulpmiddelen, kende onze gemeenschap tijdens de eerste jaren van zijn leiding, naar ik hoorde, moeilijke tijden. Maar over de voornaamste oorzaak van deze toestand hoorde ik geen bevredigende verklaring.
2. Door de noodkreten, die uitgingen van sommige broeders, werd Theoderik, de bisschop van Metz,[8] zozeer tegen Adelardus ingenomen dat hij hem enige tijd als banneling in Metz vasthield, en intussen onze zaken door zijn vertegenwoordigers liet behartigen. Maar de bisschop van Luik, tot wiens diocees de abt behoorde, deed zijn recht over hem gelden en bewerkte dat hij eervol kon weerkeren. Na zijn terugkeer werd Adelardus zoveel genade deelachtig, dat hij zijn kloostergemeenschap niet alleen rijkelijk kon voorzien van het noodzakelijke, maar dat hij ook zijn kerk binnen en buiten prachtig kon inrichten en uitrusten. Van die kostbare stukken hebben wij er slechts heel weinig nog gezien; dat waren wel zeer waardevolle voorwerpen; de overige, zoals trouwens nog heel wat andere dingen, heeft de woede van woestelingen, die zich aan simonie schuldig maakten en elkaar bestreden om het abbatiaat, op verscheidene wijzen en tijden onherroepelijk te gronde gericht.
Iemand die nu de armoede van onze kerk ziet, haar gebrek aan bestaansmogelijkheden en de afwezigheid van een schat, moet maar niet denken dat ze altijd zo berooid en zo naakt is geweest. Het zal dus zeker niet ongepast zijn en voor de onzen niet kleinerend, indien we hier overnemen wat we in een

boek vonden over onze vroegere schat en over de inkomsten voor de prebende van de broeders.

3. In het jaar 870, derde indictiejaar, dertiende bisschopsjaar van Adventius,[9] werd, in opdracht van deze bisschop, op 15 augustus de inboedel van de abdij opgetekend door zijn afgevaardigden Fredelo en Herigaudus. Hier weerom, zoals in veel andere gevallen, moet men de onzen aanklagen van verzuim; zij noemen de toenmalige abt niet; wel staat de naam van de bisschop van Metz genoteerd, zelfs die van zijn afgevaardigden die de inboedel inventariseerden.

„Als schat in de kerk van Sint-Trudo troffen wij aan: een met goud en zilver bewerkt schrijn met het stoffelijk overschot van Sint-Trudo; een met zilver beslagen schrijn van de H. Eucherius; een reliekhouder van Sint-Trudo in de rechterbeuk; een altaar ter ere van de H. Maria en de H. Petrus met gouden en zilveren beelden, met daarboven een baldakijn; in het midden van dit baldakijn hangt een bronzen, vergulde kroon; verder een altaar ter ere van de H. Stefanus, met zilver beslagen; een kistje versierd met edelstenen en goud; eenentwintig met zilver beslagen kistjes; tien zilveren kruisen, grotere en kleinere; drie evangeliehouders met zilver bewerkt; twee verzilverde granaatappels; negentien zilveren kelken, grotere en kleinere, met patenen; verder nog zes patenen, een gouden kelk met zilveren pateen, ter waarde van acht zilveren pond en half; verder drie kleine gouden kruisen, zes zilveren, twee koperen; vijf draagaltaren met zilveren beslag; drie zilveren wierookvaten, een koperen; zeven zilveren kandelaars; twee zilveren wierookscheepjes; zestien zilveren schotels voor de offergaven; vier zilveren bekers en twee koperen; een kleine, zilveren reliekhouder; een levensbeschrijving van de H. Trudo met zilveren band waarop figuren aangebracht waren; vijf zilveren luchters en zeven tinnen; twee zilveren kronen en acht koperen, gedeeltelijk vergulde; twee zilveren sleutels; verder een gouden sleuteltje; twee met zilver beslagen kromstaven; vier vaandels; drieëndertig kostbare, zijden kapmantels; twaalf kostbare, zijden kazuifels; negen dalmatieken met tunieken voor subdiakens; drie zijden kussens; vierenveertig grotere en kleinere palla's;[10] een palla met franjes en parels; verder tien linnen altaardoeken met zijde bestikt en achtennegentig linnen doeken zonder zijde; vier dompers; acht servetten voor de offeranden; zes linnen, twee wollen draperieën voor het altaar; drie ivoren doosjes; een pul met koperen schenkkannetje; twee zetels met kussentjes; een mes met gouden versiering; verder onverwerkt zilver voor vier pond en half; een dolk; kleine gouden vorken, ter waarde van vijf gouden penningen; een zilveren schaal; twee koperen emmers; twee zilveren en drie koperen ringen om offeranden aan te hangen. Blijven nog verder op te zoeken met edelstenen fraai versierde gouden oorhangers ter waarde van eenentwintig penningen, voorts andere gouden oorhangers ter waarde van dertien penningen; ook nog vijf armbanden ter waarde van zes penningen.

Voor hun onderhoud hebben de broeders honderd twintig manden spelt toegewezen om brood te bakken, wat zestienhonderd schepels vertegenwoordigt (malder); voor het brouwen van bier krijgen ze honderd tweeënnegentig manden gerst, of negentienhonderd twintig schepels. Samen aan spelt en gerst maakt dat driehonderd en twaalf manden of drieduizend vijfhonderd twintig schepels. Ze bezitten ook vijftien vetgemeste varkens, zestig schepels peulvruchten, vierentwintig schepels zout.

4. Dit vormde eens onze schat en de prebende van de broeders, zoals we konden weervinden in een nauwkeurige opsomming opgesteld door afgevaardigden van de bisschop van Metz. Dat was wel een hele tijd vóór Adelardus; toch moet wel het grootste gedeelte behouden zijn gebleven tot in zijn tijd; bovendien heeft hij heel wat kunnen recupereren dat reeds verloren was gegaan; sommige dingen, die hij vlijtig verwierf, bleven tot in onze tijd behouden, niet echter tot aan onze prelatuur. Want – zoals wij boven zeiden en in de volgende bladzijden te gelegener tijd zullen verhalen – heeft de woestheid van verderfelijke lieden, die met hun simonie-praktijken elkaar bestreden om het abbatiaat, jammer genoeg op allerhande wijzen die waardevolle schat van onze kerk verspreid en die onschatbare sieraden onherroepelijk verloren doen gaan. De waanzin van die mannen is er schuld aan dat onze kerk er tot op de huidige dag troosteloos en armoedig uitziet in haar beschamende naaktheid.

Over Adelardus zijn we verder niets te weten gekomen, behalve dan over zijn overlijden. We zullen nu spreken over zijn opvolger.

5. De opvolger van Adelardus heette Guntram. Deze was in Haspengouw uit vrije lieden geboren en vanaf zijn jeugd opgeleid in ons klooster, waar hij werd voorbereid op een priestertaak en doordrongen van de geest van de Regel.

In de tijd dat zijn voorganger, abt Adelardus, door de bisschop van Metz, Theoderik, in ballingschap werd gehouden, kwam Poppo I, de abt van Stavelot, orde op zaken stellen bij ons; het feit is ons bekend, niet de volgorde waarin dit gebeurde. Ondertussen verlieten vele broeders de abdij en weken uit naar verscheidene andere kloosters, verbitterd als ze waren om het verlies van hun herder. Onder hen vermelden we twee mannen, die groot aanzien genoten en uitmuntten door hun godsdienstzin, Gonzelinus en Godizo, dienaren van God; naar het lichaam waren ze broeders, naar de geest één in God. Toen de herder eindelijk was weergekeerd, kwamen ook zij naar de schaapsstal terug en zijn beiden bij ons begraven.

Intussen, toen Poppo I,[11] abt van Stavelot, naar ons klooster gekomen was om er dringende maatregelen te treffen en er de verbannen abt te vervangen, begaf hij zich – naar we vernamen – naar het kapittel van de broeders en begon zijn herderlijke taak met het afnemen van de schuldbelijdenis. Toen hij bij Guntram kwam, viel hem de mooie gestalte van die jonge man op, en, scherpzinnig mensenkenner als hij was, voelde hij ook zijn vroomheid en

nederigheid aan. Die eigenschappen wilde hij aan het licht brengen zo hij in Guntrams daden het bewijs kon vinden voor de deugden die hij bij hem meende te onderkennen.
Toen de tekortkomingen in het klooster hem onder ogen werden gebracht, was het tegen de jonge Guntram dat hij met opzet scherp uitviel; hij wilde diens nederigheid op de proef stellen door zijn eigenliefde te prikkelen. Toen de jonge man tegen de aanklacht als tegen een belediging reageerde, eiste de abt van hem, ten teken van onderwerping, dat hij hem te voet naar Stavelot zou volgen, om daar te boeten voor zijn nalatigheid.
Guntram was in de bloei van de jeugd, elegant, groot en slank. Zijn stem galmde als een klaroen, maar ondanks zijn forse gestalte bleef ze heel aangenaam. Dat hij uit een bekende familie stamde en dat hij van jongsaf was opgeleid voor priestertaak en kloostertucht, hebben we reeds gezegd. Bij de meeste ongebonden jongelingen leiden voornoemde eigenschappen meestal tot hoogmoed; maar onze welgeschapen jongeling was ervan overtuigd, dat ze bij hem eerst welgevallig zouden zijn in de mate dat ze zouden gepaard gaan met onderdanige gehoorzaamheid.
Hij onderwierp zich dan ook onmiddellijk aan het bevel en vatte opgewekt de voetreis naar Stavelot aan. Hij schaamde zich niet om, wat toch ongebruikelijk was, te voet te gaan en liet zich niet afschrikken door de moeilijkheden van de tocht.
Toen de ongeoefende jonge man vermoeid en gebroken aankwam, kreeg hij, op bevel van de abt aan wie de portier zijn komst had gemeld, te horen dat hij de nacht moest doorbrengen aan de poort van het voorportaal, waar gasten ontvangen worden, dus buiten het convent van de broeders. De vrome abt handelde met opzet aldus om een bewijs te verkrijgen van Guntrams nederigheid en ze daarna te kunnen prijzen.
De portier merkte onmiddellijk de vrome nederigheid en de blijde onderwerping op van deze voorname en edele jonge man en ging er met lof over spreken bij de broeders, bij de prior en tenslotte ook bij de abt, zodat hij van hen gemakkelijk kon verkrijgen dat de zo voorbeeldig gehoorzamende jonge man niet uit het convent zou gesloten blijven. Guntram werd daarop binnengelaten in het convent en kreeg een plaats op de laatste rij. Zelfs boven de grootsten bleek hij met hoofd en schouders uit te steken.
25 jan. Die avond werd naar jaarlijkse traditie het feest van Sint-Paulus' bekering plechtig gevierd. Reeds te beginnen met het aanvangsgebed liet Guntram hymnen, psalmen, antifonen, responsoria bevallig en melodieus, maar ook krachtig als een klaroen weergalmen; hierdoor bekoorde hij de oren van alle broeders en trok hij hun aandacht op zich zonder enige afgunst op te wekken. Toen het de beurt was aan de abt om het responsorium te zingen en de bibliothecaris hem het boek voorlegde, gaf de abt hem te kennen dat hij het zou brengen bij die opvallende jongeman, die in zijn plaats zou zingen van af de laatste rij waar hij zich bevond. Nederig ging

Guntram in op dat verzoek; zijn mooie stem was een verrassing; haar welluidendheid en zachtheid ontroerde het hele koor en meest nog de abt zelf, zodanig dat bij 't einde van het vers en het „Gloria patri" de abt hem terstond een teken gaf om de laatste plaats, waar hij gestaan had, te verlaten en zich naast hem te komen opstellen.
Guntram bleef enige tijd in Stavelot en zijn gedrag wekte bij allen steeds grotere bewondering en eerbied op. Hoe hij zich vandaar naar Hersfeld begaf, weten we niet; vast staat evenwel dat hij vertrok, want wij konden te weten komen dat hij in Hersfeld werd aangesteld tot kameraar van de abt. Hersfeld[12] is een koninklijke stichting, bekend om de degelijkheid van zijn onderwijs in de vrije kunsten en de humaniora. Persoonlijk verbleven wij ook enige tijd aldaar bij abt Frederik, en telkens opnieuw stonden we verwonderd over het ononderbroken toestromen van overvloedige rijkdom alsook over de succesrijke wijze waarop de abt de broeders in de vrije kunsten onderwees. De functie van kameraar van de abt was niet dezelfde als die van kameraar van de broeders. De eerste bekleedt een belangrijke erepost; hij deelt immers in de overvloed, staat aan het hoofd van het dienstpersoneel en krijgt daarom voor zijn deel ongeveer het derde van hetgeen men de abt verschuldigd is.
Terwijl Guntram daar verbleef, geraakte hij wegens zijn uiterlijke schoonheid en wegens de adel van zijn karakter in korte tijd gunstig bekend aan het hof, meest nog bij de vrome keizerin zelf.
6. 1034 Ondertussen stierf in ons klooster Adelardus I, die reeds een tijdlang in ere was hersteld, na vijfendertig jaar lang de leiding gehad te hebben over onze gemeenschap. Het bericht van zijn overlijden bereikte spoedig Hersfeld en de keizerin zelf. Onverwijld werd op beide plaatsen beraadslaagd hoe men Guntram het ereambt in zijn geboortestreek zou geven, de prelatuur in eigen streek. Toch was men ook van mening dat dit maar een geringe bevordering betekende voor een zo begaafd persoon, afgezien daarvan dat hij nu te midden van zijn vrienden zou komen; daartegen bracht men in dat hij elders een veel belangrijkere post zou kunnen verwerven. In Hersfeld en bij de keizerin heerste wel vreugde omdat Guntram promoveerde, maar ze waren er ook bedroefd, omdat ze een man met zulke kwaliteiten zouden moeten missen. Van de abt van Hersfeld[13] kreeg hij belangrijke geschenken mee, en van de keizerin nog meer. Met een keizerlijke aanbevelingsbrief op zak en begeleid door een aanzienlijk escorte reisde hij naar Metz om er de goedkeuring van de bisschop te verkrijgen en zonder enige betwisting aangesteld te worden tot abt van onze abdij, die toch ook de zijne was. Bisschop Theoderik was een broer van de keizerin.[14]
Door goddelijke schikking kwamen de boden van de keizerin met Guntram en een afvaardiging van onze broeders gelijktijdig bij de bisschop aan. Deze hoorde beide gezantschappen aan, maar stelde zijn beslissing uit tot de

volgende dag. Toen evenwel, wat later op de avond, beide delegaties afzonderlijk weerkeerden, gaf de bisschop aan twee van zijn dienaren bevel met brandende kaarsen op zijn persoonlijke gouden kandelaren naar Guntrams kamer te gaan; hij liet die kandelaren als zijn persoonlijk geschenk afgeven. Al wat Guntram of zijn begeleiders nodig hadden, werd hun in overvloed geschonken door het bisschoppelijke hof. Uit wat ze zagen konden de broeders afleiden hoe de zaken stonden; bij dageraad betuigden ze eensgezind en met opluchting hun instemming met de beslissing van de bisschop, die hun medebroeder, de eerbiedwaardige Guntram tot hun hoofd aanstelde.

7. Zo werd Guntram te Metz tot abt aangesteld; zijn wijding ontving hij te Luik. Hij trof ons klooster erg verpauperd aan. Ook met het godsdienstig leven was het erbarmelijk gesteld. In korte tijd bracht hij op elk terrein verbetering; de armoede verhielp hij met de geldmiddelen die hij van de keizerin had ten geschenke gekregen en van de koninklijke stichting had meegebracht; de tucht herstelde hij door het voorbeeld te volgen dat hij te Hersfeld had leren kennen. Spoedig kwamen monniken die weggetrokken waren, terug; toen daarop ook heel wat mensen uit de wereld bij ons het habijt aantrokken en een nieuw leven begonnen, kwam ons klooster weer tot bloei; dat was te danken aan de ernst en de vroomheid van de ouderen, maar ook aan de werklust van een groep jonge mannen, die zich aan de Regel onderwierpen. Gedurende de eenentwintig jaar – een tijdspanne die wij konden uitrekenen – die hij aan het hoofd stond van onze gemeenschap, kende deze grote bloei, zowel op wereldlijk als op geestelijk gebied.

8. Tijdens de laatste jaren van Guntrams bewind begon het graf van de H. Trudo te schitteren door talrijke mirakels. Guntram deed zijn best om ze geheim te houden. Hij zag immers duidelijk in wat er ging gebeuren; hij beweerde dat tekens werden gegeven voor de ongelovigen, niet voor de gelovigen (1 Kor. 14,22). De gegrondheid van deze bewering hebben velen van de onzen ondervonden in de periode onmiddellijk na Guntram, mensen die er niet voor terugdeinsden om te midden van de mirakels God nog te mishagen. Onze generatie, die het wel niet heeft meegemaakt hoe de gesel van Gods toorn ons klooster voor het eerst trof, weeklaagt nog altijd in grote onrust, omdat Hij nog altijd niet heeft opgehouden ons te treffen.

9. Het is ten tijde van Guntram dat onze toren grotendeels werd opgetrokken; men geraakte halverwege en kwam klaar met twee gewelven.

Omdat Guntram een elegant man was, zoals we hem reeds beschreven in zijn jeugd, slank en goed gevuld, en aangenaam om aan te zien, en ook omdat hij buitengewoon mooi zong, gunde de kerkelijke leiding te Luik hem de eer om, getooid met al zijn waardigheidstekens, het zangkoor te dirigeren, waar zijn mooie,rijzige gestalte dan de toeschouwers bekoorde en zijn bevallige, welluidende stem zijn bewonderaars betoverde. Moet ik nog meer over hem vertellen?

Vóór hem was er bij ons niemand even waardevol, of er na hem ooit een komt, weet ik niet.
Hij stierf in het jaar 1055, na vooraf biecht te hebben gedaan en het H. Oliesel te hebben ontvangen. Bij volle bewustzijn blijvend verdeelde hij van op zijn lijdensbed nog met wijsheid zijn bezittingen en troostte hij zo goed mogelijk zijn geestelijke broeders. Veel van wat hij ten geschenke had gekregen aan zilverwerk, paarden, levensmiddelen of andere benodigdheden, liet hij na aan dienaren en vrienden. Aan zijn medebroeders liet hij voedsel en kleding in overvloed na, voor een jaar en langer. Hij werd begraven in onze kerk aan de noordzijde bij de buitenmuur, halfweg de verbindingsmuur met de kapittelzaal.
10. De opvolger van Guntram was Adelardus II, uit vrije ouders geboren in het Brabantse dorpje Lovenjoel bij Leuven, waarvan het verkleinwoord Lovinium is afgeleid. Van kindsaf werd hij opgevoed in onze abdij onder de abten Adelardus I en Guntram. Hij was geschoold in de letteren en bezat bovendien enige handigheid in beeldhouwen en schilderen. Na vooraf een niet gering aantal kerkelijke posten te hebben bekleed, werd hij op voorstel van de meerderheid tot abt uitverkoren en gewijd. Zijn abbatiaat stond bij de mensen uit de wereld in hoog aanzien; rijkdom stroomde toe en hij kon zich de weelde veroorloven aanzienlijke uitgaven te doen, temeer omdat hij een machtig en vroom beschermheer had, namelijk Adalbero,[15] de bisschop van Metz, broeder van hertog Frederik.[16] Niemand, geen vorst of geen van onze voogden, durfde de hand uitsteken naar zaken waarbij de bisschop betrokken was; omdat men eerbied had voor zijn heiligheid, maar ook vrees voor zijn persoon, – zijn invloed aan het keizerlijke hof was groot, want leden van zijn familie waren overal binnengedrongen in de adel, die in het bestuur van de beide koninkrijken der Franken invloed uitoefende – heerste overal rust, waarbij onze wereldlijke goederen wèl vaarden.
Ook had de eerbiedwaardige Guntram hem een abbatiaat nagelaten dat rijkelijk werd gespijsd met allerhande inkomsten. Nu in deze periode van vrede de rijkdom nog groeide, kon Adelardus er rustig gebruik van maken, en verzekerd als hij was dat de inkomsten bleven toestromen, wendde hij ze aan tot verfraaiïng van onze kloostergebouwen.
Een bijkomende oorzaak van deze welvaart was het graf van de H. Trudo: dagelijks gebeurden daar talrijke, schitterende mirakels, die alom bekend geraakten. De toeloop van bedevaartgangers werd zo groot, dat niet alleen de omgeving van onze kerk de massa niet kon verwerken, maar dat ook onze stad er niet in slaagde om ze op te vangen. Want tot een halve mijl buiten de stad stroomde de menigte bijeen, niet alleen langs de landwegen maar zelfs dwars door weiden en velden. Dit was haast dagelijks het geval, maar vooral toch op feestdagen. Die menigte bestond uit edellieden en vrijen, maar ook uit volksmensen, vrouwen zowel als mannen. Wanneer ze dan kampeerden in barakken of tenten, met takken of zeildoek afgezet, leek het wel of ze de

stad belegerden. De huizen in de stad zaten vol en konden niet iedereen opnemen. De handelaars slaagden er nauwelijks in met paarden en wagens, karren en lastdieren voldoende aan te voeren om de grote menigte van voedsel te voorzien.
En de offergaven op het altaar?
Ik wil zwijgen over vee, rijpaarden, ossen, koeien, zwijnen, rammen, schapen die in ontelbare aantallen werden geofferd; bovendien ook linnen en kaarsen, broden en kazen waarvan gewicht, getal, waarde niet te schatten valt; ook zilverwerk en een stapel muntstukken die bij het vallen van de avond moesten opgeschept worden. Het verzamelen en bergen van deze offergaven bezorgde werk aan verscheidene dienaren, die daarmee elke dag de handen vol hadden. Die offergaven van de bedevaartgangers, die maar bleven komen, waren niet te tellen, zelfs niet te schatten en de naam van Sint-Trudo, die ons klooster door zijn talrijke en schitterende mirakels overstelpte met rijkdom, werd bekend tot ver buiten de grenzen van het Roomse Rijk. Men zal het misschien niet geloven, maar indien men een juiste schatting opmaakt, dan overtreft de jaaropbrengst van het altaar alle andere inkomsten van ons klooster, zowel nu als toen. En dit duurde niet één of twee jaren, maar zolang abt Adelardus leefde. In vrede en voorspoed kon hij aldus probleemloos een schitterend leven leiden, want alle machtigen hadden ontzag voor ons en het onze. Het ene hadden we te danken aan de glorierijke mirakels van onze heilige patroon, het andere aan het respect dat onze beschermheer, de bisschop van Metz, bij iedereen afdwong. Hoe erg de oorlog ook woedde in het land, hoe groot de tweedracht ook was in het Rijk, wie zich dienaar of dienstmaagd van de H. Trudo noemde, kon veilig op reis gaan en leefde veilig in eigen streek. Zelfs krijgslieden, die wegens vijandelijke aanvallen hun dorp in de omtrek hadden verlaten en in onze stad hun intrek hadden genomen, vonden daar vrede en volstrekte veiligheid, hoewel de stad op dat ogenblik omwalling noch verschansing bezat. Deze veiligheid was zó groot, dat wanneer die krijgslieden hun vijanden nazetten maar dan weer vluchtend, zoals dat veelal gaat, moesten terugtrekken, de vijanden de achtervolging staakten zodra ze de spits van onze toren zagen.
11. Abt Adelardus II maakte van deze belangrijke inkomsten een verstandig gebruik. Hij wilde niet dat ze uitsluitend zouden worden aangewend voor geneugten en weelde. Ook wilde hij niet dat het munster, dat nog geen verval of dreigende barsten vertoonde, naar de vermetele en grootse plannen van sommigen, monniken zowel als leken, zou worden afgebroken. Wel wilde hij het gebouw in de lengte en breedte verruimen en opvangen door een stevige muur, met bezienswaardige zuilen: kortom een schitterend, hoewel erg duur werk.
Opmerkelijk was ook, haast niet om te geloven, van op welke afstand, met welke ijver, met hoeveel blijdschap het volk stenen, kalk, zand, hout en alles

wat bij zulk werk nodig is, dag en nacht, op karren en wagens, bovendien op eigen kosten, onafgebroken bleef aanvoeren.
Het is duidelijk dat de bouwstenen, die voor de fundamenten werden gebezigd en groot en zwaar waren, uit vreemde streken werden aangevoerd, omdat men dergelijk materiaal in Haspengouw niet vindt. Zuilen werden van Worms per schip over de Rijn en van elders met wagens tot Keulen gebracht, en dan kwamen onze mensen, wijk per wijk, en trokken ze vandaar met grote ijver over land tot bij ons, touwen bevestigend aan de wagens en zelf trekkend zonder hulp van os of lastdier.
In groepen, onder het zingen van hymnen, sleepten ze die zuilen, bij ontstentenis van bruggen, zelfs door de bedding van de Maas naar hier. Wat zal ik verder vertellen?
Adelardus beleefde het nog dat de muren voltooid werden en het munster bijna volledig onder dak kwam, behalve dat deel dat begrepen is tussen de hoofdtoren en de grote boog ervoor.
12. Ondertussen beijverde de abt zich al evenzeer om met de opbrengst van de offergaven kerken te bouwen en voor onze gemeenschap hoeven en grond te kopen van edellieden. De helft van wat wij bezitten te Villers-le-Peuplier, al wat wij hebben te Moxhe, verwierf hij van graaf Bruno van Hengebach; daarvoor betaalde hij zevenhonderd mark. Ook kocht hij Staaien voor honderd mark van hertog Frederik, al wat wij bezitten in Herk-de-Stad van graaf Albert van Moha, alsook een deel van wat wij hebben te Sarchinium. Daartoe wendde hij echter ook heel wat voorwerpen uit onze kerkschat aan, o.a. een zware, gouden kelk en de vergulde voorzijde van het schrijn van Sint-Trudo. Ook verpandde hij enkele molens en hij kreeg niet meer de gelegenheid om ze terug te kopen, doordat hij door de dood werd verhinderd.
Volgende kerken liet hij op kosten van onze abdij nieuw bouwen of gedeeltelijk herstellen: ten eerste vergrootte hij onze eigen kerk; ten tweede de kerk van de H. Maagd Maria in onze stad; ten derde de kerk van de martelaar Sint-Gangulfus, eveneens in onze stad; ten vierde de kerk in Aalburg; ten vijfde die van Wijchmaal; ten zesde die van Peer; ten zevende die van Schaffen; ten achtste die van Webbekom; ten negende die van Donk; ten tiende die van Staaien; ten elfde die van Meer; ten twaalfde die van Bevingen; ten dertiende die van Oreye en ten veertiende die van Jemeppe-sur-Meuse.
Ook liet hij ons huis te Luik van de grondvesten af vernieuwen. Hoewel de abt zoveel belangrijke bouwwerken vrijwillig ondernam, vervulden zij hem toch met grote zorg: ze konden zelfs de schatkist van een keizer ledigen. Bovendien waren voor de heren van onze Kerk en voor de machtigen der aarde zijn zorgen geen reden om hem te ontslaan van de last van hun herhaalde bezoek of van belangrijke geschenken bij hun ambtsaanvaarding. Hoewel de opbrengst van de altaargiften wel eens op honderd pond per

week kon geschat worden – waar men nog moet bijrekenen wat bewakers achterhielden of dieven wegnamen – brachten die bouwwerken hem herhaaldelijk in geldnood. Dat viel hem des te zwaarder omdat niemand zulks geloofde.
Bovendien was Adalbero,[17] bisschop van Metz, en, zoals gezegd, broeder van hertog Frederik, gestorven, onze toeverlaat en beschermer, na God en de heiligen, van de aangename overvloed van ons klooster.
1072 Hij werd opgevolgd door Herman,[18] die in opstand kwam tegen keizer Hendrik,[19] die vele jaren later – toen haast allen, van wie nu sprake is, reeds overleden waren – door zijn zoon verdreven werd, naar Luik vluchtte en daar stierf. Om zijn opstand te financieren eiste de bisschop voortdurend geld van onze abt en ,,ontbeende" hem om zo te zeggen. En wat een nog groter onheil betekende, hij dwong hem kerken en cijns af te staan aan zijn beschermelingen.
Eenmaal ging de abt naar Metz omdat die vorderingen hem een al te zware last waren geworden. Maar de teleurstelling die hij daar onderging was zo groot dat hij de H. Stefanus bad, liever thuis rust te mogen vinden in de dood dan nog eens terug te keren naar Metz om er die hardvochtige beslissingen aan te horen.
Ook de Luikse bisschop Hendrik,[20] tijdgenoot van Herman, terroriseerde hem; herhaaldelijk ontbood hij hem en hij gunde hem geen rust, tenzij tegen betaling van grote sommen.
Want hoewel zijn grijze haren en de naderende oude dag elke verdenking ten overstaan van zijn privéleven schenen weg te nemen bij de mensen die hem niet in het hart droegen, werd hij door de bisschop nooit goed aanvaard. Of dit nu het gevolg was van ware beschuldigingen of van valse aantijgingen weet alleen God. Heel wat bezittingen van onze abdij gaf hij als beneficium aan zijn vrienden; van de altaargiften bleef er niets over, zelfs geen stichting ten voordele van de verlichting of een andere voorziening in het klooster.
Hij werd mismoedig; noch de altaargiften, noch de vele inkomsten van een zeer rijke abdij konden hem van zijn zware geldzorgen bevrijden. Graag zou hij naar Siegburg[21] vertrokken zijn en hij had dat ook gedaan indien de toegewijde en vrome proost Gerardus hem niet had tegengehouden.
Eindelijk, in 1082, vond hij rust. Hij had zevenentwintig jaar aan het hoofd van onze abdij gestaan.

Hier eindigt het eerste boek

Tweede boek

1. Na het overlijden van Adelardus II werd onze kloostergemeenschap door erge rampen getroffen. De ene pijn volgde op de andere, zoals de weeën bij een barende vrouw. Dergelijke rampen heeft de wereld niet meer gekend sedert de verschrikkelijke verwoesting van Jeruzalem onder Titus en Vespasianus. Bij het begin van dit tweede boek meen ik aan deze gebeurtenis te mogen herinneren op grond van de oude wijsheid, dat het nauwe pad van de waarheid de vermoeide reiziger uiteindelijk brengt in een brede vlakte waar hij kan uitrusten.
Immers de rechtvaardige en lankmoedige God heeft niet in een opwelling van plotselinge woede onze Kerk te gronde gericht; vol erbarmen heeft Hij vele jaren geduld geoefend, terwijl Hij de onzen onophoudelijk waarschuwde met vreesaanjagende voortekens en met mirakels. De kloosterlingen van toen misbruikten evenwel Zijn medelijden om Hem te beledigen, terwijl ze zich meer en meer overgaven aan wellust en vadsigheid. Hun blindheid en hun misprijzen voor Gods geduld maakte een einde aan Zijn lankmoedigheid. Wat Gods woede nog het meest opwekte, was het feit dat zij niet wilden inzien dat hun zonden de oorzaak waren van de goddelijke bestraffing, en dat God zich van zondaars bediende om hun misprijzen voor Hem te bestraffen. Zo werden ze uiteindelijk door de onstuitbare wervelwind van Gods beslissingen verspreid over vele streken; zij werden verbannen verder weg dan vroeger hun slechte reputatie was doorgedrongen.
2. Zoals we al lieten weten, werden de mirakels bij het graf van de H. Trudo zoveel mogelijk geheim gehouden tot enkele jaren voor het overlijden van abt Guntram. Als wijs man zag hij immers in, dat deze mirakels niet gebeurden wegens zijn persoonlijke verdiensten noch wegens de verdiensten van de zijnen, maar dat zij een aanmaning waren om bij zich zelf en bij de zijnen leven en zeden te beteren, aangezien wondertekens gegeven worden voor ongelovigen, niet voor gelovigen. Hij ijverde zoveel mogelijk om het aantal van de broeders te doen toenemen en om de opdracht waar te maken die hij bij zijn wijding van de Almachtige had ontvangen: er voor te zorgen dat een ijverige kloostergemeenschap al de dagen van zijn leven vrede en welvaart zou ten deel vallen.
1055 Toen hij evenwel gestorven was en Adelardus II hem was opgevolgd, begon men de mirakuleuze krachten bij het graf van de H. Trudo niet langer te interpreteren als een reden tot ongerustheid en deemoed, maar als een factor tot bekendheid en roem. Een ontelbare menigte bedevaartgangers kwam het graf bezoeken. Niet alleen elke dag, maar zelfs elk uur, elke minuut van de dag verdrong de ene menigte de vorige, en zelfs midden in de nacht heerste er een luidruchtige drukte van mensen die kwamen en gingen.

Of nu de broeders het toelieten of niet, op allerlei wijzen drong men het klooster binnen. De voornaamste reden was de bewering dat het water van onze put, die nu nog bestaat, genezende kracht bezat als het gedronken werd uit naam van Sint-Trudo; en inderdaad, het laafde degene, die er uitgeput heenkwam. Er wordt ook verteld dat melaatsen, die met dit water gewassen werden, in vele gevallen genezing vonden. Wat meer?
In de kapel, het koor, de kerk, de kloosterhof, nergens vond men nacht of dag een plaatsje waar de menigte niet doordrong. Die voortdurende drukte en dat lawaai stoorden de ouderen; zij wilden immers God dienen in rust en stilte, en geregeld zoals ze dat gewoon waren. De jongeren evenwel, voor wie godsdienstoefeningen een verveling waren en die de tucht moeilijk verdroegen, prezen zich gelukkig – aanvankelijk zonder er voor uit te komen – dat zij als het ware niet anders konden dan de voorschriften van de regel overtreden. Na verloop van tijd en een geregeld contact met de menigte bedevaartgangers, begonnen ze zonder enige terughoudendheid naar eigen goeddunken te handelen. Ze hielden helemaal geen rekening meer met de bestemming van de lokalen; ze vroegen zich niet meer af of een ogenblik geschikt of ongepast was; de afkeuring en de opmerkingen van de ouderen wezen ze hooghartig van de hand; zelfs tegen de abt traden ze soms brutaal op. Zulke opvatting in het hart van een monnik is toch wel de kiem van zijn definitieve ondergang en leidt onvermijdelijk en onafwendbaar tot de ondergang van de kloostergemeenschap. Ondertussen beijverden ze zich om bezittingen te verwerven, hetgeen hun niet toegestaan was, legden ze alle bescheidenheid af in hun contact met wereldlijke personen, durfden ze dingen die hun niet pasten. Sommigen gooiden de teugels los, wanneer ze trots terugdachten aan hun voorname afstamming; anderen lieten zich beïnvloeden door mensen die hun naar de mond praatten en nu eens fluisterend, dan openlijk de genoegens van de weelde bezongen. Het feit dat zij ongestraft bleven maakte weer anderen, gemene zielen van lage afkomst, stoutmoediger om hetzelfde of nog erger te doen. Wanneer ze dan, tegen elke verwachting in, toch eens gestraft werden volgens de tuchtregels van de Orde, onderwierpen ze zich niet meer.
3. Tot deze ruïneuze achteruitgang van een ten ondergang gedoemde Kerk droeg nog bij wat ik zou durven noemen de gladheid van ons levenspad, omdat dagelijks vrome mannen uit dit leven werden weggerukt, mannen die nog doordrongen waren van de tucht onder abt Guntram. Naarmate hun aantal verminderde, staken hoogmoed en tuchteloosheid feller de kop op. De weinigen die nog in leven bleven, trokken zich verbitterd terug; ze durfden zelfs niet meer hun beklag doen over het onbeschaamde gedrag van de jongeren.
Moeten wij ons tot zwijgen verplicht achten uit schaamte, en uit eerbied voor onze communauteit?
Hoe verder de roemrijke mirakels van de H. Trudo bekend werden door de

verhalen van de bedevaartgangers, hoe erger werd aan de onzen hun werelds leven verweten met lichtzinnige zeden en gebrek aan tucht; want wie van onze Orde de weg van het verderf wilde opgaan, kreeg daartoe voldoende gelegenheid, omdat een massa bedevaartgangers kwam en ging, en ook wegens de afbraak- en verbouwingswerken aan het munster.

4. Omdat – aldus de getuigenis van de H. Benedictus – alle fouten die de volgelingen begaan, terugvallen op de abt, hief de goede God, Die waakt over ons heil, de hand om abt Adelardus te treffen, die lang niet streng genoeg optrad, het gevaar niet weerde dat de zielen bedreigde, en evenmin de dreiging van Gods naderende woede. De Heer trof hem met zinsverbijstering. Zo wilde Hij niet alleen met tekens en mirakels door tussenkomst van de H. Trudo de onzen dagelijks doen weten dat zij hun leven moesten beteren, maar ook door deze slag de broeders vermanen en afschrikken, en hen doen inzien dat het om hun zonden was dat de abt van zijn verstand beroofd werd, juist hij, die hun onzekere stappen moest begeleiden. Hij werd naar Luik overgebracht naar het klooster van de H. Laurentius, waar hij verscheidene dagen als krankzinnige doorbracht in de crypte van O.L. Vrouw, tot hij door haar tussenkomst eindelijk genezing vond bij het graf van de H. bisschop Wolbodo.[22]

Maar zelfs nu wilden de onzen in hun blindheid niet bemerken hoe liefdevol, hoe discreet God in Zijn erbarmen hun de hand van Zijn medelijden reikte en, door het hoofd te treffen, hen waarschuwde voor het gevaar dat het hele lichaam bedreigde. Integendeel, onweerstaanbaar werden ze aangetrokken door alles wat hun verlangen, hun lust bekoorde; zoals we reeds zeiden, maakten ze daarbij misbruik van de gunstige gelegenheid, die de drukdoende menigte bedevaartgangers en de warboel bij de bouwwerken hun boden. Indien iemand iets verlangde dat hij niet bezat, dan zorgden de overvloedige offergaven bij het graf van de H. Trudo er wel voor, dat hij zijn begeerten kon vervullen, want zij konden hun schuldige handen niet afhouden van zulke heiligschennis. Dit gedrag bleef natuurlijk niet verborgen voor onze heren, de bisschoppen van Metz en Luik. Gehoor verlenend aan de verklikking van afgunstigen geloofden ze dat de toestand nog erger was dan hij in feite was, bestraften ze de abt met zware requisities en ontboden hem herhaaldelijk. Al te toegeeflijk hadden abt en ouderen tot eigen ondergang enkele geestelijken opgeleid tussen de leerlingen van onze school; deze klerken nu waren maar al te goed op de hoogte van de toestand, gezien hun vertrouwelijke omgang. Nu bazuinden zij de zaak overal rond; en alles werd nog erger wanneer het van mond tot mond werd verder verteld. Nu eens briefden ze hun beschuldiging over aan de bisschoppen, dan weer gingen ze hen persoonlijk alles uitvoerig vertellen en hitsten hen op al de onzen te verdrijven en te vervangen door andere monniken. Hun onbeschaamde tongen en nog schaamtelozere brieven waren meer nog dan andere beschuldigingen, meer dan de slechte faam die toch alles altijd

overdrijft, rampspoedig voor de onzen, die hen nochtans hadden opgevoed. Zo kwam het dat de twee bisschoppen, Herman van Metz en Hendrik van Luik, tot een eenstemmig besluit kwamen: wanneer de huidige abt, Adelardus II, overleed, zou aan de onzen niemand uit hun groep tot abt gegeven worden, maar om hun ongodsdienstigheid uit te bannen, zou een geestelijke van elders aan hun hoofd gesteld worden. Dat zou een goede en nuttige beslissing geweest zijn, indien ze was ingegeven door wijsheid, die leiding geeft, en niet door woede, die wraak neemt. Wat zal ik er meer over vertellen?

5. 1083 Abt Adelardus II overleed op 6 december.[23] De verkiezing van de nieuwe abt door de broeders werd te Metz vernietigd; op 11 augustus werd in onze kapittelzaal een vergadering gehouden met beide bisschoppen en al onze geestelijken, klerken zowel als monniken. Ook Berengarius, abt van Saint-Laurent[24] was aanwezig; ook Franco, een ouder en bekend man, de vrome scholaster van Saint-Lambert. In aanwezigheid van hen allen werden beschuldigende brieven voorgelezen, geschreven door die klerken die ons slecht gezind waren. Tegen elk van de onzen werden allerhande zware beschuldigingen geuit; tenslotte werd, wegens de opspraak die ze hadden veroorzaakt, tegen allen een gezamenlijk vonnis geveld, dat zij in ballingschap zouden gaan naar andere kloosters, wijd en zijd. Een zware last werd de onzen die dag opgelegd. Niemand immers betoonde medelijden met mensen tegen wie de lankmoedige God eindelijk Zijn woede had geuit, omdat zij reeds lang in hun blindheid waren verstard.

Toen een van de onzen om gehoor vroeg, verkreeg hij dit maar nauwelijks en antwoordde in naam van allen als volgt:

6. „Ik begrijp wel, bisschoppen, die onze heren zijt, en vrome vergadering van geestelijken, abten en monniken, dat onze zonden uw vrome harten sluiten voor medelijden met ons. Maar toch: voorwaarde om tot een rechtvaardig en juist oordeel te komen is dat men de heilige gematigdheid niet uitsluit; zij toch is de moeder van alle deugden. Indien wij, hoe dan ook, gezondigd hebben tegen de regel van de H. Benedictus, die wij tot nog toe hebben gevolgd, dan menen we toch ook dat een regel aan monniken wordt voorgeschreven precies opdat, bij verzuim van die regel, een straf zou opgelegd worden, onder zijn gezag en volgens zijn voorschriften, opdat de menselijke natuur, broos als een vaas waarvan men de roest wegschuurt, verbeterd maar niet geknakt zou worden.

Onze zonden dwingen ons wel, zij het laat, toe te geven dat wij schande hebben gebracht over allen in onze omgeving; maar we willen ook inbrengen dat niet alles waar is, wat mensen die ons niet in het hart dragen met boze tong tegen ons uitbrengen.

Geeft ons dan ook, in overeenstemming met het kerkelijk recht, met onze Regel, met uw heilige plicht, met de aloude tradities van de Kerk, geeft ons, zo vragen wij u, zo smeken wij u onderdanig en deemoedig neerbuigend,

vrome heren, geeft ons een nieuwe abt, nu de onze is gestorven. Als die ons wordt gegeven, zijn wij bereid, in overeenstemming met onze Regel, en, zo u het verlangt, onder uw toezicht, u voldoening te schenken en ons te beteren op elk punt waarvan wij beschuldigd werden en heden nog aangeklaagd worden, zowel ten onrechte als terecht. Indien wij vooraf aan iemand van u moeten verantwoording afleggen, moge uw heilig convent daartoe beslissen.

De man die wij hebben verkozen is niet alleen vrij van elke schuld, maar staat zelfs boven verdenking. Tegen hem kan men niets inbrengen dat zijn afwijzing zou wettigen. Indien hij desondanks wordt geweerd wegens beschuldigingen die men tegen ons inbrengt, ze mogen dan nog vals zijn, geeft ons dan iemand anders, naar uw goeddunken. Wij zullen hem niet afwijzen, hem zelfs ontvangen met open armen, als wij maar een hoofd krijgen onder wiens leiding wij ons kunnen reinigen van de beschuldigingen die men nu tegen ons uit, openlijk of achterbaks."

7. De man die was verkozen, was een degelijk mens, een wijs en godvruchtig monnik goed onderlegd in de profane en de geestelijke literatuur, reeds geruime tijd onze proost, Gerardus genaamd, één van de weinigen die nog gevormd waren door abt Guntram.

Maar, o schande, zo groot was de slechte reputatie van degenen die hem hadden gekozen, dat vooringenomenheid tegen hen sterker doorwoog dan de verdiensten van de uitverkorene. Daar de monniken evenwel Gods welwillendheid en Zijn geduld hadden misbruikt en zolang het oor van hun hart voor Zijn geroep hadden gesloten gehouden, konden zij door een rechtvaardige beslissing van God geen inwilliging verkrijgen voor hun verzoek, hoe verantwoord en in overeenstemming met de Regel dit ook was. Wat nog meer?

Zo eindigde het kapittel die dag met grote woede en verontwaardiging van de bisschoppen.

8. Ze lieten niet blijken hoe ze in 't nauw werden gedreven door de rede en door het gezag van de Regel, maar in het geheim zuchtten ze erover. Als uitvoerders van Gods woede – als 't ware de roede van Zijn gramschap – konden ze niet ingaan op het verzoek van de onzen, zelfs dan niet als ze zulks hadden gewild.

De rest van de dag onderzochten ze samen hoe ze de volgende dag de monniken die zich zouden verzetten tegen ballingschap, met geweld en smadelijk uit klooster en stad zouden laten verdrijven, en hoe deze eenmaal verdreven, nergens medelijden of gastvrijheid zouden mogen ondervinden.

Plechtig en met de stola bekleed, trad de Luikse bisschop Hendrik[25] naar voren en krachtens zijn bisschoppelijk gezag verbood hij aan elke bewoner van zijn bisdom hun onderdak te verlenen; ook gaf hij toestemming aan wie hen ontmoette hun straffeloos af te nemen wat hij in hun bezit aantrof.

Dit was een beklagenswaardige beslissing; was ze niet genomen krachtens

een goddelijk vonnis, dan kan men zich niet voorstellen hoe zij door hemel of aarde kon genomen worden. Maar omdat wij niet de indruk willen wekken dat wij Gods vonnis, dat verscholen ging in de beslissing van de twee bisschoppen, afkeuren, geven we eerbiedig toe dat God, de rechtvaardige Rechter, Zich van hen bediende om de zonden van de onzen te bestraffen. Tot hun ongeluk moet het evenwel gezegd worden dat zij niet eens beseften dat zij de uitvoerders waren van Gods toorn en de roede van Zijn woede. Door hun eigen zonden hadden zij zich de taak, de fouten van anderen te moeten bestraffen, op de hals gehaald.
Dit voerden zij uit niet alleen zonder eerbied voor de Regel van de monniken, maar ook zonder medelijden met mensen, hoe grote zondaars die ook waren. Welke Regel immers, welk kerkelijk voorschrift, welke wetten laten toe dat monniken, die, bij het overlijden van hun abt, in overeenstemming met hun Regel, om een nieuwe abt vragen, die bereid zijn zich te onderwerpen en volgens hun Regel te boeten voor hetgeen valse geruchten of de waarheid hen ten laste leggen, dat zulke monniken door een bisschop in ballingschap worden gestuurd vóór hun een nieuwe abt wordt geschonken en dat, indien ze zich niet onderwerpen, plechtige banbliksems aan alle gelovigen in het bisdom toestemming ontzeggen om hun gastvrijheid te verlenen?
Maar laten wij, zoals reeds gezegd, met eerbied Gods gerechte beslissing in hun onrechtvaardig vonnis aanvaarden; laten wij echter ook hiervan overtuigd zijn: indien schuldigen in nederige onderwerping Zijn bestraffing willen dragen, dan is Gods erbarmen nader bij hen, die Hij bestraffend wil tuchtigen, dan bij hen die Hij uitkoos tot uitvoerders van Zijn gramschap en tot gesel voor Zijn woede.
9. De bisschoppen gingen dus niet in op het nochtans billijke verzoek van de onzen. Ze waren er zich ook niet van bewust dat God Zich van hen bediende om de onzen te straffen, en dit zowel om hun eigen fouten als om de onze. Ze hielden helemaal geen rekening met de nochtans verantwoorde keuze van de onzen, hoewel in de Regel geen enkel beletsel tegen deze verkiezing te vinden was. Zoals ze reeds langs beslist hadden, introduceerden zij de volgende dag, tot verbazing van de monniken, Lanzo als abt. Hij kwam uit Saint-Vincent te Metz, was een vroom man met goede faam. Toch zou het zijn reputatie van vroomheid niet hebben geschaad, indien zij hem van het bestuur van ons klooster hadden weggehouden tot het kerkelijk gezag hem, ondanks zijn persoonlijke weigering, daartoe zou hebben verplicht.
10. Tenzij wij ons vergissen, zijn dit de pauselijke voorschriften die Celestinus[26] uitvaardigde, en die paus Nicolaas[27] herhaalde aan de Franken-koning Karel en aan Egilo, bisschop van Sens:[28] ,,Het is niet toegelaten dat iemand zich andermans loon toeëigent en komende van tegengestelde richting het gezag verovert in een kamp waar hij vreemd is. Dan slechts mag een vreemde uit een andere kerkgemeenschap verkozen worden, als men tussen geestelij-

ken of monniken van de eigen gemeenschap niemand kan vinden die de leiding waardig is. Eerst moet men onder de eigen leden zoeken, vooraleer de voorkeur te geven aan mensen uit een vreemde Kerk. Ieder moet de vruchten van zijn dienst kunnen plukken in de eigen Kerk, waar hij zijn leven lang taken heeft vervuld. Niemand make aanspraak op de verdiensten van een ander, en niemand wage het voor zich op te eisen het loon dat aan een ander toekomt."[29] Dit zijn de pauselijke voorschriften.

11. Indien iemand deze vrome man, abt Lanzo, tracht te verdedigen met de bewering dat het toch om zijn uitzonderlijke godsdienstigheid was dat de twee bisschoppen het eens waren om zijn prelatuur aan de onzen op te dringen, dan verneme hij als tegenargumentatie de richtlijnen van dezelfde paus Nicolaas aan dezelfde Egilo: „Welke waarde heeft een overeenstemming tussen bisschoppen als deze niet verkregen wordt volgens de voorschriften van de vaderen, maar indruist tegen hun Regels?" en iets verder: „Hoe heilig iemand ook is, de verdiensten van een ander mag hij zich niet toeëigenen; in de geboden staat immers geschreven dat men van zijn evennaaste niets mag begeren. Wanneer iemand rechten ontvreemdt, die een ander toekomen, verliest hij daardoor juist zijn heiligheid; want hoe nog spreken van heiligheid, als iemand het loon opeist dat een ander toekomt? Welke heiligheid eigent zich de vruchten van een ander toe?"

Tegen deze kerkelijke voorschriften en tegen dit pauselijk verbod werd dom Lanzo aan de onzen als abt opgedrongen, hij moge dan heilig, rechtvaardig en vroom zijn geweest, zijn aanstelling moge het gevolg zijn geweest van een gezamenlijke beslissing van twee bisschoppen, de onzen mogen zulke maatregel verdiend hebben om hun zonden.

De overdracht van de wereldlijke goederen en van de zielzorg werd door de bisschoppen uitgesteld tot 24 augustus.[30]

De dag waarop het kapittel gehouden werd kwamen al onze confraters in het koor bijeen voor de vespers, terwijl zij het koor vervulden met hun fraaie verschijningen van gecultiveerde mannen, zoals steeds tijdens kerkelijke officies.

Gelukkige Kerk met zoveel bekwame mannen, indien ze door hun zonden God niet tegen zich hadden gekeerd, of zo ze Zijn gramschap hadden weten te ondergaan in nederigheid des harten en in berouw. Maar waarom er langer bij stilstaan?

12. Ingelicht door vrienden dat zij de volgende dag hardhandig en smadelijk in ballingschap zouden worden gedreven, indien men hen nog in het klooster aantrof, geraakten onze confraters in paniek – de mens is van nature al vreesachtig en dat geldt dan zeker voor een eenvoudige monnik – en nog diezelfde nacht zochten ze hun heil in de vlucht. Slechts één hunner, Luipo, verkoos uitdrijving boven vlucht; hij werd overgebracht naar Luik onder abt Berengarius in Saint-Laurent. Slechts enkelen bleven bij abt Lanzo; proost Gerardus namelijk, die door de onzen tot abt was verkozen, verder Bligerus,

ook Herman, een oudere monnik, met een andere Herman, zijn neef, en Engo, die kort nadien in ballingschap naar Metz werd gestuurd. De meeste anderen geraakten verspreid over Vlaanderen, Engeland, Dacië, Saksen en Duitsland. Een minderheid slechts behield het habijt en zocht onderdak in een of andere abdij, een meerderheid zag af van alles wat een monnik kenmerkt en trok als priester van de ene parochie naar de andere. We vinden er ook een aantal weer te Luik en te Keulen, waar ze, na te hebben geboet en na Gods vergiffenis te hebben ontvangen, in de klederdracht van geestelijken leefden als kanunniken. Te Luik gebeurde dit in het klooster van het H. Kruis en van Sint-Jan, te Keulen in het klooster van Sint-George.

13. Ondertussen vatte abt Lanzo, die was aangesteld onder het gezag van twee bisschoppen, de wereldlijke zowel als de geestelijke zaken bij ons krachtig aan en riep een schare monniken uit de streek van Metz bij zich.

1085 Wij kennen Gods geheime bedoeling niet toen Hij de abt met zware tegenslag trof. Spande deze zich misschien al te zeer in om de wereldlijke welvaart te vergroten? Tijdens het derde jaar van zijn abbatiaat, op 9 maart, brandde onze wondermooie munsterkerk af en stortte in. Met zuilen, zoals er in de streek nergens te vinden waren, met een dak, dat niet te vervangen was, was ze een bouwwerk dat bijna voltooid was, dank zij de toewijding van abt Adelardus II.

Deze ramp zou ik niet een ongeluk noemen maar een geheime beslissing van God. De brand begon immers bij een huisje dat op grote afstand lag, en van heel de stad brandde alleen ons munster af. Uit de laaiende brand van die hut steeg tot hoog in de hemel een bol van brandend stro; men zag hem duidelijk neervallen op het nest van een ooievaar, die woonde op een van de twee torens aan de zuidkant naast de oostelijke dwarsbeuk.

Wel liepen inwoners van de stad toe bij de gesloten poort van het munster, maar de broeders, die niet beseften wat er gaande was, beletten hun de toegang net zolang, tot het vuur zich volledig had meester gemaakt van het gebouw. Het stortte dan ook in, dat munster, zoals ons klooster er nooit meer een zal hebben; en die wondermooie zuilen, waarvan men zich nauwelijks kan voorstellen hoeveel moeite het vergde om ze aan te voeren, wat ze kostten, hoeveel bewondering ze wekten, hoe mooi ze waren en hoe groot, ook zij werden door het vuur verteerd en stortten zo fataal in elkaar, dat er met de brokstukken van de twaalf niet één dergelijke zuil vervangen kon worden.

Laten we nu met de beschrijving van deze ramp het tweede boek besluiten om na een korte verpozing met nieuwe ijver het derde boek aan te vatten.

Hier eindigt het tweede boek

Derde boek

1. Terwijl ik in het nauw gebracht word door de zware druk van mijn zorgen, maak ik mij er een verwijt van dat mijn brouwsel wat dunnetjes is uitgevallen. Maar wat maakt dat uit? Indien mijn stijl niet zo geslaagd is dat mijn opstel waard is in de huidige vorm behouden te blijven, dan moge zijn zakelijkheid tenminste de beschaamde schrijver er toe aanzetten zijn stijl op te poetsen. Ondertussen, lezer, schenk aandacht aan de inhoud, niet aan de vorm.

Abt Adelardus II stierf dus op 6 december 1082. Op 11 augustus werd door twee bisschoppen, namelijk Herman en Hendrik, respectievelijk bisschop van Metz en Luik, het kapittel bijeengeroepen dat onze confraters veroordeelde. Tijdens de nacht die er op volgde, verspreidden al onze confraters zich, behalve de enkelen die ik heb opgesomd. Op 24 augustus begon Lanzo, abt van Saint-Vincent te Metz, de uitoefening van zijn abbatiaat bij ons, in de omstandigheden die ik heb beschreven in het tweede boek. In de loop van zijn derde ambtsjaar brandde ons munster uit, namelijk op 9 maart 1085. Ondertussen was er een grondige onenigheid aangaande pausdom en keizerschap gerezen tussen paus Hildebrand, ook Gregorius genaamd, en Hendrik, de Roomse keizer, die later te Luik overleed, waarheen hij gevlucht was om te ontsnappen aan de achtervolging door zijn zoon. De keizer riep te Mainz een vergadering bijeen van bisschoppen die voor hem partij hadden gekozen. Naar hij dacht, verleende de aanwezigheid van zijn paus, Clemens, de aartsbisschop van Ravenna, gezag aan deze bijeenkomst. Daar verklaarde hij de bisschop van Metz, Herman, tot staatsvijand, omdat hij Gregorius bleek te volgen tegen de keizer; hij zette hem af, ontnam hem alle gezag te Metz en verving hem door de abt van de H. Arnulf te Metz, een zekere Walo, die hij tot bisschop aanstelde.

2. Onze medebroeder Luipo, die te Luik in Saint-Laurent in ballingschap was gegaan, ontsnapte ondertussen uit zijn ballingsoord, omdat hij vernomen had dat de Luikse bisschop overwoog hem naar een verder afgelegen plaats te verbannen. Door toedoen van allen die hij meende hem daarbij behulpzaam te kunnen zijn, zelfs door bemiddeling van de keizer zelf, drong hij bij abt Lanzo nederig aan op wederopneming in het klooster waar hij was opgevoed, om daar te leven in dezelfde omstandigheden als de anderen; hij kreeg evenwel geen toestemming. Daarop vertrok hij naar zijn ouders te Leuven en daar, of te Zelem, of elders nog – hij stamde immers uit een adellijke familie – leidde hij een droevig bestaan. Maar hij hoorde van de ruzie die was gerezen tussen de keizer en Herman van Metz, en omdat Herman uit het bisschopsambt en uit de daarbij horende bevoegdheden was ontzet, en de keizer zich ook de beschikking toeëigende over het abbatiaat

bij ons, ging Luipo nu praten met onze broeders die in ballingschap waren gegaan naar het klooster van Sint-Bavo te Gent, ook met enkele anderen die, na een kort verblijf onder Lanzo, van hem weggegaan waren, en zelfs met enigen die nog bij hem waren. Om een lang verhaal kort te houden, deze besprekingen leidden tot het resultaat,niet alleen dat hij het abbatiaat uit handen van de keizer ontving, maar bovendien dat hij zou worden ingeleid in zijn ambt door twee graven, Gerard uit het kasteel van Wassenberg, en Gozwinus, diens oom, uit het kasteel van Heinsberg.[31]
De keizer verantwoordde de benoeming door volgende redenering: enerzijds, dom Lanzo had zijn ambt aanvaard zonder verkiezing, maar was opgedrongen in de plaats van de verkozene van de broeders; anderzijds, het bisschopsambt te Metz was, na de ontzetting van Herman, in handen van de keizer en het abbatiaat bij ons was toch van de bisschop daar afhankelijk. De keizer besloot dan ook dat hij gemachtigd was Lanzo als een indringer te verwijderen en onze broeders iemand van zijn keuze te geven. Deze redenering lijkt mij evenwel geen steek te houden. Indien de bisschoppen bij ons tegen de kerkelijke voorschriften hadden gehandeld, dan moest een optreden tegen Lanzo eerder steunen op pauselijke voorschriften dan op een verordening die, hoewel uitgaande van de keizer, niet wettelijk was. Maar de menselijke begrippen van rechtvaardigheid en logica komen niet ter sprake, wanneer God, de rechtvaardige Rechter, op het einde van zijn geduld, vergramd optreedt volgens recht en rede.
Het eerste gevolg van de redenering en van de beslissing van de keizer was, dat Luipo bij ons zijn intrede deed als abt. Of hij toen en bij een latere gelegenheid welkom was en langs de voordeur binnenkwam, zal uit het verdere verhaal blijken.
26 mei 1085 Met veel militair vertoon trad hij dus in functie op 26 mei, de tweede dag van de kruisdagen. Lanzo vreesde hardhandig te worden aangepakt en liet zich niet zien. Met enkele monniken zocht hij toevlucht in de toren.
Zo was hij de eerste die daar bescherming zocht; dit feit bleek later een noodlottig precedent te zijn geweest. Tijdens latere wanordelijkheden was het vertrouwen waarmee men beschutting zocht in de toren, oorzaak van de totale ondergang van ons klooster. Daaraan dacht de vrome man natuurlijk niet toen hij de toren beklom; hij dacht er alleen maar aan zich daar in veiligheid te brengen, tot hij met de hulp van de bisschop kon ontsnappen. Maar ons oproerige volk, dat zich gemakkelijk leent tot wanordelijkheden, herinnerde zich in een periode van onlusten, toen het de kans greep om door een opstand zijn rechten op te eisen, hoe deze man daar, gedwongen, zijn toevlucht nam. Wijzelf herinneren ons nog zulk voorval; wij hebben later persoonlijk beleefd hoe onze stad bijna totaal uitbrandde, en, erger nog, hoe op een bepaald ogenblik dramatische dingen gebeurden in deze toren, waarbij stromen bloed vergoten werden.

3. Enkele medebroeders, die de leiding van abt Lanzo onwillig verdroegen, kozen onmiddellijk partij voor Luipo. Onze leenmannen, op enkele uitzonderingen na, en de inwoners van de stad legden hem de eed van trouw af. Ondertussen bad Lanzo met slechts enkele monniken de litanieën van de kruisprocessie binnen de kerkmuren; Luipo trok door de velden, zoals dat gebruikelijk was, vergezeld van de meerderheid van onze broeders en van een hele stoet leken. Onze mensen komen gemakkelijk in verzet en zijn wispelturig; dat ondervonden we nog in onze tijd. Wij maakten het mee in alle felheid heel de tijd dat een van de monniken zich bleef verzetten tegen onze ambtsuitoefening.
Maar wat aarzel ik?
Tenslotte braken de aanhangers van Luipo aan de kloosterkant de deur van het munster open, dwongen abt Lanzo zich in de toren terug te trekken en sloten hem daarin op. Wij vernamen dat hij daar in zulke ellende geraakte, dat hij gedurende enkele dagen door arme vrouwen langs de vensters moest bevoorraad worden met grof, uitgedroogd brood, en dat hij gelaafd werd met een bekertje gewoon water. Dat alles duurde vijftien dagen.
9 juni De vijftiende dag eindelijk, het was toen pinkstermaandag 9 juni, stuurde de bisschop van Luik[32] abt Berengarius van uit het klooster van Saint-Laurent te Luik; met een eenvoudige list bevrijdde deze Lanzo uit de toren en nam hem met zich mee naar Luik. De bisschop stelde alle inkomsten die wij betrokken uit Seny, Jemeppe-sur-Meuse, Vilers-le-Peuplier en Oreye te zijner beschikking. Ondertussen overwoog hij hoe hij tegenover Luipo zou optreden.
Luipo liet intussen geen tijd verloren gaan maar ging naar Metz en stelde daar zijn staf ter beschikking van Walo,[33] die tot bisschop was aangesteld ter vervanging van Herman.[34] Hij kreeg zijn staf terug uit handen van Walo; dat gebeurde in tegenwoordigheid van vele broeders en van enkele gegoede burgers uit onze stad.
15 juni 1085 De Luikse bisschop deed bij abten, aartsdiakens en heel de kerkgemeenschap zijn beklag over deze aanmatiging van Luipo en over diens misprijzen voor de Kerk van Sint-Lambertus. Met hun instemming excommuniceerde hij Luipo en zijn aanhangers op 15 juni, octaaf van Pinksteren.
4. Helaas! Helaas! Onze ellende groeit naarmate het verhaal vordert. Deze golf van rampspoed stompt de geest af en maakt de pen stomp en uit angst voor het schrikwekkend beeld vreest de schrijver alles aan het licht te brengen.
Twee jaar nadat onze eertijds zo wonderbaar mooie kerk een eerste maal de prooi werd van de vlammen, op een ogenblik dat de as van de kerk als het ware nog smeulde, moeten we thans verhalen hoe heel onze stad een grote puinhoop werd, hoe mensenbloed niet slechts de vervallen en halfverweerde

muren van onze kerk bezoedelde, maar overvloedig spatte tot op het voetstuk zelf van de altaren.
De vraag was nu hoe Luipo zou reageren. Hij begreep dat van bisschop Hendrik geen tegemoetkoming te verwachten was; hij ging dus met zijn problemen telkens weer naar de keizer. Deze ondervond evenwel moeilijkheden vanwege de verwikkelingen tussen keizerrijk en Kerk en stelde Luipo's probleem uit tot op een hofdag te Aken. Deze vond plaats op kerstdag. De bisschop en Luipo waren beiden aanwezig. Ze discussieerden lang en fel in het bijzijn van de keizer. Tenslotte gaf de bisschop toe, meer omdat hij zwichtte voor de keizer dan omdat hij overtuigd was van het goede recht van Luipo. Hij trok de excommunicatie tegen Luipo en diens aanhangers weer in. Het edict tegen onze medebroeders bleef evenwel gehandhaafd, in afwachting dat Luipo onder vrijgeleide naar Luik zou komen, om daar tijdens een audiëntie rustig na te gaan welk gevolg kon gegeven worden aan het verzoek van de keizer. Op de vastgestelde dag bemerkte Luipo dat zijn begeleider, namelijk Koenraad,[35] de bisschop van Utrecht, die hem ter zitting bij de keizer beloofd was, niet was opgedaagd. Toch begaf hij zich naar de afspraak. Dienaren van de bisschop vingen hem evenwel op in een hinderlaag bij Jupille, in de omgeving van Luik, ranselden hem af en beroofden hem. Toch liet hij zich daardoor niet afbrengen van de voorgenomen tocht. Het concilie was in vergadering bijeen; Luipo kreeg bevel binnen te komen. Hij weigerde, tenzij hem vooraf werd teruggegeven wat men hem ontnomen had, en het beloofde vrijgeleide opdaagde. Tot driemaal toe werd hij ontboden, maar om de aangehaalde reden bleef hij weigeren te verschijnen; tenslotte werd hij geëxcommuniceerd. Zo keerde hij, ontgoocheld, terug naar zijn klooster, regelde er de lopende zaken en reisde onmiddellijk door naar de keizer. Hij liet geen tijd verloren gaan!
Zijn partijgangers belegden intussen een vergadering en bespraken daar een plan om onze toren tot een bolwerk om te bouwen; ze schaften zich het daartoe noodzakelijke aan, alsook het onontbeerlijke om een belegering te doorstaan. Een groep ondernemende jonge mannen werd daartoe uitgekozen; zij stonden sterk door hun lichamelijke kracht en door hun familiale aanhang, maar aan overleg ontbrak het hun. Zij hoopten dat, mocht de Luikse bisschop Lanzo in zijn gezag willen herstellen, de vrees die de versterkte toren wekte, hem daarvan zou doen afzien, in afwachting dat hun heer Luipo van de keizer zou weerkeren met een vredesregeling. Door goddelijk raadsbesluit waren diegenen in onze stad, die de naam hadden wijze mannen te zijn en die al wat ouder waren, zo verblind dat zij er zelfs geen vermoeden van hadden tot welke rampspoed de beslissing zou leiden; met hun medewerking, althans met hun instemming of zonder enig verzet van hunnentwege, lieten zij van Gods huis een militaire burcht maken, om niet te zeggen een rovershol en een toevluchtsoord voor heiligschenners.
Ondertussen namen die nieuwe kasteelheren hun intrek in de burcht die ze

hadden ingericht, zonder enig ontzag voor God, de gebruiksvoorwerpen uit de kerk misbruikend. Met altaardraperieën en met tapijten, waarvan er op dat ogenblik vele en kostbare in onze kerk voor handen waren, schermden ze overal aan de buitenzijde van de toren een wandelgang af, waarachter ze zich konden beschermen tegen de hitte van de zomerzon; daar dronken, aten en sliepen ze in weelde. De ruimte van het munster die begrepen is tussen de toren en de eerste boog vóór de toren, hadden ze als een buitenverschansing met de eigenlijke versterking verbonden; door uit de vensters van de drie torens, die op één lijn lagen, balken te steken, hadden ze langs de buitenkant om de torens heen een rustige wandelgang tot stand gebracht. Daarbij maakten ze, zoals we al zeiden, overvloedig misbruik van draperieën en tapijten en andere kerkbenodigdheden. Ook de cijnsrechten en de annonen, die behoorden tot de prebende van de broeders, wendden ze kwistig aan voor eigen vraatzucht en genot. Welgeteld vertoefden toen slechts acht broeders bij ons. De godvrezenden waren door een beslissing van de Luikse bisschop verspreid over andere kloosters; anderen hadden de monnikspij afgelegd, trokken als ballingen rond en misbruikten hun geestelijke kleding. Sommigen van degenen die bij Luipo waren gebleven waren misschien niet de aanstokers van al deze rampen, maar werkten ze wel in de hand, en hun dwaasheid goot, evenzeer als de woede van de onruststokers, olie op het vuur van de opstand.

5. Toen dan eindelijk vooraanstaanden van de stad een einde wilden maken aan het schaamteloze optreden van de bezetters, slaagden ze daar niet meer in. Sterk door hun aanhang, hun wapens en bovendien door hun stevige verdediging, wilden de bezetters slechts gedwongen terugkeren naar de normale toestand. Zo kwam het tussen hen herhaaldelijk tot ruzie en er werd verbitterd gevochten op het kerkplein en zelfs op het binnenplein.

Het is in die dagen dat de vloed bedevaartgangers ophield die, zoals eerder beschreven, dagelijks in drommen hun offergaven kwamen brengen op het graf van de H. Trudo, want het krijgshaftig en zelfs diabolisch aanzicht, dat die bandieten met hun versterkte toren aan Gods huis hadden gegeven, deed hen huiveren om nog langer te komen; bovendien schrikte het bisschoppelijk verbod hen af, en ook dat die heiligschenners voordeel zouden halen uit de offergaven van de gelovigen.

Volstaat dit?

6. Uitgedaagd door deze en nog ontelbare andere aanmatigingen van de onzen bracht de Luikse bisschop eindelijk een leger op de been; het was niet meer een kerktoren maar een rovershol dat hij wilde innemen. Op 5 juli,[36] een maandag, sloeg hij het beleg voor onze stad; zijn tent stelde hij op bij de poort naar Sarchinium. In die tijd was onze stad volledig en degelijk omwald; boven op de wal waren stevige palen met grote, houten panelen aangebracht. Boven elke poort waren nog hoge torens getimmerd, die in 't midden en rondom bekleed waren met een dicht vlechtwerk, waar de

pijlpunten niet doorheen konden. Bovendien rees de stoere toren van de abdijkerk als een hoge burcht midden in de stad op. Zo een toren paste niet bij een abdij maar bij een oorlogszuchtige stad of een koningsburcht.
Daarenboven stond er nog een stevige muur van de kloosterkerk, die na de brand van het dak in het voorafgaand jaar naakt, maar volledig was blijven staan. Deze vormde een grote omheining waarbinnen een grote ruimte, die een geschikte en veilige wijkplaats bood voor hen die in de toren verbleven.
Onze bevolking vertrouwde op deze versterkingen alsmede op een grote troep vechtlustige en vermetele mannen, aan wie – dat is bekend – het onze stad nooit heeft ontbroken. De eerste dag van de belegering deden ze herhaaldelijk gewaagde uitvallen tegen het leger, zozeer zelfs dat ze de bisschop dwongen zich terug te trekken en versterking te roepen.
Ze hadden deze belegering echt niet moeten vrezen, indien ze God niet tegen zich hadden, Die wraak nam en de inneming toeliet, omdat ze een onrechtvaardige zaak verdedigden en Zijn huis hadden geprofaneerd.
7. De volgende dag reeds kregen ze ruzie onder elkaar; sommigen spraken voorzichtig over onderwerping, anderen schreeuwden om verdere strijd. Tegen de zin van de bezetters van de toren leverden zij, die reeds spijt hadden over hun opstand, gijzelaars aan de bisschop. Aan de bezittingen van de bewoners zou niet worden geraakt, hun persoonlijke veiligheid werd gewaarborgd: onder deze voorwaarden zou de bisschop de belegering opgeven en de inwoners hun verzet. Maar welk overleg, welk plan kan uiteindelijk ontkomen aan een beslissing van een vertoornde rechter als God? Zelfs berouw kan soms zonder uitwerking blijven, als we namelijk over een verkeerde daad spijt hebben, meer uit vrees dat wij iets van onze wereldlijke goederen zouden verliezen, dan omdat wij de bedoeling zouden hebben God, Die we beledigd hadden, door onze boete te verzoenen.
Er bestond in die tijd tussen de inwoners van Brustem en die van Sint-Truiden nog altijd een felle, oude vete, gevolg van een vroegere strijd. Ze had zowel in het ene als in het andere kamp veel mensenlevens gekost, vooral onder de betere standen; die strijd werd geleverd met lans en pijl, meestal met het zwaard. Toen nu de Brustemnaren hoorden dat over vrede werd onderhandeld tussen de onzen en de bisschop, zagen ze dit met lede ogen gebeuren en verstoutten zich, op een of andere wijze, de ondergang van de onzen te bewerken.
8. Zij verbraken het gegeven woord, waarmede de bisschop onze gijzelaars had aangenomen, op hetzelfde uur waarop deze bij hem waren gekomen. Op enkele eenzame plaatsen sprongen ze over de wal in onze stad. De onzen vermoedden niets minder dan dat; nu vrede gesloten was en gijzelaars waren uitgeleverd, hadden ze de wapens neergelegd en hielden zich rustig. Eerst werd heimelijk brand gesticht, vervolgens werd met geschreeuw het voetvolk opgeruid. Tenslotte rukte het leger overal te vuur en te zwaard onze stad binnen in de hoop op buit en om gevangenen te maken. Ze letten niet

eens meer op de bisschop, die hen dit wilde beletten: men liet hem alleen achter! De bisschop, die niets afwist van de list der Brustemnaren, kon die inval bezwaarlijk goedkeuren, omdat hij gijzelaars had aangenomen. Hij weende, zegt men, en slaakte een diepe zucht, toen hij zag hoe de vlammen uitsloegen uit de kerk van O.L. Vrouw en haar vernielden. De onzen grepen, laat weliswaar, maar dapper, naar de wapens. Op pleinen, op kruispunten, in enge steegjes die zij beter kenden dan de vijand, doodden zij talrijke indringers. Hier evenwel hield het vuur hen tegen, elders de wapens. Op het marktplein werd een verbitterd gevecht geleverd.
Dit wapengeweld en dit bloedvergieten maakten van deze dag een ongeluksdag. Heel het marktplein zag er huiveringwekkend en bloedig uit. De overmacht behaalde tenslotte de overhand en dwong de onzen zich terug te trekken tot op het voorplein van de kerk. Helaas! Hoeveel bloed werd daar vergoten vóórdat de onzen, gedwongen, zich terugtrokken binnen de poorten van het munster! Want degenen die zich op de toren bevonden, bestookten de vijand met alle mogelijke afweermiddelen, van verre of van nabij; zelfs enkele monniken, die later nog met ons leefden, hadden zich manhaftig omgord om aan de verdediging deel te nemen.
9. Bedroevend schouwspel was het van uit de vensters van de toren een afbeelding van God te zien, het heilig kruisbeeld te zien hangen, en ook de opdringerige menigte haar pijlen te zien richten op het schrijn van de H. Eucherius, dat was tentoongesteld. Toen de ontsnapten binnen de kerkmuren waren opgenomen en zij de poorten hadden gesloten, begon de vijandelijke menigte, opgezweept door wraakgevoelens om haar eigen verliezen, en bovendien gretig naar grotere buit, ijverig te zoeken naar een toegang in de muren van het munster om een toegang tot de onzen te verkrijgen. Tenslotte sloegen ze een bres in de muur aan de zuidkant, bij de ingang van de crypte; ook langs de vensters begonnen ze binnen te dringen in de kerk. Ondertussen hielden de onzen zich stil en veinsden grote angst of dat het gebouw verlaten was. Ze lieten een groot aantal vijanden binnenkomen en vielen hen dan plotseling aan. Ze slachtten hen niet alleen af, maar ze offerden hen wreed op de altaren zelf, waarop ze klommen. Er had, o schande, in het huis van God een afschuwelijke slachting plaats; mensenbloed vloeide rijkelijk, ledematen van gedode vijanden lagen her en der bij hopen, de lichamen werden opengereten door de razende zwaarden en ingewanden lagen verspreid. Niet alleen de muren en de vloeren werden bespat met mensenbloed, maar ook de altaren en de graven van de H. Trudo en de H. Eucherius geraakten, helaas! helaas! bezoedeld door de drek van de uitgerukte ingewanden. De zo jammerlijk behaalde overwinning volstond de onzen nog niet. De ontzielde lichamen werden in een razende vuurhaard geworpen; de felle vlam likte hen ruw; met uit de brand gesleepte balken legde men een groot vuur aan, dat verder woedde, terwijl het vuil uit de ingewanden een verpestende brandgeur verspreidde.

Was dat, heilige Trudo, de betekenis van de mirakels, die voordien zo lange tijd, zo talrijk, zo schitterend gebeurden bij uw graf? Inderdaad, dat voorspelden ze; de zachte vermaning van uw mirakels volstond evenwel niet voor de onzen om hun onverschilligheid af te leggen, integendeel: toegevend aan losbandigheid en luiheid, misbruikten ze de onschatbare giften op uw altaar; ze verdienden dan ook dat Gods verschrikkelijke toorn op hen neerkwam. De vrome en verstandige abt Guntram had dit reeds veel vroeger begrepen; toen in zijn tijd de eerste mirakels plaats vonden, zei hij reeds, verwijzend naar de Schrift, dat tekens in de eerste plaats voor ongelovigen, niet voor gelovigen worden gegeven. De goddelijke vermaning, die door deze tekens tot uiting kwam, had hem nederiger gemaakt en voorzichtig, en hij spande zich aanvankelijk fel in om de mirakels die in zijn tijd geschiedden te verbergen. Daarna predikte hij dagelijks dat deze mirakels een aansporing moesten zijn tot bekering, zowel bij zichzelf als bij zijn medebroeders. Omdat de onzen zijn vermaningen in de wind sloegen, kwamen ze eindelijk terecht in de ellende die we pas beschreven.
Hoe verliep nu het gebeuren verder?
De hele dag duurde de strijd. Gelukkig viel de nacht en staakten de vijanden, aan beide kanten, het gevecht. In heel de stad was er geen huis, zelfs niet het kleinste, dat die dag aan de brand ontsnapte. Tijdens de nacht namen onze overlevenden de vlucht, want ze hadden in het klooster geen voorraad opgeslagen om de strijd te kunnen voortzetten. De enkelen in de toren, die de grootste schuld hadden aan de ramp, verkeerden in twijfel. Zij vertrokken echter nog niet in die nacht, maar stuurden boden naar graaf Arnold van Loon[37] en gaven de toren aan hem over.
10. Helaas! Helaas! Slechts onder zuchten en tranen kan ik spreken over de schat van onze kerk, die toen nog zo schitterend was; door degenen die zich nu overgaven, was hij naar de toren overgebracht; maar door degenen die de toren hadden in ontvangst genomen, werd onze schat nu op alle mogelijke wijzen verspreid. Hoe werd er de spot mee gedreven en dit niet alleen door mannen of vrouwen, maar ook door aankomende meisjes en publieke vrouwen. Die dag werd onze kerk leeggeroofd binnen en buiten, ontdaan van al wat haar glorie betekende.
Enkele monniken, die wegens hun hoge leeftijd de plaats niet hadden kunnen verlaten tijdens de belegering, poogden nu ongemerkt weg te komen, nu ze niets dan rampspoed zagen, niets dan puin en verlatenheid. Ze begaven zich op weg naar Melveren, maar werden gegrepen door trouweloze mensen uit onze stad, die nog altijd de les niet hadden begrepen; ze kregen slagen, werden beroofd en in handen gespeeld van de Luikse bisschop om hun straf te ondergaan. Onder hen bevonden zich twee flinke mannen, uitzonderlijk onderlegd in de letterkunde en goed op de hoogte van de gebruiken in ons klooster. De ene was prior Libertus; aan zijn vlijt hebben we verscheidene degelijke boeken te danken, die zich nu nog in onze

bibliotheek bevinden; ook vermeerderde hij de schat van onze kerk belangrijk; tijdens de rampspoedige dagen zijn die voorwerpen, samen met andere goederen, echter verloren gegaan; dit gebeurde door de heiligschennende handen niet uitsluitend van rovers, maar zelfs van de onzen. De andere heette Stepelinus,[38] bij wiens begrafenis wij jaren later nog aanwezig waren. Anderen wisten te ontkomen, hoe moeilijk dat ook ging. Tegen de verwachting van de deugnieten in liet de bisschop hen ongestraft vertrekken; hij verbande hen wel uit zijn bisdom.

11. 8 juli Dit speelde zich af op 8 juli. Intussen behield graaf Arnold van Loon onze toren als bolwerk. In het klooster verbleef niemand meer, geen knaap, geen jonge man, geen oude man, geen monnik. De muren van klooster en kerk waren naakt en half verwoest; een angstaanjagende eenzaamheid heerste er dag en nacht. Zelfs voor zijn vijanden was de jammerlijke aanblik van het eens zo glorierijke huis bedroevend. Waar eens bij vespers, nachtofficie en metten het koorgebed zo stemmig weerklonk, kon men nu het gekrijs horen van vleermuizen en het onheilspellend geroep van uilen.

Hier zou men kunnen toepassen wat de Heer, bij monde van Jesaja, tegen Babel dreigend voorspelde: ,,Babel, de trots van alle koninkrijken, het sieraad en de trots van de Chaldeeën, ondergaat het lot van Sodom en Gomorra, die door God zijn verwoest." (Jes. 13, 19) En ook deze voorspelling van Jeremia: ,,Meedogenloos heeft de Heer het gebied van Jakob verwoest; en in Zijn woede heeft Hij de sterkten van Juda geslecht." (Klaagl. 2,2) En verder: ,,Zijn woede op Jakob: een laaiend vuur dat alles verteert." (Klaagl. 2,3) En nog wat verder: ,,De Heer was een vijand gelijk: Israël heeft Hij vernietigd, de burchten verwoest, de vestingen gesloopt. Daarom kon Juda slechts zuchten en klagen. Jahwe verwoestte Zijn woning en haalde Zijn tempel neer. Hij maakte in Sion een eind aan feesten en sabbat, en verwierp in grimmige toorn èn koning èn priester. De Heer heeft Zijn altaar verlaten, Zijn heiligdom prijsgegeven; de muren der vesting heeft Hij aan de vijand overgeleverd." (Klaagl. 2,5-7) En even verder: ,,De vijand legde beslag op haar rijkdommen." (Klaagl. 1, 10)

12. Zo zou ik bijna alle klaagliederen van Jeremia over Jeruzalem kunnen doorlopen en zelfs letterlijk toepassen op de ellendige toestand van onze kerk. Want wie haar op de huidige dag bekijkt, binnen en buiten, zal wel kunnen bemerken hoe de muren met ongelooflijke inspanning en tegen hoge kosten gedeeltelijk, zelfs voor een groot deel, werden hersteld en weer opgebouwd, hoe de inkomsten voor een groot deel werden terugverworven, hoe het aantal van de broeders weer is toegenomen, de tucht en het gedrag verbeterd; maar wie onze kerk vroeger kon zien in de glans van haar schoonheid en de luister van haar rijkdom, zou toch maar geringe aanleiding vinden tot troost, omdat zij slechts de schaduw is van haar vroegere glorie. Maar genoeg geklaagd; laten we de draad van het verhaal weer opnemen.

13. Deze ellende, die nog groter was dan wij in staat zijn te beschrijven, bleef verder duren, ook de angstaanjagende verlatenheid, behalve dan dat de krijgslieden van graaf Arnold, die de toren bezet hielden, zich met profanerende brutaliteit aan in- en uitgang van de kerk ophielden.
Eindelijk ontfermde de bisschop van Luik zich over ons klooster, vroeger zo roemrijk als toen ontluisterd. Nog datzelfde jaar, enkele dagen voor augustus, stuurde hij ons proost Gerardus, de man die vroeger, zoals meegedeeld, tot abt was verkozen geweest. Nu de ramp onze stad getroffen had en terwijl abt Lanzo verder in Saint-Laurent te Luik bleef, stuurde de bisschop eind juli Gerardus terug; de bisschop had hem eerst in Saint-Jacques ondergebracht en waardeerde hem als een wijs en godvrezend man.
Zijn opdracht bestond erin schuren te bouwen en de oogst binnen te halen, rondom het uitgebrande munster enkele hutten in te richten, en het graf van Trudo en Eucherius met een kapel te omgeven. Zo moest hij zorgen voor een bidplaats, waar de terugkerende broeders God konden dienen, en voor iets bewoonbaars, waar ze konden verblijven. Toen dit gebeurd was, voor zover de omstandigheden van tijd en plaats zulks toelieten, begonnen de broeders, bij paren, terug te komen, evenwel slechts diegenen die Luipo verwensten en Lanzo niet wilden in de steek laten.
14. 20 febr. Lanzo zelf kwam als laatste van allen terug op 20 februari, feestdag van de H. Eucherius. Voor zover de omstandigheden het hem toelieten, trad hij onmiddellijk krachtdadig op, en waar de belangen van onze Regel op het spel stonden, liet hij geen verslapping toe. Maar hij was bijzonder gehaat bij bijna alle mensen in de stad, omdat ze hem de schuld gaven van alles wat zij hadden doorstaan.
Eindelijk verlieten ook de krijgslieden van graaf Arnold de toren en het leven in de stad kwam weer op gang.
Terwijl deze rampen ons troffen, niet tengevolge van de grillen van het rad der fortuin, maar wel wegens de gerechte wraak van God, terwijl aan de onzen geen zekerheid en geen welvaart werden gegund, werd de Kerk te Metz, waarvan wij een lid zijn, door nog grotere golven heen en weer geslingerd, omdat daar het hoofd werd getroffen, dat belangrijker is dan de ledematen.
15. We hebben reeds verhaald hoe Walo bisschop Herman had verdrongen. Nu zag hij in dat hij verkeerd had gehandeld, dat hij zich voor het oog van de mensen had onteerd en zich met schuld beladen bij God. Immers, hij had op ongeoorloofde wijze, terwijl zijn geestelijke vader nog in leven was, diens troon bestegen en dus bezoedeld. Hij kreeg nu berouw en kwam nederig, in tegenwoordigheid van vooraanstaanden en van geestelijke hoogwaardigheidsbeklerders van het bisdom, zich onderwerpen aan Herman. Tot boeting van zijn fout werd hij naar het klooster van Gorze verwezen; de man, die eerder de titel ,,bisschop van Metz" had gevoerd, werd nu toezichthouder bij de knapen. Later zagen we hem weer zijn ambt van abt van Sint-Arnulf te

Metz opnemen, namelijk toen bisschop Herman, bemerkend met hoeveel geduld en nederigheid hij zijn berouw toonde, medelijden met hem kreeg. Maar de keizer gunde Herman geen rust; hij zette hem af en verving hem door een zekere Bruno, zoon van de graaf van Calw;[39] deze man was wel van adel, maar zeer lichtzinnig en alleen bedreven in het intrigeren. Zijn broer Godfried werd later paltsgraaf.

16. Bruno stuurde ons gezanten, voor zich de rechten en de bezittingen opeisend die de H. Stefanus bij ons bezat. Met herhaalde en nederige brieven nodigde hij abt Lanzo uit bij hem te komen. Hij wilde het aanzien van onze abt aanwenden om zijn usurpatie van het bisschopsambt een schijn van wettelijkheid te geven. De vrome man weigerde echter hardnekkig op zijn uitnodiging in te gaan, want hij erkende alleen Herman als de echte bisschop van Metz en dus als de zijne, en zolang die leefde, bleef, naar zijn oordeel, de zetel vacant zolang er geen beslissing was in overeenstemming met het canonieke recht.

Wat moest hij evenwel doen? Zolang de usurpator bleef, moest hij wel afzien van het abbatiaat van Sint-Vincentius te Metz, dat hij naast het onze uitoefende, ofwel op de een of andere wijze met hem rekening houden. Over het abbatiaat bij ons had hij geen verwachtingen meer, niet alleen omdat hij een aanval van de bisschop vreesde, maar ook omdat hij bij de meerderheid van de bevolking in ongenade was gevallen, vermits men hem de schuld gaf van de brand van onze kerk en van de ondergang van de stad. Hij durfde zich niet eens meer 's nachts naar de koordienst van de metten begeven of ervan terugkeren, tenzij omgeven door een lijfwacht.

17. Gebroken door zoveel tegenslagen, wanhoopte hij nog ooit vrede te vinden. In alle stilte trof hij voorbereidingen voor een tocht naar Jeruzalem. Tot hij te Luik kwam, was hij heel dat jaar zo heimelijk te werk gegaan, dat bij ons niemand enig vermoeden had van zijn plan. Tegen zijn principes en zijn godsdienstige overtuiging in, begon hij, terecht of ten onrechte, te verzilveren alles wat hij uit zijn abbatiaat of uit de prebende van de broeders kon bijeen schrapen. Onbetwistbaar benadeelde hij onze Kerk erg in deze periode door afstand van goederen te Rynrode, die nu niet meer tot onze bezittingen behoren. Bossen te Meer en te Borlo liet hij hakken en de opbrengst bestemde hij voor zijn bedevaartstocht. De cijns voor de molen te Moxhe bij Villers-le-Peuplier bracht hij terug op slechts 5 schellingen. Veel later, toen deze molen reeds helemaal vervallen was, maakten onze voorganger, abt Diederik, en Ekard, toen proost, er werk van met talrijke en uitvoerige bezwaarschriften om ze weer te ontrukken aan enkele invloedrijke personen. Uiteindelijk slaagden wij daarin met de medewerking van onze proost Folkard; tegen grote schadeloosstelling konden we ze weer bij onze bezittingen voegen. Toen de molen dan weer opgebouwd en hersteld was, konden we ze nauwelijks behouden dan tegen grote vergoeding aan mensen die ze niet wilden afstaan.

Men legt Lanzo ook ten laste onze bezittingen te Hallet te hebben afgestaan aan een machtige heer, Everard van Noduwez; in ruil kreeg hij de dag van zijn vertrek een muilezel! Op dergelijke wijze wist hij aan geld te geraken, op eerlijke maar ook op ongeoorloofde wijze. Daarop verliet hij onze stad; niemand wist waarheen hij vertrok, behalve één van zijn vertrouwelingen. Hij begaf zich naar Luik en daar in de crypte van Saint-Laurent deed hij, tot verbazing van onze mensen die er aanwezig waren, afstand van het abbatiaat en overhandigde zijn staf aan de bisschop.
Kapmantels, kazuifels en wat hij verder had meegenomen uit de resten van onze kerkschat, liet hij ons door proost Gerard terugbezorgen. Aan de proost bekende hij dat slechts voor één dag proviand in voorraad was voor de broeders. Daarop vertrok hij.

Hier eindigt het derde boek

Vierde boek

1. Helaas! Helaas! Here God! Wij, die dachten dat met de terugkeer van Lanzo de schipbreukelingen weer een veilige haven hadden bereikt, weliswaar ontdaan van al hun bezittingen, merken nu dat wij door zware golfslag teruggestuurd worden naar de hoge, woeste zee.
Enkele van onze eerder teruggekeerde broeders – abt Lanzo had met hem meegekomen aanhangers vooruit gestuurd – zonden naar Metz een verslag over Lanzo en over de omstandigheden waarin hij was vertrokken; ze drongen onderdanig aan dat men eindelijk, nu zoveel onheil onze stad had getroffen, hun aanvankelijke verkiezing zou bekrachtigen. Bruno, die Herman had verdrongen en zich, na Walo, had meester gemaakt van het bisschopsambt, beloofde wel zijn instemming maar liet tevens weten dat hij vooraf naar ons zou komen. Ondertussen raadpleegde proost Gerard bisschop Hendrik aangaande een tweede verkiezing en beklemtoonde de eensgezindheid die daaromtrent onder de broeders bestond. Beide mannen hadden vriendschap gesloten, en 't was moeilijk uit te maken wie de andere het meest waardeerde. De bisschop raadde hem nu, zoals vroeger, geen gevolg te geven aan het voorstel dat de broeders hem met aandrang deden. Ditmaal was de reden dat Bruno, uit wiens handen hij de staf moest ontvangen, het bisschopsambt wederrechtelijk had in bezit genomen ten nadele van de wettelijk aangestelde en nog altijd in leven zijnde bisschop. Indien Gerard zich door Bruno liet aanstellen, dan zou hij, Hendrik, hem de kerkelijke wijding niet kunnen toedienen.
O Hendrik! Uw bewering is juist en vroom; een vroom man moet geen ambt aanvaarden uit de handen van een indringer; maar waarom hebt u hem vroeger niet vergund het ambt te aanvaarden, toen dat volgens de kerkelijke voorschriften wel kon gebeuren, op het ogenblik namelijk dat Herman nog onbetwist bisschop was? Hoeveel onheil zou onze Kerk in dat geval gespaard zijn gebleven, rampen die u nu worden aangewreven, omdat u zich verzette tegen de bevordering van de man, die in staat was ons te behoeden voor deze en andere komende rampen?
Enkele dagen later kwam Bruno bij ons, zonder enig gezelschap van hoogwaardigheidsbekleders uit Metz. Toen hij hoorde dat onze proost Gerard de staf niet uit zijn hand wilde aanvaarden, dwong hij hem daartoe geenszins; veeleer was hij verheugd; nu verkocht hij het abbatiaat tegen een hoge som aan een van onze broeders, Herman, bijgenaamd de Oude Kale. Deze Herman had een broer, die van adel en zeer rijk aan landgoederen was, een erfenis van zijn voorvaderen; deze broer heette Engeram en bezat onder meer het domein Horpmaal: uit zijn persoonlijk bezit betaalde hij de volledige som, die Bruno ontving vanwege de verkoop van het abbatiaat bij ons.

2. Toen bisschop Hendrik deze regeling vernam was hij verontwaardigd over zulke aanmatiging en onmiddellijk wilde hij Herman excommuniceren, maar het dringende verzoek van zijn vertrouwensman en vriend, proost Gerard, weerhield hem. Gerard herinnerde hem eraan en waarschuwde hem dat het naar aanleiding van een dergelijk feit was geweest dat vorige keer onze Kerk werd getroffen onder Lanzo en Luipo. Nu vreesde hij dat nog veel erger kon gebeuren: het volk bezat niets meer, dat het, zoals de eerste keer, zou kunnen verliezen, en het zou zich dus gemakkelijk laten opruien tot wraakneming over het vorige verlies. De bisschop het oor lenende aan deze redenering en de dreiging van de woelige tijd beseffende, liet zich overreden en sprak geen banvloek uit tegen Herman, maar diende hem evenmin de wijding toe.
Herman was echter niet opgewassen tegen zijn eervolle taak; wij vernamen niets over eigenschappen die vermeldenswaard zouden zijn, en ook niets over profane kennis of letterkundige onderlegdheid.
3. Ondertussen ging Bruno als een niets ontziende wervelwind tekeer tegen de nog smeulende as van onze puinhoop; zorgvuldig rakelde hij op al wat ons toebehoorde en wat hem bij ons toebehoorde, en begon het op alle mogelijke wijze te verspreiden. Ik zal hier geen volledige inventaris opmaken, maar onder andere verkocht hij aan een invloedrijke edelman, Otto van Diest, vader van Arnold, onze goederen te Webbekom, Pelt, Helchteren en Wijchmaal en, nadat hij van hem daarvoor honderd mark ontvangen had, bevestigde hij de overdracht, voor zover hij zulks kon. Vervolgens vertrok hij naar het hof te Aken; bij ons keerde hij niet weer, want toen de inwoners van Metz zijn onbeschaamdheid niet langer konden verdragen en, zo wilde het God, uitgedaagd werden door zijn trotse houding en ook door die van zijn trawanten, overvielen ze hem gewapend en belegerden hem in het munster van de H. Stefanus. Uiteindelijk braken ze de poorten open; met hun zwaarden en lansen slachtten ze zijn krijgslieden in de kerk af; sommigen offerden ze op de altaren, anderen spijkerden ze met hun spiesen daarop vast. Bruno zelf ontsnapte op het nippertje; maar de inwoners van Metz ontnamen hem die dag toch de eer en de titel van bisschop.
Wat kon onze ongelukkige Kerk nog doen? Na de brand en de moordpartij viel deze tegenslag haar nog zwaarder, vooral omdat er niemand was die, zelfs als hij dat kon, medelijden wilde tonen; Metz stond in rep en roer, te Luik ondervonden wij de toorn van God en de mensen; onze abt was niet in tel; hem werd niet eens uit beleefdheid geantwoord wanneer hij onze nood klaagde.
4. Tot overmaat van ramp kwam er nog bij dat in deze periode van troebelen geen aandacht werd geschonken aan onze kerk te Aalburg, in zoverre dat zij lange tijd gesloten bleef en uiteindelijk, bij gerechtelijke beslissing, in handen viel van de bisschop van Utrecht, Koenraad, een zwaarwichtig en machtig man.[40] Het kostte ons nadien meer dan zestig pond om ze weer te

verwerven. Om deze som bijeen te krijgen werd een grote gouden kelk verkocht, die feitelijk veel meer waard was vanwege zijn gewicht aan goud, zijn onschatbare, prachtige edelstenen en zijn kunstig werk. Wij vernamen dat bij deze verkoop zowel verkopers als opkopers – zoals ze wel vaker deden – ons bedrogen; maar meest van al nog waren onze parochiepriesters als altijd en nog steeds, de bedrieglijke belagers van onze Kerk en onze broeders.
Moet ik meer vertellen?
Gods ongenoegen was overal merkbaar; nergens, het minst nog bij de eigen onderhorigen, was er medelijden te bespeuren met onze ellende; onze eigen mensen waren beschaamd om te bekennen dat ze tot onze Kerk behoorden. Toen wij door deze rampen en door nog veel andere waarover wij zwijgen, niet enkel getroffen werden maar te gronde gericht, raakte de Heer onze God het hart van bisschop Hendrik. Het waren zeker niet onze verdiensten die God bewogen, maar die van Hendrik zelf. Deze dacht na over de tegenslagen die ons getroffen hadden in de korte periode dat hij bisschop was en hij besefte dat hijzelf ze voor het grootste gedeelte had veroorzaakt. Nu werd hij getroffen door medelijden – hij was immers een gevoelig mens – en bekende dat hij zwaar te kort was geschoten tegenover onze Kerk. Hij maakte zich klaar om haar te hulp te snellen waar ze in moeilijkheden was, en haar te behoeden waar ze in de toekomst uit menselijke zwakheid fout kon gaan. Hij begon met tien mark uit eigen bezit te sturen voor het herstel van de O.L. Vrouwekerk, die afgebrand was ten tijde van de belegering. Vervolgens richtte hij zich dreigend tegen Otto, de invloedrijke edelman die onze domeinen van Bruno gekocht had, dat hij zich niet mocht meester maken van de goederen van onze Kerk, anders zou hij hem excommuniceren, want wat in strijd met de goddelijke en de menselijke wetten was gebeurd, kon niet wettig zijn! Otto legde zich daarbij evenwel niet neer.
5. Op aanvraag van de bisschop kwamen onze broeders en talrijke onderhorigen van onze Kerk, te paard of te voet, met het schrijn en de relikwieën van de H. Trudo bij hem in Halen. De inwoners van Webbekom en andere dorpen die Otto zich had toegeëigend, kwamen blootsvoets, gehuld in wollen kleren, armoedig gekleed, en onder luid gejammer, van over de rivier hulp zoeken bij onze heiligen, zodat ze zelfs de bisschop tot tranen toe bewogen. In een indrukwekkende optocht van zijn gevolg en van onze mensen bracht de bisschop onze heiligen naar Webbekom, celebreerde in de kerk daar de H.mis en, staande voor het altaar, ontzegde hij, uit kracht van zijn bisschoppelijk gezag, aan Otto onze bezittingen, betuigende aan allen die aanwezig waren, dat de verkoop niet wettig kon zijn, omdat hij gesloten was niet door een bisschop maar door een gemene dief. Vervolgens hield hij een sermoen en zinspeelde op het gebeuren met de woorden: „Wee de mens door wie ergernis wordt gegeven." (Matth. 18, 7)
En toen de onzen blij en tevreden uiteengegaan waren, begaf de bisschop

zelf zich naar zijn persoonlijk verblijf in de buurt.

6. Otto bleef echter niet bij de pakken zitten; zodra de bisschop was afgereisd eigende hij zich alles weer toe op grond van de vroegere verkoopakte. De bisschop had, door een beschikking Gods, zulks reeds op de dag van de vredestichting vermoed. Toen hij dan het optreden van Otto vernam, duldde hij die vernedering niet, al ging ze uit van een machtig edelman. Bij zijn aankomst te Luik deed hij bij Otto's gelijken en bij de gezagdragers van zijn bisdom bitter zijn beklag over de aangedane vernedering en de schending van de vrede. Met hun instemming achtervolgde hij Otto tot hij schuld moest bekennen en gedwongen werd hem genoegdoening te schenken. Niet alleen moest Otto afstand doen van onze goederen zonder hiervoor van ons iets te ontvangen, maar hij moest zelfs honderd mark betalen aan de bisschop om genade te verkrijgen. Zo kreeg onze Kerk deze goederen weer in haar bezit; ze kon ze tot heden behouden. Ze had zulks te danken aan Gods erbarmen, aan Trudo's tussenkomst en aan het kordate optreden van de bisschop.

7. Ondertussen was, zoals reeds verteld, Bruno, de oorzaak van deze ellende, reeds definitief uit Metz en zijn bisschopsambt verdreven, en was bisschop Herman[41] weergekeerd; maar rust was hem niet gegeven vanwege de keizer. Hij liet ons weten spoedig bij ons op bezoek te komen; de voorbereiding van deze ontvangst droeg hij niet aan Herman op, de door Bruno aangestelde abt, maar aan zijn proost Gerard; Herman zouden ze helemaal niet onder zijn ogen brengen. Toen hij te Luik kwam, verklaarde Engeram, de broer van Herman, zich bereid te zweren bij al wat heilig is met zijn elf kinderen,[42] die hij had meegebracht, dat voor de aanstelling van zijn broer absoluut niets van het kerkbezit was aangewend, maar dat alles uit zijn eigen bezittingen kwam; de bisschop moest dus in dat verband geen eisen stellen. De bisschop luisterde welwillend, maar stelde een beslissing uit tot bij zijn komst bij ons. Toen hij kwam, wilde hij niet in contact treden met ons vóór hij de banvloek had opgeheven, waardoor wij, zo beweerde hij, getroffen waren wegens onze relatie met de geëxcommuniceerde Bruno. Toen hij de volgende dag in het abtenverblijf drukke besprekingen voerde in afwachting van een copieus maal, dat op onze kosten bereid werd, viel een van de inwoners uit onze stad die bij hem geroepen waren voor een rechtszitting, toen de bisschop op een bepaald ogenblik verontwaardigd de wenkbrauwen fronste, brutaal uit: „Is het niet, mijn beste mensen, deze bisschop die er de schuld van draagt dat, tijdens wanordelijkheden in kerk en stad naar aanleiding van zijn abten, al onze bezittingen in een brand verloren gingen, dat onze ouders bloedig door het zwaard omkwamen, terwijl wijzelf nauwelijks ontsnapten? En zie, ten aanschouwe van hun zonen, komt hij nu een proces inspannen om de povere overblijfselen van onze ondergang, waar alleen zijn dood een voldoende vergelding zou zijn voor het grote verlies dat wij en de onzen leden."

8. De bisschop begreep maar al te wel de betekenis van deze woorden, maar met een diep stilzwijgen deed hij alsof hij de vraag niet begreep. In 't geheim gaf hij zijn dienaren bevel een paard te zadelen, voorwendend dat hij in de omgeving buiten de stad een afspraak had met zijn neef, de Luikse bisschop, maar hij reed onmiddellijk zo snel mogelijk naar Hoei. Nimmer keerde hij weer bij ons terug. Behalve het schitterende feestmaal, dat hem op kosten van onze arme Kerk werd bereid, bezorgde Herman hem twee paarden, waarvoor de molen te Staaien in pand werd gegeven. Al deze strubbelingen tussen bisschoppen en abten maakten wel dat het onze Kerk dagelijks slechter ging; maar Herman bleef toch abt. Terwijl dit alles zich in de loop van enkele jaren afspeelde, was Luipo, zonder vooruitzicht op steun, van de keizer weergekeerd; nog altijd geëxcommuniceerd verbleef hij in een of ander huis van zijn ouders te Leuven; daar werd hij, naar het schijnt, ernstig ziek; er waren er ook die beweerden dat deze ziekte slechts geveinsd was, om zodoende van de bisschop absolutie te verkrijgen en toelating om weer te keren naar het klooster, nu zijn leven scheen ten einde te lopen. Door toedoen van zijn ouders – hij behoorde tot een adellijke familie – kreeg hij ontheffing van zijn excommunicatie en toelating om naar zijn klooster te worden gebracht, mocht hij in leven blijven. Hij herstelde echter spoedig en leefde als gewoon monnik te midden van de weergekeerde en de weerkerende medebroeders.

9. Het merendeel van onze broeders was intussen weergekeerd. De langdurige en felle kastijding, die God hun had toegediend, had moeten volstaan om hun de ogen te openen en hen te bekeren, maar zij vergaten al te vlug hun vroegere schuld en de bestraffing die er op volgde, en hun levenswijze en godsdienstzin werden met de dag slechter in plaats van beter. Hoewel ze aan den lijve hadden ondervonden hoeveel ellende die vreemde leiders over hen hadden gebracht, en hoewel ze nu weer een van de hunnen als prelaat hadden, die hen zeker met rust zou laten indien ze zelf rustig bleven, verwierpen ze zulk leven;met woord en daad vielen ze hem voortdurend lastig, zoals de kikkers het stokje verachten.

Hoe de inkomsten van hun Kerk bijna teloor waren gegaan, hoe werkplaatsen en klooster vanaf de fundamenten moesten hersteld worden, was hun geringste zorg; alleen hun buik en zijn genoegens vereisten flinke porties vis en grote maten wijn. Vandaar dagelijks gekibbel op uren en op plaatsen waar dit geoorloofd was of niet, vandaar niets ontziende verwijten en scheldwoorden tegen de arme Herman. Het kwam zover dat, toen op zekere dag een maat wijn of mede, daar wil ik af zijn, ontbrak voor een van de broeders, zij naar de kamer van de abt stormden en hem zelfs duchtig zouden gestraft hebben, indien hij zich niet had teruggetrokken voor hun drieste verwijten.

Aanstichter en aanstoker was een van onze broeders, Stepelinus. Dagelijks zette hij Luipo aan, de hem ontnomen erepost weer op te vorderen en zijn

adellijke afstamming niet te laten ontluisteren. Herman maakte hij bespottelijk en met radde tong bracht hij zware beschuldigingen tegen hem uit: zo'n idioot, zo'n gewoon mannetje was de wijding onwaardig en mocht de eretitel van abt niet dragen.
Toen Herman deze en nog veel andere verwijten niet langer kon verdragen – God kon zulke toestanden zeker niet dulden – werd deze ernstige zaak door vrienden van Herman bij de Luikse bisschop aanhangig gemaakt. Aan de bisschop en zijn hof werden veertien mark zilver toegezegd om onze Kerk te bevrijden van deze onuitstaanbare, boze mensen. Deze som werd volledig uitbetaald op kosten van onze Kerk. Zo kwam het dat zij, die elkaar zo beten, nu elkaar verslonden. O bekrompenheid! O beestachtigheid! O blindheid van deze mensen, tegen God in verzet komen op het ogenblik zelf dat Hij tuchtigt, dat Hij duidelijk nog de hand tegen hen heft!
Luipo en Stepelinus werden voor een verhoor naar Luik gedagvaard. Met donderende stem en hevig verontwaardigd voer de bisschop uit tegen Luipo: „Jij bent dus die Luipo, wiens boosheid mij verplichtte naar Sint-Truiden te gaan, met het gevolg dat wegens mijn zonden de gehele stad met inbegrip van de kerk van de allerheiligste, steeds maagd gebleven Maria, afbrandde?" Daarop wendde hij zich tot Stepelinus; „En jij, grijze hond, steeds aanbrenger van kwade dagen, wat raas je tegen de resten van een puinhoop zonder bescherming en tegen een beklagenswaardige verlatenheid?" Toen ze wilden antwoorden, verwaardigde hij zich niet te luisteren, maar zei dreigend tegen onze beschermheer, die naast hem stond, Otto namelijk, vader van Giselbert: „U draag ik de verantwoordelijkheid op te zorgen dat deze twee vijanden van God de Kerk van Sint-Truiden met rust laten." Toen ze beschaamd afdropen naar ons huis te Luik, volgde Giselbert, zoon van onze voogd Otto,[43] hen – hij was nog een jonge snaak – ranselde hen duchtig af en wierp hen uit het huis; hun rijpaarden nam hij hun af en al wat ze bij zich hadden, behalve een eenvoudig kleed. Stepelinus begaf zich naar Mouzon, Luipo zocht verblijf te Leuven. Herman bleef abt. Afgezien van de titel, bracht dit hem niet veel eer, want de vroegere rampen en de nieuwe, die er elke dag bijkwamen, waren er oorzaak van dat hij nauwelijks genoeg kon vergaren om de weinig talrijke broeders die teruggekeerd waren, van voedsel te voorzien; soms zelfs gaf hij persoonlijke kledingstukken weg om de dagelijkse nood te lenigen.
10. Korte tijd later stierven de beide bisschoppen, Herman te Metz, Hendrik te Luik, terwijl de keizer in Lombardije vertoefde.[44] Zo brak een tijd aan waarin elke machtige in onze streek naar believen kon inpalmen wat aan zijn eigendom grensde of tussen zijn percelen lag. Graaf Hendrik van Leuven[45] stond toen aangeschreven als de machtigste in onze streek – na zijn overlijden erfde zijn broer Godfried het graafschap en werd later de eerste hertog van Leuven. Omdat er na de dood van bisschop Hendrik nog geen opvolger was aangesteld, was er niemand die de graaf op geestelijk terrein

weerstand zou bieden; evenmin durfde de hertog van Lotharingen[46] met zijn wereldlijke macht hem de voet dwars zetten. In die omstandigheden bracht, op verzoek van de broeders, graaf Hendrik Luipo weer als abt. Van de leken betuigden sommigen hun instemming, terwijl anderen zich niet durfden verzetten. Zo werd Herman definitief uit zijn ereambt ontzet en verloor de titel van abt; hij bleef in het klooster, hield zich rustig en maakte geen moeilijkheden. Een slepende ziekte ondermijnde hem totaal. Vroeger had hij de foltering van de armoede gekend wegens de grote ontreddering en de vele moeilijkheden van ons klooster. Uiteindelijk was hij nog slechts vel over been, een levend lijk. Tenslotte biechtte hij, ontving de H. Zalving en de H. Communie en stierf; wij waren daarbij aanwezig. Hij werd begraven op het kerkhof van de broeders.

11 aug. 1091 De dag waarop Herman werd afgezet en Luipo zijn intrede deed, was de dag van de translatie van de heiligen Trudo en Eucherius, namelijk 11 augustus.

Bisschop Hendrik[47] overleed in datzelfde jaar tijdens de pinksterdagen.

Het was ook op een pinksterdag dat vroeger, onder de bisschoppen Herman en Hendrik, het kapittel werd gehouden dat onze broeders uitdreef en Lanzo, die reeds abt was van Saint-Vincent te Metz, ook tot abt bij ons aanstelde.

11. Ondertussen was een kanunnik van Saint-Lambert, Otbert,[48] proost van het klooster van het H. Kruis, kort tevoren afgereisd naar de keizer, die zich in Lombardije bevond. Hij hoopte het bisdom te Luik te verwerven en daarin slaagde hij.

Ook Luipo vond het ogenblik geschikt om bevestiging te verkrijgen in het bezit van onze abdij en vertrok tegen de herfst naar de keizer in Lombardije.

Niemand verwijte mij, niemand neme het mij euvel dat de waarheidsliefde zelf mij dwingt de waarheid te vertellen, ook mijn huiver voor de leugen en de vermaning van God in de schrift: ,,Elke leugenachtigheid is des duivels" (Johan. 2, 21), en ,,Een mond die liegt, vermoordt de ziel" (Wijsh. 1, 11). Het is de plicht van een geschiedschrijver zich nooit te laten afleiden van het pad der waarheid, noch door vleierij, noch door vooringenomenheid, noch door haat, noch door vrees. Ik zal mijn verhaal dan ook neerschrijven, God weze mij tot getuige, zoals ik het heb vernomen uit talrijke bronnen en zoals ik het zo waarheidsgetrouw mogelijk heb kunnen aan de weet komen van de broeders, die op het ogenblik van de feiten in het klooster aanwezig waren en die mij deze feiten later in een vertrouwelijk gesprek hebben verteld. Maar waartoe dient het aan deze schandelijke gebeurtenissen in dit geschrift nog meer ruchtbaarheid te geven?

1092 Voor een grote som kreeg Luipo van de keizer de toezegging dat Otbert, de man die hij tot bisschop had uitverkoren, die naar Luik was weergekeerd en daar gewijd, op zijn bevel, hem tot abt van Sint-Truiden zou

wijden. Om deze som te betalen aan personen, die de keizer had aangewezen, en aan anderen, aan wie Luipo zelf beloften had gedaan, werden er heel wat schandelijke, niet te rechtvaardigen beslissingen getroffen; dit gebeurde reeds op de dag zelf dat hij ingekleed werd om de wijding te ontvangen.
Maar zwijgen is in dit geval beter dan praten. Dit moge volstaan: het minste dat ik kan zeggen is, dat wij nooit, vroeger niet en op dit ogenblik evenmin, hebben kunnen geloven dat hij de roepstem volgde van de Heer toen hij in het klooster trad.
12. Na korte tijd reeds betreurde hij het kwaad, dat ons door zijn fout was overkomen, en om zijn geweten te ontlasten en om voor zijn misstappen te boeten, bleek hij bereid vele aalmoezen uit te delen, soms zelfs eigenhandig melaatsen te wassen, te drogen en te zalven.
Hij was een kordaat man, standvastig en onversaagd in zijn weerstand tegen machtsmisbruik van onze beschermheren, zoals mocht verwacht worden van iemand die geboren was uit een vrije, adellijke Leuvense familie.
Ten overstaan van familieleden en voor zijn persoonlijke hofhouding was hij al te kwistig en voerde hij een hoge staat. Aan hen spendeerde hij meer voor levensmiddelen en kleding dan voor zijn medebroeders. Wanneer de inkomsten van het abbatiaat al eens te kort schoten om deze uitgaven te dragen, dan legde hij herhaaldelijk al te zware pacht op aan plattelandsbewoners. Toch stond hij aangeschreven als een flink landbouwer en veekweker. Maar volstaat zulks?
De tijdelijke goederen floreerden onder zijn beleid; minder goed ging het om de godsdienstzin en het vroeger hoogstaand zedelijk gedrag te behouden of te verbeteren; op dat punt was alle vrees, elk ontzag verloren gegaan. Aan het herstel van munster en klooster begon hij wel, maar hij zette niet door; op dat punt verrichtte hij niets vermeldenswaards. De vierde zijde van het klooster, namelijk het woonverblijf aan de westzijde, waarvan de bouw begonnen was onder abt Lanzo, voorzag hij na zijn voltooiïng van een dak; maar aan de afwerking van binnen, boven en beneden, besteedde hij niet de minste aandacht; aan de gebouwen daar zagen we later zulke grondige veranderingen aanbrengen, dat we niet weten of we hier niet beter van werkplaatsen zouden spreken.
13. 1 aug. 1093 Op zekere dag in de oogsttijd keerde hij verhit en vermoeid terug van het veld. Terstond ledigde hij samen met zijn dienaren nog flink wat bekers, waarna hij lustig en gezond zijn bed opzocht. Midden in de nacht vond men hem met verlamde ledematen, zodat hij niet meer kon spreken noch zich bewegen. Zijn toestand verergerde voortdurend; hij leefde nog moeizaam verder tot bij het morgenkrieken en stierf zonder biecht, zonder H. Communie, zonder H. Oliesel; hij stierf op 1 augustus. Na zijn wijding was hij nauwelijks twee jaar abt geweest. Hij werd in het munster begraven.

In datzelfde jaar stierf ook proost Gerard. Hij had gebiecht, was gezalfd en had gecommuniceerd. Aan hem wordt een goede herinnering bewaard; hij werd bij de abten in ons munster bijgezet.

Hier eindigt het vierde boek

Vijfde boek

1. Wanneer ik bedenk voor welke berg van ellende ik thans sta zou ik, die vroeger driemaal helaas riep, nu zevenmaal of nog vaker die kreet moeten slaken! Want hoe verder ik voortga, hoe verschrikkelijker stormen ik voor mij zie opsteken.
Toen Luipo overleden was, de man door wiens schuld, vóór en tijdens zijn abbatiaat, het schip van onze Kerk, bezwaard door onze zonden, afgeweken was naar de allergevaarlijkste zandbanken, en toen de onverzadelijke Charybdis alles had verslonden wat er aan inkomsten en versiering in en buiten Gods huis bij ons was, legde hertog Godfried, die later naar Jeruzalem vertrok waar hij als koning stierf, voor eigen gebruik beslag op al de inkomsten van onze abdij. De herstellingswerken aan kerk en klooster waren nog niet voltooid; de broeders woonden in hutten hier en daar rondom de uitgebrande muren; van godsdienstbeleving was weinig, van organisatie zeer weinig sprake.
Onder de broeders bevond zich een zekere Herman, neef van de vroeger besproken Herman, van voorname afkomst en van kindsbeen opgegroeid in ons klooster. Hij was een eenvoudige van geest, zonder ervaring, zwijgzaam, geduldig om onrecht te verdragen, maar koppig om zich in het verborgene te wreken. Om een beslissing te treffen had hij niet veel bedenktijd nodig, en nadat die eens was genomen, kwam hij er niet meer op terug. Van vrije kunsten had hij weinig benul, in kerkelijke aangelegenheden reikte zijn kennis niet verder dan de plaatselijke gebruiken. Bedorven door voorspiegeling van leken, onder andere door leden van de bende, die vroeger vanwege Luipo de toren had bezet, wist hij door middel van een schenking van de eerder genoemde hertog Godfried zich meester te maken van het beheer van de abdijgoederen, hopende langs deze weg het abbatiaat en de daaraan verbonden inkomsten te kunnen verwerven. Tegen deze schenking verzetten de broeders zich fel, vooreerst omdat ze wisten dat hij niet de geschikte persoon was voor zulk een opdracht, maar ook omdat ze vreesden – en die vrees bleek later gegrond – dat hij, om aan de geldsom te geraken die hij voor deze gunst aan de hertog had beloofd, de inkomsten van het abbatiaat zou moeten plunderen. Het machtsmisbruik van de hertog overwon echter; een ontzaglijke som werd voor hem vergaard, nu eens hier, dan weer daar, tot groot nadeel van onze Kerk. Want alleen reeds onze mannen van Teisterbant,[49] die vroeger welvaart kenden, werden nu tot bedelen gedwongen om zestig mark te betalen. Moet ik meer details geven? Waar vandaan ook maar een som, die meer dan honderd mark bedroeg, bijeengeschraapt werd, weet ik trouwens niet.
2. Zó was de situatie; en hoe gering de broeders in aantal ook waren,

leefden zij in de grootste armoede; ze gingen haveloos gekleed en leden ondraaglijk honger. Er waren er die aalmoezen bedelden bij mensen die naar de kerk kwamen, zoals ik uit hun eigen mond gehoord heb. Sommigen kregen al eens iets van hun ouders, familie of vrienden, waarvan ze dan een tijdje karig leefden; anderen verkochten ooit wat ze aan boeken of kleren nog konden missen, en kochten daarmee brood.Herman was uitgeleverd aan de beslissingen van de leken, zelfs van de allerdomsten. Hij zorgde er evenwel voor, nu eens door beloften, dan door giften of leugens, bij bisschop Otbert, die te Luik Hendrik was opgevolgd, of bij aartsdiakens en andere hoogwaardigheidsbekleders, dat de stem van de broeders die hun nood kwamen klagen, geen gehoor vond. Toen hij vernam dat Poppo, de kandidaat van de Kerk, en niet de keizerlijke kandidaat, Herman was opgevolgd,[50] vertrok hij naar Metz, begeleid door een hele troep leken, maar door geen enkele broeder. Met alle mogelijke, ongeoorloofde middelen die men in dergelijke gevallen gewoonlijk aanwendt, begon hij bij hem naar de gunst te dingen tot het verwerven van het abbatiaat.
Ook van onze broeders ging een afvaardiging naar Metz. Zij overhandigden aan de bisschop een canoniek voorgeschreven aanbevelingsbrief van onze kerkgemeenschap en een van de Luikse bisschop, zelfs een brief van de aartsbisschop van Trier. Niettegenstaande bedreigingen en slagen, en de beroving van hun paarden en kleren, bleven ze standvastig en met gegronde argumenten zich verzetten tegen een aanstelling van Herman. Maar wat kon het baten? Geld gaf de doorslag en de kwaadaardigheid van de leken won het van de broeders. Aan deze autoriteit dankte Herman zijn abbatiaat.
3. Onze broeders keerden terug, geslagen en beroofd, en te voet voor die lange en moeilijke tocht. Ze deden hun bitter beklag achtereenvolgens bij de kerkgemeenschap van Sint-Lambertus en bij de bisschop; ze lichtten hen in over het verlies dat hun Kerk geleden had vanwege Herman, over het nog groter onheil dat ze met angst zagen naderen, over hun ellendige toestand inzake voedsel en kleding. Eindelijk kwamen zelfs diegenen die door het geld van Herman ooit op een dwaalspoor waren gebracht, onder de indruk van de minachting waarmee hij hen behandelde en van de erbarmelijke toestand van de onzen; zij wendden zich tot de bisschop opdat hij de monniken en Herman voor zich zou laten komen voor een onderhoud. Tot driemaal toe werd Herman ontboden; wegens zijn weigering werd hij geëxcommuniceerd. Dit had op hem echter geen uitwerking. Toch, vrezende dat de bisschop – en deze was dit inderdaad voornemens – hem gewapenderhand uit de stad zou verdrijven, verliet hij de stad en nam tijdelijk zijn intrek in ons verblijf te Halen; dit berokkende onze Kerk weer groot verlies. Vandaar reisde hij verder naar de graaf van Limburg,[51] Hendrik, die op dat ogenblik onze oppervoogd was. Hij rekende erop met diens hulp het abbatiaat ooit te kunnen heroveren of het te teisteren met herhaalde overvallen. Dat deed hij dan ook.

4. Ondertussen was de ruzie tussen de bisschop van Metz en keizer Hendrik nog altijd niet bijgelegd. Nu gaf de keizer de heerlijke rechten die de bisschop van Metz bij ons bezat, in beneficium aan graaf Arnold van Loon. Zulks kon graaf Hendrik van Limburg niet dulden, omdat hij bij ons toch de oppervoogd was; hij rukte onze stad binnen met enkele ridders en maakte zich meester van de voorrechten die graaf Arnold er had ontvangen. Bij die gelegenheid bracht hij ook Herman mee om hem wederom als abt te installeren; maar de broeders gaven zo eensgezind en standvastig hun misprijzen voor deze man te kennen, dat ze geen klok luidden, geen goddelijke dienst opdroegen, zolang ze hem aanwezig wisten binnen de omheining van ons klooster of atrium. De mannen van Hendrik trachtten wel voortdurend hen te intimideren of te bedreigen, te vleien of hen door beloften te winnen, maar niets kon onze broeders tot andere gedachten brengen. Herman zelf hield zich ergens in een voorraadschuur schuil. Daar zochten zijn handlangers, onbenullige kerels met een slechte reputatie, hem op en moedigden hem aan te volharden; graaf Hendrik hitsten ze op dat hij de onzen hard zou treffen, wegens de minachting die zij voor zijn abt lieten blijken.
Ondertussen had graaf Arnold een grote krijgsmacht op de been gebracht en hij zou graaf Hendrik in onze stad gedood hebben of hem daaruit smadelijk verdreven, indien graaf Godfried van Leuven, de latere hertog, niet was tussenbeide gekomen op verzoek van graaf Hendrik en hem had bevrijd. Toen Hendrik, onder de veilige begeleiding van Godfried, de stad verliet, nam hij ook zijn abt met zich mee. Onmiddellijk werd bij ons de klok geluid voor de terts en de godsdienstoefening, die wegens Hermans aanwezigheid was uitgesteld, werd hervat.
Hendrik, erg vertoornd om dit dubbele échec, en Herman bij zich houdend, viel, waar hij maar kon, onze bezittingen aan, plunderde of vernielde ze, en gaf de zijnen opdracht hetzelfde te doen. Wie zou in staat zijn om te beschrijven hoe deze rampspoedige gebeurtenissen er oorzaak van waren, dat goederen van onze Kerk te dien tijde uiteengerukt werden en aan ons onttrokken voor altijd, of ons teruggegeven werden toen ze door ernstige beschadigingen geen waarde meer hadden? Want hertog Godfried,[52] die later als koning van Jeruzalem stierf, gebruikte onze bezittingen in Haspengouw en Teisterbant naar believen tot eigen voordeel; hetzelfde deed graaf Hendrik met onze bezittingen bij en over de Maas, in Ripuaria en bij de Rijn; de paltsgraaf Hendrik[53] deed het met wat wij bij de Moezel bezaten. Sedertdien kregen we de kerk van Poncé, niet ver van Metz, die ons toen werd ontnomen, nooit meer weer in ons bezit; ten tijde van abt Lanzo en nog een tijd nadien behoorde ze daar wel toe. Bovendien lijfden onze rentmeesters en sommige leenmannen van onze Kerk al wat ze de moeite waard vonden in bij hun pacht- of hun leengoederen; wanneer wij dan die goederen weer opvorderden, waren zij bereid er een eed op te doen dat ze al lang en wettelijk in hun bezit waren als leen- of pachtgoed.

5. Niemand moet dan ook verwonderd zijn dat wij thans een nederig bestaan leiden, nu ons aanzien en onze rijkdom zijn teloorgegaan. Wie de gebeurtenissen met aandacht heeft gevolgd, moet veeleer verbaasd zijn dat er niettegenstaande de voortdurende rampspoed toch nog voldoende is overgebleven, dat ons toelaat als congregatie te blijven bestaan, dat er nog een abdij bestaat. Er was in die tijd een zeer klein aantal broeders gebleven; bij hen heerste geen tucht, geen godsdienstbeleving, zoals men trouwens mag verwachten van mensen die het moeilijk hadden om aan eten en kleding te geraken, die bijna omkwamen van honger en koude, en die niet eens beschikten over werkplaatsen om in hun onderhoud te voorzien.
Zo groot was de ellende en de verlatenheid, zoveel goederen waren hun ontnomen, dat de meesten wanhoopten dat deze plaats nog langer de naam abdij kon behouden, en zich begonnen af te vragen of men niet zou overgaan op een proosdij met zes tot acht geestelijken.
Te midden van deze en ontelbare kwalen, op het ogenblik dat onze eertijds zo bekende en roemrijke abdij bijna te gronde was gericht, raakte goddelijk medelijden eindelijk de harten van de Luikenaren. Op herhaalde bijeenkomsten begon men ernstig naar middelen uit te zien om de verlaten abdij te hulp te komen. Maar aangezien wij voor het tijdelijke afhankelijk waren van Metz, terwijl uitsluitend de zielzorg van Luik afhing, waren, zoals gewoonlijk, onder hen enkele mensen die er niet veel voor voelden ons hulp te bieden; hun redenering kwam hierop neer: dit was een zaak voor degene die jaarlijks de inkomsten van onze Kerk ontving; het kwam Luik niet toe bij ons een abt te benoemen; enkel zijn wijding was hen toegestaan. Anderen evenwel, beter geïnspireerd en met vroom inzicht, beweerden dat de Kerk van Luik wel kon optreden in overeenstemming met de kerkelijke voorschriften; omdat zielzorg en wijding van de abt toch al tot haar taak behoorden, en omdat anderzijds de Kerk van Metz, wegens de plaatselijke troebelen, niet in staat bleek onze moeilijkheden op te lossen, moest de Kerk van Luik er voor zorgen dat bij ons een abt werd aangesteld en gewijd; zulks kon ze doen zonder zich enige bevoegdheid toe te eigenen die Metz toekwam. De geestelijkheid van Luik moest toch niet zo maar lijdelijk toezien hoe, door de nalatigheid van Metz, een plaats met zulke naam en faam te gronde ging.
6. Men ging dus ijverig op zoek naar een zoon van onze Kerk, aan wie men veilig de zorg kon toevertrouwen zijn moeder, de Kerk, uit haar nood te bevrijden. Onze broeders en ook geestelijken en leken die hem nog hadden gekend, verklaarden dat er te Gent, in het klooster van Sint-Pieter, een van onze broeders verbleef, Diederik,[54] die van bij ons was uitgeweken tijdens de ruzie tussen de abten Lanzo en Luipo. Als men er in slaagde hem daar weg te halen, zou hij wel de geschikte man blijken te zijn om onze abdij te besturen, want hij kende Diets en Waals, was bijzonder onderlegd in de vrije kunsten, moest voor niemand onderdoen in proza noch in dichtkunst; hij

beschikte over een aangename, welluidende stem; hij was vrij klein, maar toch flink en van middelbare leeftijd. Ook zou hij, beter dan wie ook, de moeilijkheden van zijn medebroeders begrijpen, omdat hij vanaf zijn jeugd samen met hen was opgevoed, en meegemaakt of vernomen had wat zij allemaal hadden beleefd. Was er meer nodig? Deze inlichtingen voldeden ruimschoots voor Otbert en de Luikse geestelijkheid.

7. Toch slaagde de bisschop er nauwelijks in deze door broeders, geestelijken en leken uitverkorene met brieven en gezanten te ontrukken aan de abdij van Sint-Pieter. Uiteindelijk nam hij hem mee naar Aken en overtuigde hem het abbatiaat te ontvangen uit handen van de keizer, zoals in die tijd gebruikelijk was. De reden daartoe was de volgende: de keizer had voor zich alle rechten opgeëist die de H. Stefanus in onze streek bezat, omdat Poppo het bisschopsambt te Metz had aanvaard, maar niet uit handen van de keizer, zelfs niet met diens goedkeuring. Want de keizer genoot nog altijd een aloud voorrecht dat, in zijn rijk, geen enkel bisschop zou worden gewijd, die het ambt niet uit zijn handen ontvangen had. Nu evenwel had Poppo, zoals reeds gezegd, het ambt aanvaard, niet uit handen van de keizer en zelfs zonder diens goedkeuring. Daarom eiste de keizer de rechten op die de H. Stefanus bij ons bezat. Diederik was dus wel gedwongen de abtenstaf uit handen van de keizer te aanvaarden, wilde hij vermijden dat ons klooster jammerlijk zou ten onder gaan in een lange betwisting tussen bisschop en keizer.

Zolang hij te Aken verbleef, zorgde de bisschop voor Diederiks onderhoud, zowel gedurende de reis daarheen als tijdens zijn verblijf aldaar. Op zijn kosten nam hij hem vervolgens van Aken met zich mee naar Luik en hield hem daar tot aan zijn wijding. Persoonlijk begeleidde hij hem daarna naar ons en nadat hij hem plechtig bevestigd had en hem aan de broeders en het volk toevertrouwd had, beloofde de bisschop, ten aanhore van de verzamelde menigte, dat Diederik al de dagen van zijn leven op zijn raad en bijstand mocht rekenen, als hij het herstel krachtdadig wilde aanvatten en de moed niet liet zinken bij de huidige troosteloze aanblik.

30 jan., 7 maart 1099 De staf werd hem toevertrouwd te Aken op 30 januari, tot priester en abt werd hij gewijd te Luik op 7 maart 1099.

Hier eindigt het vijfde boek

Zesde boek

1. In het verhaal van de talrijke abtswisselingen sedert het overlijden van Adelardus II, hebben we geen duidelijke en ordelijke aanduiding van jaren kunnen bijhouden; de oorzaak: er waren personen die zich met geweld meester maakten van het abbatiaat; daarbij kwam uitdrijving en terugkeer van bepaalde kandidaten herhaaldelijk voor. Waar de opvolging dus niet gebeurde volgens de voorschriften van de Regel, maar elk zo snel mogelijk zijn mededinger verdreef, en deze, op zijn beurt, de andere de leiding zo min mogelijk gunde, kan men niet gemakkelijk, voor elk afzonderlijk, duidelijk uitmaken hoeveel jaren zijn ambtstermijn bestreek. En zelfs zo dit mogelijk was geweest, dan nog zou de bekende nalatigheid bij de onzen er wel schuld aan gedragen hebben, dat daaraan niemand aandacht besteedde.
Ik wil dus die jaren, vanaf het overlijden van Adelardus II tot het optreden van Diederik, als een geheel beschouwen, en de draad, die afbrak door het onwettig optreden van de abten die er tussen kwamen, weer aaneenknopen door de datum van overlijden van de eerste te noteren en de datum van de ambtsaanvaarding van de tweede. Adelardus II stierf in 1082, Diederik ving zijn abbatiaat aan in 1099. Tussen beide data in ligt dus een periode van zeventien jaar; deze werd in beslag genomen, nu eens wat langer, dan wat minder lang, door Lanzo, Luipo, Herman I en Herman II. Zij betwistten elkaar het abbatiaat en lieten niet toe dat iemand een duidelijk afgebakende ambtstermijn vervulde.
2. Welnu: in het jaar 1099, na een lange periode van achteruitgang van het overlijden van Adelardus II af tot 1099, een periode, die heel de streek deed wanhopen aan het verder bestaan van onze Kerk, werd een zekere Diederik, die vroeger hier opgevoed was, door bisschop Otbert en de hogere clerus van Luik teruggehaald om diezelfde Kerk te besturen.
7 maart Drie brieven waren er nodig geweest om hem uit Vlaanderen, meer bepaald uit het klooster van Sint-Pieter te Gent, terug te roepen – of moet ik eerder spreken van onder dwang zetten? Op 7 maart werd hij tot priester gewijd en tot abt van deze abdij. Om u een precieze beschrijving te geven van de troosteloze toestand, die hij er binnen en buiten aantrof, ontbreekt het mij, geloof mij, gij die dit leest, aan voldoende schrijverstalent. Want van het hele munster bleef er niets onder dak, behalve de toren. De binnenmuren waren ingestort, de buitenmuren vertoonden brede bressen: zij vormden een omheining rondom een vervallen kapel boven het graf van de HH. Trudo en Eucherius.
Na de brand van onze Kerk zou het mogelijk geweest zijn het hoogkoor, waarvan de soliede muur nog stevig overeind stond, tegen geringe kosten onder dak te brengen; de onzen gaven er evenwel de voorkeur aan het

geheel tot op de grond af te breken, en in dwaze vermetelheid iets grootser te ontwerpen; na de crypte te hebben overwelfd, hadden ze hun plan tot aan de vensters van het koor uitgevoerd. IJverig vatte abt Diederik de verdere afwerking aan en in korte tijd voltooide hij het prachtige gedeelte van het koor dat uitstijgt boven de vensters.
Vervolgens richtte hij twee pijlers op waarop hij muren liet rusten, die het koor afsloten. Heel het gedeelte van de kerk dat zich uitstrekt vanaf de boog boven het graf van de H. Trudo tot aan de oostkant, liet hij bepleisteren en wit kalken; hij versierde de vensters met glas en bracht rondom een sierlijst aan. Nadat het dak was gelegd, zorgde hij ook voor tegels op de vloer. Ook de crypte, die hij als een gewelfde ruimte had aangetroffen, werkte hij verder af met al wat daar bij hoort. Hij liet er een hoofdaltaar wijden ter ere van de H. Stefanus. In het jaar 1102 bracht hij ons van de primitieve kapel boven het graf van de HH. Trudo en Eucherius naar die crypte, om daar onze gezangen te laten weerklinken. Dat was voor ons een dag van grote vreugde, want daar konden we weer, zoals leden van een Orde past, onze bidstonden houden, ons in een koor en bij een altaar opstellen, hetgeen de broeders vele jaren niet meer hadden gekund in de enge kapel. Vanaf het ogenblik dat het oude munster in verval was geraakt en het nieuwe door brand verwoest, waren, benevens de eerder beschreven rampen, ook orde en tucht totaal verloren gegaan: de voornaamste oorzaak was wel het gebrek aan plaats om samen te komen.
3. Een van de oudere broeders, wegens zijn hoge leeftijd nauwelijks nog in staat zich te behelpen, werd aangesteld tot toezichthouder bij de knapen. Het was een man die nog in het oude klooster had beleefd wat tucht bij de jongeren en orde onder de broeders betekenen. Zo kende alles wat met het godsdienstig leven te maken had een geleidelijke herleving; veelvuldige besprekingen in de kapittelzaal gaven op dat punt ook een flinke stoot.
Later kon de abt ons ook nog overbrengen van uit de crypte naar het zeer mooie koor en naar dat deel van het munster, dat hij voor een gedeelte opgericht, voor een gedeelte herbouwd had van het graf van de HH. Trudo en Eucherius af tot aan het oostelijk uiteinde. Samen met de tevredenheid nam ook de godsdienstzin weer toe en groeide het aantal broeders weer enigszins. Een groot nadeel bleef dat de broeders slechts over weinig en dan nog ellendige lokalen beschikten aan de oost- en noordzijde; ze waren alleen door een kale en waardeloze haag omheind, waarin openingen voorkwamen waarlangs niet alleen mensen maar even gemakkelijk honden en varkens een doorgang vonden. Dat deel van het klooster waar broeders bijeenkomen en een zitje vinden om rustig te lezen of gewoon een gesprek te voeren, was slechts gedeeltelijk afgedekt; een scheidingsmuur vormde wel een dubbel vertrek, een lokaal was onder dak; daar hielden de broeders hun kapittel; de andere helft was maar half en half afgedekt en het wisselvallige weer veroorzaakte daar, zowel in de zomer als in de winter, heel wat ongemak aan

de broeders, die er wilden verpozen.
De westkant vormde de vierde zijde en bood onderdak aan refter en dormitorium tegelijk; er was wel een scheidingsmuur tussen. Daaronder lagen het leslokaal voor de knapen, een voorraadkamer en de ziekenzaal. Maar, zoals gezegd, alles was er onafgewerkt gebleven; er lag ook geen afdak boven de toegang tot die lokalen; in de winter was er ononderbroken een modderpoel; binnen ondervond men hinder bij stort- sneeuw- of hagelbuien en bij noordenwind, en er was geen enkele belemmering, die aan welk dier ook maar verhinderde binnen te komen.
4. De ziekenzaal had overdag geen vuur, 's nachts geen licht, tenzij de broeders die er zelf lagen, waarvandaan dan ook, het verschaften, soms ten koste van eten of kleding. Op de slaapzaal was er evenmin licht; de broeders lagen de hele nacht in de duisternis en gingen door het donker naar de metten, wat hun echter wel bezwaarlijk was, want vanuit het gedeelte van de vleugel dat het dormitorium vormde moesten ze in het donker gaan door een andere zaal die hun tot refter diende, en kwamen dan onder een afdak, half van hout, half van stro, maar beide half vergaan. Zo moesten ze dan, langs de muur van het kerkgebouw, al tastend, herhaaldelijk struikelend of zich stotend, elke nacht naar de metten gaan en nadien evenzo door het duister weerkeren. Indien er tijdens de metten een broeder of knaap zich wilde verwijderen om aan een natuurlijke behoefte te voldoen, dan schrikte de vreesaanjagende duisternis en de modder van de lange weg hem wel eens af, zodat hij de inwendige drang van de natuur moest verbijten. In de winter geraakten de bedden toegedekt onder een laag sneeuw; wanneer ze opstonden om naar de metten te gaan, zagen de broeders wit van de sneeuw op hun kleren, en wanneer ze terugkwamen, vonden ze hun beddegerei toegesneeuwd. Omdat overal elke onbevoegde die maar wilde, kon binnendringen, konden ze hun beddegoed niet veilig achterlaten op de slaapzaal en niets van hun eetgerei in de refter. Daarom waren zij gedwongen voor hun houten bedden kisten te plaatsen, die ze konden afsluiten en waarin ze bij het opstaan hun beddegerei in veiligheid brachten. Zo handelden tenminste diegenen die daartoe over de middelen beschikten; wie dat niet kon ondervond vaak narigheid van dieven, die om hun kleren kwamen. In de refter hadden ze achter zich in de muur nissen die ze konden afsluiten; daarin verborgen ze hun servetten, messen, drinkbekers en ook overschot van de maaltijd; want om hun honger te stillen beschikten ze enkel over wat ze overhielden of wat ze zich uit de mond spaarden; aan aalmoezen werd in die omstandigheden dan ook niets of heel weinig weggeschonken.
5. Er was veel passage van mensen van beiderlei kunne; vooral 's morgens kwam men naar de mis door het lokaal, dat we toen al kapittelzaal noemden, maar dat die naam eigenlijk pas nu verdient. Daar werden tussen de broeders, leken en klerken dikwijls gesprekken gevoerd tot in de nacht.
Indien er al eens een invloedrijk persoon bij ons overnachting vroeg – en

dat gebeurde vrij vaak – dan zat hij – terwijl de broeders hier of daar hun armzalige broodmaaltijd nuttigden – aan hun tafel in de refter aan, of, bij helder weer en milde temperatuur, in de weide. Ridders reden aan tot bij de deur van de refter of tot bij de kapittelzaal en stapten pas daar van hun paard; zij toonden niet de minste eerbied, niet alleen niet voor monniken, maar zelfs niet voor de gewijde plaatsen; en dat ging zo door tot in de nacht. Ik neem God tot getuige dat woord of schrift te kort schieten om een duidelijk beeld te geven van de ellendige levensomstandigheden van de broeders, zoals ik deze van hen vernam en voor het grootste gedeelte nog zelf beleefde.

6. Toen de ijverige abt Diederik hier kwam en onmiddellijk werd geconfronteerd met deze Jeruzalemse, of moet ik eerder zeggen Babylonische, verlatenheid, en constateerde hoe alles één grote puinhoop was, kon hij toch niet alles onmiddellijk en tegelijk weer oprichten. Maar, zoals gezegd, hij spande zich in met onvermoeibare ijver om het munster te herstellen.

Welbespraakt als hij was, wendde hij zich met Pasen of Pinksteren tot het kerkvolk in de O.L. Vrouwekerk[55] en meer dan eens wist hij daar een bedrag van tien à twaalf mark op te halen voor het herstel van het munster. Omdat deze bouwwerken hem helemaal in beslag namen, had hij wel minder oog voor de werken aan het klooster. Toch: zodra hij kon, zorgde hij voor de verlichting in de ziekenzaal, op het dormitorium, in het abtenverblijf, in de crypte, en voor het altaar van de H. Stefanus, beschikkend, door tussenkomst van de koster, over de inkomsten van de kerk van Korbeek ten bedrage van anderhalve mark. Van de anderhalve mark die de cijns daar opbracht, schonk hij de koster een mark voor de verlichting, de proost een halve mark voor de prebende van de broeders; voordien beschikte deze maar over vijf schellingen. Voor de verlichting stond hij de koster bovendien de volledige cijns af van de kerk van Staaien, namelijk vijf schellingen. Voor de bedeling aan de armen, gebruik dat helemaal verloren was gegaan, voorzag hij dagelijks zes roggebroden, te bekostigen door de tiendeheffing te Brustem, die in pand was gegeven, en die hij weer vrij kocht voor tien mark. Een molen te Moxhe kon hij niet terug verwerven uit handen van een invloedrijk man; deze beweerde dat hij die verkregen had voor een cijns van vijf schellingen per jaar, en nog sterker, dat hij ze als beneficium had gekregen van abt Lanzo. Het kostte heel wat geld en moeite om het ijzerwerk te laten verwijderen; het gebouw werd daardoor waardeloos en geleidelijk geraakte het in verval tot er, behalve water en dijk, geen spoor van een molen meer overbleef. Deze toestand bleef zo tot in onze tijd. Vele andere molens kocht hij weer vrij, waarvan onze pachters listig en bedrieglijk verklaarden dat die molens hun voor hoge bedragen in pand of in beneficium waren gegeven.

7. Om het misgerei op te bergen liet hij twee passende koffers vervaardigen. Door zijn ijver verwierf hij ons een amict met een brede streep goudgalon,

een albe met aan de hals een goudbestikte strik en een gordel met een kwastje met gouddraad en parels. Te vermelden verder: twee gordels, een redelijk brede van zwarte, fijne zijde, aan zijn uiteinde versierd met een goudgalon van drie vingers breedte; de andere erg kostbaar uit veelkleurige zijde; vanaf de knoop, die voor de buik werd gelegd, tot van onderen was hij kundig en rijkelijk met gouddraad bestikt; verder een gordelriem, een zilveren kelk met pateen; aan de rand was deze kelk aan binnen- en buitenzijde verguld; een zilveren pixis, ook een zilveren wierookscheepje, en een zilveren schenkkan voor wijn, ter waarde van drie vierlingen; een wierookvat van verguld koper, met zilveren ketting; een klein bekken dat uitliep in de vorm van een vissestaart, van koper vervaardigd en bedoeld om het water op te vangen bij de handenwassing; in de kom stonden kleine beeldjes, gedreven uit gesmolten zilver; een altaardoek, een doekje om onder het missaal te leggen en een vingerdoekje; een calvarie met aan de voet van het kruis de vier evangelisten; kruis en beelden van verguld koper; een koperen duif, van boven met goud en zilver gekleurd, met water voor de handenwassing; een kazuivel van zwarte zijde, rondom de hals en van voren van de hals tot de voeten versierd met een breed goudgalon; verder een kapmantel van ongeveer dezelfde zwarte zijde; rondom de hals en boven aan de punt van de kap versierd met goudboord; voor de borst een goudbestikte plaat, meer dan handgroot en even lang als breed; het was niet alleen een plek van goudbrokaat, maar vormde eerder een stevig uit gouddraad gestikte lijst rondom een in een medaillon gevatte edelsteen.
Dat alles verwierf hij op eigen initiatief voor het vieren van de mis en als ornament voor de kerk. Ook kocht hij een kapmantel van witte zijde terug, die nog in goede staat was, ook een zilveren wierookvat, waarvoor hij zeven mark betaalde; dit vat leende hij later uit aan een aartsdiaken, zekere Alexander, tegelijk met een kostbare mantel, die hij ook nog zelf had gekocht, en een zilveren kelk. Hij kreeg ze nooit meer terug, zodat onze kerk deze voorwerpen tot heden toe als verloren moet beschouwen. Ook kocht hij een nieuw altaarkleed, groot genoeg om het hoofdaltaar af te dekken; met zachtpurperen, zijden vlechten waren er, in grote kringen, dieren op geborduurd. Dit kleed bezitten we nog altijd.
8. De broeders die hij in het klooster aantrof, omringde hij met de beste zorg; ook nam hij nieuwe aan, zoveel hij kon en wie hij kon, hoewel hij vanwege hen veel last ondervond; maar omdat het aantal van de zijnen zo geslonken was, was hij wel genoodzaakt anderen, die elders een klooster verlieten, op te nemen want de mensen uit onze stad gingen tegen hem te keer, vaak venijnig, altijd met een vloed van woorden, omdat hij de opbrengst van een zo rijke abdij aan hooguit acht of tien broeders besteedde. Daarbij drong het niet tot hen door, ofwel wilden ze in hun oude en boze verblinding gewoon niet inzien, tot welke erbarmelijke toestand hun eigen opstandigheid en de onderlinge twist van de abten de abdij had gebracht; en

hoe hoog liepen de uitgaven niet op bij het herstel van munster, klooster en bijgebouwen!
Door die bittere verwijten gedwongen en omdat er in het eigen klooster zo weinig broeders waren, nam hij mensen op die van elders kwamen, zonder vooraf inlichtingen over hen in te winnen. Daar lag de oorzaak van veel schade en schande. Deze monniken eerbiedigden de tucht niet en zodra hun naaktheid weer was bekleed en hun honger gestild, bleven zij soms tot grote last, of trokken ze weer weg, ons schade en schande latend en na ons te hebben bestolen. Ikzelf beleefde het nog hoe, in ongeveer vijf à zes jaar, zeventien van dat slag bij ons weggingen, na in nieuwe kleren te zijn gestoken van het hoofd tot de voeten.
De toewijding van Diederik en al zijn inspanningen om onze kerk, binnen en buiten, te verfraaien en haar vooruitgang tijdens zijn bestuur beschrijven, zou vele bladzijden in beslag nemen, daar het hem, niettegenstaande zijn goede bedoelingen, nimmer ontbrak aan tegenwerking en aan vervolging vanwege mensen, over wie ik nu iets wil zeggen.
9. Zijn hevigste tegenstander ten tijde van zijn ambtsaanvaarding was graaf Giselbert van Duras, onze voogd.[56] Het enige wat die man tot inbinden kon bewegen was geld; maar dat gebeurde steeds ten nadele van onze kloostergemeenschap.
Bovendien bracht Hendrik van Limburg, onze oppervoogd, bij wie de eerder besproken Herman zijn toevlucht had gezocht toen hij het abbatiaat, dat hij wederrechtelijk in zijn bezit had genomen, niet langer kon behouden, deze Herman, in strijd met abt Diederik, herhaaldelijk terug in de stad, zelfs tot in de cel van de abt; liefst zou hij hem weer als abt bevestigd hebben, zo hij vooraf de instemming van de broeders had kunnen verwerven en van ons kerkvolk het vertrouwen in zijn Herman had kunnen afdwingen. Maar onze broeders bleven zo standvastig in hun verzet tegen hem en in hun sympathie voor abt Diederik en konden zo zeer op de steun van de Luikse bisschop rekenen, dat zolang Herman in het abtenvertrek of zelfs ergens in de stad verbleef, er geen godsdienstoefening in onze kerk gehouden werd en geen klok geluid. Beschaamd en vergramd op ons en op al wat ons behoorde, trok Hendrik dan weg. Herman nam hij met zich mee, maar hij bleef hem zijn bescherming verlenen; tot ons ongeluk! Lieve Heer! Wanneer of hoe zou ik alle kwaad, dat ons klooster van deze twee heeft moeten verduren, kunnen beschrijven?
10. De strijd tussen Rijk en Kerk[57] woedde intussen in alle heftigheid. Hendrik III[58], keizer van het H.Roomse Rijk, had de keizerlijke hoogwaardigheidskentekens moeten afstaan aan zijn zoon, die eveneens Hendrik heette. Hij was dus afgezet, maar zon nu op middelen om weer aan de macht te komen. Zijn grootste hoop stelde hij in Hendrik, graaf van Limburg, die kort voordien tot de hertogelijke waardigheid was bevorderd. Die omstandigheid betekende voor onze gemeenschap bijna de doodsteek; omdat die

man op dat ogenblik niet zo maar een hertog was, maar veeleer over koninklijke macht scheen te beschikken, omdat hij zelfs beschermheer van een koning was geworden, was er geen koning, geen bisschop, zelfs geen vriend, die het zou aangedurfd hebben ons te steunen tegen zulk een machtige vorst. Wat meer is: enige slechte sujetten uit onze stad en felle aanhangers van Luipo en Herman, kwamen hem voortdurend opstoken; op de vlammende haard van de hertog goten zij nog de olie van hun kwade bedoelingen, hun pek, hun vet, hun hars en de brandstof van hun beschuldigingen; zij hitsten hem op dat hij zijn Herman weer in onze abdij zou voeren en Diederik verjagen. Ze wezen hem op de geschiktheid van het ogenblik; hij kon toch naar goeddunken handelen; hij moest zijn man laten zalven; op dit ogenblik zou de bisschop hem niet durven weerstaan. En zo gebeurde. Hij bracht Herman terug; maar nu zo min als vroeger slaagde hij erin de broeders te plooien naar zijn wil. Hij vertrok dan zelf, maar liet Herman in de cel van de abt achter onder de bescherming van vertrouwde wachters, nadat hij verwoestingen in onze hof had aangericht en in het klooster de voor ons bestemde voedselproviand en kleding had weggehaald.

11. Abt Diederik was intussen gevlucht naar het kasteel van graaf Giselbert van Duras; hij vreesde voor zijn leven, zo hij de komst van die potentaat afwachtte. Toen nu Hendrik de stad langs ene zijde verliet, keerde de abt langs een andere zijde weer. Ik neem de Almachtige tot getuige: indien ik niet met eigen ogen had gezien en met eigen oren gehoord hoe het volk zijn grote vreugde uitsnikte, dan had men mij, en evenmin de man die dit onthaal te beurt viel, niet gemakkelijk overtuigd van zoveel aandoenlijke aanhankelijkheid. Deze kwam tot uiting bij mannen zowel als bij vrouwen, bij mensen van elke leeftijd.

En hijzelf: met neergeslagen blik, vol deemoed sprak hij met hen, liet zijn tranen de vrije loop over zijn wangen, zodat zijn aangezicht er nat van werd. Het volk weende van genegenheid voor hem, hij weende van ootmoed. Onder triomfantelijke toejuichingen van de enthousiaste menigte werd hij tot voor de deur van zijn kamer begeleid. Degenen die zich daar binnen bevonden hadden de toegang versperd. Opgeschrikt door het getier en de woedekreten van het volk zagen ze zich reeds over de kling gejaagd. De barricade joeg de woede van het volk nog meer op, toch waren de meningen verdeeld: sommigen aarzelden om met geweld binnen te breken, anderen maakten zich daartoe al klaar onder luid geschreeuw. Daarop stapte een man naar voren; het volk had vertrouwen in zijn wijsheid en wachtte zijn beslissing af. Met vlammende blik schreeuwde hij: ,,Welnu, mannen, welnu als ik u mannen mag noemen, wat blijft gij hier laf de wacht houden? Is er iets te zien aan de deur van dit vertrek? Waarom breekt ge niet onmiddellijk het slot open, of rukt ge niet de deurposten zelf uit en stormt ge niet langs de opengebeukte deur met blinkend zwaard naar binnen? Als was het niet door een goddelijke wilsbeschikking maar door een gelukkig toeval dat ze hier

opgesloten zitten en aan ons overgeleverd, die mannen die schuld dragen aan al onze ellende, wier hoofden we vandaag kunnen doen rollen onder onze zwaarden! 't Was toch aan hun giftige verklaringen en onzalig besluit te wijten dat uw huizen rampzalig uitbrandden, dat uw moeders hun huwelijk vernietigd zagen, dat uw neven hun ouders verloren en dat gij zelf, helaas, zonder kinderen zijt, zonder neven. En zie, weer durven zij ons onder de ogen komen tot onze vernedering, tot uw schande, die onbeschaamde, trotse, gemene mooipraters. Vroeger doodden zij onze ouders, zonen, broeders, neven, verwanten, vrienden, dienaren; vroeger stortten zij met vuur en roof ons van rijkdom in armoede, van roem in schande; nu zijn zij gekomen om onze heer te verdrijven; daartoe moeten ze niet eens de wapens opnemen; wij laten dit gebeuren, hoewel ze zelf maar lafaards zijn en weinig talrijk. Zij willen gulzig verslinden wat wij op persoonlijk gevaar af aan hun zwaard en hun vlammen hebben kunnen ontrukken. Laat die moordenaars, die al vroeger straf verdienden, dan maar weer, zoals eerder reeds herhaaldelijk, opstand en burgeroorlog in onze stad op gang brengen; dat zal de vernietiging betekenen van al wat onze bevolking hier heeft tot stand gebracht en van het laatste restje dat ons is overgebleven. Als wij mannen zouden zijn, wij zonen van mannen, zouden wij dan de gelegenheid niet grijpen om al hun misdaden op hun hoofden te doen neerkomen?"
Zo sprak Guntram.

12. Deze Guntram was een dienaar van ons klooster. Hij was welbespraakt, rijzig en flink gebouwd, strijdvaardig, onversaagd, bedachtzaam bij het nemen van een beslissing, kordaat bij de uitvoering, een mooie man, welgevormd, met vol gelaat, een bevallige verschijning. Toch doodden stadsgenoten deze begaafde man, zoals er tussen ons geen meer zal opstaan. Ze haatten hem wegens zijn integriteit. Een pijl trof hem juist in het voorhoofd, bij een laffe aanval van gewapende mannen die hem overvielen op een ogenblik dat hij niets vermoedde. De dader bleef onbekend. Had het lot Guntram de gelegenheid gegeven om zich, in een gevecht van man tegen man, met het zwaard te verdedigen, welke slachting had hij dan niet aangericht vooraleer te sneuvelen? Zijn graf bevindt zich tussen de toren en de deur die uitkomt op het kerkhof van de broeders aan de zuidkant, naast de muur, onmiddellijk rechts van de deur.

Welnu, toen deze man zijn toespraak hield, werd het volk, bij de herinnering aan de vroegere tegenslagen, uitzinnig van woede, en als een beer, die bloedend vlees heeft geproefd, keerde het zich tegen hen. Met getrokken zwaard schreeuwden ze dat de deur verbrijzeld moest worden en trachtten ze de deurposten uit te lichten om allen, monniken zowel als ridders, groot en klein, over de kling te jagen.

Maar onmiddellijk plaatste de vrome en vergevingsgezinde abt Diederik zich als een veilig schild voor de misdadigers, die ten dode waren opgeschreven; hij riep luide graaf Giselbert om hulp, riep sommigen van de zijnen bij

hun naam terug, en na veel gesmeek kreeg hij eindelijk gedaan dat zij hun aanval op die verderfelijke misdadigers staakten. Toen ze tot bedaren waren gekomen, sprak hij, ten aanhore van het volk, als volgt tot zijn medebroeders:

13. ,,Belaad mij niet, dierbare medebroeders, belast mij niet, ik herhaal het, dierbare zonen, met deze zonde tegen God, deze schande voor het volk dat mijn terugkeer bij u, dat de ontroerende ontvangst die mij vanwege het volk te beurt viel, nu bezoedeld wordt door het bloed van wie dan ook, door een moord; 't Is niet met zulke wapens dat wij moeten strijden, 't is niet met zulk een zwaard dat een goddeloos vijand moet vernietigd worden. Hij, Wiens soldaten wij zijn, Hij is onze bewapening: Christus. Zijn vaandeldrager, de heilige Paulus, roept zijn medestrijders toe als volgt: 'Staat dan, uw lendenen omgord met de waarheid, bekleed met het harnas der gerechtigheid, de voeten geschoeid met ijver voor het evangelie van de vrede. Hanteert daarbij het grote schild van het geloof, waarmee gij alle brandende pijlen van de boze kunt doven. Neemt ook de helm van het heil en het zwaard van de Geest, dat is, het woord Gods.' (Ef., 6, 14-17) Aldus gewapend, naar het voorbeeld van de goede koning David, zullen we vol vertrouwen deze overmoedige indringer, deze losbandige vijand aan kunnen. Wanneer deze godslasteraar, getroffen aan het voorhoofd door lepra zal ten onder gaan juist zoals Uzzia, de man die zich het priesterschap aanmatigde,[59] wanneer zijn hoofd door zijn eigen dolk zal zijn afgehakt en hij van alle wapens is beroofd, dan zullen we met David kunnen zeggen: 'Laten we God loven, want Hij is goed, want Zijn medelijden duurt tot in eeuwigheid, Hij, Die niemands hulp nodig heeft om wonderdaden te verrichten' (Ps. 136, 1–4) En verder, ook met David: 'Gezegend de Heer, Die mijn handen geleerd heeft te strijden, mijn vingers te voeren het zwaard. Goedgunstig is Hij mij: een vesting, de burcht waar ik veiligheid vind; mijn schild.' " (Ps. 144, 1-2)

14. Na het aanhoren van deze woorden ging het volk naar huis, en Diederik nam zijn intrek in het klooster. Om niet in handen te vallen van de onzen, die reeds de toren hadden veroverd, ontsnapten diegenen die zich nog schuil hielden in het abtenverblijf, bijna allen tijdens de nacht. Behalve een monnik van Malmedy, die met Herman was meegekomen, bleef er praktisch niemand bij hem. Toch kwamen enkele losbollen en slampampers uit onze stad geregeld bij hem in de cel, waar hij opgesloten bleef. Het waren mannen bij wie gij voor een korst oud brood welke eretitel ook zoudt kunnen kopen, maar die u ook aan de galg zouden brengen indien gij hun die onthield. Terwijl zij met de stinkende olie van hun gevlei Hermans passiviteit aanwakkerden, genoten zij op zijn kosten van een lekker leventje. Daarentegen hield heel de kloostergemeenschap, vooral dan de monniken, in nederige trouw en vrome gehoorzaamheid alleen rekening met abt Diederik, en zij deelden zijn zorgen.

Toen abt Diederik, door zijn bisschop ontboden, de volgende dag te Luik kwam, gaf hij, ten aanhore van de bisschop en de geestelijkheid van Sint-Lambertus zijn relaas over de krenking en vervolging die hij moest ondergaan, over de aanmatiging van de nieuwe Simon. Zijn verhaal trof niet alleen de aanwezigen pijnlijk, maar het vervulde heel de stad met grote droefheid. Hij was immers een graaggeziene figuur zowel bij de geestelijkheid als bij het volk en de monniken, en dit zowel wegens zijn degelijke kennis van de letteren en zijn welluidende stem, als om zijn aangenaam, vrolijk karakter.

15. Sneller dan feitelijk zou passen bij het nemen van een belangrijke tuchtmaatregel en bij de faam van de Luikenaren, werd er tegen de goddeloze indringer een straf uitgesproken voor zijn zware vergrijp. Maar die haast moet ons niet verwonderen. We vragen hiervoor begrip, in aanmerking nemend de drang van de omstandigheden en hun eigen zorgen. Er heerste een niet geringe verwarring, en dit niet alleen bij deze kerkgemeenschap maar in het hele bisdom. Iedereen was vol zorg, niet alleen om zijn land maar ook om zijn persoonlijke belangen. Zoals ik eerder reeds terloops meedeelde, was keizer Hendrik druk doende om het hem ontnomen gezag te heroveren.

Tussen de bisschop en hertog Hendrik[60] en ook tussen graaf Godfried van Namen en de hertog, bestond haat en vijandschap. Nu was het eerste opzet, dat de keizer nastreefde, hen te verzoenen en eendracht te bewerken; op de kracht van hun vrede en eendracht kon hij dan zijn hoop op overwinning bouwen.

Reeds sloegen golven van angst voor de komende oorlog tegen de muren van stad en kerk; het gerucht liep, en het was nog waar ook, dat Hendrik, de zoon van de keizer, met een sterke troepenmacht en grote verbetenheid oprukte om de stad in te nemen.

16. In deze kritieke ogenblikken, wanneer ieder zich verplicht gevoelt aandacht te schenken bij voorrang aan de belangen van eigen stad en aan zijn persoonlijke zaken, werd in verband met onze belangen een beslissing genomen op een minder overwogen wijze dan wel passend zou zijn. Herman werd niettemin tot tweemaal toe door de bisschop opgeroepen; ten einde raad excommuniceerde de bisschop hem en al zijn medeplichtigen. Aan zijn aartsdiaken Alexander gaf hij opdracht hem uit het abtenvertrek en het kloosterdomein te verwijderen. Maar deze gaf aan dit bevel geen gevolg. Waarom niet? Met welke bedoeling? Dat zal hij zelf wel weten!

Maar de hertog, die de kaakslag, hem toegebracht door de afwijzing van Herman, nog niet had vergeten, riep verontwaardigd zijn troepen te wapen om al de onzen die hij niet vóór een vastgestelde dag tot erkenning van zijn kandidaat kon dwingen, met genoegen te offeren aan zijn (afgod) Bel.

Maar graaf Giselbert, op dit ogenblik verzoend met een trouwe bondgenoot van abt Diederik, haalde versterking bij graaf Godfried van Leuven – die

weinig later hertog zou worden – en bood dapper weerstand. Hij verijdelde elke poging van Hendrik, die nochtans zijn suzerein was, tot deze niet meer durfde aanvallen.
Korte tijd later keerde ook abt Diederik uit Luik naar ons klooster terug, met veel geduld de aanwezigheid verdragend van zijn concurrent, die opgesloten bleef in het abtenverblijf.
17. De dag naderde waarop de graaf van Vlaanderen[61] de keizer zou ontmoeten te Antwerpen. Op zijn weg daarheen kwam de keizer in onze stad. Voor de nacht stelde men hem het abtenverblijf ter beschikking, waar die uitzinnige broeder huisde. Deze durfde het natuurlijk niet aan dat verblijf aan de keizer te weigeren. Anderzijds vreesde hij dat het verlaten daarvan gelijk stond met er niet meer in te komen; hij daalde dus af in een kelder onder het abtenverblijf en bleef daar de hele nacht, met de bedoeling 's morgens, wanneer de keizer zijn tocht voortzette, uit zijn schuilplaats te voorschijn te komen en weer zijn intrek te nemen in het abtenverblijf. Maar enkele van onze knechten die de keizer die nacht dienden, gaven gehoor aan een door onze broeders voorbereid idee en barricadeerden de toegang. Zo maakten ze terugkeer van uit de kelder onmogelijk, zonder dat men Herman moest mishandelen of tegen hem en zijn trawanten geweld gebruiken.
Toen Herman begreep dat hij niet meer zou binnenkomen en vreesde in die kelder, waarin onze dienaren hem hadden opgesloten, als in een graf te stikken, kroop hij, als een nieuwsoortig aardwezen, door een keldergat uit de kuil, waarin hij zichzelf in de narigheid had gewerkt. Zo kwam hij weer aan het licht dat hij beneden niet meer zag. Hij wekte daarbij het gelach op van het volk en de kinderen op straat. Man zonder eer, monnik zonder schaamtegevoel, haastte hij zich naar een huis op het marktplein. Daar bleef hij enkele dagen, tot hij op Goede Zaterdag naar zijn hertog terugkeerde. Zodra deze pest was verdwenen en het vuil was verwijderd uit het schip van onze kerk, luidde spoedig weer de klok – het was tijd voor de terts. Het was een grote vreugde weer vrijuit Gods lof te kunnen zingen na zoveel treurige dagen, tijdens welke ons koor het stilzwijgen had bewaard. Over ons klooster en over de parochie buiten was door de bisschop de ban uitgesproken, zodat niemand kon zingen, zolang Herman abtenverblijf, klooster en kloosterdomein niet had verlaten.
18. Toen men hertog Hendrik, die bij toeval juist over ons marktplein voorbijreed, verslag bracht over de gebeurtenis, kreeg hij een woedeaanval; hij brieste van smart, en onder vreselijke verwensingen riep hij over zichzelf en al het zijne de ondergang af, indien hij over deze kaakslag geen wraak nam en een voorbeeld stelde voor allen. Uitzinnig van woede tegen ons en tegen al wie met ons te maken had, tilde hij zwaar aan de minachting voor zijn abt, en onverzoenlijk maakte hij zich klaar voor een aanval op ons leven, tot verminking van lijf en leden. Van ons zou hij niemand sparen, geen onderscheid zou hij maken tussen monnik of gewone geestelijke,

tussen geestelijke en leek; wreedaardig zou de vervolging zijn, beestachtig zijn optreden tegen ons en het onze; zijn mannen smeekte hij, bezwoer hij, beval hij onder bedreiging dat ze met niemand medelijden zouden hebben. Hij beval dat ze, indien ze de ene of de andere van ons konden te pakken krijgen, hem zonder erbarmen zouden hangen, of de ogen uitsteken, of de neus afsnijden, handen of voeten afhakken, enkelen radbraken. Als hij dan toch enige medelijden wilde tonen en zich wat menselijker gedragen, dan wierp hij zijn slachtoffer voor lange tijd in de kerker en dwong hem dan zich vrij te kopen voor een hoge som. Beslist konden zij zich gelukkigst prijzen, die slechts geldelijk verlies te duchten hadden.
Overal heerste dan ook paniek en droefenis; de geesten verloren alle levenslust, de ledematen hun veerkracht; de knieën knikten. Niemand kon zich buiten de stad wagen zonder gevaar voor zijn leven, of zonder bloot te staan aan verminking van lijf en leden.
Maar ook graaf Giselbert, die zich tegen hem aan onze zijde had geschaard, haatte hij zozeer, dat hij vast van plan was hem openlijk van ontrouw aan te klagen en hem op grond daarvan zijn erfelijk beneficium te ontnemen.
Te Keulen bevonden zich op dat ogenblik nog verscheidene voor ons bestemde vaten wijn; hij liet ze onmiddellijk aanslaan voor eigen gebruik.
19. Deze moeilijkheden, en andere nog, die hij ons dagelijks berokkende – al onze rentmeesters had hij streng bedreigd aan geen enkel verzoek van de onzen gehoor te geven – drukten zwaar op abt Diederik; ergst van al nog trof hem het nieuws dat Hendrik onze bezittingen bij de Moezel en in Teisterbant als beneficium aan zijn aanhangers wilde wegschenken. Mocht hem dat gelukken in deze woelige tijd, dan zou ons klooster ze moeilijk of nooit weer in zijn bezit krijgen en voortaan wijn en vis moeten derven. Smart en bekommernis drukten hem dus; ook was hij bevreesd en bezorgd dat er in deze verwarring iemand om zijnentwil zou gedood, gekerkerd of beroofd worden. Terwijl hij gebukt ging onder deze ondraaglijke last, waren er bij de hertog toch nog enkelen die hem gunstig gezind bleven. Toen zij de ellende zagen, het gevaar dat de stadsbewoners liepen, het onherstelbaar verlies voor de kerkgemeenschap, poogden zij – tegen betaling – de hertog af te brengen van de rampspoedige plannen die hij tegen ons beraamde. Eindelijk slaagde men er in deze sombere hardvochtigheid te breken met een zilveren hamer. Met uitzondering voor graaf Giselbert, was hij bereid tot vrede met onze abt en zijn kerkgemeenschap. Toen men de abt op de hoogte bracht – God weet dat zijn vrienden deze zaak bedisselden buiten zijn weten – kon men met redenering noch met discussie, zelfs niet met vreesaanjaging voor de toekomst, zijn goedkeuring verkrijgen, tenzij de hertog vooraf alle aangerichte schade volledig vergoedde en weer duurzame vrede en vriendschap sloot met graaf Giselbert en alle inwoners van de stad, die hij wegens de abt het leven had zuur gemaakt. Het vergde heel wat diplomatie aan beide zijden en onbeschrijflijke inspanning, maar het akkoord kwam er. Wij

namen zelf deel aan deze besprekingen; om de laatste formaliteiten te vervullen, reed ik te paard naar Luik op de vrijdag na Pasen. Na een langdurige bespreking keerde ik dezelfde dag terug, steeg onmiddellijk weer te paard en vertrok dan met de abt weer naar Luik.
Daar werd de overeengekomen som betaald; graaf Giselbert kwam weer in de gunst van de hertog; de stadsbewoners werden verlost van hun angst en voor de zaken die de Kerk aanbelangden werden, op bevel van de hertog, de laatste moeilijkheden uit de weg geruimd. Wat tenslotte Herman betreft: tussen de graaf en de abt werd volgende afspraak gemaakt: indien Herman schuld wilde bekennen en tot boetedoening en berouw komen, zou hij met erbarmen opgenomen worden; zo hij dan blijk gaf van nederigheid en gehoorzaamheid, dan zou de abt rekening houden met de menselijke zwakheid en zich over hem ontfermen. Maar de boosheid was zo ingekankerd bij deze ellendeling, dat hij zich niet kon vernederen tot berouw en penitentie. Wat hij was, bleef hij, en wat hij niet was, bleef hij zich aanmatigen.
20. De belegering door de hertog en de opdringerigheid van Herman had onze Kerk in zware zorgen gebracht; daaronder kwijnde ze lange tijd. Een gouden kelk, van onschatbare waarde, met pateen, die de abt zelf nog had aangekocht, werd nu van de hand gedaan en ging definitief verloren. Een bos in Kerkom werd gekapt en verkocht; andere inkomsten verminderden merkelijk; en wat nog betreurenswaardiger is, de bouwwerken aan het munster werden stopgezet tot aan het overlijden van Diederik en geraakten in verval.
22 maart Dank zij een goddelijk ingrijpen werd datzelfde jaar de hertogelijke titel aan Hendrik ontnomen en geschonken aan graaf Godfried van Leuven.[62] De reden: op Witte Donderdag had Hendrik een veldslag geleverd tegen de zoon van de afgezette keizer Hendrik, tegen zijn heer dus, de tot koning aangestelde Hendrik; deze slag werd geleverd te Visé bij de brug over de Maas; de troepen van de koning werden verslagen en op de vlucht gedreven.
Tot overmaat van onze rampen trof ons een nieuw ongeluk, erger en moeilijker te verdragen dan de vorige, in de persoon van een machtig man, die voordien goede, vriendschappelijke betrekkingen met ons onderhield. Want, onze voogd graaf Giselbert en onze abt Diederik geraakten met elkaar in onmin. De graaf vorderde vierentwintig mark zilver terug, die hij aan hertog Godfried van Leuven had geschonken, omdat hij hertog Hendrik belet had onze stad te overrompelen toen ze zijn Herman had afgewezen. De som groeide dagelijks ten gevolge van de interest. De abt antwoordde dat hij maar vijf mark beloofd had en die reeds betaald had. Zo werden onze moeilijkheden met de dag groter. Wat zou de graaf doen? Zich niet willend neerleggen bij de logica, noch bij de waarheid, plunderde hij ons klooster en richtte schade aan, die het dubbele bedroeg van de som die hij opeiste. Geen enkele bemiddeling kon hem verzoenen met de abt; integendeel: hij zocht

toenadering tot zijn heer, graaf Hendrik, en tot Herman, de rivaal van de abt; met woord en daad ijverde hij om Diederik te verdrijven en Herman te introduceren.

21. In opvolging van Poppo[63] was Adalbero[64] bisschop geworden te Metz. Hoewel hij bij herhaling brieven en gezanten naar de graven Hendrik en Giselbert stuurde ten voordele van Diederik, bracht deze tussenkomst weinig of geen steun, behalve dan dat ze een aanmoediging betekende voor onze broeders en voor die wispelturige stadsgenoten die aan het weifelen gingen.

In de loop van deze strijd hadden beide twistende partijen beurtelings de wind in de zeilen.

Van elke menselijke bijstand verstoken, en nog het ergst lastig gevallen door degenen die zijn beste beschermers hadden moeten zijn, vond Diederik het raadzaam zijn hoop op God te stellen. Hij nam zich voor de verslapping van de tucht, die bij ons ten gevolge van al deze wederwaardigheden zeer tot onze schande al geruime tijd was binnengedrongen, weer weg te werken door een regel in te voeren zoals in gebruik was bij monniken waar de vroomheid nog bestond. Op deze hervorming drongen sommige broeders, weliswaar een kleine minderheid, sterk aan, terwijl de meerderheid, en dan vooral diegenen die uit andere kloosters gevlucht bij ons waren verzeild, het maar liefst wilde laten bij de bestaande mistoestanden. Maar dank zij de steun van God haalden de betergezinden het, al vormden zij de minderheid; de Regel van Cluny werd ingevoerd in munster en klooster, meerbepaald op 1 maart, in dat jaar vrijdag in de eerste week van de vasten.

1 maart 1107 Om ons in te lichten stuurde abt Stefanus van Saint-Jacques te Luik ons twee van zijn monniken, en Berengarius, abt van Saint-Laurent, zond er ons ook twee. Enthousiast legden wij ons toe op de bestudering van de Regel van Cluny en met volharding werd hij in toepassing gebracht; niet slechts ten dele, maar volledig. Vooral de jongeren dienen geprezen om hun oprechte ijver, terwijl de ouderen er zich rustig bij neerlegden, en de knapen uit onze school zich aan de tucht onderwierpen zonder al te groot verzet. Diegenen die van elders komend bij ons opgevangen waren, wilden hun vroegere lichtzinnigheid niet wijzigen en vertrokken; zo deden ook enkelen van ons, die al even lichtzinnig waren. We willen hier de namen vermelden van diegenen die bij ons verbleven op het ogenblik dat deze verandering bij ons werd doorgevoerd, opdat aldus hun goede naam reeds in dit leven zou toenemen, en opdat degenen die na ons komen zullen weten hoe gering het aantal broeders op dat ogenblik was: abt Diederik, prior ik, Rodulf, secretaris Sybertus, proost Morungus, keldermeester en zanger Folkard, Engo een oude man, Giselbert een jonge volwassene. Op de dag zelf dat we de nieuwe Regel invoerden, verlieten vijf knapen onze school: Thidelmus, Boudewijn, Hendrik, Christiaan en Franco, die later het habijt aflegde en heenging. Zij waren reeds allen volwassen en hadden reeds

eerder de school kunnen verlaten, maar een bezorgde prior had hen tot op die dag in de schoolbanken gehouden; hij vreesde immers dat zij, indien ze vóór de invoering van de regel, naar vroeger misbruik, buiten de school eens hadden geproefd van de verlokkingen van lichtzinnigheid en vrijheid, die voor jonge mannen zo verleidelijk en giftig zijn, zich niet meer zouden kunnen schikken naar de normen van de discipline, weerspannig als de jeugd is en niet gewoon aan het juk van de tucht. De knapen die verder op school bleven, heetten: Wazelin, Adolf, Guulbert, Frederik, Humbert. Ouderen en jongeren samen waren we met zeventien. Deze kleine groep begon, onder de leiding van diegenen die ons uit Luik te hulp waren gekomen, met grote ijver aan de beoefening van de Regel; het waren vooral de jongeren die een lofwaardige inspanning deden.

22. Maar indien er onder de onzen vooral één man is geweest wiens aandringen, te pas en te onpas, wiens spitsvondigheid met duizenderlei argumenten de abt eerst heeft gestimuleerd om deze nieuwe leefregel in te voeren, en vervolgens ten koste van veel persoonlijk leed en moeite, tegenkanting en afgunst de abt kon overhalen dat die Regel behouden bleef, die door zijn enthousiasme tijdens het leven van de abt die levenswijze krachtig deed opbloeien, na het overlijden van de abt die nieuwe impuls gaf, dan is er geen twijfel aan, nu de nieuwe Regel een gunstige uitwerking heeft op het zedelijk gedrag van de broeders en de voorspoed van onze Kerk, dat, wie die man ook moge zijn, aangezien wij over hem zwijgen, ook ieder ander moet zwijgen, uit genegenheid voor hem, die geen tegenkanting, haat, afgunst of gevaar vreesde, als er maar een godsdienstige herleving kwam en ons kloostер gezuiverd werd van zijn vroegere kwade roep van ongodsdienstigheid.

23. Nu Hendrik ons hulde in een wolk van de ergste smart, zette dit wel een flinke domper op de tevredenheid die het invoeren van de Regel pas had teweeg gebracht; maar onder het zachte juk van de Heer viel het dragen van dit leed toch niet al te zwaar.Onze vijand[65] zag met lede ogen hoe de overgang naar de nieuwe Regel een succes betekende en betreurde erg dat wij, om zo te zeggen, met reuzenschreden vorderingen maakten. Hij zocht weer – ik weet niet voor de hoeveelste maal – Hendrik op, reeds lang zijn gewone helper en trawant, en blies zijn vijandigheid tegen ons aan. Deze vergat dan maar zijn vorige verzoening met abt Diederik en de grote geldsom, die hij hem afgeperst had om die verzoening te bereiken; hij verloochende zijn gegeven woord, en zonder vrees voor Gods oordeel, ging hij weer ten aanval om ons zonder uitstel zijn Herman op te dringen.

Zoals vroeger gezegd, woedde de strijd tussen keizerrijk en pausdom met zulke verbetenheid, dat op dat ogenblik kerkelijke tuchtmaatregelen ons weinig of niet konden beschermen tegen de gewelddaden van de vorsten. Door bemiddeling van enkele medeplichtigen en vrienden aan het koninklijke hof wist Herman de kanselier van de koning, Adelbert, op zijn hand te krijgen; deze man werd later aartsbisschop van Mainz.[66] Zo kreeg Herman

bij de koning zelf helpers op wie hij kon rekenen voor zijn herstel. Aan koning en kanselier werden evenwel inlichtingen over Herman verstrekt, die niet met de waarheid strookten. Misleid door de leugens van Hermans aanhangers, stuurden ze boodschappers met brieven naar de bisschoppen van Metz en Luik met opdracht Herman te herstellen in het abbatiaat bij ons. Elke dag werd ons zijn komst aangekondigd. Graaf Giselbert was bereid hem op te nemen, en, omdat hij onze voogd was, hem als abt te introduceren.

24. Te midden van de donderslagen van deze dagelijks rondvliegende geruchten, trof de verheven hand Gods, die reeds geruime tijd dreigend tegen ons geheven was, ons onverwacht met een verschrikkelijke bliksemslag. Zij rukte abt Diederik uit ons midden; hij stierf aan uitputting, nauwelijks vijf dagen na de aderlating de weg betredend die elk sterfelijk wezen moet gaan. Helaas! Hoe u vertellen, hoe u beschrijven onder welke druk we toen kwamen, welke ellende, welke moeilijke tijden we doormaakten? Diegenen die tijdens het leven van de abt ons openlijk vervolgden wegens Herman, voelden nu hun handen jeuken om ons levend te verscheuren of om ons met hun zwaarden in mootjes te hakken; en diegenen die ons gewoonlijk geniepige hinderlagen legden, kwamen nu met open vizier op ons af, openlijk nu des te feller als ze vroeger heimelijker waren geweest. Weinig talrijk waren degenen die met ons sympathiseerden en iets wilden ondernemen dat ons baat kon brengen. Elke dag opnieuw werd de aanwezigheid van Herman voor de poorten gemeld; door sommigen was hij uitgenodigd, door sommigen werd hij opgewacht. De broeders evenwel volhardden alle in hun verzet tegen hem, niet minder nu de abt overleden was, dan vroeger toen hij nog leefde.

25. In die drukkende ellende en moeilijkheden hadden we geen erger vervolgers dan drie van onze priesters, namelijk: Reinier van Halen, Hezelo van Melveren en zekere Lanzo uit onze stad. Zij veroorzaakten onenigheid en wakkerden voor en na het onbegrip van de leken tegen ons aan; wij kregen nauwelijks de toestemming om het stoffelijk overschot van de overleden abt gedurende een volle dag te behouden, in afwachting dat uitgenodigden van zijn rang hem de passende uitvaart konden bezorgen. Sommige priesters en leken stelden voor de lijkdienst te laten houden door Herman, zodra die gekomen was; anderen achtten iemand anders daartoe de geschikte persoon; maar wij konden niemand van deze mensen aanvaarden. Bijna kwam het zover dat zij onze abt onmiddellijk begroeven zonder te wachten op de lijkplechtigheden waarmee de broeders hem de laatste eer wilden bewijzen. Ik verzette mij krachtdadig tegen hun uitzinnige ideeën; ik was toch de prior! Dit was voor mij wel een levensgevaarlijke beslissing: eerder al had men mij belachelijk gemaakt, beschimpt en beledigd. Toch hield ik voet bij stuk en we wachtten drie dagen, vooraleer we onze abt begroeven. Abt Berengarius van Saint-Laurent te Luik leidde de plechtig-

heid; een grote menigte, waaronder graven en edelen, volgde de lijkstoet, een zee van mensen, die tijdens zijn leven trouwe vrienden waren geweest; de broeders weeklaagden en jammerden luid.

25 april 1107 Diederik was voor hen immers vriendelijk en geduldig geweest; hij was altijd opgewekt, tot een schertsend woord bereid; met eenzelfde goedmoedigheid verdroeg hij de slechten en gaf hij de goeden blijken van genegenheid en waardering. Hij overleed dus op 25 april 1107, feestdag van Sint-Marcus, dag van de grote litanie. Op zes dagen na was hij acht jaar en drie maanden abt geweest.

In de periode dat hij verantwoording droeg, leed onze gemeenschap geen bezitsverlies, uitzondering gemaakt voor een allodium dat tussen Mechelen en Antwerpen lag bij ... Dat goed bracht jaarlijks vijfentwintig schellingen op, munt en gewicht van Antwerpen, te betalen op de dag van Paulus' bekering. Hij verkocht dit goed noodgedwongen, toen onze Kerk er toch geen opbrengst meer van had wegens plunderaars en rovers. Hij had wel de bedoeling met de verworven som een ander allodium te kopen in onze buurt. Hij handelde daarbij niet op eigen houtje maar naar de raadgevingen van zijn oversten, namelijk de bisschop van Metz en onze voogden, en ook van personen van zijn rang. Bij zijn overlijden ontnam Giselbert deze som aan de persoon die ze in bewaring had gekregen om voor onze Kerk een ander allodium te kopen; zo verloor onze Kerk uiteindelijk zowel het goed als het geld. Ook een zilveren wierookvat ter waarde van zeven mark, een kostbaar en zo goed als nieuw pallium en een zilveren kelk, ter waarde van anderhalve mark, leende hij uit aan zekere Alexander, aartsdiaken te Luik; tot op de dag van heden konden we niets daarvan terug in ons bezit krijgen. Na Diederiks overlijden beroofde Giselbert ons klooster van een zeer kostbare reliekhouder, die de abt hem had toevertrouwd. De bodem was een voet lang en bijna even breed; de buitenkant was in gedreven zilver; de binnenkant uit zuiver goud, wondermooi versierd en bezet met vele kostbare stenen; hij bevatte kostbare relieken.

Hier eindigt het zesde boek

Zevende boek

1. Na de begrafenis van abt Diederik besefte ik wel dat ik niet opgewassen zou zijn tegen de vijandigheid van mijn belagers. Haatgevoelens kwamen aan het licht, vooral bij die mensen, aan wie, na het invoeren van de nieuwe Regel, ongepaste toegang tot ons klooster en gesprekken met onze broeders op ogenblikken waarop, en plaatsen waar dit niet paste, werden ontzegd. Dezelfde dag nog bood ik dan ook nederig mijn ontslag als prior aan, en hoewel mijn medebroeders dit een spijtige beslissing vonden, aanvaardden ze dit ontslag. Bovendien hitsten diegenen die verlangend uitzagen naar de terugkeer van Herman, graaf Giselbert, zijn vrouw en al wie ze maar konden, dagelijks tegen mij op met listige kwaadsprekerij en verzonnen of ware verhalen over fouten die ik had begaan; zij waren immers overtuigd dat zolang ik bij de broeders bleef, zij inzake Herman geen succes zouden kennen; geen redenering zou onze broeders van gedachte doen veranderen, geen beslissing zou hun verzet breken.
Toen dan de broeders te Luik bij bisschop en Kerk hun keuze hadden kenbaar gemaakt, en vervolgens door wilden gaan naar Metz, kwamen ze tot de ontdekking dat afgevaardigden van de keizer met een keizerlijke brief Hermans zaak hadden verdedigd, het mondeling bevel brengend aan de bisschop voortaan Herman niets meer in de weg te leggen in verband met het abbatiaat bij ons. De bisschop was op dat ogenblik pas weer verzoend met de keizer nadat diens vader, voor wie de bisschop partij had gekozen tegen de zoon, te Luik was overleden.[67] Vandaar zijn angst om zich krachtdadig, zoals passend ware geweest, te verzetten tegen dit machtsmisbruik van de keizer. Toch ging hij niet in op zijn verzoek, maar zo diplomatiek mogelijk liet hij de boden aan de keizer uitleggen dat Herman niet tot abt kon aangesteld worden zonder inbreuk te plegen op het canoniek recht. Daar voegde hij nog aan toe: „Het behoort trouwens niet tot mijn bevoegdheid een abt aan te stellen te Sint-Truiden; enkel hem wijden is mij toegestaan; benoemen is de taak van de bisschop van Metz; die moet maar zelf uitmaken wie hij mij stuurt om de wijding te ontvangen." Zoals reeds herhaaldelijk bij andere gelegenheden was het de vrome abt van Saint-Jacques, Stefanus, die met veel durf en inzicht de boden van de keizer duidelijk maakte dat diens bemoeiïngen ten voordele van Herman vergeefs zouden zijn; deze was immers geruime tijd veroordeeld door een kerkelijke rechtbank, waarin hij, Stefanus, en anderen van zijn rang zitting hadden, omdat Herman zich had meester gemaakt van het abbatiaat te Sint-Truiden; wegens zijn koppige onverbeterlijkheid was hij ook geëxcommuniceerd; hij kon zelfs geen vergiffenis verkrijgen, tenzij hij beloofde zich voortaan te beteren en af te zien van indringing en geweld. Nu de reis naar Metz door deze onvoorziene wending

onderbroken was, keerden onze broeders naar ons klooster terug en besloten een dringende bode te sturen naar de bisschop van Metz.

2. Herman liet geen tijd verloren gaan; begeleid door gezanten van de keizer, daagde hij op, en graaf Giselbert introduceerde hem in de abdij. Zijn sympathisanten en ook diegenen die zich niet durfden verzetten uit vrees voor de graaf, beloofden hem trouw en onderdanigheid. De vooraanstaanden evenwel van de abdij en de eerlijke lieden wachtten zich wel om trouw en onderdanigheid te betuigen; de broeders waren niet alleen eensgezind in het verzet om hem buiten munster en klooster te houden, maar ze verwaardigden zich zelfs niet met hem te praten tenzij door bemiddeling van tussenpersonen, omdat hij op zijn standpunt bleef en zij tot geen toegeven bereid waren, indien hij niet vooraf verantwoording kwam afleggen in een discussie volgens de canonieke voorschriften; maar zoals altijd, weigerde hij dit, zich bewust van een onzuiver geweten. Zijn aanhangers en raadgevers waren lichtzinnige mensen, leugenaars, die de draagwijdte van hun daden niet beseften, ijdele hoop koesterden, overmoedig waren, al even weinig deugdzaamheid bezaten als gezond verstand; het merendeel behoorde vroeger tot de bende samenzweerders van Luipo; hun afgekapte handen leverden het bewijs van hun veroordeling en vogelvrijverklaring. Deze ellendelingen, dit uitschot vormde zijn hofhouding; en, zoals ik van een hunner hoorde, had hij zich door een heilige eed met hen verbonden; zonder nadenken en tegen wil en dank liet hij zich meeslepen voor hun dwaze plannen; niettemin beroofden zij hem intussen van wat ze maar konden, zodat hij niet eens brood en bier had om zich te voeden, slechts een eenvoudig kleed behield om zich tegen de felste winterkou te beschutten. Wat goeds voor ons zou men kunnen verwachten van zulk een man, die niet eens voor zichzelf kon zorgen?

3. Ondertussen overlegden wij wie wij naar Metz zouden zenden om verslag uit te brengen over de jammerlijke toestand. Ik werd daartoe aangewezen en gedwongen door het dringende verzoek van de broeders. Toch was ik bevreesd, en de latere gebeurtenissen deden mij aan den lijve gevoelen hoe gegrond mijn voorgevoelens waren, dat het aanvaarden van deze opdracht bij de aanhangers van Herman de gevoelens van afgunst en haat, die ik dacht te hebben bedaard toen ik van mijn prioraat afstand deed, weer even sterk, zo niet sterker, tegen mij zou opwekken. Toch gehoorzaamde ik; ik wilde mijn leven niet als iets belangrijkers beschouwen dan het belang van onze kerkgemeenschap. Maar uit vrees voor hinderlagen vanwege de trawanten van Herman, durfde ik niet de gewone weg naar Metz volgen, maar ik sloot me aan bij troepen van de Keulse bisschop Frederik,[68] van hertog Godfried van Leuven, van graaf Godfried van Namen en van graaf Arnold van Loon, een leger van, naar mijn schatting, tweeduizend man of iets meer, dat op weg ging naar de keizer te Verdun.[69]

We reisden van Luik over Hoei, Havelange en Villance, vervolgens langs de

burchten van Ivois en Dun-sur-Meuse en zo bereikten we tenslotte Verdun. Goede God! Hoe zou ik kunnen vertellen wat ik tijdens die tocht meemaakte?
Ik had gedacht dat wij zouden overnachten in een of ander dorp; maar plotseling – het was nauwelijks het achtste uur – spanden schildknapen en heel wat soldaten hun paarden uit, braken twee of drie kleine dorpjes geheel af en bonden grote en kleine planken aan de staart van hun paarden, en in een klein uur timmerden ze, op een lommerrijke plaats bij een of andere beek, een klein nachtverblijf voor zichzelf en voor hun paarden. Om dergelijk werk uit te voeren beschikten ze over tweesnijdende bijlen en ander ijzertuig; met zeisen maaide ondertussen een ander groepje gras voor de paarden.
De heren anderzijds verbleven in luxueuze tenten, die in een minimum van tijd waren opgezet, als in een eigen huis. Tot de avond viel zochten ze langdurig ontspanning in bosjes bij de beken, of bij het struikgewas van holle wegen, waar het welluidend gekweel van allerlei vogels weerklonk.
Maar wat moest ik doen, arme monnik, die slechts één dienaar bij me had? Naar de dorpen gaan? Maar ofwel had het leger ze afgebroken en waren ze niet meer bewoonbaar, en hadden alle bewoners zich verspreid in de bossen; ofwel was er toch iets recht gebleven, maar dan wist ik zeker dat ik daar de nacht niet veilig kon doorbrengen, omdat gevaar dreigde zowel van de geplunderde plattelandsbewoners, die 's nachts hun schuiloord in het bos verlieten en bij het leger kwamen spieden, als vanwege onze eigen tochtgenoten, die om beurt bij elkaar de buit plunderden.
Wilde ik anderzijds op een ruime, lommerrijke plek in de weiden, te midden van het leger blijven, dan viel er zeker niet te denken aan een stulp of hut, want al bezat ik de bekwaamheid om ze op te timmeren, ik miste het materiaal daartoe, en dan wist ik niet waar ik voor mezelf en voor mijn paarden voedsel kon kopen; want ik had er geen meegenomen voor de tocht evenmin als groenvoer voor de paarden. Mijn dienaar uitsturen durfde ik ook niet, want als ik alleen bleef, wist ik niet bij wie ik mij zou aansluiten, omdat niemand in het leger mij kende.
Ten einde raad vertrouwde ik mij en wat ik bij me had toe aan God en de H. Trudo. Ik verwijderde mij van het leger en begaf me naar een klein dorpje op enige afstand, dat voor de helft was afgebroken door mijn tochtgenoten. Ik trof er geen enkele man aan, slechts vrouwen, bijeengekomen uit vrees voor de krijgslieden. Toen ze mij, een monnik, zagen, kwamen ze toegelopen, kijvend onder elkaar over de vraag wie mij die nacht als haar gast in huis kon krijgen; mijn aanwezigheid moest haar beschermen tegen de roofzucht van de onbetrouwbare krijgslieden. Toen ik mijn voorkeur liet blijken voor het huis van een vrouw, waar de muren het veiligst schenen, verlieten alle vrouwen van dat gehele dorp, met kinderen en zuigelingen, hun eigen woning en zochten jammerend toevlucht in de woning waar ik te gast zou

zijn; biggen, hennen en hanen, en ander kleinvee brachten ze mee en sloten ze op in huis en schuur van mijn gastvrouw. Kaas, melk en brood – ze hadden haverbrood – boden ze mij en mijn dienaar gratis aan, ook hooi en ander voer voor de paarden. Maar Gode dank! Ik nam niets gratis van hen aan. Omdat ik, door de verdiensten van de H. Trudo, onder Gods bescherming stond, raakte niet alleen ik in die nacht niets kwijt, maar ook die vrouwen kregen 's morgens alles wat ze in hun angst rondom mij hadden bijeengebracht, bij 't vertrek van het leger, zonder enig verlies terug. Ik bleef bijna de hele nacht wakker liggen, vooral omdat die bange vrouwen – zo is nu eenmaal hun aard – me onrustig maakten, ook al kende ik geen vrees.

4. De volgende dag in de vroege morgen zette het leger zich in beweging; ik nam afscheid van de vrouwen, begaf me ook op weg en sloot me weer aan bij ons gezelschap. Maar ten gevolge van de vermoeienis van de vorige dag en van de slapeloze nacht, was ik de hele dag in de felle zon koortsig en buiten adem; de hele tocht reed ik dommelend en schuddebollend als was mijn nek gebroken. Ik kocht die dag voor mij en mijn knecht een tweesnijdende bijl en een sikkel, en toen het leger zijn kamp opsloeg gingen wij, juist zoals de anderen, te werk om een hut en een nachtverblijf op te trekken; noodzaak was onze leermeesteres! juist zoals de anderen, behalve dan dat wij ons onthielden van diefstal en inbraak. Wij sneden rijshout en vrij grote takken, maakten voor ons hutten en voor onze paarden kribben en wat belommering. De stank van de mest van de paarden, en ook van mensen die zich niet zo ver van ons verwijderden om hun gevoeg te doen, martelde mij dagelijks, en deed me soms braken. Daar kwam nog bij dat overdag zwermen dikke vliegen ons lastig vielen, en dat 's nachts kwaadaardige muggen ons het slapen beletten met hun doordringend gezoem en hun talrijke, pijnlijke prikken waarmee ze ons tot bloedens toe staken.

5. Eindelijk bereikten we na een reis van tien dagen, die we gemakkelijk in vijf dagen hadden kunnen maken, Verdun, en wachtten op de keizer, die daar nog niet was aangekomen. Toen ik vernam dat de bisschop van Metz inkwartiering had gevonden in Dugny, bij Verdun, ging ik hem daar opzoeken. Ik overhandigde hem de brief van onze broeders en bracht hem mondeling hun klacht en hun verzoek over. Zijn antwoord stelde hij uit tot hij in Metz zou zijn, waar hij de zaak wilde bespreken in zijn raad.

Maar wat heb ik zolang ik bij hem verbleef moeten redetwisten met aanhangers van Herman! Immers, ook graaf Hendrik van Limburg was bij de bisschop. Naar hem hadden Hermans trawanten een van onze priesters gezonden, Hezelo van Melveren, een man met verbaal geweld. Hij moest er het bericht brengen van het afsterven van abt Diederik en de graaf aanporren om bij de bisschop de kandidatuur van Herman te bepleiten. Hoe vaak hebben we daarover voor en na conflicten gehad, ben ik op 't nippertje aan de hinderlaag ontsnapt, die hij me had gelegd tussen Dugny en Verdun, toen ik, om mijn zaak te bepleiten, wel genoodzaakt was haast elke dag naar de

bisschop te rijden!

6. Dugny lag een kleine mijl ten zuiden van Verdun. Naar ik van de inwoners van Metz en van de plaatselijke bevolking vernam, behoorde het tot de bezittingen die onze heer, de H. Trudo, in zijn jeugd had afgestaan aan Stefanus te Metz. Tot in de tijd van bisschop Theoderik bleef het deel uitmaken van de mensa van de bisschoppen van Metz; Theoderik nu stichtte te Metz een monnikenklooster ter ere van de heilige martelaar Vincent,[70] en deed definitief afstand van Dugny ten bate van de broeders die er God en de H. Vincent kwamen dienen.

Daar God over me waakte, slaagden mijn belagers er niet in mij enig kwaad te doen; daarop komplotteerden ze hoe ze mij tijdens mijn terugreis in een hinderlaag konden vangen, me schandelijk onteren of wreed doden. De bisschop stelde me evenwel onder de hoede van Azelinus, op dat ogenblik prior van Sint-Clemens, later abt te Gorze – de bisschop had deze wijze man en vrome monnik met zich meegenomen als gezelschap –. Met hem ging ik mee naar Metz en wachtte daar een tijd in zijn klooster op de bisschop. Toen die kwam, gaf hij me, na rijp overleg, twee eigenhandig ondertekende brieven mee, de ene bestemd voor onze broeders, de andere voor Herman. Aan de broeders liet hij weten dat hij spoedig naar hen wilde komen om, in hun aanwezigheid en na overleg met hen, een einde te maken aan het geschil dat reeds zo lang bestond tussen hen en Herman. Om te voorkomen dat de broeders uit vrees voor iemand de weg van rechtvaardigheid en waarheid zouden verlaten, liet hij hen weten dat hij hen Herman niet tegen hun wil in wilde opdringen.

De brief aan Herman was anders geformuleerd, zodat hij dubbelzinnig kon opgevat worden; Herman kon er uit opmaken dat de bisschop hem genegen was, de broeders dat hij Herman afwees. De dubbelzinnigheid was opzettelijk aangebracht; de bisschop wilde bereiken dat in het vooruitzicht van zijn komst, die nu elke dag kon verwacht worden, Herman, door ijdele hoop misleid, zijn aanhangers zou weerhouden van een aanval op de broeders, die hem niet wilden aanvaarden; anderzijds wilde hij de broeders niet ontmoedigen door hen in beangstigende onzekerheid te laten over een ongunstige gezindheid van hun bisschop.

7. 1107 Zodra deze brieven mij waren ter hand gesteld, liet de bisschop mij vertrekken met een vredeskus. Huiswaarts keren langs dezelfde weg die ik gekomen was, durfde ik niet; ook kende ik die weg niet, maar het was een openbare weg en daarop vreesde ik de hinderlagen die Hermans trawanten op talrijke plaatsen hadden gespannen. Ik liet me dus leiden door een gids van de goede Azelinus, trok langs het kasteel van Briey, en kreeg die nacht onderdak bij vrome kanunniken in een naburig bos, waar ze aan de bouw van een klooster ter ere van de H. Petrus begonnen waren. 's Morgens – het was de dag van O.H. Hemelvaart – kreeg ik van hen een gids mee en bereikte het kasteel van Cons, waar monniken uit het klooster van Saint-Hubert een

kapel hadden; die nacht bleef ik bij hen.
23 mei De derde dag bereikte ik Saint-Hubert na een lange, verschrikkelijke tocht door een schaars bevolkte streek. In de felle zon was mijn hoofd haast geschroeid. Mijn paarden werden erg toegetakeld en hun bloed haast leeggezogen door vliegen, die van voren als het ware van tanden voorzien waren en van achteren bovendien gewapend met felle angels. Opgejaagd door de bijtende steken of felle beten, hadden ze de hele dag, met mij op hun rug, heen en weer gesprongen, zodat ze mij nog nauwelijks konden dragen en slechts moeizaam vooruit geraakten. Wee die streken die God met dergelijke monsters heeft gestraft!
De vierde dag kreeg ik begeleiding van een geestelijke, al even bevreesd als ik om gevat te worden. Ik weet niet welke binnenwegen we volgden; over rotsachtige passen tussen hoge bergen, door moerassige kommen van dichte valleien, werden wij en onze paarden die hele dag afgejakkerd. Daar wij in één dag niet uit het bos geraakten, overnachtten we midden in dat bos, in een schamel boerderijtje. Bij het minste gerucht spitsten we de oren, op onze hoede voor een overval en bevreesd dat men, tijdens onze slaap, onze paarden zou stelen. Rovers waren zeker goed bekend met deze plek!
Toen het licht van de vijfde dag opkwam, verwensten we die plek en haastten ons daar vandaan; de geestelijke ging zijn eigen weg, ik ging een andere richting uit. De paters van Cluny hebben in het bos tussen Hoei en Luik een kluis „Bij Saint-Symphorien"; toen ik daar kwam, werd ik welkom geheten voor de nacht.[71]
De zesde dag bereikten we Luik bij de vrome, brave abt van Saint-Jacques, dom Stefanus. Pas daar, eindelijk in veiligheid, begon ik al de ellende van die lange, moeilijke tocht pijnlijk aan te voelen. Lieve Heer! Beloon hem voor het medelijden dat hij mij betoonde, voor zijn vriendelijkheid, zijn mildheid, zijn opbeurende woorden.
Reeds geruime tijd wachtten enkele broeders daar mijn terugkeer af, want in vrome vrees wilden ze mij doen weten dat ik op dat ogenblik beter niet kon terugkeren naar ons klooster, omdat Hermans trawanten hun gramschap tegen mij richtten, en de mannen van graaf Giselbert op bevel van hun heer met alle middelen zouden proberen mij klein te krijgen. Ik beken dat ik, enigszins bevreesd, even aarzelde, maar ik vermande me. Wel vertrok ik niet dadelijk naar ons klooster, maar mij bewust van het grote gevaar dat onze gemeenschap dreigde, wist ik door behendige diplomatie, maar met geoorloofde middelen, de vrouw van graaf Giselbert[72] voor mij te winnen, hoewel zij het was die haar heer en zijn dienaren stimuleerde tot hulp aan Herman. Van haar verkreeg ik een waarborg voor veilige overtocht van Luik naar ons klooster; aan Herman en de zijnen gaf zij opdracht mij geen last te berokkenen.
Ik had haar om de tuin geleid door haar een eventuele verzoening met Herman voor te spiegelen, indien hij met mijn plan wilde instemmen, in

overeenstemming met de welmenende brief die ik van de bisschop voor hem meebracht. Dat hoorde ze mij graag zeggen en zo kon ik van haar voor mijn veiligheid elke maatregel verkrijgen die ik maar wilde. Feitelijk beloog ik haar niet: indien Herman mijn plan wilde aanvaarden in overeenstemming met de brief, die ik vanwege de bisschop voor hem bij me had – een brief, die, zoals gezegd, dubbelzinnig kon geïnterpreteerd worden – dan zou ik met hem een overeenkomst bereiken, waarbij hij onze gemeenschap zou verlaten en ons zou toelaten een abt op canonieke wijze aan te wijzen. Mijn veiligheid tijdens mijn thuiskomst was dus gewaarborgd, maar spoedig moest ik weer op mijn hoede zijn voor Herman.
Zo werd een sluwe vrouw om de tuin geleid door een simpele monnik! Ik kwam dus met open vizier en blootshoofds naar het klooster, tot verbazing van allen die mij ontmoetten en zeker van hen die langs de weg stonden, terwijl ik dwars door onze stad ging. Want in de streek was degene die niet wist met welke verbetenheid zij mij belaagden, een zeldzame uitzondering; maar tegen de gravin durfde niemand in verzet komen.
8. Toen de broeders mij, buiten verwachting, weerzagen in het klooster, omringden ze me vol verbazing en met intense vreugde, alsof ik uit het graf was opgestaan, of losgehaakt was van de galg en levend weergeschonken aan hun convent. Toen ik hun de belevenissen van mijn reis vertelde, klopten ze zich op de borst en dankten God dat ze mij behouden hadden weergekregen. Ondertussen had de bisschop van Luik ons klooster en de kerken daarbuiten in de ban gedaan zolang als Herman in de abdij vertoefde. Kort na mijn aankomst liet ik onze broeders de brief van de bisschop van Metz lezen en ik legde hen uit hoe de andere brief, die bestemd was voor Herman, moest geïnterpreteerd worden volgens de bedoeling van de bisschop; daardoor voelden ze zich gesterkt in hun verzet.
Aan Herman overhandigde ik persoonlijk de brief, die de bisschop voor hem had meegegeven; hij vond er alleen maar een voor hem gunstige bedoeling in; hij toonde de brief aan zijn vrienden en voegde er zelfs bij, dat de bisschop liet zeggen dat hij, bij zijn komst, mij zijn wil zou opleggen, indien de verzoeningspoging mislukte. Deze hoop, hoe ijdel ook, stemde hen intussen toch milder en temperde hun woede tegen mij, zodat ze niet tot vijandelijke daden overgingen.
Dat alles gebeurde in mei.
9. Op weg naar hier kwam de bisschop van Metz in de vierde week van juli te Luik aan. Onze broeders gingen hem tegemoet; eerst smeekten ze hem nederig om aan de trawanten van Herman, het oor niet te lenen tegen ons. Vervolgens verklaarden ze vastberaden dat ze er niet voor zouden terugdeinzen hem naar Rome te dagen, indien hij zijn wil wilde opdringen in strijd met de kerkelijke voorschriften. De bisschop beloofde hun dat zijn optreden in de zaak Herman volledig in overeenstemming met het canoniek recht zou zijn. Maar de aanhangers van Herman lieten de raadgevers en het gevolg van

de bisschop geen rust; met ongelooflijke beloften, nu eens trouw zwerend, dan weer een eed afleggend, kregen ze hem zozeer op hun hand, dat ze Herman hoopvol gestemd konden laten vertrekken uit Luik, waarheen hij gekomen was. De bisschop kwam voorop, Herman volgde op afstand.
Wij gingen de bisschop tegemoet en onder vele tranen en gesnik zongen we dit responsorium: ,,Zie, Heer, hoe deze welvarende stad verlaten is"; en dit ander: ,,Herinner U, Heer, Uw belofte, en zeg aan de engel die ons slaat: laat uw hand zakken!" (2 Sam. 24, 16)
Vervolgens werd hij naar onze kapittelzaal geleid; voor hem en zijn geestelijken werd deze jammerklacht van Jeremia gelezen: ,,Gedenk wat ons is overkomen, zie, Jahwe, naar onze schande." (Klaagl. 5, 1) enz. Toen de voorlezer aan deze versregel kwam: ,,Wezen zijn wij, zonder vader, en weduwen zijn onze moeders. Met het juk op de nek, opgejaagd, matten wij ons rusteloos af." (Klaagl. 5,3 en 5), barstte hij in snikken uit en stortte hij zo overvloedig tranen, dat hem de stem stokte toen hij verder wilde lezen, en zijn gezicht gesluierd werd door tranen. Dit veroorzaakte in het convent een algemene huilbui; op dat ogenblik was het hele gevolg van de bisschop ons genegen en tot medelijden geneigd; maar dat medelijden en die sympathie verdwenen vlug uit hun hart.
10 Na deze lezing stond de bisschop op; hij troostte ons met woorden van medeleven en zei ons goede hoop te houden op een bevredigende afloop. Wij legden ons daarbij neer, maar de aanhangers van Herman, om ze niet zijn jagers te noemen, bestormden telkens weer, dag en nacht, het gevolg en de raadgevers van de bisschop, waaronder beslist de gemeenste personen van zijn hofhouding, met grote beloften, die alle verwachting te boven gingen. Ze bleven maar aandringen en de bisschop bewerken tot zijn sympathie naar hun kant zou neigen. En dat gebeurde.
Herman had een neef, zekere Walter van Herk, een vrije met uitgestrekt feodaal bezit. Deze man nam het niet zo nauw met wat hij beloofde en daarna inloste, met wat hij onder ede bevestigde en dan door meineed afzwoer. Zijn vele goederen gaf hij in onderpand om geld te geven, paarden en rijpaarden, met bont gevoerde mantels, mantels van eekhoornbont en allerhande andere kleren, zo Herman maar tot abt werd aangesteld. De overige medeplichtigen bleven niet ten achter om onderdanigheid te veinzen en valse eden af te leggen, zo ze ons Herman maar konden opdringen. De som die uitbetaald werd hebben we berekend op zeventig mark en zelfs iets meer, het aantal paarden en rijpaarden op tweeënveertig. Dat was alleszins het gerucht dat werd uitgebazuind, al is met dergelijke verklaringen niet veel eer te behalen. Indien dit gelogen is, late men deze leugen voor hun rekening, make men niet mij een verwijt. Maar wat we zelf zagen en met eigen oren hoorden, kunnen we naar waarheid meedelen: voor het abtenvertrek, waar nu de bisschop was ondergebracht, en in heel het kloosterdomein was er elke dag een drukte van komende en gaande paarden, geroep van mannen

die deze paarden verkochten of kochten. Deze paarden werden door de aanhangers van Herman geschonken aan raadgevers en gevolg van de bisschop. Herman zelf hield zich op in een voorraadschuur op geringe afstand van de kamer, waarin de bisschop verbleef. De bemiddelaars gingen openlijk bij hem binnen en bespraken vooraf hoeveelheid en hoedanigheid van hun schandelijke koophandel.

11. 1 aug., 3 aug. Terwijl dit zich afspeelde leden wij ernstig tekort aan voedsel en kleding. Het kwam zover dat wij, tijdens de aanwezigheid van de bisschop en onder de tirannie van Herman, op de feestdag van de H. Petrus, op 1 augustus, en op het feest van de vinding van de zalige eerste martelaar Stefanus, onze beschermheer, op onze tafel niets vonden om te eten of te drinken; we misten nog heel wat meer, te veel om hier op te sommen.

Maar wat wijd ik langer uit over deze feiten! Simonie had tot deze verfoeilijke praktijken geleid. Heel het gevolg van de bisschop was er door aangetast, maar vooral en heviger nog dan de anderen, de geestelijken: hun bekommernis was het ons te misleiden met spitsvondigheid en sluwheid en ons Herman op te dringen; zo wilden ze in hun bezit krijgen wat hun was beloofd, of behouden wat ze reeds hadden gekregen; ofwel – voor het geval ze ons niet konden misleiden met list of niet klein krijgen met geweld of redenering – zochten ze naar middelen om Herman te verschalken en te behouden wat hun beloofd of reeds gegeven was.

Met ons bespraken ze de zaak herhaaldelijk; toen ze er niet in slaagden ons door redenering te overtuigen of met list om de tuin te leiden, overstelpten ze ons met verwijten en bedreigingen. Opdat echter hun voorstellen en onze antwoorden daarop niet voor iedereen verborgen zouden blijven, geef ik zulk gesprek hier in het kort weer. Zij zeiden: ,,Omdat Poppo te Metz, in opvolging van Herman, canoniek werd aangesteld tot bisschop en hij het was die te Metz het abbatiaat toekende aan deze Herman hier, hoe durven jullie je dan verzetten tegen deze aanstelling door een canonieke bisschop?" Antwoord van onze broeders: ,,Dat Poppo te Metz, in opvolging van Herman, canoniek bisschop is geweest ontkennen we niet; maar we zijn wel bereid, zelfs voor een hoger kerkelijk hof, met volgende argumenten te bewijzen dat Herman hier van hem geen canonieke aanstelling heeft ontvangen:

1°. Die man is die eer en de naam abt niet waardig; daartoe mist hij de nodige ontwikkeling op geestelijk zowel als op profaan gebied.

2°. Bij het overlijden van hun abt weigerden de broeders hem als opvolger te aanvaarden; dan heeft hij gezag over ons willen verwerven en de mensen van onze kerkgemeenschap door een eed en een belofte van onderdanigheid aan zich willen binden door machtsmisbruik, door omkoperij en door toedoen van een leek, hertog Godfried, die hier geen enkel recht, geestelijk noch wereldlijk, had om een abt aan te stellen.

3°. Hij schonk goederen van de Kerk weg, benadeelde de kloostergemeenschap en veroorzaakte bij ons een tekort aan voeding en kleding.

4°. Hij is naar Metz vertrokken zonder instemming of opdracht van de broeders en heeft zich vermeten de aanstelling, die hij van Poppo kreeg, te aanvaarden; nochtans kwamen onze broeders die daar aanwezig waren, luid tegen hem in verzet en verzochten om een onderzoek door een kerkelijke rechtbank; meer nog: onze afgevaardigden hadden een brief van de Luikse bisschop bij zich, en andere brieven, met onder andere een brief van de kerkgemeenschap te Luik en zelfs een van de aartsbisschop van Trier, heer van de bisschop van Metz, alle brieven, die, in overeenstemming met de zienswijze van de broeders, zich verzetten tegen de aanstelling van Herman.

5°. Hij verkreeg zijn aanstelling door omkoperij, en liet de broeders die zich tegen hem verzetten, beroven en geselen.

6°. Een man die niet eens monnik is, vermits hij geen enkele kerkelijke professie heeft gedaan en geen wijding tot monnik ontvangen, zou abt willen worden en tot abt gewijd, hoewel zelf niet eens tot monnik gewijd? Hoe zou hij dan monniken een wijding toedienen, die hijzelf niet eens heeft ontvangen? En hoe kan iemand een professie afnemen, die er zelf geen heeft afgelegd?

7°. Hij werd voor zijn overtredingen eenmaal en andermaal en ten derde male voor de kerkelijke rechtbank gedaagd, maar heeft geweigerd te verschijnen; daarom werd hij trouwens geëxcommuniceerd en hij is dat tot op de dag van heden. Mocht men twijfelen aan de waarheid van deze aantijgingen dan moest men ons en hem maar voor de rechter dagen. Indien hij zich daar zou kunnen vrijspreken van schuld, dan zouden wij ons verzet tegen hem niet langer voortzetten."

Toen de afgevaardigden van Metz al deze beschuldigingen van ons hoorden, wisten ze niet wat daarop te antwoorden. Maar hun hebzucht naar beloofd of reeds geschonken geld dwong hen zich in alle bochten te wringen.

En het verdere verloop?

De bisschop kwam zelf naar ons kapittel om te zien of zijn aanwezigheid de standvastigheid van onze broeders niet kon breken. Toen hem dat niet gelukte, gaf hij ons de raad Herman zolang als abt bij ons te dulden tot dat te Metz, in ons bijzijn, die beschuldigingen zouden onderzocht worden. De broeders juichten wel de beslissing toe dat een dag tot discussie zou bepaald worden, maar zij wilden niet toestaan dat in afwachting daarvan Herman als abt of zelfs als broeder in hun midden zou blijven. De geestelijke overheid van Luik had hem trouwens geëxcommuniceerd, wat onder andere inhield dat elke godsdienstoefening in onze kerk verboden was, zolang hij zou vertoeven binnen de omheining van ons klooster. Omdat zij onder het geestelijke beheer van Luik stonden, durfden ze geen contact onderhouden met een man, met wie de kerkelijke leiding van Luik alle contact had

verbroken.
Toen onze kapittelvergadering die dag gesloten werd, bleef dus het geschil bestaan. Degenen die reeds geld hadden gekregen van Herman, waren niet gelukkig met deze toestand, en diegenen die nog moesten ontvangen, waren het nog veel minder. Ze lieten Herman en de zijnen dus het optimistisch vooruitzicht dat ze bij hem hadden aangetroffen, en keerden naar Metz terug met vele geschenken, met vele paarden, beladen met geld, met vellen en mantels van allerhande bont, onder andere van eekhoorntjes.
Toen de bisschop vertrok brak een nieuwe periode van vertwijfeling aan, erger nog dan de vorige, omdat de aanhangers van Herman meedogenloos de wapens van honger, dorst en naaktheid tegen ons uitspeelden. En hoewel reeds zoveel tegenslagen de onzen troffen, waren zij niet zo welwillend hen ook maar iets te besparen van wat de menselijke zwakheid ooit had kunnen doorstaan.
12. Het was evenwel op mij dat ze hun felste pijlen richtten, tegen mij dat ze hun woede botvierden. Ze meenden immers dat zij het pleit zouden gewonnen hebben, indien ik me had teruggetrokken; het was wel hoofdzakelijk aan mij, niet echter aan mij alleen te wijten, dat zij hun wil niet konden doorvoeren. Gravin Gertrudis had eindelijk begrepen hoe ik haar met list om de tuin had geleid; nu begon zij, in haar vrouwelijke woede, haar man, graaf Giselbert, die reeds zo kwaad was op mij, nog feller aan te hitsen, zodat ik me niet meer veilig voelde binnen de afbrokkelende muren van ons klooster, zelfs vreesde voor een overval binnen het munster zelf. Toen ik de bedreiging niet langer kon dragen, onderhandelde ik in het geheim met graaf Arnold van Loon, dat hij mij onder escorte veilig uit het klooster zou weghalen en mijn leven redden uit de muil van die leeuwewelpen.
29 aug. Op 29 augustus haalde hij me. Diep bedroefd verliet ik de mij vertrouwde streek, zonder vooruitzicht ooit terug te keren naar de jonge mannen, aan wier opvoeding ik mijn beste krachten had gewijd, naar onze congregatie, waarvoor ik mij tot het uiterste had ingespannen.
13. De verwaarlozing van de plaats en de droefheid onder de broeders was op dat ogenblik groter dan nu iemand zou kunnen geloven, toen Herman, een man zonder wijsheid, zich alle voorrechten van het abbatiaat toeëigende, en alles beredderde door toedoen van losbollen, leugenaars, en lichtzinnige individuen, terwijl hij vrijheid van handelen kreeg van bijna allen die de rechtvaardige zaak van onze Kerk hadden moeten verdedigen. Het was met grote spijt dat ik mijn taak hier moest opgeven en de talrijke inspanningen staken, die ik onder abt Diederik was begonnen. Het werk dat ik gehoopt had tot volle rijpheid te brengen zou, als een bloem in de knop, door de hoogmoedigen vertrapt worden in de modder van hun ellendige levenswandel. Ik weende dus bitter bij mijn vertrek en ontving geruime tijd in het geheel geen troost.
Ik bleef niet lang bij de graaf, maar begaf me naar Saint-Laurent te Luik,

onder het gezag van de wijze abt Berengarius. Tijdens de derde week van september nam ik daar mijn intrek. Mijn dank aan de broeders, die met medegevoel en met grotere waardering dan ik verdiende, trachtten mijn smart te lenigen.
Ondertussen bleef Herman bij zijn standpunt, maar ook mijn medebroeders gaven hun standvastigheid niet op, hoewel Herman hen pestte en zij armoe leden. Het geruzie tussen beide partijen bleef voortduren tot op de dag dat de keizer te Luik terugkeerde van zijn reis naar Vlaanderen, namelijk midden december van dat jaar.[73]

14. Daar deden onze broeders een beroep op de keizer en op de bisschoppen en vorsten die tot zijn gevolg behoorden. Hun aanklacht luidde dat de keizer hun Herman als abt wilde opdringen in strijd met de voorschriften van de heilige voorvaderen en van de canonieke regeling. En aangezien Herman voordien wegens zijn fouten uit de Kerk gebannen was, geëxcommuniceerd en uit zijn prelaatschap ontzet door een beslissing van de vooraanstaanden van de Luikse kerkgemeenschap, beval de keizer nu dat beide partijen, Herman en de broeders, de volgende dag voor hem zouden verschijnen. Hij wilde dan, samen met de Luikse kerkelijke leiders, onderzoeken of de aanklacht van de broeders tegen Herman gegrond was, want de aanhangers van Herman hadden hem laten weten dat deze slachtoffer was van een vooroordeel, en dat de broeders hem niet op canonieke gronden verwierpen maar enkel uit koppigheid. De keizer bepaalde dus een dag waarop hij de waarheid wilde achterhalen en hield met zijn bisschoppen en vorsten zitting in de kapittelzaal van Saint-Lambert. Aanwezig waren ook de bisschop van Luik, Otbert, met aartsdiakens, proosten, dekens, cantoren, scolastici en talrijke andere leden van de clerus; ook de abten van de stad waren aanwezig: Berengarius, abt van Saint-Laurent, Stefanus, abt van Saint-Jacques. Ook Herman betrad de kapittelzaal: het had veel moeite en overreding gevergd om hem zover te krijgen! Onze broeders waren ook aanwezig. Indien gij daar aanwezig waart geweest, dan had gij kunnen merken hoe dwaas Herman was, hoe onbeschaamd, hoe stompzinnig. Want zijn raadgevers, die op dit ogenblik hem aan zijn lot overlieten, hadden hem onder andere daartoe gebracht dat hij nu, in 't hartje van de winter, niet eens een dikke mantel had om zich tegen de kou te beschutten, maar dat hij op een bijeenkomst van zulke voorname lieden, door de bijtende kou gedwongen, over zijn kleed een goedkope mantel droeg, die hij gewoonlijk aantrok wanneer hij te paard uitreed.

15. Voor het aanzicht van allen rees bisschop Otbert op en lichtte, punt voor punt, de beslissing van zijn kerkelijke raad ten opzichte van Herman toe. Hij zette uiteen om welke reden die man niet langer abt kon blijven te Sint-Truiden, en waarom hij wegens volharding in en herhaling van zijn fout tot op de huidige dag door zijn excommunicatie getroffen bleef. Bij het einde van zijn uiteenzetting richtte hij zich tot de aanwezige abten, aartsdiakens

en clerus van zijn bisdom en vroeg hun of het vroeger onderzoek in verband met Herman inderdaad was gebeurd zoals hij het had uiteengezet. Zij herhaalden daarop, met andere woorden, wat was uiteengezet maar kwamen tot hetzelfde resultaat. Daarop zei de keizer tot Herman: ,,Broeder, indien gij iets hebt in te brengen tegen deze voorstelling van feiten, ga dan buiten, vraag raad, kom weer en antwoord." Naast de keizer zat een aanhanger van Herman, de op dat ogenblik aan het hof zeer invloedrijke Adelbert,[74] die, zoals gezegd, later aartsbisschop werd van Mainz. Deze man was helemaal van streek, want hoewel hij wel wilde, kon hij zijn beschermeling niet helpen in strijd met de waarheid. Herman vroeg enkele aartsdiakens en leden van de clerus met hem mee naar buiten te gaan om te beraadslagen, maar niemand wilde zich inlaten met een geëxcommuniceerde. Toen zeiden één van de vorsten, Wikbert uit de streek bij de Elbe, en de bisschop van Regensburg[75] tot aartsdiakens en clerus van Saint-Lambert: ,,Er is niets op tegen dat gij met een geëxcommuniceerde mee naar buiten gaat om te beraadslagen en hem over te halen afstand te nemen van de feiten, die zijn excommunicatie hebben veroorzaakt." Toen ze dit hoorden, gingen enkelen mee naar buiten. Na een kortstondige beraadslaging met die stompzinnige, koppige man kregen ze hem eindelijk zo ver, dat hij, weer binnenkomend, voor allen bekende dat hij gezondigd had en dat hij fout was. Hij strekte zich op de vloer uit en smeekte om vergiffenis, met de belofte in de toekomst niet meer in dezelfde fout te vervallen. Daarop kreeg hij kwijtschelding en een wenk dat hij zou heengaan. Niet alleen lieten zijn aanhangers hem nu in de steek, maar ze haastten zich naar de herberg waar Herman zijn intrek had genomen; ze lieten hem geen paard, noch enig ander bezit, behalve de kleren die hij op dat ogenblik droeg. Een van de kanunniken van Sint-Pieter te Luik trof hem bij het vallen van de avond, alleen en verlaten bij de kapel van Sint-Trudo, treurend en niet wetend waar naartoe te gaan. Voor de komende nacht verschafte de kanunnik hem onderdak bij zich; 's morgens bracht hij hem over de Maas het bos in, naar Saint-Symphorien, een kluis voor een kleine groep monniken van Cluny.

Onze broeders van hun kant keerden met grote vreugde terug naar hun klooster.

Zó handelen leken tegenover dwaze en al te lichtgelovige monniken; tot dergelijke vernedering brengen zij mensen, die op een ereambt gebrand zijn maar de eer niet waardig zijn. De keizer verliet Luik en vierde met zijn hof Kerstmis te Aken.[76]

Toen onze broeders hoorden dat ook de bisschop van Metz zich daar bevond, gingen ze hem opzoeken; ze gaven hem de schuld van alle doorstane moeilijkheden, omdat hij niets ondernomen had tegen de tiran die hen onderdrukte. Hij hield hen in spanning door de verkiezing van een nieuwe abt van dag tot dag uit testellen. Omdat geen van onze broeders hem enige toezegging deed, stelde hij de keuze uit tot hij samen met hen naar ons

klooster kwam. Eindelijk drong het tot hem door dat zijn reputatie overal een lelijke deuk had gekregen wegens de vele last die hij ons had berokkend in verband met Herman. De inwoners van Luik en ook de beter ingelichte kringen te Metz spraken van simonie en wreven hem openlijk de erbarmelijke toestand van onze Kerk aan. Hij belegde nu met zijn raadgevers een geheime vergadering; om de schande uit te wissen, besloot hij persoonlijk naar Luik te gaan, de meest representatieve van onze broeders met zich meenemend en daar, samen met abten en vooraanstaanden van de Kerk, te onderzoeken wie van onze broeders men het best tot abt zou aanstellen. Zo gebeurde het dan ook.

16. 1108 Tijdens de vierde week van januari kwam hij naar Luik. Hij bekrachtigde er de keuze van onze afvaardiging, die bestond uit prior Wederik, proost Morungus, schatbewaarder Sibert, koorleider en provisor Folkard. Abten, monniken en vooraanstaande geestelijken van Luik beaamden de keuze; de aanwezige personaliteiten van Metz, zowel geestelijke als leken, juichten haar toe, ook de besten van onze kloostergemeenschap. Hij gaf hun als abt een man, wiens naam ik hier niet kan noemen.

Eén man slechts bestreed deze verkiezing: onze voogd, graaf Giselbert. Maar onze broeders, en meer nog de mannen van onze Kerk, verklaarden met grote vastberadenheid en onafhankelijkheid ten overstaan van de afgevaardigden van Metz en Luik, dat onze voogd in deze aangelegenheid niet de minste zeggingschap had; en indien de bisschop het recht op vrije keus van de kloostergemeenschap wilde beknotten, dan zou niemand van hen zijn instemming betuigen met deze nieuwe, ongehoorde aanmatiging en dit machtsmisbruik. De onverzettelijkheid van broeders en mannen van onze Kerk haalde het. Maar tegen de nieuwe abt en tegen diegenen die partij kozen voor hem, ontbrandde als een felle vuurhaard de woede van onze voogd.

30 jan., 2 febr., 23 febr. Deze gebeurtenis vond plaats te Luik in het huis van de H. Trudo. De abt werd verkozen op 30 januari; op 2 februari, dat is op O.L.Vrouw-Lichtmis, deed hij zijn intrede in stad en klooster; hij werd er verwelkomd door een processie van broeders en door een grote toeloop van mensen van beiderlei sekse en van elke leeftijd. Hij werd onmiddellijk ingekleed, wijdde de kaarsen, leidde de processie en zong de mis. Op 23 februari werd hij tot abt gewijd. Het was dat jaar de eerste dag van de week, namelijk zondag quadragesima, waarop men zingt: „Invocavit me".

1108 Het was in het jaar 1108, onder het keizerschap van de Roomse keizer Hendrik V, wiens vader te Luik was overleden; paus te Rome was Paschalis, de opvolger van Urbanus; bisschop te Metz Adalbero IV, opvolger van Poppo; te Keulen Frederik, opvolger van Herman; te Luik Otbert, opvolger van Hendrik. De oorzaak van het lange uitstel van de abtswijding lag bij onze voogd, op dat ogenblik graaf Giselbert; op alle mogelijke wijzen verzette deze zich persoonlijk en door bemiddeling van vrienden; hij

steunde Herman nog altijd, zoals voorheen; bovendien vreesde hij aan de nieuwe abt een onverzettelijke tegenstander te zullen hebben, indien hij, de voogd, ooit een aanslag op de onafhankelijkheid van onze Kerk mocht beproeven. Ten opzichte van Herman was de vrede nog niet ingetreden. Er blijven nog ernstige moeilijkheden te beschrijven; maar die taak laat ik over aan de man die het op zich zal nemen de gesta van deze abt, de opvolger van Diederik, te beschrijven. Als hij een betrouwbaar en nauwgezet verslaggever is, dan zal hij, bij het verhaal van de daden van deze abt, een hoofdstuk voorbehouden voor de last die Herman hem berokkende, en ook vertellen hoe aan die last uiteindelijk een einde kwam.

Hier eindigt het zevende boek

Achtste boek, eerste voortzetting

1. Abt Diederik stierf op 25 april 1107. De eerder uiteengezette moeilijkheden waren er de oorzaak van dat zijn opvolging niet voor 30 januari geregeld werd, want de aanhangers van Herman wilden hun kandidaat opdringen, de broeders daarentegen wilden de canoniek verkozene. Onbeschrijflijke discussies volgden, maar de eensgezindheid en de standvastigheid van de broeders, die op een canonieke aanstelling stonden, verkreeg de overhand. Op 30 januari werd Rodulf gekozen. Deze gebeurtenis werd reeds verhaald in het vorige boek, met verzwijging evenwel van de naam. Op 2 februari, O.L. Vrouw-Lichtmis deed hij zijn plechtige intrede; op 23 februari werd hij gewijd.

2. Rodulf was geboren in een dorpje bij de Samber, Moustier; er lag daar een abdij voor gewijde nonnen, die zwarte kleren droegen; de abdij was er door de H. Amandus gesticht ter ere van de apostel Petrus. De H. Fredegondus, roemrijk en voorbeeldig belijder, kreeg er zijn laatste rustplaats. De ouders van Rodulf waren eenvoudige lieden maar zeer christelijk; zij behoorden tot de gemeenschap van dezelfde kerk en maakten zich bijzonder verdienstelijk door aan de armen gastvrijheid en voedsel te verschaffen; hun huwelijksleven was onbesproken, hun levenswandel in overeenstemming met hun christelijke principes.

Rodulf werd naar een school te Luik gestuurd om er de letteren te leren; hij bleef er tot zijn achttiende jaar; hoe degelijk hij daar werd onderricht in dichtkunst zowel als in proza, kan men best opmaken uit de geschriften en tractaten die hij later opstelde. Toen hem het subdiaconaat werd toegediend, kreeg hij meteen de toestemming om te gaan waar hij wilde. Bevriend met een geestelijke, Lambertus, die hem had toevertrouwd dat hij monnik wilde worden te Burtscheid,[77] in de buurt van het paleis te Aken, vertrok hij met hem daarheen. Reeds voordien had hij zich aan God toegewijd en aan de heiligen die daar werden vereerd; ook was hij benieuwd om de plaats te zien, die zo bekend was omdat er heet water uit de aarde opborrelde. Monnik worden was op dat ogenblik nochtans het laatste waaraan hij dacht. Maar wanneer 's avonds, zoals gebruikelijk bij monniken, levens van kerkvaders werden voorgelezen tijdens het maal, dan hield hij zich verborgen in een klein, belendend vertrek, vanwaar hij alles kon horen en verstaan wat er gelezen werd. Dat deed hij op dat ogenblik niet zozeer uit behoefte aan stichtende lectuur, maar eerder uit nieuwsgierigheid naar een eenvoudig verhaal en naar mirakelen in het leven van eenvoudige lieden.

Geleidelijk verminderde zijn belangstelling voor het verhaal, maar werd ze toegespitst op de merkwaardige gezegden en daden van de eenvoudige heiligen over wie er werd voorgelezen. Meer en meer werd hij zich bewust

van de onbelangrijkheid van het leven dat wij leiden, en hij werd afkerig van een leven in de wereld; dergelijke gedachten bleef hij verder overwegen in bed tijdens de nacht. Volstaat dit?
Dit geestelijk voedsel had in korte tijd zulke heilzame invloed op hem, dat hij niet alleen zijn vriend, die enigszins aan het twijfelen was geraakt of hij het habijt zou aannemen, door zijn aanmoedigingen wist te doen volharden, maar bovendien dat hijzelf, precies op zijn achttiende verjaardag, het habijt aannam. Op de dag van Paulus' bekering wisselden beiden van kleding en legden de monnikengelofte af te Burtscheid, bij het paleis te Aken, in het klooster van Sint-Jan Baptist, waar Azelinus abt was.
Maar toen hij ingelicht was over de leefregels en merkte hoe de broeders deze slechts op weinig punten volgden, ging hij herhaaldelijk op bezoek bij andere kloostergemeenschappen van het bisdom Keulen; soms bleef hij daar verscheidene maanden, zelfs een half jaar. Hij voelde zich vooral aangetrokken door de vrome, goede abt Adalbero van Gladbach.[78] Deze was de eerste die kort voordien de Regel van Siegburg[79] had ingevoerd. De monniken van Sieburg stonden hoog aangeschreven om hun tucht, godsdienstbeleving, gastvrijheid. Hoe meer hij die tucht overnam, hoe meer de losse zeden en de wereldse gezindheid van het klooster waar hij was opgenomen, hem tegen de borst stuitten.
3. 1091 Intussen was Azelinus gestorven; zijn naïviteit en hoge leeftijd waren er oorzaak van dat, zonder dat hij zich van iets bewust was, de goede gang van zaken was teloor gegaan en de tijdelijke goederen waren weggevloeid. Zijn opvolger heette Johannes, koster en decaan uit hetzelfde klooster, een stokoud man en helemaal niet geschikt voor de uitoefening van dit ambt; de broeders hadden een persoon gekozen die hun geschikt voorkwam in het licht van wat zij zelf waren.
Toen Rodulf zag hoe er meer en meer fout ging en hoe de losbandigheid toenam, voorzag hij heel duidelijk welke de uiteindelijke afloop zou zijn. Hij gaf alle hoop op er de tucht te zien verbeteren, en na toestemming verkregen te hebben om heen te gaan, vertrok hij naar Vlaanderen, waar, naar hij had gehoord, de monniken nog een vroom leven leidden. Naar Gladbach, waar hij reeds vaak vertoefde, wilde hij niet gaan omdat hij aanvoelde – en de feiten bewezen later dat hij gelijk had – dat, mocht de huidige abt Adalbero sterven, dit ook het einde zou betekenen voor de hervorming van Siegburg, die pas was doorgevoerd. In Burtscheid had hij reeds veel ernstige ontgoochelingen gekend; als koster eerst en schoolmeester, vervolgens als keldermeester, nadien als onder- en opperproost, had hij bijna dagelijks geijverd voor de heropleving van de godsvrucht; medewerking had hij alleen van zijn vriend ondervonden, met wie hij gelijktijdig monnik was geworden, maar zijn medebroeders waren weerspannig en venijnig in hun verzet, terwijl hij van de abt weinig of geen steun genoot.

4. Ontgoocheld en alle hoop opgevend om ter plaatse verbetering te brengen, vertrok hij eindelijk naar Vlaanderen. Toevallig leidde zijn weg hem langs Sint-Truiden, waar abt Diederik hem gastvrijheid bood voor de nacht. Deze vroeg hem wie hij was, vanwaar hij kwam, ook waarom hij was vertrokken. Toen hij zijn verheven bedoeling vernam en hem leerde kennen als een flinke jongeman met degelijke litteraire vorming, begon hij scherpzinnig naar middelen uit te zien om hem bij zich te houden; de abt was overtuigd dat de jonge monnik goede diensten kon bewijzen, vooreerst om de knapen te onderrichten in tucht en wetenschap, maar later ook om hem, zodra de gelegenheid zich voordeed – en dat gebeurde – een verantwoordelijke taak te geven binnen of buiten het klooster. Nadat hij, welbespraakt als hij was, hem wist over te halen om te blijven, vertrouwde hij hem eerst de opleiding van de schoolknapen toe en liet hem enkele bijzonder nuttige bloemlezingen samenstellen met talrijke goddelijke uitspraken en decreten van verscheidene concilies. Dat eerste jaar stelde Rodulf dan ook dit nuttige boek samen met een rijke bloemlezing uit de Schrift, en de knapen, die nauwelijks in staat waren „musa" te verbuigen leerde hij niet alleen zich in Latijns proza uit te drukken maar zelfs een gedicht samen te stellen. Deze leeropdracht was voor hem wel een zware opgave, want hij kon geen Diets spreken, en enkele kinderen, die nog niet zo lang op school waren en van huis uit Diets spraken, konden hem niet verstaan wanneer hij Latijn of Waals sprak. Onverdroten ijver kwam evenwel al deze moeilijkheden te boven, en binnen het jaar bereikte hij dat zij taalkundig voldoende gevormd waren om moeiteloos te begrijpen wat hij voorlas.

Hij onderwees hen ook in de muziek volgens de methode van Guido van Arezzo;[80] hij voerde deze methode bij ons in en tot verbazing van de ouderen, bereikte hij dat zijn leerlingen, alleen op zicht, dadelijk konden zingen, wat ze nooit hadden horen voorzingen.

Zoals in vorige boeken werd uiteengezet bleef de toestand ter plaatse nog altijd erbarmelijk. De broeders beschikten over geen klooster, geen munster; ze hadden enkel een kale, bouwvallige ruïne als kerk, een gebouw dat onvoltooid was gebleven in zijn opbouw en afwerking als klooster, waarvan de broeders de ene helft als refter, de andere helft als slaapzaal gebruikten. Hier volgen de namen van de broeders die op dat ogenblik in ons klooster verbleven: vooreerst dom Diederik, de abt; als tweede, decaan Boso – decaan was de titel die hij droeg volgens de oude Regel, thans wordt hij prior genoemd –: derde was Stepelinus; vierde Herman, bijgenaamd de Kale, van wie reeds eerder melding gemaakt werd; vijfde Sibertus; zesde Engo; zevende Morengus; achtste Folkard; negende Boso; tiende Ruzelinus; schoolknapen waren slechts deze vier: Gijsbrecht, Gerard, Thidelmus, Boudewijn. Broeders en knapen samen waren er dus veertien, niet meegeteld twee gasten, die een tijdje later vertrokken.

5. Een paar jaar later stierf Boso, op dat ogenblik decaan; door de eensgezinde broeders werd Rodulf in zijn plaats voor deze functie voorgedragen. Onmiddellijk spande hij zich in om de Regel aan te passen; dagelijks besprak hij in en buiten het kapittel de zaak met de ouderen om te weten te komen welke Regel vroeger in het vorige munster en in het nog bestaande klooster werd onderhouden en hoe dat gebeurde. Ze legden hem uit hoe in het oude munster de godsdienstoefeningen gewoonlijk verliepen vol prijzenswaardige ernst en godsvrucht; hij trachtte dan met vriendelijkheid hen te overtuigen en geleidelijk met raadgevingen hen ertoe te brengen weer aan te knopen aan die vroegere gewoonten, en eindelijk van zich af te schuren de oude roest van een invretende slechte naam.
Zelf was hij bij alle kooroefeningen, nacht en dag, plichtsgetrouw aanwezig, en zijn zorg om de gebeden melodieus en harmonieus te laten psalmodiëren liet niet af. Maar daar hijzelf niet kon meezingen op de bij ons gebruikelijke toon – we zongen immers heel verschillend van onze streekgenoten, zonder dat we weten waar de oorsprong van dit verschil ligt – schaamde hij zich erg om er tijdens de gezangen als een overbodige paal bij te staan op het koor. Daarom leverde hij een buitengewone prestatie, die hem uren werk en veel hoofdbrekens kostte. Hij stelde namelijk eigenhandig een graduale[81] samen: hij puimde het perkament, boorde er kleine gaatjes in, trok lijnen, schreef, verluchtte, voorzag het van muzikale aantekeningen, en besprak vooraf met de ouderen om zo te zeggen lettergreep na lettergreep hun oude graduale; maar op tal van plaatsen slaagde hij er tengevolge van afwijkingen en valse noten die in onze gezangen doorgedrongen waren, niet in een gave melodie op te tekenen; hij kon de melodie ook niet volgens de regels van de kunst op een notenbalk aanbrengen, tenzij voor die gedeelten die beantwoordden aan de juiste toonaard. Anderzijds wilde hij niet zonder reden afwijken van de melodie die gebruikelijk was in onze kerk. Ondanks zijn vele pogingen bleef op dat punt zijn moeite vergeefs: de plaatselijke afwijkingen kon hij niet verwerken tot een aanvaardbare notitie. Zijn moeite werd evenwel beloond voor die gedeelten die men kon zingen onder begeleiding van een monochord; hier liet hij de gelegenheid niet voorbijgaan om de gewoonten van onze kerk aan te passen.
De snelheid waarmee hij zijn werk wilde voltooien leidde tot een zekere onnauwkeurigheid; op tal van plaatsen gaf hij hoge of zeer hoge tonen aan waar lage voorgeschreven waren, of omgekeerd. Omdat hij door andere zorgen werd opgeëist bleef dit onverbeterd. Toch wil ik er nog eens op wijzen dat hij dit werk eigenhandig, binnen het jaar voltooide; het bevatte alle kleine en grote gezangen die in een graduale thuishoren, met de antifonen[82] van de kruisdagen en de wijding van de paaskaars.
Dadelijk begonnen knapen en jonge mannen onder zijn leiding en met zijn boek als voorbeeld, niet alleen de vaardigheid aan te leren, maar ook in hun boeken aantekeningen aan te brengen, preciezer en nauwkeuriger zelfs dan

hijzelf dat had gedaan. Toen hij hun werk onder ogen kreeg, vroeg hij dat het zijne zou buiten gebruik gesteld worden, opdat er in de toekomst geen verwarring zou ontstaan; zijn tekst was niet verbeterd en vaak zorgeloos geschreven door een haastige hand. Maar uit genegenheid voor hun meester duldden de knapen en jonge mannen, die door hem waren opgeleid, niet dat zijn werk als waardeloos zou opgeruimd worden. Hij schreef dan op een van de laatste bladzijden tussen twee lijnen: „Graduale, niet helemaal accuraat, maar wel bruikbaar, uiteindelijk niet accuraat en dus niet bruikbaar." Zo wilde hij aantonen dat hij, hoewel hijzelf de samensteller was, zich bewust was dat er fouten in voorkwamen. Wegens plaatselijke gewoonten kon hij zich niet altijd aan het algemeen gebruik houden, wegens het algemeen gebruik niet aan de plaatselijke gewoonten. Bovendien had hij in zijn haast al eens fouten gemaakt tegen het algemeen gebruik, waar hij, met wat meer aandacht, dit had kunnen volgen.

6. Abt Diederik bemerkte Rodulfs vlijt en zijn godsdienstijver, hij was oprecht ingenomen met hem en liet hem de vrije hand in alles wat met het klooster te maken had.

Enkele rumoerige monniken waren voor Rodulf een haast voortdurende kwelling. Omdat het aantal van onze monniken zo gering was, had abt Diederik aan enkele mensen uit vreemde kloosters toegestaan bij ons hun intrek te nemen. Hij trachtte wel er hen toe te brengen samen met ons onder de tucht van de Regel te leven, maar in hun klooster hadden ze die tucht niet aangeleerd, ofwel waren ze er gevlucht precies uit hekel aan tucht. Rodulf van zijn kant echter had als stelregel: liever een kleine groep die vroom, dan een grote groep die losbandig leeft.

7. In die tijd bestond er bij ons een misbruik betreffende de kledij. Men volgde niet langer de oude gewoonte maar een recente mode. De tunieken van de broeders waren toen, in tegenstelling tot nu, voorzien van een kap, die aan het kleed vastzat, zoals dat het geval is voor het schapulier.[83] Wanneer de broeders hun tunieken aantrokken, deden ze geen schapulier aan, en wanneer ze het schapulier droegen, trokken ze geen tuniek aan, omdat, zoals uitgelegd, aan elk kledingstuk afzonderlijk een kap was gehecht. En omdat het misbruik enkel in zwang was gekomen bij mensen die opvielen door een gebrek aan vroomheid, werden zij daarom seculiere monniken genoemd. Rodulf betreurde het dat hij en zijn medebroeders zo werden aangeduid, omdat ze zonder lichamelijke moeite van die smet konden gereinigd worden. Het krachtigste verzet tegen het uitroeien van het misbruik kwam van de gastmonniken; met gekunstelde vleierij spoorden ze de anderen aan niet toe te geven aan de jeugdige aanmatiging van Rodulf, die ze nooit aan hun hoofd hadden mogen stellen, een man die men elders was gaan halen.

8. Maar door een behendige list en een vernuftige inval wist Rodulf hun kwade opzet te verijdelen. Want hij zocht een van de oudere broeders op,

Stepelinus, en stelde hem de vraag, hoeveel jaren reeds verstreken waren sedert hij als knaap in ons klooster was binnengetreden. Het antwoord luidde: ,,Bijna tachtig jaar." Op een verdere vraag, voegde hij daar nog aan toe dat hij in zijn jeugd in het klooster mensen had gekend, die niet jonger, wellicht ouder waren dan hij nu was. Op de vraag van de oude monnik, waarom Rodulf zoveel belang hechtte aan deze vraag, zei Rodulf: ,,Omdat, vader, ik zou willen weten of in de lange periode van wel honderdzestig jaar, waarover gij u iets kunt herinneren, hetzij omdat gij er hebt van horen spreken door de tachtigjarigen, die gij nog hebt gekend, hetzij omdat gij het nog zelf hebt ondervonden, gij die nu al tachtig jaar in ons klooster zijt, of gij u kunt herinneren hoe vroeger in ons klooster de broeders geen kap droegen aan hun tuniek, zoals nog altijd het geval is in kloosters in onze buurt, waar men vroom leeft." Waarop de oude monnik: ,,Ik ben er heel zeker van; ik ga uit zowel van hetgeen oudere monniken me vertelden als van wat ik zelf zag: enkel aan het schapulier was een kap gehecht. Maar onder abt Adelardus II nam de losheid en de vrijpostigheid van de jongeren toe; pas onlangs zijn zij tot het misbruik gekomen dat ze vaste kappen aan beide kledingstukken hebben; de ouderen hebben zich nochtans altijd aan de vroegere gewoonte gehouden." Daarop sprak dan weer Rodulf: ,,Als dat zo is, vader, waarom veranderen wij dan een gebruik, dat tot ons kwam van onze vrome voorgangers en in dit klooster vroeger door iedereen werd gevolgd, zoals het nu nog in zwang is bij vrome monniken in de omgeving? Het is een schande de oude gewoonten van vrome mannen af te leggen en de aanmatiging van dwaze, ongedisciplineerde jonge mannen na te volgen, en wegens een zo onbenullige verandering in ons uiterlijk voorkomen bij de vrome mensen in opspraak te komen en te worden aangezien als mensen met wereldse opvattingen." Met deze en andere overtuigende woorden wist hij de ouderen voor zich te winnen; dan pas ging hij de zaak bij de abt bespreken; hij kon gemakkelijk verkrijgen dat elke broeder de kap van zijn tuniek zou afdoen. De abt gaf het voorbeeld.

9. Nu was er bij ons een monnik, die, in Siegburg uitgewezen, door abt Diederik was opgenomen en verblijfsvergunning had verkregen, omdat het aantal bij ons zo gering was. Deze man verzette zich koppig tegen het genomen besluit. Prior Rodulf maande hem herhaaldelijk aan en wees hem uiteindelijk op zijn gelofte van gehoorzaamheid, toestemming te geven om de kap van zijn tuniek af te snijden; trouwens, hijzelf had toch ook van jongsaf te Siegburg de tuniek steeds zo gedragen, en hij merkte toch ook hoe men bij ons dit nog altijd volgens oude gewoonte deed. Maar die man liet zich niet door een aanmaning van zijn ideeën afbrengen en uit gehoorzaamheid luisteren deed hij evenmin. Toen de prior zijn koppigheid en zijn dwarsheid bemerkte, nam hij zekere dag de tuniek weg van het bed, waaraan ze hing; hij liet ze bij de kleermaker brengen, daar de kap netjes afsnijden en de tuniek in overeenstemming brengen met die van de andere

broeders.
Toen de monnik op een zondag, als naar gewoonte, zijn schapulier aflegde en zijn tuniek aantrok om naar de priemen te gaan, vond hij geen kap. Terwijl alle blikken op hem gericht waren, wees hij met grimmig gelaat op zijn belachelijk voorkomen en betrad het koor zonder schapulier, enkel gekleed met een tuniek zonder kap. Zo wekte hij uitdagend gedurende heel de duur van de priemen opspraak bij de broeders.
Het verdere verloop?
Hij kwam naar de kapittelzaal, maar volgens de voorschriften van de Regel werd zijn schaamteloze optreden gestraft: hij kreeg bevel de zaal onmiddellijk te verlaten en onder zijn tuniek het schapulier te gaan aantrekken, dat aan zijn bed hing. Of hij het nu wilde of niet, abt Diederik verplichtte hem gekleed te gaan zoals de anderen. Hij hield evenwel deze vernedering diep in zijn geheugen geborgen; nu deed hij of er niets aan de hand was, maar hij wachtte op een gunstige gelegenheid.
Eens, een vroege morgen, toen de prior na de metten sliep, sloop hij tot bij diens bed, nam het schapulier, sneed er de kap af en nam ze mee. Daarna legde hij het schapulier, van de kap beroofd, weer op het bed en ging slapen, alsof hij niets had misdaan. Toen dan, bij het krieken van de dag, het uur was gekomen waarop de prior het sein tot opstaan voor het gebed moest geven, trok hij zijn schapulier aan en merkte dan dat het de kap kwijt was. Eerst stond hij perplex, maar uit het schokkend, onderdrukte proestlachen van de heimelijke dader, begreep hij wat er gebeurd was. Hoe moest hij reageren? Zijn tuniek had geen kap, en die van zijn schapulier had de sluwe dader afgesneden. Indien hij met kleed zonder kap onder de broeders kwam, dan zou hij zich belachelijk maken, vooral omdat hijzelf eerder de dader eenzelfde tekortkoming had verweten. Bleef hij wachten, dan ging het uur van opstaan voorbij, en bovendien zou hij daarna evenmin het passende kledingstuk hebben. Hij riep dan een broeder bij zich, die reeds wakker was, en verzocht hem een schapulier te halen bij een oudere broeder, die de kap van zijn tuniek nog niet had verwijderd; misschien was zijn nalatigheid hem juist ingegeven door de goddelijke Voorzienigheid, om op dit ogenblik uitkomst te brengen. Rodulf stond nu op en volbracht zijn taak.
De hem aangedane bejegening liet hij door de ouderen voorbrengen bij de abt. Abt en ouderen traden streng op tegen de dader en beslisten dat hij openbaar, op het plein met roeden zou gegeseld worden en dan smadelijk uit het klooster verdreven. Maar de prior liet dit niet toe; men moest de man sparen, zo zei hij, al verdiende de deugniet zulks niet, uit bekommering over de goede faam van onze Orde bij de mensen buiten het klooster. Abt Diederik kwam dan ook naar het kapittel en liet de man daar met twee roeden enige tijd geselen; pas toen de broeders zich voor strafverlichting uitspraken en de fout minimaliseerden, liet hij hem vrij.
De man onderwierp zich nog niet, maar stapelde dag na dag de ene fout op

de andere; hij was onverbeterlijk. Toen hij uiteindelijk, in voetboeien geslagen, de abt met een mes wilde te lijf gaan, werd hij onverbiddelijk uit het klooster gedreven, met toestemming te gaan waar hij wilde. De overige broeders maakten dagelijks vooruitgang op de weg van de observantie; daaraan wijdde de prior trouwens zijn beste krachten. Maar nooit was hij zonder tegenkanting; altijd was er wel ergens iemand die moeilijkheden uitlokte.

10. Hij maakte ook definitief een einde aan een ander misbruik, dat bij ons al geruime tijd was binnengedrongen door het onbezonnen optreden van losbandige jongeren, en niet slechts bij de onzen maar ook bij een groot aantal van onze leken. Want, wanneer tijdens de kruisdagen de processie, naar aloud gebruik, de eerste dag naar Zepperen trok, speelden de meeste broeders het klaar, door gebedel of tegen betaling, dat men hun daar paarden bezorgde, die ze dan onmiddellijk bestegen en de processie via Brustem vooruit reden naar het klooster. De rit ging, in gezelschap van lichtzinnige jonge mannen uit de stad, door de velden, ten aanschouwe van het hele volk. Nu eens lieten ze hun paarden de vrije teugel en draafden ze wat ze konden, dan weer hielden ze hen plotseling in, lieten ze rechts of links zwenken, dreven met dreigende stokken hier of daar iemand op de vlucht of sloegen zelf op de vlucht.

Zo ging het er toe de drie dagen van de kruisprocessies; de tweede dag ging deze naar Velm, de derde dag naar Melveren. Een dagelijks gevolg hiervan was, dat de broeders al wat ze aan vis of meelspijs aan tafel hadden moeten krijgen nu afstonden aan hen, die hun paarden hadden bezorgd, behalve de enkelen die niet hadden willen of kunnen bedelen of betalen voor paarden. Zelfs de schoolknapen werden aangelokt door deze slechte gewoonte. Omdat het volk de ruiters met snelle pas volgde, kwamen de broeders, die uit vrije wil of uit noodzaak de weg heen en weer te voet aflegden, vermoeid thuis, zowel tengevolge van de lange afstand als van de ongewone, snelle wandeling. Zo ontaardden de kruisdagen en de smeeklitanieën bij ons als het ware in militaire excursies en uitgelaten esbattementen van wufte jongeren.

Prior Rodulf stond afkerig tegenover dit afkeurenswaardig misbruik. Toen de anderen te paard stegen en hem een paard aanboden, antwoordde hij dat boete doen te paard niet paste, niet bij de levensregel van een leek, dus zeker niet bij die van een monnik, dus bij die van geen enkel christen, en dat in zijn gedachtenbeeld kruisdagen dagen waren van penitentie en smeekgebeden. Dat was ook de betekenis van hun blote voeten, van hun vasten, en van het feit dat ze met gedekt hoofd smeekbeden richtten tot de heiligen, die ze bij name aanriepen. Met deze en dergelijke redeneringen wist hij eerst de abt te overtuigen, vervolgens de overige broeders, in zoverre dat er een eind werd gemaakt aan dat gedraaf met paarden en de weinig stichtende tuchteloosheid van de monniken tijdens de rit; afgelopen was ook het schadelijk

onttrekken van voedsel aan de prebende van de broeders en aan de aalmoezen. Wie zich voldoende sterk gevoelde zou te voet gaan, wie kracht miste zou in het klooster blijven. De weg zou zodanig ingekort worden, dat de bedevaartgangers geen overlast zouden ondervinden van vermoeienis.
Zo eindigde onder zijn prioraat dat gerij en geros tijdens de kruisdagen en het bleef achterwege gedurende de hele duur van zijn leven. Het volk toonde zoveel waardering voor zijn optreden, dat geleidelijk aan allen zijn voorbeeld gingen volgen in spreken en handelen.
11. Wat zal ik u vertellen over de plechtigheden op de feestdagen van de heiligen Trudo, Eucherius, Remigius?
Enkelen van onze geestelijken – sommigen op grond van vriendschappelijke betrekkingen sedert de tijd dat ze als knaap op de schoolbanken samen met onze knapen waren opgeleid, anderen uit hoofde van hun geestelijk ambt – hadden van onze voorgangers reeds geruime tijd geleden toestemming verkregen om jaarlijks bij genoemde plechtigheden in ons koor plaats te nemen voor de hoogmis. Zij waren dan in witte alben gekleed, net zoals onze broeders. Zo er bij waren die een goede stem hadden, dan zongen ze de tropen[84] mee, die in die tijd bij ons gezongen werden, of het graduale of het alleluia. Vervolgens kwamen ze die dag in alle eer en deugd mee aanzitten in de refter; aan het eind van het maal zongen ze plechtig de gebeden die bij het feest behoorden en gingen dan naar de kerk de broeders vooraf, die nog het miserere zongen.
Maar dit gebruik, dat in zijn oorsprong vroom was en een uiting van broederlijkheid en godsvrucht, ontaardde geleidelijk tot een braspartij. Want waar aanvankelijk alleen diegenen toegang kregen die we zoëven hebben opgesomd, daar groeiden de misbruiken bij dit feest van overdaad in die mate, dat de priesters van het platteland op die dagen meer naar een markt dan naar een godsdienstige plechtigheid schenen te komen. Zij namen ongegeneerd plaats op het koor te midden van de broeders en spoedden zich naar de hoogmis zonder eerbied, sommigen zelfs schandelijk gekleed in lekenkleren die van voren en van achteren uitgesneden waren; uitzonderingen waren zij die nog een zwarte kap droegen, albe en koorhemd. Vervolgens ging het er toe op een wijze die niet past bij leden van onze Orde, niet bij vrome leken, niet bij een rechtgeaard christen: terwijl het mysterie van Christus' offer werd herdacht, kwamen op het koor zelf twee of drie van die geestelijken bij een of twee van onze broeders staan en met vrolijk gebabbel, gelach en scherts brachten ze de tijd van de mis door. Wanneer ze dan, na zulke onduldbare inbreuk op de tucht, in de refter kwamen, werd daar tijdens het maal door al die, soms zelfs onbekende priesters en geestelijken zoveel drukte gemaakt, werd zo luid geschreeuwd en druk gebabbeld, dat de stem van de voorlezer nauwelijks hoorbaar was, zelfs indien ze luid klonk vanaf een verhoging. Hoe langer het maal duurde, hoe erger het lawaai werd; daaraan was de wijn niet vreemd. Het aantal nam in die mate toe – wie maar

wilde, kwam binnen – dat er van de onzen maar vijf of zes overbleven die aan tafel konden plaats nemen, terwijl de andere broeders belast werden met de bediening. Hoeveel de proost die dag moest uitgeven, ja zelfs wat die dag gestolen werd, kon hij niet berekenen noch tellen. Orde en tucht waren ver zoek. Over de losbandigheid van die dagen en het gevaar waaraan de zielen blootstonden, is het beter te zwijgen dan te spreken. Wanneer dan de broeders van tafel gingen, stalen sommige van deze onwaardige geestelijken al wat hun onder de handen kwam.
Onmiddellijk daarop dromde een massa volk rondom de dienaren; al wie in de loop van het jaar enig werk had verricht in onze hof, daagde nu op; ook daar kende lawaai en overdaad noch maat, noch redelijkheid.
12. Met grote ergernis sloeg Rodulf gedurende de eerste twee jaren van zijn prioraat dit gebeuren gade. Op vele wijzen trachtte hij tegen deze tuchteloosheid op te treden. Vooral bij de abt drong hij er op aan paal en perk te stellen aan dit misbruik, dat zo rampspoedig was voor de Kerk, dat men zou terugkeren tot wat vroeger gebruikelijk was, of het feest helemaal afschaffen. Hoewel de abt wel begreep dat zulks niet kon gebeuren zonder grote beroering te verwekken, zag hij toch ook in dat het afwijzen van de goede bedoeling van de prior, de Orde en de Kerk niet ten goede zou komen. Toen dan, na verloop van een jaar, de feesten in aantocht waren, liet hij de geestelijken weten dat geen hunner ons koor mocht betreden zonder passend gewaad; zij die de hoogmis wilden bijwonen in het cancellum, dat ruim genoeg was, mochten rondom de abt komen staan, eerbiedig en ingetogen zoals past bij de plechtigheid en het grote mysterie; indien er iemand van hen een albe wilde aandoen of een koorhemd had, mocht hij op het priesterkoor achter de broeders plaatsnemen, als laatste in de rij, maar eerbiedig en ingetogen. Na de mis zou voor hen buiten de refter een tent gereed staan, waar hun niet minder zou opgediend worden als in de refter bij de broeders. De broeders konden niet langer dulden, en het paste ook niet bij de Orde, dat er zulke ongebondenheid en lawaaierige drukte heerste in koor en refter. Allen waren ontstemd, en in hun verontwaardiging luisterden ze niet naar rede; ze bleven grotendeels weg; indien men hun het vroegere misbruik niet gunde, weigerden ze elke andere deelneming. Zo kwam er, volgens Gods plan, een einde aan deze ingekankerde kwaal. Maar ook de leken, die op die dagen in de refter van de dienaren plachten mee aan tafel te gaan, werden verplicht te verhuizen. Dit deden ze met grote tegenzin, hoewel proost en keldermeester hun hetzelfde lieten opdienen als ze in de refter zouden krijgen. Het optreden van de prior wekte voor lange tijd bij leken en bij geestelijken veel ongenoegen en tegenkanting op en telkenjare opnieuw deden die feestdagen de hartstocht weer oplaaien onder de priesters die naar de markt kwamen.
13. Ook volgend ingrijpen wil ik niet verzwijgen.
Wanneer er iemand overleed, werd bij ons gewoonlijk een mis opgedragen.

De pater die de mis zong ontving dan de volledige opbrengst van de offergaven; hij maakte daarop aanspraak als op een eigendom en stond niets af voor de gemeenschap. Maar omdat volgens de apostel Paulus een geldgierige een afgodendienaar is (Ef., V, 5) en volgens de Regel van de H. Benedictus (hst. 33) een monnik geen persoonlijk eigendom mag bezitten, bestreed prior Rodulf dit euvel en maakte er met veel moeite een einde aan. Met goedkeuring van de abt bepaalde hij dat de totaliteit van wat geofferd werd, wanneer of waar ook, toekwam aan de hele gemeenschap, aan nederigen zowel als aan hooggeplaatsten. Wel voorzag hij deze uitzondering: indien de pater, aan wie de offergave gedaan werd, een of ander kleinigheid nodig had, dan zou de prior voor hem daartoe vooraf het nodige geld van de offergaven afhouden, bij voorbeeld voor een riem, een mes, een halsdoek, een baan stof voor een schapulier, of iets dergelijks van geringe waarde. Misschien is daarin later verandering gekomen; maar de broeders die na ons zullen komen, mogen weten dat inderdaad beslist werd dat het de pater, die op die dag de mis zong, vrij stond voor zich een kleinigheid te nemen die hij nodig had; dit kon evenwel alleen gebeuren met medewerking van de prior. Wij waren persoonlijk aanwezig toen deze beslissing genomen werd. We zagen herhaaldelijk dat iets gevraagd werd en ook werd toegestaan, zoals we hier uiteenzetten. Later kwam er verandering: er werd een gedeelte voorbehouden voor het loden dak, en een deel werd aan de koster gegeven voor altaarbenodigdheden. De maatregel was dus niet bedoeld om definitief te blijven, maar zolang abt en broeders het goedvonden.

14. In die tijd was het terrein, waar eens een klooster moest komen, nog langs twee zijden, ten oosten en ten noorden, slechts door een lage, verdorde en half afgestorven haag omgeven, en zonder enige bedekking. Aan de westkant bevond zich wel een stenen gebouw, maar aan de muur was geen afdak bevestigd dat de broeders tegen regen en modder kon beschermen, wanneer ze zich naar de werkplaatsen begaven. Langs alle zijden kon men er binnenkomen en er was weinig of niets dat de leken, soms zelfs de vrouwen, doorgang verhinderde, dwars door de plaats van samenkomst van de broeders.

Deze toestand wekte grote bezorgdheid op en met veel diplomatie en volharding ijverde Rodulf bij de verantwoordelijken, vooral dan bij onze broeder Folkard, die als de belangrijkste na de abt werd aangezien voor alles wat op tijdelijke goederen betrekking had, dat er enkele gebouwen zouden worden bijgezet; deze zouden een afsluiting vormen en de openbare doorgang, met zijn geloop tussen onze broeders, onmogelijk maken. Zijn vrome bedoeling was niet vergeefs en in korte tijd werd de oostzijde door een houten constructie afgesloten. Eenmaal voltooid bezorgde dit gebouw ons een vrij behoorlijke kapittelzaal, en tevens een slaapzaal. Ervoor was een overdekte kloostergang aangebracht. Van ongeveer het midden van de kapittelzaal tot aan twee derde van het gebouw aan de westzijde, werd

eveneens een overdekte gang aangelegd, zodat nu langs drie zijden, oost, zuid en west een overdekking was tot stand gekomen, waaronder men behoorlijk kon gaan. Enkel aan de noordzijde bleef een haag de omheining vormen, met een poort die gesloten kon worden. Deze afsluiting belette de broeders het klooster te verlaten, behalve dan degenen die daartoe toestemming hadden; ze belette eveneens personen van beiderlei sekse binnen te komen. De prior zelf hield een sleutel, de keldermeester een andere. Dit wekte evenwel grote verontwaardiging en wrevel bij gravin Gertrudis,[85] onze voogdes, die nu haar laatste rustplaats heeft in ons klooster. Ze kreeg immers niet langer zoals gebruikelijk doorgang door ons klooster en het convent van de broeders. Ook velen van onze geestelijken en leken stookten haar op, vooral dan dienaren van onze hof, die hun beklag deden dat hun op hatelijke wijze de gebruikelijke doorgang door het klooster en de vriendschappelijke omgang met de broeders werd ontzegd. Hoewel verschrikkelijke bedreigingen tegen hem losbarstten, en scheldwoorden rondvlogen als pijlen die zelfs de hardste mensenharten binnendringen, bleef Rodulf onvervaard en onverzettelijk. Alleen vreesde hij dat dit ongenoegen zijn verlangen om de kloostertucht te herstellen zou belemmeren.

Om nu, in overeenstemming met de Regel, de broeders een bezigheid te geven die het hun draaglijker zou maken binnen de kloostermuren te blijven en er te zitten, te lezen, te zingen en de stilte te bewaren, was hij de eerste die als prior een boekenkast liet maken en er boeken in plaatste, in verhouding tot het aantal broeders.

15. Ondertussen was hij zelden werkeloos; hij schreef opstellen of muziek, en componeerde liederen en gezangen voor plechtige vieringen van de heiligen. Er is een boek bewaard gebleven met teksten van zijn hand; in de inleiding vindt men een overzicht van wat hij schreef en van wat hij toonzette, van zijn bedoeling en van de omstandigheden.

Een ander werk bevat zeven boeken, die hij schreef tegen mensen die zich aan simonie schuldig maakten; in vier ontwikkelt hij zijn eigen argumenten, in drie geeft hij de uitspraken van mensen met gezag. Bondigheid zou onmogelijk zijn, zo ik wilde spreken over het vele werk dat hij verzette in opdracht van abt Diederik, over de stiptheid waarmee hij zich van zijn taak kweet, over zijn vastberadenheid. Op hoeveel en hoe ver verwijderde plaatsen, in aanwezigheid van welke personen heeft hij zijn abt niet terzijde gestaan, toen invloedrijke gezagdragers deze uit het abbatiaat wilden verdrijven en de vroeger besproken Herman aan de macht brengen. Maar dat hoofdstuk is al eerder ter sprake gekomen.

16. Nadat Rodulf gedurende die enkele jaren van zijn prioraat heel wat hervormingen doorgevoerd had, de ene al beter dan de andere, en daarbij weinig medewerking maar veel tegenkanting kende, vernam hij dat de hervorming van Cluny in zwang was gekomen in Saint-Jacques te Luik, waar ze was ingevoerd door abt Stefanus, ook Stepelinus genaamd. Kort nadien

had ook de abt van Saint-Laurent, Berengarius, ze aanvaard. Alle religieuzen waren vol lof, en na een herhaald bezoek of een bespreking lieten ze er zich met nog meer eerbied over uit dan in de vorige jaren. Bovendien bekeerden vele wereldlijke geestelijken en ook leken zich tot die Regel; de godsvrucht bloeide krachtig op, het aantal van de broeders en ook de inkomsten van de kerk namen toe. Rodulf zag in dat het de geschikte tijd was om zijn wens in vervulling te doen gaan: de kloosterregel aanpassen en de godsvrucht verdiepen.

Onverpoosd, dag en nacht, met alle middelen en met alle mogelijke argumenten wilde hij abt Diederik overhalen om, na die twee abten als derde de hervorming door te voeren. Dit was, zo zei hij, een dwingende taak voor onze abt die niet moest onderdoen voor hen in geleerdheid en in aanzien in de wereld; en ons klooster, dat ouder was dan het hunne en meer befaamd, mocht nu in godsdienstige en geestelijke aangelegenheden niet minder uitstraling kennen onder de mensen, niet minder verdienste bij God. Maar sommige broeders verstoorden zijn plannen, zodat hij ze niet kon uitvoeren; hij kreeg dan toestemming om heen te gaan en vertrok naar de plaats waar hij vroeger was ingetreden, zonder vooruitzicht ooit weer te keren. Daar zou hij dan met zichzelf uitmaken waar hij zijn intrek zou nemen: op de plaats waar hij hoorde dat de Regel ernstiger werd beleefd. Enkele broeders en dienaren die onmiddellijk na zijn vertrek heimelijk of openlijk jubelden, blij dat hun wens in vervulling was gegaan en dat ze nu weer vrijer, naar hun zin konden handelen, begrepen na weinig tijd, door vergelijking met zijn opvolger, hoezeer Rodulf de meerdere was in aanleg, hulpvaardigheid, voornaamheid. Na weinig maanden kregen ze grote spijt en onder een of ander voorwendsel riepen ze hem terug in tegenwoordigheid en met goedkeuring van de abt. Ze verzekerden hem dat zij, indien hij terugkwam en zijn prioraat weer opnam, binnen het jaar de hervorming van Cluny in hun klooster zouden doorvoeren.

Het vergde veel moeite om hem over te halen. Vertrokken kort voor het feest van Sint-Jans Geboorte (24 juni) keerde hij terug tijdens de advent, daags na het feest van de apostel Andreas (30 november).

17. Het prioraat werd hem dus weer aangeboden; hij aanvaardde het tot vreugde van abt en broeders. Nu eens ernstig, dan weer schertsend herinnerde hij hen aan het gegeven woord; wat goed was, zo zei hij, moest men niet te lang uitstellen.

Hij was bewonderenswaardig in zijn inspanning en herhaaldelijk begaf hij zich naar Luik. En hoewel hij zich het ongenoegen op de hals haalde van talrijke geestelijken en leken en ook van enkele broeders, toch bereikte hij dat nog in datzelfde jaar op 1 maart, dat was een vrijdag bij het begin van de vasten, de Regel van Cluny in ons klooster werd ingevoerd.[86]

25 april 1107 Tegen elke verwachting in, legden onze broeders er zich met veel vlijt op toe; maar helaas, kort daarop, namelijk op 25 april, stierf abt

Diederik.
Wat er daarop volgde vóór Rodulf abt werd, hoe hij zijn intrede deed, is, naar ik meen, voldoende beschreven door de vorige schrijver; wie over deze periode meer inlichtingen wenst, kan dus bij hem terecht.
18. Toen hij tot abt was verkozen spande Rodulf zich bijzonder in om de Regel te doen onderhouden; hijzelf was er een vurig verdediger van, en zijn sympathie ging ook uit naar hen, die het ernstig meenden met de Regel. Dat ging zo ver – ik ben zeer goed ingelicht en zal naar waarheid spreken; onder het oog van God wil ik toch zeker niet liegen – dat geen broeder menselijke genegenheid of geestelijke sympathie van hem mocht verwachten, tenzij hij wist dat die man sympathiseerde met onze Orde en hij ondervonden had dat hij betrouwbaar was in de kerkelijke taken, die hem waren toevertrouwd. Het omgekeerde was ook waar: een broeder mocht met de eigenaardigste dingen bij hem aankomen, hij mocht, zoals dat vaak gebeurt, hem zelfs openlijk of in het geniep venijnige verwijten doen over zijn woorden, daden, levenswijze, als hij daarmee te eniger tijd maar ophield, en Rodulf kon merken dat hij de Regel in ere hield en dat hij trouw de kerkelijke taak volbracht, die hem was toevertrouwd, dan kon hij hem heel gemakkelijk deze en andere, zelfs ernstige tekortkomingen, kwijtschelden.
Wat wilt gij dat ik u nog meer vertel?
Bondiger en waarachtiger dan mij mogelijk is in een lange uiteenzetting, wil ik volgende verklaring afleggen, met Christus als getuige: niets kon bij hem in het voordeel van een broeder spreken, als diens verknochtheid aan de Orde en zijn nauwgezetheid bij de uitvoering van hem toevertrouwde opdrachten voor hem geen aanbeveling waren, niet zijn leeftijd, geen vriendschap, vrees, verwantschap, bekwaamheid, schoonheid, edelmoedigheid, zelfs niet enig belangrijk voordeel. Slechts deze twee eigenschappen konden Rodulf beïnvloeden ten gunste van personen, bij wie ze werden aangetroffen; maar weinig of niets kon bij hem een aanbeveling zijn voor degene, bij wie deze eigenschappen niet aanwezig waren. Vergeefs zou iemand zich moeite hebben gegeven om daarin verandering te brengen: wie die eigenschappen bezat stond bij hem in de gunst, wie ze niet had kon er niet in geraken.
19. Er was een misbruik dat hij grondig afkeurde; ook spande hij zich terdege in om het uit te roeien, persoonlijk en door toedoen van personen die hem er attent op maakten. Hij duldde niet dat een broeder iets achterhield van het voedsel, dat hem in de refter was bedeeld, maar eiste dat men de aalmoezenier zou toestaan het overschot onder de armen uit te delen.
Wanneer hij merkte dat broeders al te vurig vriendschap zochten met leken, dat ze uit waren op babbelpartijtjes en andere ijdelheden, wilde hij hen nooit, of alleszins node, bevorderen tot enige post van gezag; dat deed hij evenmin met mensen van wie hij wist dat ze een erepost ambieerden, of met diegenen die begeerden naar een gelegenheid, die hen toeliet heimelijk te

geven en te krijgen.
Aan hen, die onverschillig bleven voor het aanzien van de mensen, die tevreden waren en genoegen namen met een sober leven in het klooster, aan hen moest men, zo zei hij, de ereposten toevertrouwen. Als mensen uit de wereld er prat op gingen vriendschap te onderhouden met en herhaaldelijk bezoek te brengen aan sommige broeders en indien ze ooit iets konden loskrijgen van hun welwillende vrijgevigheid, dan, zo oordeelde hij, waren die broeders niet de geschikte personen om buiten het klooster te komen. Maar diegenen aan wie men een stuurs karakter en zwijgzaamheid verweet, alsook dat zij niets gaven of niets aannamen, die liet hij met gerust gemoed vrij naar buiten.Stilzwijgen onder de monniken hemelde hij op door de uitspraak, dat monniken niet zo volmaakt konden zijn, dat zij orde en tucht konden in acht nemen en terzelvertijd de deugd van stilzwijgendheid ontberen. Trotse weerspannigheid van ondergeschikten kon hem nooit breken; hoewel vaak om de tuin geleid, liet hij zich door nederigheid vlugger overwinnen, dan soms goed voor hem zelf was.
20. Zo werden de deugden ijverig beoefend onder het waakzaam oog van de meester, maar ook in voorbeeldige volgzaamheid van de leerlingen. In korte tijd verspreidde zich dan ook wijd en zijd, als een aangename geur, de goede faam van ons klooster, terwijl het afzichtelijk litteken van onze vroegere losbandigheid geleidelijk genas en werd weggestreken door de hand van onze vrome soberheid. Gastvrijheid werd met blijdschap verleend aan wie bij ons aanklopte, vooral dan aan volgelingen van onze Orde; in voedselbedeling aan de armen, na het maal van de broeders, werd nu weer met zorg voorzien.
Maar omdat tijdelijke goederen voor deze en andere activiteiten onontbeerlijk zijn voor onze Orde, en, naar Gods belofte, ook moeten toegeworpen worden aan degenen die eerst het Rijk Gods zoeken, maakte hij er, waakzaam en ijverig, een aanvang mee voor onze Kerk te behouden die goederen die hij behouden en in goede staat had aangetroffen, en ook te recupereren die verloren waren gegaan.
21. Op de eerste dag al, waarop onderhorigen van onze Kerk hem trouw en onderdanigheid moesten beloven, deed hij naast zich plaats nemen de proost, de keldermeester en ook enkele oudere monniken, opdat hij geen belofte van trouw zou aanvaarden van iemand, die de broeders beschuldigden iets van hun prebende onrechtvaardig achter te houden. Zulk optreden wekte tegen hem heel wat vijandigheid, die hij echter zonder schade wist te beperken, doordat hij in elk geval de nodige kiesheid aan de dag legde.
Ik zou nu dit achtste boek willen besluiten met een verklaring, die tot navolging moet aanzetten. Met veel toewijding en bezorgdheid, ijver en inspanning is hij trouw gebleven aan zijn professie, voor zover dit in zijn macht was of afhing van zijn kennis. Deze belofte, zoals abten en bisschoppen die plegen af te leggen tijdens hun wijding, legde hij af in aanwezigheid

van het kerkvolk, voor het altaar, in het bijzijn van de met stola beklede bisschop, en zelf ook met de stola bekleed.
Het negende boek laat ik voorafgaan door een brief die Rodulf richtte aan de bisschop van Metz, Stefanus, die in deze periode onze heer was.[87]

Hier eindigt het achtste boek

Negende boek

1. Aan de hoogwaardige Stefanus, bisschop van de heilige Kerk van Metz, wenst Rodulf, die alles te danken heeft aan de genade van God en van de H. Trudo, heil naar ziel en lichaam.
Met deze brief wil ik een nauwkeurig verslag brengen over de aanwinsten van onze Kerk, dat is de Kerk van de H. Trudo in Haspengouw, tijdens de periode van mijn prelatuur, dat is vanaf mijn aanstelling in 1108 tot in 1136, het lopende jaar, nu ik deze brief schrijf.
Deze brief handelt over goederen die verloren waren en door mijn toedoen gerecupereerd werden, over goederen die voordien niet in ons bezit waren maar nu aangeworven werden, of over bezittingen die vroeger niet of weinig rendabel waren, maar dank zij de vlijt van mijzelf en van de onzen tot groter opbrengst gebracht werden, ook nog over enkele goederen die gelovigen afstonden voor hun zielerust.
Mocht er bij deze opsomming iets aan mijn geheugen ontsnappen, of mocht de inspanning om een stuk rendabel te maken nog niet tot resultaat hebben geleid, dan zal ik, wanneer ik het mij herinner, of wanneer onze hoop is in vervulling gegaan, dit aan het einde van deze brief toevoegen. Intussen neem ik God, Die mijn gedachten doorgrondt, tot getuige dat ik niet handel om volgens menselijke opvatting ijdel te kunnen roemen maar niet volgens goddelijke maatstaf. Het gaat immers over zaken, die zo nietig zijn, dat roemen daarop mij meer tot oneer zou strekken dan tot roem.
Mijn bedoeling is: mijn opvolgers, die zich misschien ergeren over een tekort aan inzet van mijnentwege en over de geringe verwezenlijkingen tijdens mijn prelatuur, aan te zetten tot krachtdadiger en succesvoller activiteit, niet alleen om te behouden hetgeen ze aantroffen, maar om dit te doen toenemen door eigen werk en verdiensten. Hoewel iemand die weet welke stormen mij over zee hebben geslingerd en nog slingeren, met meer reden zijn verwondering zou moeten uitdrukken dat er iets bewaard is gebleven, laat staan aangeworven werd, wil ik hier niet in herhaling vervallen, omdat ik elders daarover uitvoerig heb gehandeld. Ik schrijf deze verantwoording in de eerste plaats om vergiffenis voor mijn nalatigheid te verkrijgen, en tevens om van uw welwillendheid bekrachtiging door uw gezag en uw zegel te verkrijgen, opdat in de toekomst niemand nog in de tekortkomingen van mijn voorgangers een aanleiding tot discussie zou zoeken voor die gevallen die ik opgelost heb, maar dat alles definitief zal blijven, zoals ik bepaalde. Mocht iemand iets daartegen doen, dan zij dat ongeldig en onderworpen aan uw ban en aan die van al uw opvolgers.
Dit alles heb ik niet verwezenlijkt zonder grote uitgaven; soms ben ik zelfs nauwelijks aan lijfsgevaar ontsnapt, en heb ik de blijvende haat gewekt van

mensen, die betreuren dat ze hebben moeten afstaan wat ze tegen alle recht in bezit hadden genomen.

Hier eindigt de brief en begint de tekst

2. Na het overlijden van Adelardus II troffen allerhande rampen onze Kerk en teisterden haar gedurende vele jaren, rampen zoals men er nooit of nergens zag sedert de veelbesproken ondergang van Jeruzalem. Ze waren het gevolg van de betwisting aangaande het abbatiaat bij ons, die was gerezen tussen de monniken enerzijds en de bisschoppen Herman te Metz en Hendrik te Luik anderzijds. De monniken wilden de abt verdrijven die hun door de bisschoppen werd opgedrongen, en de man van hun keuze bevestigen, omdat deze verdrongen werd door iemand die zijn verkiezing aan simonie te danken had. Zo verdrong een tweede de eerste, daarna weer de eerste de tweede, terwijl nog een derde zich tussen beiden inschoof en een vierde poogde de drie anderen uit te schakelen en hun plaats te bezetten. Hun namen: Lanzo, Luipo, Herman en een tweede Herman. Deze noodlottige strijd duurde zeventien jaar en verliep zo verward dat er in twaalf jaar tijds dertien ambtswisselingen plaats vonden, hetzij omdat een van de pretendenten overleed, hetzij omdat de ene de andere verjoeg. Tijdens die periode van wanordelijkheden werd onze stad op een dag volledig in de as gelegd en op een afschuwelijke wijze werd het bloed van talrijke mensen vergoten. Op dat ogenblik was het nauwelijks twee jaar geleden dat onze nieuwe kerk, een wondermooie werk, en ons klooster met al zijn bijgebouwen volledig in een brand waren ten onder gegaan. De toren, enig overblijfsel na de brand, werd een bolwerk voor rovers; onze schat, zoals geen andere kerk er een bezat, werd geplunderd en ging definitief verloren. Alle monniken – ik zeg wel alle – werden verspreid over verscheidene streken; de plaats werd een woestenij, een huiveringwekkende woestenij.

3. In die woelige periode ontglipte ons onze kerk van Aalburg; ze kwam in het bezit van de bisschop van Utrecht, Koenraad,[88] en ten gevolge van de langdurige ontreddering bij ons ging ze door een synodaal besluit en een canonieke uitspraak over naar het rechtsgebied van zijn Kerk. Om haar vrij te krijgen, – hoewel ze zo niet vrij kwam – werd een gouden kelk uit onze schat aangewend; een deel van de waarde, namelijk zestig mark, werd aan bisschop Koenraad ter hand gesteld, opdat hij de kerk weer onder onze jurisdictie zou plaatsen. De rest ontfutselden enkele van onze trouweloze priesters ons tijdens de onderhandelingen. De bisschop aanvaardde het geld; slechts mondeling, niet krachtens canonieke autoriteit, machtigde hij de onzen het hunne weer in bezit te nemen; hij had daarbij geen verkeerde bedoeling, maar handelde toch niet erg voorzichtig. Het gevolg was er dan ook naar. Koenraad werd als bisschop opgevolgd door Burchard.[89] Deze nam de gelegenheid te baat; omdat de kerk ons niet krachtens synodaal

besluit vrij was teruggeschonken, legde hij er beslag op tot eigen baat door een synodale beslissing. Hij behield ze tot ik abt werd. Om haar weer vrij te krijgen vertrok ik op de feestdag van Sint-Jan, nog tijdens het jaar van mijn verkiezing, naar Utrecht. Met Gods bijstand en met de steun van onze voogd, Floris, graaf van Holland,[90] kreeg ik ze door kerkelijke uitspraak weer vrij terug in ons bezit. Als bewijsstuk kon ik een oorkonde met het zegel van bisschop Burchard mee naar huis brengen.[91]

In datzelfde jaar brachten die kerk en andere bezittingen te Aalburg ons vierentwintig mark zilver op. Het zou me te ver leiden de moeite, de zorg en uitgaven te beschrijven tijdens de volle drie weken, die ik nodig had om de zaak tot een goed einde te brengen; ik moest namelijk de steenrijke en zwaarlijvige graaf met zilveren touwen uit Holland naar Utrecht sleuren, en de stijve nek van de bisschop moest ik met een hamer uit hetzelfde metaal bewerken om hem naar mij te doen overbuigen, zonder te spreken over de aartsdiaken van de herworven kerk.

4. Rentmeester van datzelfde dorp was een zekere Waldo, die beweerde als beneficium van de abt vijf schellingen munt van Tiel te hebben ontvangen. Deze verklaring was vals; hij moest ten aanhore van zijn gelijken in de Kerk toegeven dat ze aan de prebende van de broeders toekwamen, want hij moest ze opbrengen voor zijn stuk grond.

Op een identieke leugen werd een zekere Franco van Dorestad betrapt; na rechterlijke uitspraak moest hij op twee penningen na, vier schellingen Antwerps afstaan; ik bezorgde ze weer aan de prebende van de broeders. In Hulsel[92] hield de rentmeester een gedeelte van de cijns achter voor zichzelf; we recupereerden er zes schellingen.

In hetzelfde dorp had drost Hezelo de tiend van het vlas bij zijn leen ingelijfd; door een rechterlijke beslissing werd ze hem ontnomen; hij moest ze teruggeven aan de broeders, die er aanspraak op mochten maken; ze zou worden aangewend voor de aankoop van tafellakens.

Een priester, zekere Hezelo, had zich de kerk van Melveren zodanig toegeëigend gedurende vele jaren, onder drie abten, dat hij de abten, bij wie toch al zoveel verwarring heerste, tot concessies verplicht had, nu eens door tussenkomst van de graaf van Limburg, Hendrik, dan door die van de graaf van Duras, Giselbert, ook al eens door die van de graaf van Leuven,[93] soms door die van de bisschop of van de aartsdiaken; daartoe had hij de voorschriften nogal spitsvondig moeten ombuigen. In een onbeschrijflijk verwarde strijd had hij de priesters, die door de abten regelmatig waren aangesteld, verdreven, een eerste, een tweede, een derde maal, en ik weet niet hoe vaak nog. Om die feiten werd hij als cantans (kapelaan) geëxcommuniceerd. Hij eigende zich ook de tiend toe, bewerend dat hij die voor vijf schellingen in leen hield en dat die hem als beneficium van de abt behoorde en wel altijddurend en erfelijk. Door rechterlijke beslissing bezorgde ik de kerk volledig terug aan de prebende van de broeders, aan wie ze toebehoorde.

Maar ze had een groot verlies geleden door het optreden van die priester. Hij betaalt nu telkenjare op de feestdag van Sint-Jans-Geboorte twintig schellingen.

5. Een van onze flinke en verstandige stedelingen, Guntram, voegde aan zijn leen toe wat wij in Sarchinium bezitten; hij kreeg daarbij de krachtige steun van onze voogd Giselbert. Na zijn overlijden volgde zijn zoon Reinier hem op, maar omdat het leen tot de prebende van de broeders behoorde, dwong ik hem mij alles af te staan, om het uit mijn hand weer terug te ontvangen, onder voorwaarde dat hij, als onze rentmeester, van de grondcijns en van een deel van de molen telkenjare vijftien schellingen voor de prebende van de broeders in handen van de proost zou betalen, dat hij een derde zou ontvangen, de proost tweederde van inkomsten voortkomend uit contracten, vonnissen, weideverhuring, boeten, panden, grondopeisingen en dergelijke. Uitzondering werd gemaakt voor het geval de opbrengst slechts twee of drie penningen of een sextarius wijn bedroeg; in zulk een geval mocht hij alles behouden. Al wat de vijftien schellingen te boven ging mocht hij als leen behouden en daarvoor zou hij leenman van de abt zijn. Daarenboven mocht hij het rentmeesterschap behouden samen met zijn leen. Het was zeer tegen mijn zin dat ik deze regeling trof, maar ik kon niet anders wegens de dwang van graaf Giselbert, die ons erg tegenwerkte.

6. In de periode dat de indringers met hun simoniepraktijken onder elkaar strijd leverden om het abbatiaat, beweerde alwie zich kon meester maken van enig goed dat ons toebehoorde, dat het zijn eigendom was.

Zo slaagde zekere Bertulf, graaf van Vianden, gedurende vierentwintig jaar erin ons domein in Seny in zijn macht te houden. Hij had het als beneficium geschonken aan een vrije, Walter van Ambly, die het aan Hubertus van Asche schonk. Betreffende de kerk van Seny, die ons ook behoorde, beweerden zij dat deze niet meer dan vijf schellingen opbracht, en zelfs die betaalden ze niet eens. Moet ik nog meer uitleg geven?

Na veel moeite, veel uitgaven, veel heen- en weergereis naar onze tijdelijke heer de bisschop van Metz, Adalbero,[94] naar onze opper-voogd, Hendrik van Limburg, tenslotte zelfs naar keizer Hendrik,[95] die te Utrecht overleed, bereikte ik, tegen aanzienlijke vergoeding voor deze heren en voor tussenpersonen, dat wij tot op heden kerk en domein onbetwist in ons bezit hebben; wat zij opbrengen komt ten goede aan het vestiarium van de broeders.

Wanneer en hoe deze villa in het bezit van de H. Trudo was gekomen, neem ik mij voor elders te vertellen; het is een merkwaardige geschiedenis.

7. Een ridder in Halmaal, Guntram, beweerde dat hij een erfgoed, dat vijftien schellingen opbracht, als beneficium had gekregen. Ik slaagde er niet in het hem weer af te nemen, omdat onze heren en voogden mij dat verhinderden, ofschoon wij juist van hen steun hadden moeten krijgen. Ik ging dan met hem een ruil aan, namelijk van een molen te Halen, die ik wist

terug te verwerven van Theymbold, die ze nog van mij als beneficium had gekregen. De cijns behield ik en liet ze dienen voor het onderhoud van de broeders.
Een mansus grond, gelegen tussen Halmaal en Sint-Truiden, brengt twintig schellingen op op de feestdag van Sint-Jan de Doper (24 juni); twee gebroeders beweerden dat stuk als leen te hebben ontvangen, Everard van Overheim en Hezelo de Graaf. Slechts door beroep te doen op wetteksten, redenering en waarheid dwong ik hen dat ze boete deden voor hun wederrechtelijke inbezitneming en mij de cijns weer afstonden die toebehoort aan de abtenkamer.
In Villers hield een ridder, zekere Lambert, een mansus in zijn bezit; toen hij de bevestiging niet kon krijgen dat ze hem als leen gegeven was, beweerde hij dat het stuk slechts verplicht was tot twaalf penningen per jaar. Na vonnis en getuigenis van schepenen en familia tegen hem gaf hij zich gewonnen en werd hij verplicht jaarlijks zes schellingen te betalen; hetgeen hij deed.
In datzelfde dorp zijn er twee rentmeesters; elk had zich zes bunder meer toegeëigend dan waarop hij recht had. Voor zes bunder moet men per jaar betalen dertig sextarii graan, één mud haver en veertig penningen; voor de zes andere evenveel. Door een uitspraak van schepenen en familia wist ik hen te verplichten het verschuldigde te betalen.
8. De molen van Moxhe, die vijfentwintig schellingen opbrengt, was in de strijd van machtige heren tegen ons zo totaal verwaarloosd geworden, dat er zelfs geen spoor van molen op de Mehaigne[96] te bespeuren bleef, en niemand een hand durfde uitsteken om ze te herstellen. Het kostte ons veel moeite en geld en de uitgaven voor het herstel liepen op, maar wij werden de indringers de baas, in zoverre dat deze molen nu, zonder tegenspraak, het vermelde bedrag opbrengt; bovendien ontvangen we voor een nabijgelegen hoeve twaalf penningen, en voor een naburige beemd vier penningen.
De molen van Metsteren was vroeger bestemd voor de tafel van de broeders; maar bij mijn aankomst was ze als leen in handen van een van onze rechters, Udelrik. Deze liet bij zijn overlijden twee kinderen na, niet van eenzelfde moeder, doch beide wettig. Een van deze twee, namelijk Alardus, die de molen had geërfd, stierf kinderloos, na vooraf zijn bezit te hebben verdeeld. De andere, Everardus, die overbleef, wilde de molen wederom in leen bezitten, maar hij kon dit niet wettelijk doen, omdat ik hem deed opmerken dat ze tot de prebende van de broeders had behoord, en dat zijn broeder, die uit een andere moeder was geboren en volgens de wet dus van hem gescheiden, slechts één erfgenaam had: de Kerk. Uiteindelijk werd hij er toe gebracht dat hij volgens de bepalingen van het erfrecht voortaan vijf schellingen zou betalen. Deze maakte ik, in tegenwoordigheid van waardigheidsbekleders in mijn kamer, en in aanwezigheid van de broeders in de kapittelzaal, over aan de prior en de proost voor het onderhoud van de broeders van toen en van later; dertig penningen bestemde ik voor de feestdag van Sint-

Quintinus,[97] een feest dat ikzelf, om redenen die ik elders zal meedelen, in het wit liet vieren met twaalf lezingen; en dertig andere voor mijn wijdingsdag, met dien verstande dat, na mijn overlijden, deze dertig penningen zouden verplaatst worden naar de dag van mijn afsterven. Indien iemand later hierin een verandering zou willen brengen, dan moeten de broeders weten dat ik die goederen verwierf en hun bestemming zo vastlegde, en dat ze door de prior moeten beheerd worden. Aan huis bij de rentmeester, die de molen zal beheren, zal op de dag waarop van deze penningen een feestdis verstrekt wordt aan de broeders, een portie vis en zoveel wijn en brood bezorgd worden zoals een broeder die ontvangt.
Molen, brouwerij en een kleine taveerne, die gelegen zijn bij de poort van onze hoeve, waren er bij mijn ambtsaanvaarding niet; hoeveel die gebouwen, die tijdens mijn abbatiaat zijn opgetrokken, per jaar opbrengen, kunnen de beheerders opmaken uit het geld dat dagelijks binnenkomt.
9. Eén van die vier kerels,[98] die een ramp voor ons klooster waren en die, zoals vroeger reeds gezegd, onze zee zo woelig hadden gemaakt, namelijk Luipo, had drie bunder van onze landbouwgrond gelegen bij Melveren, en drie bunder te Kerkom en drie te Staaien aan zijn vriend Lodewijk in leen gegeven en aan de mensa van de broeders ontvreemd. Bij zijn overlijden droeg deze man het onrechtmatig verkregen goed over op zijn nog jeugdige zoon Hendrik; toen deze mij vroeg hem die bunders als leen te willen geven, weigerde ik dit, want de broeders beweerden dat zij ten onrechte waren ontnomen aan hun mensa. De twist duurde lang en velen van zijn gelijken maakten hun beklag over mij. Ook de Luikse bisschop Otbert,[99] die een bloedverwant was van de jonge man, deed herhaalde pogingen om mij te beïnvloeden met gevlei, beloften, bedreigingen en vreesaanjaging. Toen hij mij tot geen andere gedachten kon brengen, kwam hij eindelijk persoonlijk naar ons klooster en nam er zijn intrek. Toen hij bleef aandringen in het voordeel van de knaap, antwoordde ik, in de overtuiging dat ik mij aldus best kon afmaken van zijn verzoek; „Dit goed hoort toe aan de prebende van de broeders; zonder hun instemming durf noch mag ik iets doen." Onmiddellijk wendde hij zich, buiten mijn tegenwoordigheid, tot hen en kon hun eenvoudige geesten gemakkelijk verschalken en tot toegeven overhalen. Toen ik dat hoorde, protesteerde ik heftig en zei dat ik deze beslissing, die was ontstaan doordat hun argeloosheid was misleid, niet kon aanvaarden, maar diende te bestrijden. De bisschop werd toornig en begon te dreigen; hij verzekerde zijn gevolg en de onzen dat ik op dat punt met hem tot overeenstemming gekomen was. Na lang verzet kreeg ik mijn zin; ik behield de drie bunder aan de rand van de stad aan de weg naar Melveren, en dwong de jonge man van zijn aanspraak af te zien. De rest moest ik hem, tegen mijn zin, toestaan, met dien verstande dat hij in de plaats van de drie bunder, die zijn vader voordien in Kerkom had, er drie andere in Staaien kreeg en Kerkom vrij liet; de grond die hij ons aldus afstond, is de andere

dubbel waard. Opgestookt door slechte lieden, betwistte de knaap mij het volgend jaar de graanopbrengst van dat stuk grond; met geweld wilde hij weer aanspraak maken op het leen, waaruit hij was ontzet. Hoewel hij gewapenderhand op mij afkwam op dat veld zelf, en hij Otto, de zoon van graaf Giselbert, aan zijn zijde had, toch gaf God ons de overwinning, dank zij de hulp van een betere advocaat, namelijk de eerste martelaar, de H. Stefanus. Onder hun ogen werd de oogst naar onze graanschuur gevoerd en tot op de huidige dag konden we de grond vrij behouden.

10. In onze stad hadden twee mensen zich als leen een stuk toegeëigend van het cijnsland, dat hoorde bij de mensa van de broeders; normaal moest het vijfenveertig penningen opbrengen. De ene heette Ramundus en was schepen; de andere, Hendrik, was zoon van de grote Guntram. Op grond van wetteksten en van de waarheid werden ze door ons vervolgd; Ramundus erkende vijftien penningen schuldig te zijn, Hendrik dertig penningen; deze werden teruggegeven aan de prebende van de broeders.

Voor onze boerderij, bij de bron, ligt een terrein, waar vroeger een brouwerij had gestaan, dat door ons ontnomen werd aan de onwettige houder, en nu zes penningen opbrengt.

In de zompige strook van onze boerderij, noordwaarts van het armenhuis, liggen drie kleine hoeven, die nu achttien penningen opbrengen, terwijl ze vroeger niets opbrachten; ik bestemde ze voor het armenfonds tot spijziging van dertien armen op mijn jaardag.

Een mansus, die we in Haverdorp bezitten en die vijf schellingen opbrengt, heb ik afgenomen van een indringer en teruggeschonken aan de prebende van de broeders. Hetzelfde deed ik met een andere mansus bij een andere indringer te Meer, die nu voor de prebende van de broeders evenveel opbrengt als andere mansi.

Onze rentmeester Hendrik beweerde dat hij de tiend van het vlas en vijftien mud graan in Webbekom, zestig kapoenen en twintig karren hout tot eigen gebruik mocht aanwenden. Toen hij zijn aanspraak niet kon staande houden in waarheid en gerechtigheid, hebben we alles herwonnen voor ons gebruik. In hetzelfde dorp herwonnen we ook een molen, die twee schellingen opbrengt.

11. Een aanhanger van Luipo, namelijk Hendrik, bijgenaamd Sualch, had samen met zijn broer Godezo, een geestelijke, met de steun van onze voogden de molen van Melveren, die nu 2½ mark opbrengt, als beneficie veroverd, en de molenaar de eed van trouw laten afleggen. De strijd tegen hem en de voogden was van lange duur, maar tenslotte won ik hem na grote inspanning en onkosten en stelde de molen, met al wat hij opbracht, weer ten dienste van de broeders.

Wat we in Aalst bezitten, de kerk niet meegerekend, levert drie pond op voor de kleding van de broeders. Oneerlijke en meedogenloze lieden beweerden ten onrechte dat tien schellingen daarvan tot hun leen behoorde.

Daar ik hen, indringers en leugenaars als ze waren, nooit als leenmannen wilde aanvaarden, vielen ze mij meer dan vijftien jaar lang lastig met plagerijen en beledigingen; maar God stond aan onze zijde en in aanwezigheid van graaf Waleram,[100] onze oppervoogd, en van Stefanus,[101] bisschop van Metz, wisten we van hen een bekentenis af te dwingen in een vonnis naar gerechtigheid en waarheid; ik kon alles weer ter beschikking stellen voor de kleding van de broeders.

12. Een bewoner uit onze stad, Arnold, ging voort op de weg van geweld die zijn vader, Balderik, was ingeslagen, en wilde een stuk grond voor zich behouden zonder enige dienst; de opbrengst moest nochtans dienen voor de broeders bij elke van hun aderlatingen. Deze grond besloeg achttien bunder, en heet mansus van Nissen; de pachter is nog tot andere kleine diensten gehouden in verband met gebruiksvoorwerpen voor de abt, namelijk het smeedwerk aan het zadel van zijn rijpaard, aan zijn sporen en de uitrusting van de lastdieren; het ijzer daartoe ontvangt hij van de abt. Wanneer vensterglas breekt in het munster, het klooster of het abtenkwartier, krijgt hij van de koster glas, lood, tin en was en zorgt tegen een vergoeding voor herstelling. Alle sleutels van klooster en kasten maakt en herstelt hij, maar krijgt daartoe het ijzer; zo ook voor alle werkplaatsen van klooster en hoeve. Op de feestdag van Sint-Trudo en Sint-Remigius[102] is hij, naar aloude gewoonte, de helper van de keldermeester bij het opdienen voor voorname gasten.

Wanneer de broeders de aderlating ondergingen, liet het gehele kapittel zich gelijktijdig aderlaten, terwijl ze rustig psalmodiërend, tuchtvol in een vertrek bijeen zaten. Op die dag werd de pachter van deze mansus bedeeld met een even grote portie als een broeder aan tafel ontving. Hoewel hij deze grond reeds zo lang uitbaatte dat hij ging beweren hem te bezitten als een vrij, tot krijgsdienst verplicht leen, moest hij uiteindelijk zijn ongelijk erkennen in aanwezigheid van de bisschop van Metz, Stefanus, van onze oppervoogd, Waleram, van gelijken van de Kerk en van dienaren van onze hoeve.

13. Zekere Berengerus, ministeriaal van de Luikse bisschop, had zich meester gemaakt van onze weide in Jemeppe; nu wilde hij ze als leen verkrijgen; ze bracht jaarlijks vijf schellingen op. Tot aan zijn overlijden heb ik tegen hem moeten vechten, daarna heb ik de weide teruggegeven aan de prebende van de broeders. Maar zijn zoon verzet zich nog altijd. Mijn voorganger had vier pond aan twee invloedrijke heren als beneficium gegeven: twee aan de plaatselijke rentmeester van de bisschop van Metz, twee andere aan iemand, wiens naam en titel ik liever niet vermeld. Een van de twee pond, die de rentmeester als beneficium had gekregen, kocht ik weer af en wees ik toe aan de diensten van de abt; ook het andere had ik wel kunnen terugwinnen, maar dat wenste ik niet te doen; ik begreep wel dat het onze Kerk ten goede kwam, wanneer de rentmeester van de bisschop een beneficium genoot

vanwege de abt. De twee andere, die de man van wie ik de naam verzwijg, ten tijde van mijn voorganger en ook nog in mijn tijd had ontvangen, meer onder dwang dan uit verdienste, kocht ik niettemin van hem af en ik deed hem er afstand van doen; tot op heden heb ik er voor gezorgd dat ze toekomen aan de diensten van de abt.

14. De rentmeester van Staaien beweerde dat twaalf penningen en acht kapoenen van de Remigiusmolen hem toekwamen. Door bemiddeling van mijn proost Folkard trad ik tegen hem op, met het resultaat dat hij ons penningen en kapoenen liet.

Voor de poort van onze hoeve in het gehucht Schurhoven, liggen twee kleine hoeven die zeven penningen opbrengen, de ene vier, de andere drie. Ik onttrok ze aan twee mannen die ze onrechtmatig in hun bezit hadden genomen en gaf ze weer terug aan de prebende van de broeders. Een oneerlijk mens, zeer vijandig aan onze Kerk, een dienaar van de bisschop van Metz, had zich het bos van Godeledaleth toegeëigend, bewerend dat het hem in leen was gegeven. Nadat ik hem dit bos onder grote verwijten had ontnomen, gaf ik het tegen betaling van cijns aan mensen, die daarvoor telkenjare zeven schellingen betalen aan de brouwerij.

Ook in de moerassige strook langs de weg die van de oostpoort van onze hoeve naar de kerk van Sint-Gangulfus leidt, ligt een kleine hoeve. Zekere Franco, een kamerknecht, beweerde dat hij deze hoeve samen met een klein huis in leen had gekregen; omdat hij mijn goedkeuring niet kon verkrijgen, stond hij dat goed weer af. Het brengt nu acht penningen op voor de keldermeester.

15. Een Luikenaar, Koenraad, beweerde in onze stad een brouwerij als leen te bezitten. Een lange discussie tussen hem en mij leidde tot dit resultaat: hij bekende dat ze aan de broeders toebehoorde en aan de prebende van de broeders ten goede kwam; hij zou derhalve acht schellingen per jaar betalen. Wanneer hij en zijn vrouw zouden sterven, zouden er vier schellingen betaald worden op de jaardag van zijn overlijden, vier op de jaardag van het overlijden van zijn vrouw. Mocht de brouwerij ophouden te bestaan, dan zou de plaats tot onverschillig welk gebruik kunnen aangewend worden. In dat geval zou men vijf schellingen betalen, dertig penningen op de jaardag van het overlijden van de ene, dertig op die van de andere. Ook deze schellingen zouden ten goede komen aan de tafel van de broeders.

Toen Engeramnus,[103] een edelman, stierf, liet hij ons door wettige overdracht een zodanig deel van zijn allodium te Herbais[104] na, dat jaarlijks vijftien schellingen verschuldigd is. De toenmalige abt gaf die grond als leen aan een dienaar van onze Kerk, namelijk Machelmus; van die som konden we later, met instemming van de begunstigde, tien schellingen terugkrijgen; vijf daarvan werden bestemd voor de jaardag van het overlijden van de edelman, vijf voor de ziekenzaal.

16. Zekere Adelbert had zich meester gemaakt van ons goed te Provin;[105]

hij was een handlanger van een van die vier abten, die in hun eerzuchtige strijd onze abdij bijna tot de ondergang hebben gebracht. Hij en zijn medeplichtigen hadden onze kerktoren gewapenderhand bezet, terwijl de ene abt de andere bekampte. Nadat zij gevangen genomen waren, werden sommigen opgehangen; bij anderen werden de handen afgehakt, hijzelf verloor de rechterhand en werd verbannen. Toch deed hij geen afstand van aanspraken op ons bezit; hij bleef beweren dat tot zijn leen het stro van de volledige oogst behoorde – dat was in die streek erg kostbaar wegens een tekort aan hout –, voorts met Kerstmis zestig kapoenen en zestig broden, op het feest van Sint-Jan dertig broden en de volledige grondcijns; bovendien zou hij leven op kosten van de broeders telkens wanneer hij daarheen ging of daar van terugkeerde; hij zou bovendien geen monnik als meester of gezel hebben. Daar Adelbert een dwaas en onbetrouwbaar iemand was, pleegde hij eens zulk een aanslag op de inkomsten van ons goed, dat hij mij dat jaar slechts vijf kwart mark en vijftien penningen betaalde; had hij aan zijn verplichtingen volledig voldaan, dan zou dit meer dan zes mark Keuls gewicht en gehalte hebben bedragen. Mijn optreden, mijn moeite, mijn onkosten beschrijven tegen deze haast ongrijpbare indringer zou een heel verhaal vergen. Ik zou moeten vertellen hoe hij mij onder druk liet zetten door onze oppervoogd, graaf Hendrik van Limburg, door onze ondervoogd Giselbert van Duras, tenslotte zelfs door Robrecht,[106] graaf van Vlaanderen. Maar ik won het pleit en stelde ons domein weer volledig vrij ten dienste van het vestiarium van de broeders, onder het beheer van de verantwoordelijke broeder en dit zonder enige inmenging van een leek. Deze villa bracht de onzen voortaan jaarlijks acht mark zilver op van Keuls gehalte en gewicht.

17. Onder de landerijen waarover we vroeger de beschikking niet hadden, maar die ik verwierf, vermeld ik de tiendheffing te Baardwijk in Teisterbant; ze brengt slechts anderhalve mark per jaar op, die ik bestemde voor onze jaarlijkse verplichtingen tegenover de bisschop van Metz; de tiendplichtige werd voor de meeropbrengst leenman van de abt. Het was een edelman, de hardvochtige Arnulf van het kasteel van Rode, die de functie op zich had genomen; tegen hem had mijn voorganger abt Diederik lange tijd vergeefs strijd gevoerd, want hij beweerde het leen te houden van de bisschop van Utrecht. Ik begon een langdurig proces tegen hem, dat mij herhaaldelijk noopte naar het hof van keizer Hendrik te gaan. Dat was wel vermoeiend, maar opgeven deed ik het niet. Na een geldelijke regeling tussen mij en deze tiran, werd de tiend mij eindelijk in de keizerlijke palts te Aken toegewezen. In dezelfde streek werd een moeras, dat vroeger niet te bewerken was, nu vruchtbaar gemaakt, waarvan de tiend toekomt aan onze kerk te Aalburg. Onder bescherming van de bisschop van Utrecht had Gerardus, ook genaamd Flaminius, een volgeling van de bisschop, zich deze novale tiend toegeëigend. Het zou me te ver leiden te vertellen welke moeilijke strijd ik moest uitvechten tegen zulke machtige heren, vooral tegen de bisschop van

Utrecht,[107] die hem zijn steun verleende, zolang als ik het proces voerde. Ten einde raad zag ik me verplicht hulp te zoeken bij Floris, graaf van Holland,[108] onze voogd in die streek. Wij beloofden hem de opbrengst te delen, indien hij ons hielp om die volledig te behouden; met zijn bescherming won ik het proces, omdat bisschop noch graaf Gerard zich tegen hem durfden te verzetten. Ook nu nog bezitten wij deze tiend onbetwist.

18. Hier volgt nu voor de periode van ons abbatiaat een opsomming van de weinig talrijke schenkingen, die gelovigen, tijdens hun leven of bij hun overlijden, voor hun zielerust aan onze Kerk deden.

Adelgerus, een ridder uit het dorp Pommeren bij de Moezel, kwam bij ons; na het ontvangen van onze broederschap, droeg hij ons een wijngaard over met een opbrengst van drie karren wijn. Zekere Gerardus uit hetzelfde dorp zegde het leven in de wereld vaarwel en trad bij ons in; hij droeg ons vier wijngaarden over, drie kleine en een grote. Ze kunnen twee karrevrachten wijn leveren. Wij gedenken de dag van hun overlijden; op die dag krijgen de broeders een toemaat aan wijn, gewonnen uit hun schenkingen.

Te Runkelen leefde een edelman, Hardechnut; bij zijn overlijden vermaakte zijn echtgenote, Bertha, eveneens van adellijke afkomst, ons twee mansi, die jaarlijks twaalf schellingen opbrengen.

Voor eigen zielerust en voor zielerust van zijn echtgenote Gertrudis vermaakte onze voogd Giselbert ons een stuk grond, dat jaarlijks twintig schellingen en drie penningen opbrengt.

Zekere Libertus bezat een klein allodium gelegen tussen de abdij van Sint-Trudo en Sarchinium. Bij zijn overlijden liet hij ons dat na voor de rust van zijn ziel. Het brengt twaalf penningen op, te betalen op de feestdag van de H. Remigius; ze worden gevoegd bij twaalf penningen, die Hardechnut tijdens zijn leven voor zijn zielerust had geschonken, en ze worden aangewend voor een maal van de broeders bij het begin van de vasten.

19. De tiend van Staaien is in drieën verdeeld; de priester krijgt één deel; de twee andere gaan naar een timmerman en een metselaar. Een van deze twee delen kocht ik terug van een van de arbeiders en zijn erfgenamen; dit gebeurde met hun instemming, omdat ze arm waren en niet in staat de pandschuld, die er op lag, af te lossen. Zonder enige verplichting of discussie gaf ik hem er nog evenveel bij, omdat zij onvoorwaardelijk afstand deden. Ik maakte deze tiend blijvend over aan de koster om daarmee elke nacht voor verlichting te zorgen in de kleine toren naast het klooster, waar het venster zo is aangebracht, dat het licht zowel in de kloostergang als in de kerk valt. Met de opbrengst van dezelfde tiend moet de koster zorgen dat alle personen, voor wie een kaars tijdens de nacht voorzien is, licht hebben terwijl ze slapen en waaklicht tijdens het eten.

20. Waar er weinig of geen inkomen meer was, werd voor herstelling gezorgd, zodat het rendement vergrootte; dit gebeurde op volgende plaatsen: de bovenste molen, die zich bevindt voor de westpoort van onze hoeve,

werd tijdens ons abbatiaat gebouwd; ze kan dagelijks drie penningen opbrengen en in dure tijden zelfs veel meer. De bovenste molen van Gorsemdrul bestond voordien niet; gebouwd in onze tijd, brengt ze jaarlijks vierentwintig mud zuiver koren op.
Het bos van Metsteren grensde aan het kasteel van Duras; het lag ook in de nabijheid van onze stad en van onze kleine dorpjes. Al bij al leverde het ons niets op dan twist en bloedvergieten; want de omwonenden, vooral de inwoners van Duras, kwamen er dagelijks bomen omhakken. Om het hout, dat er nog voorradig was, niet helemaal te laten verloren gaan, zag ik mij wel genoodzaakt, na veel vernederingen vanwege de bewoners en vanwege de kasteelheer, het bos te verkopen aan betrouwbare lieden; wat mij dit zou opbrengen bestemde ik voor herstellingen aan de kloosterkerk, die, na een brand jaren geleden, nog altijd de gapende bres van een rampzalige instorting vertoonde.
Van de tot bouwland verwerkte grond had ik een jaarlijks inkomen van dertig schellingen en twintig penningen; ik verdeelde ze als volgt: tien schellingen voor de brouwerij, tien voor dakwerken aan het klooster, de tien overige met de twintig penningen voor de verwarming van de abtenkamer.
21. Ook te Staaien lag er een bosje, waar zowel door onze pachters, als door de rentmeester en anderen dagelijks bomen gehakt werden, zonder dat wij er enig voordeel van hadden. Dat was dan ook de reden dat ik het bos liet rooien om er graan te verbouwen; die grond brengt nu jaarlijks vijf schellingen op, die ik voor de brouwerij van de broeders bestemde.
In de omgeving van de stad blijft er nu nog een bos, Broederholt genaamd. Een edelman, Arnold, onze ondervoogd, beweerde het als leen te hebben. Hoewel ik, dank zij een gunstig oordeel van gelijken uit de Kerk, er in slaagde na lange strijd hem dit goed te ontnemen, kon ik het toch niet in vrede in bezit houden en daarom droeg ik het goed als eigengoed over aan twee broers uit Brustem, Lambert en Gerard, die met het recht aan hun zijde krachtdadig zouden kunnen weerstaan aan een aanrander. In ons klooster moesten ze vier maal per jaar het hout leveren nodig om de brouwketels te stoken, één vracht bij gelegenheid van het feest van de H. Remigius, een tweede bij het feest van Sint-Trudo, een derde met Kerstmis en een vierde in maart voor de verwarming van de abtenkamer.Zij moesten er voor instaan dat het bos niet werd uitgeroeid, maar het beschermen en onderhouden. Alle ander voordeel dat een bos kan opleveren kregen ze van de abt als leen en zij werden aldus zijn leenmannen. Indien ik niet zo had gehandeld, zou ik niet alleen het bos maar zelfs de grond hebben verloren.
22. Toen bij het overlijden van zijn moeder, Reinier, de gruiter van onze stad, haar in die functie wilde opvolgen, slaagde hij daarin slechts dank zij onze volhardende tussenkomst; daarom verklaarde hij zich bereid jaarlijks vijf schellingen en een pond peper aan onze gemeenschap te leveren. Die vijf schellingen bestemde ik voor de tafel van de broeders op de jaardag van het

afsterven van Adalbero,[109] bisschop van Metz en opvolger van Theoderik. Omdat Theoderik eerst, voor de rust van zijn ziel, het gruitrecht aan de broeders had geschonken, en daarna Adalbero het had bevestigd, ontvingen de broeders op de jaardag van Theoderiks afsterven tot zijn nagedachtenis vijf schellingen voor hun tafel, en wilde ik dat ze ook op de jaardag van Adalbero's afsterven vijf schellingen zouden ontvangen voor een toemaat bij hun maaltijd; want het recht dat de eerste schonk werd door de tweede bekrachtigd. Die vijf schellingen en het pond peper worden geleverd daags voor de jaardag van bisschop Adalbero's overlijden, zoals ook gebeurt met de vijf schellingen en het pond peper voor de zielerust van bisschop Theoderik.

Elke heffing op het bier in de brouwerijen wegens de gruit[110] komt de broeders toe; dit wordt bevestigd door een oorkonde in ons bezit, die handelt over dit voorrecht; zij betreft alle brouwerijen zonder uitzondering. Verscheidene mensen van onze stad hadden dit recht aan zich willen trekken; sommigen beweerden dat ze het als leen hadden, anderen dat ze het in pand hadden, zodat de inkomsten, die de broeders daaruit genoten, uiterst gering waren geworden. Het kwam tussen hen en mij tot een langdurige twist, die op dit ogenblik nog gedeeltelijk verder duurt. Op weinige na wist ik deze brouwerijen reeds te herwinnen en de hoop dat ik ook de anderen herwin, heb ik nog niet opgegeven.

Hoeveel dit herworven recht voor de broeders aan inkomen waarborgt, kan ik niet uitmaken; want wie bij ons een brouwerij bezit, mag haar ontmantelen wanneer hij wil en ze voor andere persoonlijke doeleinden aanwenden; wat vandaag een brouwerij is, kan er morgen geen zijn; zonder toestemming van de abt er een oprichten mag niet, afbreken wel.

Van die, welke in pand waren gegeven wist ik er wel acht weer te kopen met de hulpmiddelen die God ons gaf, en met de hulp van broeder Gerard, die na een langdurige afwezigheid in het buitenland als een vrijgevig man bij ons was weergekeerd.

De opbrengst van de brouwerijen bestemde ik voor de aankoop van lood, nodig om onze kloosterkerk van een dak te voorzien; zodra de dakwerken zouden voltooid zijn, zouden deze inkomsten, zoals voorheen, toekomen aan de kelder van de broeders; op zijn minst brengen ze vier mark per jaar op.

23. De kerk van Donk bracht maar twee pond per jaar op; ze ligt erg eenzaam, maar in een heerlijk landschap, waar een bevaarbaar water vloeit, terwijl uitgestrekte moerassen de toegang belemmeren, behalve langs een kant, waar een toegangsweg is, eerder kunstmatig aangelegd dan door de natuur gevormd. Op dit terrein waar de kerk als enig gebouw stond, richtte ik een herenhuis op, omdat ik er elders nog geen had, een graanschuur en een klein klooster naast de kerk, met binnen en buiten werkplaatsen die monniken nodig hebben. Ik plaatste daar twee broeders om God en O.L.

Vrouw te dienen. Samen met hun dienaren leven ze er van de opbrengst van de kerk, en toch brengen zij ons jaarlijks, zoals voorheen, twee pond op. Welke overeenkomst er was getroffen tussen de daar verblijvende broeders en de parochiepriester, moge wie na mij komt vernemen uit volgende regeling; indien deze goed en nuttig blijkt en niet voor verbetering vatbaar, mogen ze haar definitief behouden.

24. „Ik, Rodulf, bij de gratie Gods abt van de abdij van Sint-Trudo, schenk aan broeder Johannes de kerk van Donk, van alle gronden het derde deel, zowel van de grote tiend als van de kleine, het gehele vermogen dat tot onderhoud van de pastoor dient, drie bunder landbouwgrond te Rotem, eenzelfde oppervlakte aan weiden te Donk, de volledige hoofdcijns van alle cijnsplichtige aanhorigen in zijn parochie, van levenden zowel als van overledenen, ook een derde deel van de altaargaven, ongeacht of ze op feestdagen of op gewone dagen op het altaar worden geofferd. Indien er in de toekomst, na het jaar 1119, enig allodium aan de kerk wordt geschonken door een edelman of door iemand van een andere parochie, dan behoud ik mij het recht voor om dit toe te wijzen aan wie ik wil, tenzij de schenker reeds heeft bepaald welk deel aan de parochiepriester toekomt. Indien er een edelman wordt begraven of iemand die tot een andere parochie behoort, dan zal de geestelijke van de kerk de eerste mis zingen, en behouden al wat er geofferd wordt; de abt of een monnik zal de hoogmis zingen, en de pastoor mag dan geen aanspraak maken op offergeld. In ruil voor deze prebende zal broeder Johannes moeten betalen voor onkosten bij gelegenheid van concilie of synode, voor obsonium[111] en andere uitgaven, die zijn gelijke elders moet dragen."

Na Johannes stelde ik Bruno aan onder dezelfde voorwaarden.

25. Nu wil ik tot Gods glorie, met Wiens hulp ik kon zorgen dat ze er kwamen, ook enkele woorden schrijven over de klokken, die door mijn toedoen werden in gebruik genomen of hersteld. Zij leveren wel geen voedsel voor de maag, maar door hun aangenaam gelui wekken zij de aandacht en nodigen zij oor en hart van de mensen voor Gods lof. In totaal zijn er zestien: een gong, twee in de refter, een in de parochiekerk van O.L. Vrouw, een in Sint-Gangulfus, een stuurde ik naar Metz voor de martelaar Stefanus, een boven in ons koor, negen in onze toren. Aangenaam is het om te zien en te horen hoe elk naar eigen toon en gewicht een bevallige klank voortbrengt. Ik kan u ook verzekeren dat zoveel prachtige, grote klokken op dit ogenblik niet meer kunnen vervaardigd worden voor honderd mark.

26. De H. Trudo en na hem zijn plaatsvervanger de abt, bezit te Keulen drie huizen; twee brengen achttien penningen Keulse munt op, het derde een halve mark; dit laatste is bovendien abtenwoning en moet de abt en zijn gevolg onderdak en gastvrijheid verschaffen. De twee huizen, die ons achttien penningen verschuldigd zijn, zouden, ten gevolge van de bekende nalatigheid van de onzen en op grond van een wet in verband met het bezit

van buitenlanders, onherroepelijk overgegaan zijn in het bezit van de abt van Sint-Martinus te Keulen,[112] indien ik niet toevallig was gewaarschuwd op de laatste dag voor de wet van toepassing werd, en indien ik niet meer gevlogen dan erheen gereden was in een halve winterdag en nacht om er nog tijdig te komen.[113] Een rechterlijke uitspraak wees mij de huizen evenwel toe en ik kreeg de cijns weer; welk mirakel, door de verdiensten van Trudo, mij daarbij hielp, zal ik elders vertellen.
Het derde huis vormt een van de belangrijkste verdedigingstorens van Keulen;[114] dit brengt voor ons de verplichting mee, ingeval van belegering van de stad, het met wachters van ons en op onze kosten uit te rusten en te verdedigen. Als wij dat huis willen behouden, moeten wij er ook voor instaan dat metselwerk en dak in goede staat blijven. Voor al deze lasten waren vroeger abt en proost van de Moezel verantwoordelijk. Maar ten gevolge van de nalatigheid van de onzen, die ik reeds vermeldde, was het zover gekomen dat zeventien mark verschuldigd bleven voor dit huis. Om hierin in de toekomst te voorzien bracht ik Bernerus als onze gast onder in dit huis; hij, en allen die na hem hier hun intrek wilden nemen, zouden in geval van belegering of wanneer het huis ergens verval vertoonde of herstelling nodig had, een derde van de voorziene pacht daarvoor afstaan, en voor de verdediging van de stad een derde van het personeel in het huis opstellen en soldij betalen. Afgezien daarvan bleven ze ons minstens een halve mark verschuldigd.
27. De H. Trudo en zijn plaatsvervangers bezitten ook een fraai herenhuis te Luik. Een gemeen indringer, die het erfelijk in bezit wilde nemen, verdreef ik er uit. De strijd die ik daartoe voerde was wel langdurig en bracht de zaak zelfs voor de bisschop, van de bisschop voor de voogd, van de voogd voor keizer Hendrik.[115] Dat kostte mij heel wat aan geld en moeite. Maar het resultaat was dat ik er jaarlijks in plaatste en nog plaats, wie ik wil en wilde. De verdreven geweldenaar en ongerechte bezitter liet me evenwel een huis na dat haast volledig in verval was, verrot, met een metselwerk dat uit zijn voegen viel en goed was voor afbraak. Voor herstelwerk stelde ik in een enkele zomer negen mark beschikbaar, niet eens meegerekend de uitgaven voor het onthaal, dat ik er genoot, wanneer ik naar Luik ging en er enkele dagen vertoefde. Ik voorzag het huis van een volledig nieuw dak en nieuw timmerwerk; de barsten in de muren liet ik vullen met steen en cement, de wanden bepleisteren en kalken. Ook voor een nieuwe kapel zorgde ik, daar er voorheen geen was; ze was erg mooi en een hele aanwinst voor wie er te gast kwam. Ook een nieuwe keuken op het hof en nieuwe stallen liet ik bouwen. Ik liet alle deuren die op de weg uitkwamen dicht metselen, behalve een; deze volstond wel voor uit- en ingang. Het gedeelte van het huis bij de toegangsdeur behield ik voor mezelf, hoewel sommigen van de onzen beweerden het in leen te houden, en het jaarlijks, naar eigen goeddunken verhuurden; die huur beliep twee schellingen. Ik liet het huis voortaan

kosteloos bewonen door iemand die er portier moest zijn en tevens moest waken over het interieur van het huis.

28. Een paltsridder uit Kerpen[116] had een goed in beslag genomen, dat wij bezitten te Beredorf aan de weg naar Keulen. Met de steun van de Keulse bisschop Frederik[117] wist ik het weer in ons bezit te krijgen, zij het met veel moeite. De man betaalt nu jaarlijks ten minste een halve mark aan onze proost van de Moezel.

Ook te Broich[118] in de omgeving van Aken bezitten we een huis, dat ten dienste staat van onze proost van de Moezel, wanneer hij in de streek komt. Hij kan daar zijn intrek nemen, ofwel in zijn huis te Aken. Met veel hoofdbrekens en moeite ontnam ik het aan een man, die er gerechtelijk werd uitgezet, maar zonder ontzag voor die uitspraak er wederrechtelijk in bleef wonen. Ik gaf het in erfelijk bezit aan een man tegen wie de geweldpleger zich niet zou durven verzetten, en die zou zorgen voor de verschuldigde dienst aan onze vertegenwoordiger.

29. Over het afgebrande en in puin vallende munster heb ik het elders reeds uitvoerig gehad; ik zal er hier dan ook maar in het kort gewag van maken, omdat ik bij de wederopbouw mocht rekenen op de bijstand van God en Zijn heiligen.

Iedereen die de verschrikkelijke afgrond van zo'n grote puinhoop zag, betwijfelde het dat hier nog herstel mogelijk was. Welnu: vanaf de pijlers en de boog die zich bevinden aan het voeteinde van onze patroon de H. Trudo, dat is de plaats waar mijn voorganger, abt Diederik, zijn werk beëindigde, tot aan de hoofdtoren, kwam onder mijn abbatiaat tot stand alles wat zich binnen de buitenmuren bevindt, uitgezonderd de pijlers met boog in het midden van het schip.

29 sept. 1117 De bouwwerken, verwezenlijkt voor en tijdens mijn abbatiaat, liet ik wijden door de Luikse bisschop Otbert[119] op 29 september 1117, in het negende jaar na mijn ambtsaanvaarding en tweeëndertig jaar na de brand.

30. Wat nu het klooster en zijn aanhorigheden betreft, daar vond ik niets dat in de vroegere toestand kon blijven, geen plaats om een gast te herbergen. Er was slechts één woning en die was dan nog niet ingericht en vertoonde zoveel tekortkomingen dat het zomer en winter heel wat ongemakken berokkende aan de monniken; ze diende hun evenwel tot refter en tot slaapzaal, tot bergplaats ook en meer tot een ellendige kerker dan tot ziekenzaal. Het domein werd omheind door een oude, halfafgestorven haag, meer een afbakening dan een afsluiting.

Al wat monniken nodig hebben aan werkplaatsen moest ik inderhaast uit hout timmeren; dat waren maar voorlopige constructies, die ik naderhand de ene na de andere weer zou afbreken en vanaf de grondvesten in steen opbouwen. In dat verband kan ik Horatius nazeggen: ,,Goed begonnen, is half gewonnen."

Ten gevolge van vele en nauwelijks te verhalen moeilijkheden groeide het

werk voortreffelijk zij het langzaam, vooral omdat de aangekochte steen van twee mijl ver moest aangevoerd worden, de kalk van zeven mijl, waar hij wel eens tot vijf penningen het mud betaald werd.
Terwijl het aantal van de broeders, groot en klein, voor mijn tijd herhaaldelijk teruggelopen was tot twee- of drieëntwintig, werden de veertig tot nu toe ook niet bereikt, maar het gebeurde wel dat daartoe slechts één te weinig was; anderzijds daalde het aantal niet onder de vijfendertig, en indien een al te vroeg overlijden of het uittreden van enkele wispelturigen het getal niet had gedrukt, dan zou dit tot ruim over de veertig opgelopen zijn.
31. Na deze uiteenzetting meen ik dat het niet nutteloos, zelfs beslist noodzakelijk is, uit te wijden over die eigendommen van onze kerk, die ik in beslag genomen vond en nog niet kon vrijmaken. Ik wil mijn opvolgers op de hoogte brengen van mijn optreden tegen de indringers, van de argumenten die ik voor de rechtbank aanvoerde, van de stand van zaken; zo kunnen zij dan, na mij, de zaak weer opnemen waar ik ze heb moeten stopzetten.
Zij moeten weten dat graaf Otto en zijn zoon Giselbert van Duras,[120] de eerste voor de zielerust van zijn vrouw Oda, de tweede voor die van zijn moeder, te Meldert bij Linkhout een allodium afstonden dat aan gerst, vlas, kippen een jaarlijks inkomen kan opleveren van twintig schellingen of meer. Deze inkomsten moesten dienen om haar nagedachtenis te gedenken op haar sterfdag en om de broeders op die dag in hun refter een supplement aan te bieden aan wijn en vis. Nu eren wij wel haar nagedachtenis, maar de beloofde betaling volgt niet. Want in de tijd dat de eerder genoemde vier mannen hun strijd uitvochten om het abbatiaat, werd de jongste, namelijk de tweede Herman, uit klooster en stad verjaagd. Hij trok zich terug bij onze rentmeester Johannes te Halen, die een bodemloos vat en een ware ramp voor de inkomsten van het landgoed was. In een tijdspanne van iets meer dan een jaar plunderden beide mannen het plaatselijke bos en toen ze beiden alle inkomsten van de villa verbruikt hadden, begaf Herman zich naar graaf Hendrik van Limburg,[121] onze oppervoogd, in de hoop met diens steun weer in het abbatiaat hersteld te worden. Onze abdij was intussen zonder leiding en werd door velen op allerhande wijzen leeggeplunderd. Het was in die troebele tijd dat Johannes zich ons goed te Meldert toeëigende, en tot mijn tijd bleef hij beweren dat het hem als leen was afgestaan. Om dit vergrijp en om zijn onbeschrijflijke tekortkomingen en trouweloosheden voerde ik een langdurige en moeilijke strijd tegen hem. Ik bereikte daarbij dat niet slechts zijn rentmeesterschap en elk leen hem ontnomen werd, maar ook dat zijn erfgoed en zijn persoon in onze macht terugkeerden.
Anderhalf jaar later kreeg zijn zoon Macharius, nadat hij ons om genade gebeden had, het rentmeesterschap en de erfgoederen van zijn vader terug; het leengoed wilde hij niet ontvangen omdat ik weigerde hem het goed van Meldert af te staan, dat zijn vader had bezet maar dat door rechterlijke uitspraak in ons bezit was weergekeerd. In korte tijd misdroeg hij zich

zozeer dat hij, nog veel erger en onbetrouwbaarder dan zijn vader, uit het rentmeesterschap werd ontzet en dat hem onthouden werd wat hij uit onze hand hoopte te verwerven of reeds had verworven.
Onze voogd, die reeds eerder afstand had gedaan van dit allodium voor de zielerust van zijn moeder, stelde het, nu hij de leiding kreeg, weer ter beschikking van de broeders, aan wie hij het had geschonken. Dat is de waarheid in verband met de ruzie, die volgens recht en wet over dit goed werd gevoerd.
Er blijft nog een hindernis: een machtig man uit Leuven beweert dat hij het goed in pand bezit; wij hebben hieromtrent wel een proces aanhangig gemaakt, maar beslecht is het nog niet.
32. Een edelman van het kasteel Bekkevoort, zekere Walter, door zijn hebzucht aangespoord en aangelokt door de aangename ligging van ons vlak bij zijn kasteel gelegen goed, begon, daar er van onze zijde geen verzet te verwachten was, en gezien de anarchie die er, zoals reeds beschreven, bij ons heerste, geleidelijk onze gronden die aan de zijne paalden, in te palmen en als de zijne te beschouwen. Onze mensen uit de streek daar beweren dat er op die wijze wel veertig mansi aan bos en bouwland bij het zijne werden gevoegd. Ze vertellen er dit nog bij: toen de heren van Diest, jaren voordien, aanstalten maakten om die grond in te palmen, was het de vader van Walter die door een eed bij onze wettige voogd, graaf Otto, kon bewijzen dat die grond ons toebehoorde. Toen hijzelf daarop die grond bij zijn bezittingen inlijfde, werd onze oppervoogd, Hendrik van Limburg, door mijn voorgangers te hulp geroepen. Deze begaf zich daarheen en herstelde onze Kerk in haar recht. Maar daar legde de hebzuchtige indringer zich niet bij neer. Bij mijn ambtsaanvaarding vond ik hem dan ook in het bezit van onze goederen. Ik riep onze voogden te hulp, zelfs de hertog; maar niemand hoorde mij; hun oren waren met geld gestopt.
Wat moest ik doen?
Ik wendde mij tot keizer Hendrik,[122] de zoon van Hendrik die te Luik overleed. Hij luisterde naar mijn pleidooi en liet me weer bezit nemen van onze goederen; hertog Godfried van Leuven[123] en onze voogd Giselbert moesten over de uitvoering waken. De vrekkige indringer maakte er groot kabaal over dat hem onrecht werd aangedaan. In uitvoering van het keizerlijk bevel bepaalde de hertog van Leuven een rechtsdag, waarop in aanwezigheid van onze tegenstander, onze mensen ons zouden begeleiden en de juiste afbakening maken tussen ons en zijn goed.
Die rechtsdag kwam. De hertog was aanwezig, ook wij waren er, ook Walter samen met talrijke aanzienlijke vrijen en van weerszijde een talrijke volksmenigte. De onzen gingen vooruit en duidden de grenslijn aan van ons allodium. Toen zij bij een vijver aan het kasteel kwamen, waarvan Walter het water had opgehouden, zodat hij aldus een gedeelte van ons allodium aan het gezicht onttrok, verklaarden de onzen dat ze daar niet rechtdoor

konden gaan, indien men niet eerst het water liet afvloeien, dat nu de scheidingslijn verborgen hield. Daartegen verzette onze tegenstander zich met hand en tand. Daarop ontdeed een van onze boeren, die het best op de hoogte was van de grenzen, zich van zijn kleren, bond het gouden kruis, dat men had meegebracht en uitgedragen voor het schrijn van Trudo, op de rug tussen de schouderbladen. Hij sloeg een kruisteken, riep luid de H. Trudo tot getuige dat hij de waarheid sprak in verband met de verdeling en sprong in de vijver; hij zwom er dwars over en bereikte behouden de overkant. Daarna zette hij samen met de onzen de afbakening voort zowel op de vaste grond als in het water.
Ook onze tegenstander bakende zijn deel af; hij trok van het onze bij het zijne, maar liet ons toch een deel vrij. Men kwam die dag niet gereed. Een nieuwe rechtsdag werd afgesproken, waarop de vrije mannen uit de buurt de waarheid zouden komen vertellen. Maar ze waren met geschenken omgekocht, zo werd toch beweerd, en hielden vol dat ze de waarheid niet kenden. Daardoor liet ik mij niet ontmoedigen; ik liet mijn tegenstander weer dagvaarden voor het hof van de keizer te Aken. Daar hij erg bevreesd was daar een nadelige beslissing te moeten aanhoren, liet hij mij bewerken door eerbare lieden, vrije zowel als onvrije; hij beloofde er in te berusten dat gans het terrein, zoals afgebakend tijdens de wandeling, tot het allodium van onze Kerk zou behoren, als men hem de helft als leen afstond; zo zou hij, en ook zijn erfgenamen, leenman van de abt worden, en de Kerk zou de andere helft volledig vrij weer krijgen. Dit voorstel beviel me, zelfs heel erg. Maar de onzen, geestelijken zowel als leken, bleven er zich hardnekkig tegen verzetten; ze scholden onze tegenstander en ook mij uit. Bedroefd en tegen mijn zin werd ik door hen gedwongen het voorstel af te wijzen omdat ik niet meer had kunnen recupereren, zoals ik vooraf gezegd had.
Zodoende kwamen we voor de keizer. Mijn voogd koos zijn woordvoerder, onze tegenstander stelde de zijne aan. Beide partijen kwamen aan het woord en gaven hun mening, maar de uitspraak werd verdaagd naar de volgende zitting van het hof. Maar ondertussen braken onlusten uit in het Rijk[124] en de keizer werd verhinderd uitspraak te doen voor hij naar Italië vertrok.[125] Zo bleef deze zaak hangende tot op de huidige dag.
33. Bijna had ik iets vergeten, dat ik reeds eerder had moeten meedelen. Onze middenste toren aan de westkant is geflankeerd door twee torens, die met hem een gemeenschappelijke muur hebben en een geheel vormen. In deze beide zijtorens kan men langs een wenteltrap voorbij een eerste, een tweede en een derde verdieping tot bij de klokken klimmen. Ze verheffen zich boven de middenste toren, die lager blijft, en kregen hogere spitsen; elk heeft een eigen dak. Maar wegens de eerder besproken rampspoedige tijden waren ze lange tijd niet afgedekt en het dakwerk was bijna verrot. De rotte balken vormden een gevaar,vooral vanwege de klokken. Een gedeelte immers van de loden bedekking was heimelijk weggehaald door de troep,

die de toren eertijds had bezet en er een versterking van had gemaakt; een deel was afgerukt door een wervelwind en verloren gegaan. Ik liet alles volledig met nieuw materiaal afdekken; onder de balken, waaraan de klokken hingen, liet ik een bijkomende dwarsbalk aanbrengen, die aan beide uiteinden in de muur werd ingemetseld; onder deze dwarsbalk plaatste ik nog een soliede houten paal, die de bovenste balk stutte en op zijn beurt steunde op een andere balk, gespannen van de ene kant van de toren naar de andere. Deze aanpassing maakte, dat waar voordien slechts zes balken het gewicht droegen van de klokken en van de balken waaraan ze bengelden, dit gewicht voortaan gelijkelijk verdeeld werd over vijftien balken.
De toren aan de zuidzijde van de dwarsbeuk, was, samen met de muur van de munsterkerk, geruime tijd vóór mijn abbatiaat opgetrokken; door mij werd hij voltooid en met lood gedekt; aan de top werd een prachtig verguld kruis geplaatst, dat schitterde tot ver in de omgeving.
Als[126] tegenhanger van deze toren bevindt zich een andere aan de noordzijde; ook deze kwam vóór mijn tijd tot stand; in hoogte en opbouw is hij gelijk aan de vorige; hij maakt deel uit van de dwarsbeuk die aan de kloosterkant ligt naast de slaapzaal. Beide torens hadden twee verdiepingen, waarvan de onderste telkens een stenen gewelf bezat, de twee hogere daarentegen gevormd waren met stevige houten balken, waarover planken lagen; zij verschaften een stevige vloer voor wie tot daar klom. Nu hier het woord „manica" (d.i. dwarsbeuk) gebruikt wordt, moet men weten dat deze naam gebezigd wordt voor de vier uitsprongen of vleugels, zowel voor de kruisvorm vooraan in de kerk, links en rechts van het hoogkoor, als voor de kruisvorm achteraan, waar rechts de Eucheriuskapel, links de Sint-Lambertuskapel gebouwd zijn.

Hier eindigt het negende boek

Tiende boek

1. Hier eindigt de brief, die onze abt Rodulf aan Stefanus, de bisschop van Metz, stuurde en waarin hij uitleg verstrekt over de uitbreiding van de abdijgoederen tijdens zijn abbatiaat. Door zijn persoonlijk optreden of door de tussenkomst van zijn mannen had hij kunnen herwinnen wat verloren was gegaan, of had hij nieuwe goederen aangekocht, of had hij inkomsten, die voordien weinig of niets te betekenen hadden, kunnen vergroten. Schenking van goederen voor de zielerust van overledenen kwam in deze periode zeldzamer voor. In geval van eigendomsbetwisting licht hij in over het resultaat van zijn optreden en over de stand van zaken.
We moeten nu evenwel de draad van het verhaal weer opnemen; ons relaas moet aanvullen wat Rodulf misschien onbesproken liet, en toelichten waar zijn uiteenzetting niet duidelijk genoeg was in haar bondigheid.
2. Ter uitvoering van de opdracht die aan bisschoppen en abten bij hun wijding wordt meegegeven, behield abt Rodulf wat hij aantrof, herwon hij wat verloren was gegaan, bracht hij weer bijeen wat verspreid was geraakt en herstelde hij wat in verval was.
Tijdens zijn bestuur stierf in onze buurt een edelman, Hardechnut, afkomstig van het kleine Runkelen. Deze man liet ons van zijn erfgoed daar een stuk grond na, dat ons jaarlijks twaalf schellingen moet opbrengen, zes op de eerste zondag na Driekoningen en zes op de zondag na het feest van Sint-Jan, zonder enige verplichting van onzentwege. De oppervlakte bedroeg twee mansi, en zo men zou opmeten zou men meer vinden. Nu was het al vaker gebeurd dat voorgangers van abt Rodulf heel wat goederen, die aan de Kerk waren vermaakt, aan hun dienaren als leengoed hadden geschonken, in zoverre dat er van dergelijke schenkingen voor de broeders alleen nog een maaltijd op de jaardag overbleef. Rodulf vreesde dan ook dat, na hem, ook in dit geval hetzelfde zou gebeuren; daarom riep hij in tegenwoordigheid van rentmeesters van de Kerk, van schenkers en ontvangers van dit allodium, al de broeders bijeen, en trof de regeling dat de prior deze schellingen telkenjare zou ontvangen door bemiddeling van de proost, zes op de jaardag van het overlijden voor het maal van de broeders, zes ten behoeve van de ziekenzaal.
Voor deze ziekenzaal bestonden er inderdaad regelingen noch voorzieningen, behalve dan dat op onregelmatige tijden al eens iets door de proost geschonken werd.
Kort nadien overleed ook de echtgenote van Hardechnut, namelijk Bertha. Toen ontvingen wij evenveel als bij het overlijden van haar man, namelijk een stuk grond, naast het vorige, met een inkomen van twaalf schellingen, zes op de feestdag aan Sint-Jan, zes op Driekoningen. Ook voor dit geval

werd door abt Rodulf officieel deze regeling getroffen: zes schellingen voor herdenking van haar overlijden, zes voor het ziekenhuis.
Hoewel onze voogd Giselbert en zijn zoon Otto, zelf erfgenamen van deze vrije lieden, wettelijk de schenking bekrachtigden, lieten zij later hun neef, graaf Arnold van Loon,[127] deze grond in bezit nemen; daartegen hebben zij zich nooit willen verzetten.
3. Door gravin Gertrudis,[128] die in ons klooster begraven is, werd ons grond afgestaan, die jaarlijks twintig schellingen en drie penningen opbrengt; een stuk te Aalst brengt drie schellingen en drie penningen op, een te Asbroek vijf schellingen, een te Stevoort acht schellingen; in het totaal zestien schellingen en drie penningen; drie schellingen worden betaald op 1 mei; verder nog te Stevoort een stuk, dat vier schellingen opbrengt op de feestdag van Sint-Remigius.
Wanneer die pacht wordt gebracht, ontstaan daardoor geen verplichtingen ten opzichte van de schenkers. Nochtans werd officieel volgende regeling getroffen in aanwezigheid van haar echtgenoot, onze voogd Giselbert, van haar zonen Otto en Giselbert, van graaf Arnold van Loon en van Diederik,[129] diens broer; op verzoek en voorstel van abt Rodulf, die, zoals reeds gezegd, bevreesd was dat deze inkomsten een verkeerde bestemming zouden krijgen, zou de proost telkenjare de hele pacht aan de prior overmaken; op de herdenkingsdag van haar overlijden zouden van deze inkomsten zes schellingen genomen worden voor het maal van de broeders; en wanneer haar man Giselbert overleed, zouden eveneens zes schellingen voorbehouden worden voor zijn anniversarium, terwijl de acht overblijvende schellingen en de drie penningen het ziekenhuis ten goede zouden komen.
4. Engeram, een edelman van Horpmaal, was reeds een tijd voordien gestorven; voor zijn zielerust had hij ons in Herbais een stuk grond nagelaten, dat behalve andere voordelen vijftien schellingen moest opbrengen; maar het was door vorige abten volledig als leengoed weggeschonken. Dank zij de inspanningen van zijn proost Folkard wist abt Rodulf hiervan tien schellingen te recupereren. Omdat dit herwinnen zo moeilijk was gegaan en nauwelijks te bestendigen, wilde hij wel een ruiling doen. Met instemming van zijn medebestuurders trof Rodulf voor deze tien schellingen intussen de regeling, dat er op de herdenkingsdag van het afsterven vijf zouden voorbehouden worden voor de tafel van de broeders en vijf voor het ziekenhuis. Mocht men er later in slagen te ruilen, dan moesten degenen, die op dat tijdstip het beheer voerden, het zó regelen, dat met de inkomsten van de ruil de jaardag zou herdacht worden en het overschot aan het ziekenhuis zou gegeven worden.
Zo werden reeds vijfentwintig schellingen en drie penningen vastgelegd voor de ziekenzorg.
Ik wil ook enkele bijzonderheden vermelden over de bestemming die Rodulf aan dat geld wilde geven. Voor hout voor de keuken van het ziekenhuis,

indien daaraan een eigen keuken verbonden was, en voor hout om in de winter de haard te stoken: acht schellingen. Om tijdens de nacht een waaklicht te laten branden: zes schellingen. Voor waaklicht tijdens maaltijd en mis: drie schellingen en drie penningen. Om gereedschap te kopen, als daar zijn het nodige vaatwerk, doeken, servetten, handdoeken en kleinere doekjes: drie schellingen.
Wat nu de vijf schellingen betreft waarvoor geen eigen bestemming voorzien was, beschikte hij het zo: ze zouden aangewend worden om het ontbrekende aan te vullen, mocht het geval zich voordoen dat er minder werd betaald dan de voorziene twintig schellingen en drie penningen. Indien de som volledig werd betaald, dan zou al wat de twintig schellingen te boven ging, voor de behoeften van de zieken aangewend worden; de ziekenbroeder zou ze besteden waar hij, na advies van de prior, het nodig achtte, hetzij voor vlees, hetzij voor ander voedsel, hoewel de bevoorrading in vlees normaliter behoorde tot de taak van de proost. Rodulfs beslissing dat deze pacht, afkomstig van schenkingen, door de proost in ontvangst zou genomen worden van de schuldenaren, en in hun aanwezigheid door hem overgemaakt aan de prior, had volgende bedoeling: hij wilde dat de prior ze in handen kreeg door bemiddeling van de proost, zonder persoonlijke moeite of kosten te moeten aanwenden. Indien echter bij het overlijden van een erflater het tot afkoop van de grond kwam, of in geval van schuldenlast, de levende niet alleen pacht moest betalen, maar ook nog een pand of iets dergelijks moest aflossen, dan zou de proost twee derde krijgen, de prior één derde. Kosten van reizen om rechtsaanspraken geldend te maken vielen dan wel ten laste van de proost.
De prior was jaarlijks slechts voor deze vijfentwintig schellingen verantwoordelijk bij de ziekenbroeder; indien deze er niet was, dan moest hij persoonlijk de nodige schikkingen treffen, zoals hij dat ook moest doen voor jaargetijden en andere giften.
Wanneer iemand stierf die een stuk cijnsgrond erfelijk bezat, dan moest zijn erfgenaam zich bij het klooster aanmelden; hij ontving dan de erfenis uit handen van de proost en de prior; uitsluitend op deze wijze werd ze wettig.
Wat nu de verlichting betreft: vroeger zorgde de koster enkel voor licht in het ziekenhuis; nu besliste abt Rodulf, dat hij dit, in de winter, zou verdelen over de vier hoeken van het klooster vanaf de lezingen bij het avondmaal tot na de completen.
Rodulf kende deze vrij geringe toelagen toe aan ons ziekenhuis, door ze te putten uit schenkingen, die in zijn tijd werden gedaan. Hij vond in dit verband geen enkel voorschrift, klein noch groot, behalve dan dat de proost verplicht was, en nog is, vlees te bezorgen aan zieken en verzwakten; hetgeen, naar zijn oordeel, nodig was voor de zieken, mocht hij halen in de spekkamer van de abt of op de hoeve. De Heer weet hoe abten onze bezittingen verkwanselden, zodat onze financiële toestand er zo berooid

uitzag, dat het ziekenhuis 's nachts geen licht had en overdag geen vuur, en dat een zieke die in zijn bed wegkwijnde, niet meer voedsel kreeg dan een gezonde in de refter. Een gevolg hiervan was dat iemand, die niet kon krijgen wat hij verlangde, buiten het klooster ging ruilen. Soms onttrok hij zelfs iets aan zijn voedsel om te voorzien in zijn behoeften aan licht en haardvuur.

Rodulf trof deze regeling zeker niet om de toestand van armoede te bestendigen, maar om in de behoeften van het ogenblik enigszins te voorzien. Integendeel, zijn wil en verlangen was het de maatregelen uit te breiden, indien hem daartoe de middelen werden geschonken, of te laten aanvullen door zijn opvolgers.

5. In verband met de kleding van de broeders was er heel weinig voorzien; aanvullende uitgaven deden de abten slechts naar gelang ze daartoe inkomsten ontvingen. Hun nalatigheid bracht de broeders herhaaldelijk in benarde omstandigheden; dit was vooral het geval tijdens de eerder beschreven twisten onder de abten. Toch lijkt het mij helemaal niet overbodig de inkomsten te vermelden waarover ze beschikten, en nadien, welke schikkingen Rodulf trof.

De totaliteit van de inkomsten van Provin ging naar het vestiarium;[130] verder de pacht van Aalst, drie pond, van de kerk van Peer, vier pond, van de kerk van Donk, twee pond, van de kerk van Webbekom, twee pond. Ons goed te Provin was echter zozeer in waarde gedaald, dat het nog nauwelijks zeven mark opbracht, waar dit vroeger negentien was geweest. Zo bereikte men nog nauwelijks een totaal van zeventien pond. Het hout om de kleren te wassen kwam van Manedak,[131] dat om de baden te stoken van Laar; de verplichting tot wassen en verstellen van de kleren berustte op de molen van Gorsem.[132]

6. Toen Rodulf vernam wat de abten van eigen inkomen afstonden voor de kleding van de broeders en hoe zij dat soms gaven met pijn en smart en na lang voorafgaand aandringen, vreesde hij dat dit na hem weer het geval kon worden. Daarom achtte hij het wenselijk zowel voor zichzelf als voor de broeders alles nauwkeurig vast te leggen en de goederen aan te duiden, waarvan de opbrengst voortaan zou moeten besteed worden aan de kleding. Dit was een noodzaak geworden, omdat tijdens zijn abbatiaat het aantal van de broeders was toegenomen, zodat de vroegere inkomsten nu ontoereikend waren. Ook wilde hij door die regeling vermijden dat men aan een willekeurig domein de pacht of de oogst zou ontnemen; anderzijds wilde hij dat de opbrengst van de grond volledig aangewend zou worden voor de bestemming daaraan gegeven. Mochten er dan al eens dure tijden aanbreken, dan kon de officiatus zich daartegen beschermen met de opbrengst van de oogst, en in geval de graanprijs laag uitviel, was het de pacht die hem kon helpen. Hij bepaalde inderdaad dat geen officiatus[133] op enig domein voordeel kon halen, indien hem niet òf de pacht òf de oogst toekwamen. Daarom

bestemde hij Provin, in de toestand zoals het zich bevond, voor de kleding van de broeders, ook de cijns van Aalst, en de kerk van Peer; de bestaande regeling voor hout en vroondienst behield hij.
De cijns evenwel van de kerk van Webbekom en van de kerk van Donk, aangezien deze dorpen hoofdzakelijk afhingen van de abt, behield hij voor zichzelf, met de al eerder uiteengezette bedoeling. Seny evenwel met zijn kerk, dat hij had herwonnen met veel moeite en uitgaven, bestemde hij voor de kleding van de broeders, ook Staaien, met uitzondering van kerk en Remigiusmolen, voor wat betreft cijns en oogst.
Indien men aandachtig optelt, zal men vinden dat voor kleding iets meer dan dertig pond beschikbaar kwam; hetgeen betekent dat tien pond werd toegevoegd.
7. Te Oostham in Taxandrië bezat onze Kerk een mansus die dertig penningen opbracht. Vele belangstellenden trachtten die mansus als leengoed te verkrijgen. Omdat wij daar geen andere bezittingen hadden, vreesde Rodulf dat een opvolger deze mansus als leengoed zou wegschenken, zoals hijzelf bijna had gedaan. Daarom riep hij de voornaamsten bijeen, zowel geestelijken als leken en monniken, en besliste dat deze dertig penningen op de feestdag van Sint-Jan (24 juni) aan de prior betaald moesten worden; ze waren voor de broeders bestemd voor de dienst op de feestdag van de H. Maria Magdalena. Hij wilde namelijk dat ze dit feest zouden vieren ,,in albis'', waar ze vroeger slechts drie lezingen hielden. Om dit feest nog meer luister bij te zetten, voegde hij nog dertig penningen toe, afkomstig van Webbekom, van de plaats waar eertijds een brouwerij stond en nu een hoeve.
Eens las Rodulf in Trudo's vita[134] dat hij zijn klooster aan God toewijdde ter ere van de heiligen Quintinus en Remigius, en dat hij zich liet begraven voor hun altaar. Nu zag hij hoe het feest van de H. Remigius door het volk gevierd werd buiten de kerk, door de broeders binnen het klooster, terwijl voor Sint-Quintinus nog enkel een collecta werd behouden. Rodulf vroeg zich dan af hoe die grote martelaar zo in het vergeetboek was geraakt. Hij was overtuigd dat het Trudo, die toch zichzelf en zijn stichting aan God gewijd had onder het patronaat van Quintinus, aangenaam zou zijn, indien diens feest weer zou gevierd worden op de plaats, die, van oudsher, God was gewijd onder zijn naam. Rodulf schreef dus een mooie tekst over zijn martelaarschap en liet zijn feestdag plechtig vieren met antifonen, responsoria en welluidende hymnen. Er werd een bedrag voorzien om de broeders op die dag in hun refter een uitzonderingsmaal te laten genieten, zoals eerder in zijn brief beschreven werd.
8. Ten gevolge van herwaardering verplichtte hij de molen van Gorsemdrul twee mud meer te leveren dan voorheen, een mud rogge, een mud tarwe. De rogge moest aan de armen uitgedeeld worden bij het aalmoezenhuis, de helft op de feestdag van Sint-Quintinus, de andere helft op de jaardag van

Rodulfs wijding, met de bepaling dat, na zijn overlijden, dit op deze jaardag zou gebeuren. Wat de mud tarwe aangaat, bepaalde hij dat er op de feestdag van dezelfde heilige wit brood zou gebakken worden, en dat daarvan als toegift op het gewone rantsoen twee pond en een half aan elke broeder gegeven zou worden. Van het overschot zou er gewoon brood gebakken worden, en daarvan zou eenzelfde gewicht aan elke kamerdienaar en hoeveknecht uitgedeeld worden. Ook dit zou gebeuren op de jaardag van zijn wijding, na zijn overlijden echter op zijn anniversarium.

9. Een bunder grond, gelegen naast het bouwland te Melveren, gaf hij terug aan zekere Weinrik, onze onderrentmeester, die er zijn beklag over deed dat hem deze grond ten onrechte was ontnomen; als voorwaarde werd gesteld dat hij jaarlijks twaalf penningen zou betalen aan de rentmeester van onze hoeve, ten bate van de dienaren, koks, bakkers, wassers en andere werklieden op onze hoeve; deze zouden dan op de feestdag van Sint-Quintinus zes penningen ontvangen als drinkgeld, en de andere zes op de dag van Rodulfs wijding; deze laatste zes zouden na zijn overlijden overgebracht worden naar de jaardag van zijn overlijden.

Voor de westpoort van onze hoeve, tussen de bovenmolen en de openbare weg, die vanaf de brug leidt naar de kerk van Sint-Gangulfus, werd er in Rodulfs tijd een winkeltje opgericht op de oever bij de brug. Het kwam er door tussenkomst van de keldermeester, op kosten van ons klooster en ligt op onze grond. Rodulf verplichtte de keldermeester van de pacht of van de winst – op dat punt kon men namelijk wijzigingen aanbrengen om de opbrengst aan te passen – lepels en potten te kopen voor de refter en bekers voor de broeders.

10. Terwijl Rodulf aldus in beslag genomen werd door het herwinnen, het verwerven of herinrichten van deze goederen, bleven ernstige moeilijkheden hem niet bespaard. Onze voogd, graaf Giselbert, vervolgde hem immers op onmenselijke wijze, en erger nog diens echtgenote, gravin Gertrudis, in zoverre dat ze hem weinig of niets overlieten van de vele inkomsten die hem persoonlijk toekwamen, behalve dan het voedsel en de kleding die aan de gewone broeders verschuldigd waren.

Deze vete had haar oorsprong reeds jaren vroeger, in de tijd van abt Diederik, ter verdediging van wie Rodulf, tijdens zijn prioraat, reeds herhaaldelijk onverzettelijk weerstand geboden had aan Giselbert en Gertrudis. Zodra hij tot abt was aangesteld, verzette hij zich nog feller, met meer vertrouwen en met alle middelen waarover hij beschikte, soms zelfs boven zijn krachten. Hij trad op telkens als hij zag dat zij inbreuk maakten op rechten van zijn Kerk. Daardoor nam de brutaliteit van deze vrouw nog sterk toe. Toen op zekere dag onze prior, Wederik, naar haar werd gezonden, ontstak zij in vlammende woede en dreigde de communauteit van het hare te beroven, indien de abt niet eveneens van het gemeenschappelijk voedsel en de kleding werd uitgesloten.

11. Ondertussen moest de abt zijn dagen in afzondering doorbrengen binnen het klooster. De tijd die nu vrij kwam en de verveling verdreef hij met lectuur, met proza- en dichtwerk, met zang, alsof hij niets anders te doen had of nergens heen durfde te gaan. Wanhopend aan menselijke tussenkomst, wendde hij zich tot God en besloot tot een tocht naar Metz tijdens de paasdagen. Hij ging niet naar zijn heer, de levende bisschop, maar naar de eerste martelaar, Stefanus, na God heer en speciale beschermer van onze Kerk. Voor zijn gelijken uit de Kerk te Metz, voor monniken, geestelijken en leken zette hij de reden van zijn tocht en zijn moeilijkheden uiteen, maar hij zag in dat van hen geen hulp te verwachten was. Toen wendde hij zich gedurende de acht dagen dat hij daar verbleef wenend om hulp tot de heilige martelaar. Ook bezocht hij herhaaldelijk, vol eerbied, een kleine kapel van de H. Maagd in het munster; met des te groter vurigheid vertrouwde hij hun zijn zaak toe, naarmate hij meer overtuigd geraakte dat hij op menselijke hulp niet moest rekenen.

12. Tijdens zijn reis naar Metz genoot hij een nacht gastvrijheid in het klooster van de H. Remaclus te Stavelot. Die avond werd er een luisterrijke plechtigheid gevierd, omdat de H. Remaclus Malmedy had weergekregen, nadat Anno,[135] de aartsbisschop van Keulen, het klooster enige tijd geleden ontvangen had uit handen van keizer Hendrik, die te Luik stierf. Op dat ogenblik was Poppo II er abt; hij was ook abt van Prüm. Hier uiteen te zetten hoe hij beide kloosters onherroepelijk te gronde richtte, ligt niet in mijn bedoeling. Die avond, bij de eerste plechtige vespers, namen beide abten, gehuld in alben en kostbare kapmantels, plaats in feestelijke zetels ter weerszijden van de ingang tot het hoogkoor, voor het altaar van de H. Remaclus.[136]

Terwijl abt Rodulf tijdens het magnificat en de daaropvolgende antifoon naar het altaar gekeerd stond, het hoofd gebogen tot op de staf, die hij met beide handen omklemd hield, stortte hij een vloed van bittere tranen om de ellende, die hem tot deze bedetocht dwong. Hij riep de gelukzalige belijder Remaclus aan opdat hij zich de vriendschap zou herinneren, die er tijdens hun leven bestond tussen hem, een oude man, en de jeugdige Trudo. Eerbiedig verweet hij hem aan Trudo de raad te hebben gegeven aan de zalige martelaar Stefanus te Metz zijn erfdeel en het grote en belangrijke familiebezit te schenken, omdat juist daardoor er in de stad nu geen beschermheer was, die ons hulp kon bieden in onze moeilijkheden en ellende. Wat nog meer?

De vrome belijder hoorde de stille klacht aan, die opwelde uit Rodulfs bedrukte hart. Hij zag hoe de tranen neervloeiden langs de staf, tot op de vloer. Niet alleen bevrijdde hij de abt van struikrovers, die een overval op hem beraamden tijdens de reis, maar hij ging hem ook vooraf met zijn machtige voorspraak. Op voortreffelijke wijze ging hij Rodulfs zaak bepleiten, niet bij bisschop Adalbero II,[137] maar bij de martelaar Stefanus en bij de

gelukzalige Moeder Gods Maria, wier roemrijke mirakelen herhaaldelijk haar kapel in de kerk van de heilige martelaar opluisterden.
Vóór Rodulf op de terugweg te Stavelot was gekomen om er de H. Remaclus weer op te zoeken en aan te roepen, werd hem onderweg reeds gemeld, dat de voogdes, de felle vervolgster van hem en van onze Kerk, gestorven was. Onze voogd Giselbert, die hem voordien zeer vijandig gezind was, kwam hem bij zijn thuiskomst onmiddellijk tegemoet met vriendelijkheid en deemoed, en met de belofte alles te herstellen wat hij had misdaan. Maar daarbij liet de H. Remaclus het nog niet. Ook de talrijke, listige en herhaaldelijk weer opduikende acties van Herman en zijn aanhangers onderdrukte hij krachtdadig; hij ontnam hem alle hoop. Herman trok zich dan ook nu weer, zoals eerder, terug in Saint-Symphorien te Clermont, in een bos bij Luik. Zwaar aangetast onder aan de lies, kon hij niet meer lopen. Na een lange lijdensweg is hij daar gestorven en er begraven. Vooraf had hij zich, voor zover mogelijk, door bemiddeling van gezanten verzoend met abt en Kerk. Hij leefde nog zes jaar na de ambtsaanvaarding van Rodulf. Zolang hij leefde, was Rodulf nooit zonder strubbelingen.
Dit was het einde van Herman, de laatste van de vier wervelwinden, die ons als een tornado overvielen, ons meesleurden tot in de hemel of neerploften in de afgrond.
13. Het overlijden van Herman en van de gravin bracht tijdelijk rust voor abt en Kerk.
Rodulf, die niet de mogelijkheid zag om de verwoeste kloosterkerk te herstellen en die de hand niet aan dat werk durfde slaan wegens de berooide toestand van de schatkist, beperkte zijn bouwplannen tot één van de vier zijden van het klooster, namelijk de noordzijde. Hij zou een houten gebouw optimmeren, zoals er reeds een was aan de oostzijde. Voordien waren beide zijden nauwelijks afgesloten door een lage haag, waarin de ouderdom reeds bressen geslagen had. De bestemming van de oostzijde werd dan slaapzaal, die van de noordelijke ziekenzaal. Onder hetzelfde dak was ook een wasplaats ondergebracht en het aalmoezenhuis, en daarvóór een portiek met achterpoort. De uit- en ingang van het klooster was mooi en ruim; daar werd de voetwassing van de armen gehouden en de portiek werd met een poort gesloten. Boven lag de graanzolder, eronder twee kamers, in de ene kon de kamerdienaar de kleren van de broeders opbergen, de andere was de naaikamer. Daarop volgde een ziekenzaal met een haard, een kleine kapel, een portiek, een broodhuis en toiletten. Daarvóór lag een tuin met een houten afsluiting en doornhaag. Daar konden de zieken verkwikking vinden in de open lucht en in het groen.
Van de plaats die vroeger als een kerker was voor de zieken, maakte hij een bier- en wijnkelder; rechts van de ingang richtte hij een geschikte verblijfplaats in voor gasten van de proost. Van de vroegere voorraadkelder maakte hij een mooie en ruime kamer voor zichzelf en voor belangrijke gasten, met

aan weerszijden twee andere vertrekken ten behoeve van de gasten; van daaruit kon men gemakkelijk en zonder te storen de kerk bereiken, want tussen de dwarsbeuk en de kerk was een afsluiting aangebracht en in de beuk was ter ere van de heilige martelaar Lambertus een oratorium ingericht, bestemd voor gasten die er de mis wilden horen of lezen. In de scheidingsmuur tussen de dwarsbeuk en het kerkgebouw liet een vensteropening, aan weerszijden met glas voorzien, licht vallen in de kerk en in de kapel voor de gasten.
De koster moest zorgen voor de verlichting; daartoe beschikte hij over vijf penningen, die hij ontvangt van de kerk van Aalst. Deze kapel staat ook in verbinding met een andere kamer, die de abt ruim en hoog bouwde voor de gasten en die van passend comfort voorzien was. Zo zorgde de abt ervoor dat de broeders geen hinder ondervonden van gasten in het klooster, en ook niet verplicht werden, zoals vroeger, hun refter aan hen af te staan.
Voor deze beide kamers bevinden zich een plein en een portiek en ook een ruime en voor gasten aangename lusthof, met talrijke bomen die allerhande vruchten dragen.
Van dit alles trof Rodulf bijna niets aan toen hij het abbatiaat aanvaardde, alleen hopen vuil en bouwvallige schuttingen.
Toen Rodulf, zoals ik al zei, wanhoopte aan het herstel van de kloosterkerk wegens de erbarmelijke toestand daarvan, en omdat hij met beperkte middelen zulk een grootse onderneming niet durfde aanvatten, inspireerde God een dame uit onze stad, Ruzela. Op haar kosten liet ze een pijler bouwen. Ze begon en voltooide hem; moge God haar belonen door de verdiensten van de H. Trudo. Zekere Libertus volgde haar voorbeeld; hij was rentmeester van onze plaatselijke grote hoeve; hij begon aan een tweede pijler naast de vorige, en voltooide hem ook. Na hem volgden onze stadgenoten met hun broederschappen met vier pijlers; de twee overige bleven onvoltooid.
Toen nu abt Rodulf daarin de wil van God en de heiligen herkende, kreeg hij vertrouwen, legde de werken waaraan hij elders bezig was stil, en vatte kordaat dit omvangrijk werk aan. Nadat de pijlers waren klaar gekomen met inspanning en financiële offers, die niemand begrijpt die er niet bij betrokken was, bracht hij in de korte tijd, vanaf het koor tot de toren, de beide muren van het schip bijna tot voltooiïng.
14. Maar de duivel, razend omdat het werk zo goed vorderde, zag in de wanordelijkheden, die sommige vorsten uitlokten tegen keizer Hendrik IV, een gunstige gelegenheid om onze bedrijvigheden stil te leggen, en kwam in actie.
Graaf Giselbert, onze voogd, wilde de keizer niet in de steek laten; anderzijds was hertog Godfried van Leuven[138] een tegenstander van de keizer en viel dus onze stad aan. Het lichtzinnig volk had tegen hem geen afweermiddelen klaar, maar rekende in zijn dwaze overmoed enkel op de kracht van zijn armen en op zijn dapperheid. De gracht rondom de stad was niet

onderhouden, op meer dan honderd plaatsen doorwaadbaar; poorten waren er niet; in plaats van bruggen waren er ononderbroken aardewegen; in de straten waren geen versperringen aangebracht. In dwaze overmoed rukte het volk, dat voordien zo slecht voor zijn verdediging had gezorgd, met verbetenheid de vijand tegemoet; en tegen elke menselijke verwachting in wist het manhaftig gedurende geruime tijd hem de toegang te beletten. Tot tweemaal toe slaagde de vijand erin met geweld door te dringen, maar tweemaal wierpen de onzen hem terug na een ware slachting onder zijn troepen. Bij de derde aanval evenwel haalde de overmacht het en de betere wapenuitrusting. De onzen werden teruggedrongen tot op het kerkplein, de enige plaats waar ze een verschansing hadden opgeworpen. Onmiddellijk werd de hele stad in brand gestoken, op vijftien huizen na, die gespaard bleven dank zij het moeras. Ondertussen liepen de krijgslieden overal plunderend rond; kerken spaarden ze evenmin als huizen. 's Morgens vertrokken ze; al wat na hun verwoesting nog overeind stond leverden ze over aan het vuur. Onze hoeven die aan die brand ontsnapten, liet de hertog in beslag nemen ten voordele van zichzelf en van zijn krijgslieden.
Het lijkt mij wel overbodig hier in proza de beschrijving te hernieuwen van deze ramp, omdat Rodulf er reeds tweemaal een klaaglied over dichtte. Terloops willen we wel vermelden dat zijn gedicht bij de mannen van de hertog verontwaardiging en haat ontstak, omdat hij tegen hen scheldend de waarheid sprak.
15. Deze ramp betekende de stopzetting van het werk aan de kloosterkerk. Nochtans, precies op de dag zelf, op het uur dat de stad afbrandde, stonden de werklieden op de oprijzende muur klaar om er de laatste hand aan te leggen. Toen ze bemerkten welke bedreiging de felle vuurhaard vormde voor koor, zijbeuken en hoogkoor, spoedden ze zich daarheen; onder groot gevaar voor eigen leven, in de ondraaglijke hitte van de gloed, redden ze die gebouwen uit de brand. Op tal van plaatsen op het dak laaiden de vlammen al op onder hun voeten en likten reeds dreigend hun rug en hoofd. Gode zij dank, dat deel ontsnapte aan de brand evenwel niet zonder schade aan het dak.
Deze ramp trof ons in het jaar 1114, zeven jaar na Rodulfs wijding, op maandag 19 juli, toen de oogst rijp stond, negenentwintig jaar na de brand van kerk en klooster tijdens de onderlinge strijd van Lanzo en Luipo, iets meer dan dertig jaar sedert de brand van de stad, die uitbrak tijdens, en zelfs uitgelokt werd door de Luikse bisschop Hendrik.[139]
16. Hoewel het wegens een conflict met onze voogd Giselbert was, dat de hertog van Leuven ons al deze rampen berokkende, toch richtte hij nog fellere bedreiging tegen ons, en wilde hij de bezetting van de kerkelijke bezittingen niet opheffen, tenzij vooraf de gracht werd gedempt, die men tegen hem rondom het kerkplein had gegraven. Moet ik hierover uitwijden?

Wat in dwaze vermetelheid was tot stand gebracht, werd uit droeve noodzaak ongedaan gemaakt: de gracht werd weer gevuld.
Het was bij deze gelegenheid dat abt Rodulf, in een kring vanaf de toren over het noorden tot aan de oostpoort van de hoeve, hopen aarde van de brede gracht uitstrooide; dit deed hij niet aan de buitenkant maar aan de binnenzijde, omdat het erf van onze hoeve daar een lelijke, diepe inzinking vertoonde.
De poort die naar het noorden leidde, verplaatste hij tot bij de molen aan de westkant. Alzo ontstond er tussen de oost- en westpoort een geschikt terrein waar, mooi naast elkaar, de gebouwen werden gezet die bij een hoeve nodig zijn: twee graanschuren, een herenhuis, met rondom ruime paardestallen, onontbeerlijk wanneer gasten komen, twee armenhuizen, het ene een zomerhuis waarin men kon verblijven, het andere een winterverblijf met stookhaard om er te eten. Rondom lag een mooie tuin, die heel wat fruit en groenten leverde; verder een bakkerij, een brouwerij, een keuken voor rijke gasten, die, als het pas gaf, ook als waszaal kon gebruikt worden; midden op het plein bevindt zich een put; daar kon men putten voor alles waarbij op een hoeve water nodig is. De gracht rondom het atrium werd dus gevuld en de woede van de graaf bedaarde; onze Kerk kreeg haar goederen terug, maar na jaren verwaarlozing.
1115 Het volgende jaar begon abt Rodulf met zulke ijver aan de herstelling van de kloosterkerk, dat hij, om zo te zeggen, ternauwernood wat rust nam midden in de nacht; want hij was steeds persoonlijk aanwezig op het werk, 's morgens vóór zonsopgang, 's avonds tot na zonsondergang, de werklieden tot spoed aanzettend terwijl ze bezig waren, de enen aan metselwerk, de anderen aan timmerwerk. Alle muren kon hij dat jaar tot op de gewenste hoogte brengen, tot ze aansloten bij de toren. Met dwarsbalken kon hij het gebouw bijna afdekken; slechts een kleine oppervlakte bleef nog open; maar ook daar spande hij zich dagelijks in voor verdere afwerking. Toen pas liet hij ook de kleine kapel afbreken boven de graven van Trudo en Eucherius; na dertig jaar vertoonde ze sporen van verkrotting. Hij omgaf nu de graven met een muur; daarop bracht hij, in dubbele rij, veertig vierkante panelen aan met steekwerk; aan de altaarkant bleef een ingang. Deze constructie ter ere van de heiligen was omgeven door een klein, fraai koor,[140] waar zieke broeders zittend konden plaats nemen om er tot de heiligen te bidden en hen te eren. Langs twee kleine deuren aan weerszijden kon men door dit kleine koor bij het altaar komen en bij het graf van de heiligen; een ijzeren vleugeldeur voor het altaar kon het volk weerhouden door te dringen tot bij de broeders, indien deze openlijk of ongestoord wilden komen zingen of bidden bij het altaar of bij de lichamen van de heiligen. Toen dan met hoge kosten de muur van de kloosterkerk en het dak waren voltooid, liet Rodulf ze onder grote vreugde, plechtig wijden door de Luikse bisschop Otbert. Dit

gebeurde negen jaar na zijn wijding, op 29 september 1117, tweeëndertig jaar na de brand.

17. Hier volgt een inventaris van de relikwieën, met aanduiding van de altaren waarin ze bewaard werden.

Het hoofdaltaar is toegewijd aan de heilige en roemrijke Maagd Maria, de Moeder Gods, vervolgens aan de HH. Quintinus en Remigius; aan hen wijdde reeds de H. Trudo de eerste kerk toe, die hijzelf had gesticht. In dit altaar worden relieken bewaard van de H. Adriaan, martelaar, van het graf van Onze Heer, van de geselzuil van Onze Heer, van zijn doornenkroon, van de olijfboom van Onze Heer, relieken van de H. Theodorus, martelaar, van de H. Apollinaris, martelaar en bisschop, van de H. Nazarius, van de H. Joris, van de H. Maxelendis, van de H. Christoforus, van de kleren van de H. Stefanus, eerste martelaar en van vele anderen. Het altaar dat zich bevindt achter het hoofdaltaar is gewijd aan de heiligen Martinus, bisschop, en Christoforus, martelaar. Daarin bevinden zich relieken van de klederen van de HH. Trudo en Eucherius, van het bed van de H. Othalricus, bisschop, van de HH. Christoforus, Pancratius, Victor, Rumoldus, martelaren, Bavo, belijder en van vele anderen.

Het altaar rechts is gewijd aan Sint-Jan de Doper en Sint-Jan de Evangelist; daarin worden relieken bewaard van het bed van Sint-Jan de Doper, van zijn spelonk en van vele andere heiligen.

Het altaar links is gewijd aan de HH. Petrus en Paulus en alle andere apostelen, met relieken van de H. Amandus, belijder, van Sint-Valentijn, martelaar, van de H. Landoaldus, belijder, van de H. Firmin, martelaar en van vele andere heiligen.

Het altaar bij het graf van de HH. Trudo en Eucherius in het kleine koor is aan hen gewijd; daarin bevinden zich relieken van het haar van O.-L.-Vrouw, van de kleren van de apostel Jacobus, van de elfhonderd heilige maagden, van de kleren van de H. Rumoldus, martelaar, van de HH. apostelen Petrus, Paulus en Thomas en van vele andere heiligen. Het altaar rechts bij de ingang is gewijd aan de H. Leonardus en de H Gertrudis, maagd; daar bevinden zich relieken van de H. Gertrudis en van vele anderen.

Een altaar aan de linkerkant tegenover het vorige is gewijd aan de H. Lambertus, martelaar; met als relieken: haren van de H. Lambertus, bisschop en martelaar, relieken van de H. Joris, martelaar, van de H. Germanus, bisschop en belijder, van de H. Gertrudis, maagd, van de H. Vincent, bisschop en martelaar, van de H. Mauritius, martelaar, van het hoofd van de H. Hypolitus, martelaar, van de H. Innocentius, martelaar, van de HH. Marcellinus en Petrus, van de Onnozele-kinderen.

18. Reeds eerder werden er inlichtingen verstrekt over het aantal klokken en over hun aangenaam geluid; maar er werd geen melding gemaakt van hun namen en van het gewicht van de nieuwe, die Rodulf liet gieten, of van de

oude, die hij liet herstellen.De eerste woog 400 pond of iets meer; het was een klokje met bijzonder mooie klank.
De tweede, ter ere van de H. Eucherius, woog 2100 pond; Rodulf doopte ze Aurelia.
De derde, van 200 pond, gaf hij de naam Filiola; zij werd afgestaan aan de parochie van O.L.Vrouw.
De vierde van 3300 pond werd Quintiana genoemd, ter ere van de H. Quintinus.
Een vijfde, Remigia, ter ere van de H. Remigius, woog 700 pond.
Een zesde, van 600 pond, kreeg de naam Benedicta, ter ere van de H. Benedictus.
De zevende, van iets meer dan 800 pond, herinnerde door haar naam Angustia aan de periode van moeilijkheden, toen ze werd gegoten, toen de hele stad en onze abdij door de hertog van Leuven, Godfried, platgebrand en onder de voet gelopen werden.
De achtste woog iets meer dan 600 pond; hij doopte ze Druda, ter ere van de H. Trudo; ze was tweemaal gegoten; qua welluidendheid kon geen andere de vergelijking met haar doorstaan.
De negende kreeg de naam Nicholaia; haar gewicht, vóór ze in het vuur werd gesmolten, bedroeg 2000 pond, maar ik weet niet hoeveel overbleef na het smelten.
De tiende was erg kostbaar en werd naar Metz gestuurd; ze woog 400 pond en werd als Stefania toegewijd aan de eerste martelaar Stefanus.
De elfde werd overgebracht naar de kerk van Sint-Gangulfus; ze woog ten minste 400 pond, maar was niet zo waardevol.
Twee klokjes in de refter en een dubbel gegoten gong in het klooster wogen zowat 50 pond vóór de smelting.
Het klokje dat boven het koor hing woog meer dan 100 pond.
Alle samen wogen 11.550 pond.

Hier eindigt het tiende boek

Elfde boek

1. Elf jaar vóór de wijding van de kloosterkerk was te Luik de geëxcommuniceerde keizer Hendrik[141] gestorven. Hij was de zoon van Hendrik en kleinzoon van Koenraad. Hij was afgezet en geëxcommuniceerd wegens zijn onenigheid met de pausen te Rome over de investituur van de bisschoppen en het verlenen van ring en staf door de keizer, en wegens de simonie die hij in dat verband had gepleegd. In zijn plaats kwam zijn zoon aan het bewind, die eveneens Hendrik heette; deze had samen met de Kerk van Rome zijn vader vervolgd en hem van de troon gestoten. Bij de aanvang van zijn regering, zodra hij stevig op de troon zat, verviel hij in hetzelfde euvel, waarvoor zijn vader afgezet was. Hij deinsde zelfs niet voor erger onrecht terug. Inderdaad: hij was naar Rome gekomen[142] en zou bij de trappen van Sint-Pieter plechtig verwelkomd worden door paus Paschalis, door kardinalen, bisschoppen, priesters, diakens, geestelijken, Romeinse edellieden en een ontelbare volksmenigte. Maar zonder enige aanleiding verbrak hij zijn gegeven woord, sloeg hij zijn plechtige beloften in de wind, hield hij geen rekening met de gegeven gijzelaars en legde, samen met de zijnen, zijn heiligschennende handen op de paus, de gezalfde des Heren, en op alle hoofden van geestelijke Orden en van het Romeinse volk, en sloot ze op onder bewaking. De leden van zijn gevolg roofden nu wat ze konden aan kerkelijke waardigheidstekenen, aan goud en zilver, aan koorkappen en kazuifels, kortom aan alles wat de geestelijkheid had meegebracht om de processie luister bij te zetten. Waartoe verder uitwijden?
Noodgedwongen, niet alleen om zichzelf maar meer nog om de Romeinse edelen, kardinalen, bisschoppen, priesters, diakens, die zijn droeve gevangenschap deelden, gaf de paus toe en beloofde hem tot keizer te kronen; het was zwichten voor een bedreiging, niet het inwilligen van een verzoek. Ook stond hij hem het privilege toe om de investituur te verlenen aan abten en bisschoppen. Beter zou hier sprake zijn van „pravilegie".[143]
2. Toen deze afkeurenswaardige feiten en de slechte naam van de keizer zich in de Franse Kerk verspreidden, werd zonder dralen een bijeenkomst samengeroepen,[144] die de keizer excommuniceerde en de heiligschennis en het geweld veroordeelde. De paus evenwel verbrak de gelofte niet, die hij gedaan had bij de verzoening met de keizer; maar wegens de smaad aan de opperpriester, belette hij anderzijds de Gallicaanse Kerk en al de zonen van de Romeinse Kerk niet, gebruik te maken van de sleutels van de H. Apostel Petrus. Deze excommunicatie trof de keizer niet in de Duitse Kerk, deels omdat men hem vreesde, deels ook omdat sommigen hem genegen waren.
1118 Maar enige tijd later vroeg de Duitse Kerk om afvaardiging van een gezant van Rome; Cono,[145] de bisschop van Preneste, legaat van de Kerk

van Rome, werd naar Fritzlar gezonden, waar een groot concilie werd bijeengeroepen, waarop uitgenodigd werden zowel abten en bisschoppen, als een groot aantal geestelijken en monniken. Abt Rodulf gaf gehoor aan de oproep; hij durfde niet afwezig blijven uit vrees dat hij zou uitgesloten worden van de sacramenten en de gemeenschap met de Kerk.
Op dat concilie werd keizer Hendrik geëxcommuniceerd, zoals hij dat reeds was in de Gallicaanse Kerk, en dit zowel om de eerder beschreven misdaad als om zijn machtsmisbruik tegen de Kerk. Om de aanhangers van de keizer op dat concilie te sparen, werd er met grote gematigdheid en omzichtigheid gesproken en een beslissing genomen.
Met niet geringer bekommernis en angst keerde abt Rodulf huiswaarts, omdat hij door een streek en naar een streek ging, waar men trouw bleef aan de keizer. Het Rijk werd reeds vroeger door tweedracht verscheurd, maar de nieuwe verstoring was, zo mogelijk, nog erger.
3. Enige tijd later stierf de Luikse bisschop Otbert.[146]
1119 Zijn opvolging gaf aanleiding tot grote onenigheid; toch werd een afspraak gemaakt over de dag van de verkiezing. Maar intussen maakte Alexander,[147] sacrista van de kerk en aartsdiaken, zich meester van staf en ring, stelde ze ter hand aan de keizer en ontving ze weer van hem. Zo werd hij door een geëxcommuniceerde aangesteld tot bisschop van Luik.
23 april Dit voortvarend optreden lokte een reeks betwistingen uit: de voorgeschreven canonieke verkiezing werd geruime tijd verdaagd, tot een vergadering van Luikse hoogwaardigheidsbekleders te Keulen werd bijeengeroepen op bevel van de metropoliet, aartsbisschop Frederik.[148] Ook daar durfde onze abt niet wegblijven; steeds was hij er angstvallig op bedacht zich niet aan ongehoorzaamheid schuldig te maken, maar ook niet bezoedeld te worden door omgang met geëxcommuniceerden.
Daar werd Frederik, proost van de hoofdkerk te Luik en aartsdiaken, tot bisschop verkozen.[149] Hij werd door paus Calixtus te Reims gewijd; Alexander en al zijn medeplichtigen werden daar geëxcommuniceerd.
Uit bezorgdheid om bondig te blijven, heb ik hier geen gewag gemaakt van de moeilijkheden en van het gevaar, dat de verkozene en zijn kiezers liepen, toen ze van Keulen naar Luik weerkeerden. Van Maastricht tot Luik had Alexander, persoonlijk aanwezig, aan weerszijden van de Maas, op strategische punten, troepen laten postvatten, die gevaarlijke hinderlagen legden. Maar met de bescherming van God bereikte de groep ongedeerd de stad. Aan Alexander werd de toegang tot de stad ontzegd. Na een belegering werd hij uit het kasteel van Hoei verdreven. Maar ze hadden aan hem een vijand die hen elke dag lastig viel.
Na aan talrijke hinderlagen te zijn ontsnapt, bereikte Rodulf ongedeerd eindelijk weer zijn klooster, dit tot grote spijt van onze voogd graaf Gislebert en de aanhangers van Alexander.
4. Zo werd de keizer te Fritzlar geëxcommuniceerd en Alexander te Reims.

Ondertussen stond het bisdom Luik in rep en roer en een strenge vervolging werd ontketend tegen monniken en geestelijken; een zo hevige vervolging had men sedert de tijd van de Arianen niet meer gekend. Voor Alexander kozen partij, samen met hun mannen, Godfried, op dat ogenblik hertog van Leuven, graaf Giselbert van Duras, Reinier, de vaandeldrager van de Luikse militie, graaf Lambertus van Montaigu,[150] bijna de voltallige familia van de kerk met haar leenmannen.
De partij van Frederik genoot de bescherming van zijn broer, graaf Godfried van Namen, met lang niet al zijn leenmannen, van graaf Walram van Limburg,[151] die later de titel van hertog voerde, van Goswinus van Valkenburg,[152] van de stadsbevolking op weinige uitzonderingen na, van alle abten uit het bisdom, van de besten en de meesten onder de aartsdiakens en proosten, van het merendeel van de clerus.
De ene partij kreeg de naam Alexandrijnen, de andere die van Frederijnen. De Alexandrijnen verweten de Frederijnen schuldig te zijn aan majesteitsschennis en vervolgden hen daarom; de Frederijnen anderzijds beweerden dat de Alexandrijnen, net als de keizer en Alexander, geëxcommuniceerd waren en ze meden hen daarom in verbondenheid met de Kerk. Diegenen die gehoorzaam bleven aan Rome, onder het gezag van bisschop Frederik, stonden blootgesteld aan dagelijkse plundering, aanhoudingen, verschrikkingen van vuur en zwaard vanwege de Alexandrijnen. Leeftijd, sekse noch stand werden ontzien; een vloedgolf van vervolging overspoelde de kerken, gericht zowel tegen monniken als tegen geestelijken. Verjaagd en ronddolend, verminkt en half naakt, moesten velen, monniken zowel als geestelijken, her en der bedelen.
Wat wij hier beschrijven, hebben wij persoonlijk gezien en gehoord.
5. Uit Luik en vestingen verdreven, zocht Alexander herhaaldelijk toevlucht in onze stad bij de eerder genoemde beschermers; hij gedroeg zich als de aanstoker van vele rampen. De inwoners van onze stad kozen eensgezind partij voor hem; het volk is erg lichtzinnig in zulke zaken.
In heel Brabant en heel Haspengouw was er geen vorst, geen heer, die niet partij koos voor Alexander en hem onder zijn hoede nam; alleen de graaf van Loon, Arnold,[153] hield zich afzijdig; toch luisterde hij meer naar Frederik uit gehoorzaamheid aan de paus, dan naar Alexander uit hoofde van de macht van de keizer.
Te midden van een zo lichtzinnige bevolking, te midden van zoveel kleingeestigheid en stoffelijke armoede, bleef onze gemeenschap, hoe berooid en geslagen ook, samen met haar abt trouw aan de Kerk van Rome en liet zich niet besmetten door contact met de geëxcommuniceerden.
In uitzinnige woede en dolle haat plunderden de volgelingen van de keizer en zijn Alexander dan ook abt Rodulf, de onzen en al wat ons toebehoorde.
6. In die dagen schreef Rodulf een persoonlijke brief aan Alexander en een

tweede aan een van zijn volgelingen. Daarin wees hij hun met grote vrijmoedigheid, standvastigheid en gezag op de ongeoorloofde wijze, waarop hij zich het bisschopsambt had toegeëigend, en verweet hij hun de brutale aanvallen, die zij elke dag tegen de Kerk uitvoerden.
Hij legde hun de gang van zaken uit bij een canonieke verkiezing, bij een kerkelijke promotie tot bisschop; ook gaf hij zijn mening te kennen over een schenking door de keizer. Wil men die tekst opsporen, dan zal men hem nog vinden in een bundel met tractaten van Rodulf. Maar wat baatte dit schrijven? Een neger kan zijn huidskleur niet veranderen, een panter niet zijn gevlekte pels.
Ondertussen had de graaf van Leuven[154] onze landgoederen, onze kerken, onze bezittingen die aan zijn gebied grensden, onder zijn ridders verdeeld. Onze voogd, Giselbert, had hetzelfde gedaan met onze goederen die in zijn gebied lagen. Hendrik, slotvoogd van Cohm, keizerlijk ministeriaal, had onze bezittingen bij de Moezel in bezit genomen, en zo deden alle heren, of moet ik ze rovers noemen, met het onze, als het in hun buurt lag.
Alleen abt Rodulf dwarsboomde de bedoelingen van de Alexandrijnen en van de hovelingen. Ze wilden hem dan ook weghalen en hem door de keizer uit zijn ambt doen ontslaan, tegen goede beloning. 't Was onze voogd, die, uit oude vete en nieuwe haat, deze actie tegen hem had opgezet. Maar Hij, Die de harten van de mensen doorgrondt, kan getuigen dat de abt, afgezien van zijn trouw aan Rome, niets tegen zijn keizer ondernam.
7. Hoe vaak zijn van de trouwsten en meest vooraanstaanden van onze Kerk de abt niet nederig komen smeken, hem wijzend op de gevaren van deze rampspoedige tijden, dat hij, onder waarborg van zijn persoonlijke veiligheid, zou toestaan dat betrouwbare mensen hem bij de keizer zouden brengen. Daar moest hij enkel de vredeskus wisselen en een onderhoud toestaan; daarna zou hij zelf evenals onze bezittingen vanwege de keizer vrede en vriendschap ondervinden. Ze konden hem evenwel niet overhalen, omdat hij standvastig bleef bij zijn verklaring van trouw aan Rome en aan de eenheid onder de katholieken. Ze overstelpten hem dan met verwijten, deden hem sombere voorspellingen en lieten hem woedend achter. Zijn vrienden geloofden immers dat hij, zelfs binnen de muren van ons klooster, nauwelijks veilig zou zijn als de keizer eens naar Maastricht of Luik kwam; want de Alexandrijnen hitsten hem erg op. Rodulf bleef niettemin, voor zover het in zijn macht lag, hen buiten zijn kerk houden. Indien het toch gebeurde dat aan een van onze altaren mis werd gezongen door een van de Alexandrijnen, dan verbood hij de onzen aan dat altaar nog mis te lezen, vooraleer het door bisschop Frederik weer was gewijd.
18 april 1120 Ondertussen verstreken de heilige dagen van de vasten en Passiezondag; heel onze gemeenschap leed intens mee met onze abt. Niets kon ons nog redden; ook niet toen we, op raad en onder aandrang van onze

gelovigen, meenden vrede en veiligheid voor onszelf en voor onze bezittingen te hebben afgekocht door vierentwintig mark aan de hertog van Leuven, en twintig mark aan de graaf van Duras af te staan. Ten gevolge van deze zware afpersing kwam al wat ons nog overbleef onder schuldenlast. De vijanden van God en Zijn heilige Kerk verloochenden evenwel hun belofte en verbraken het gegeven woord. Dreigend lieten ze slechts de volgende keuze: ofwel moest de abt met hen onderhandelen, ofwel moest hij de streek en de abdij verlaten, ofwel met allen in het klooster van honger omkomen. Om hun lang gekoesterde wens te verwezenlijken, kregen zij de gelegenheid in volgende omstandigheden.

8. Een voorname dame uit de stad werd ernstig ziek; er bleef geen hoop meer. Haar zonen en familieleden kwamen de abt vragen, bij haar overlijden, voor haar de mis te lezen en de uitvaartplechtigheid te houden, zoals gebruikelijk was. Wat moest de abt doen?

Een belofte doen die hij niet zou uitvoeren, paste niet; weigeren en hun daarvan, op hun verzoek, de reden kenbaar maken, betekende oproer. Wat dan?

Hij zei dat hij niet durfde. Toen ze hem dan vroegen waarom niet, antwoordde hij: ,,Omdat ik verbonden wil blijven met de Kerk." Maar indien de mannen afwezig wilden blijven, zou hij het wel op zich durven nemen, om, in aanwezigheid van uitsluitend vrouwen, een mis te celebreren en de begrafenisplechtigheden te houden. Zij bleven aandringen, maar kregen van hem steeds hetzelfde antwoord te horen. Bisschop Frederik beschouwden zij niet als de bisschop, maar als een indringer en tiran. ,,De mannen zijn dus," zo besloten zij, ,,geëxcommuniceerd?" Verbolgen gingen ze heen en ontketenden een waar oproer onder het volk. Samen met de zonen van de stervende vrouw trok het volk onder opstandig geschreeuw naar onze voogd, om bij hem zijn beklag te doen over onze abt. ,,Luister, voogd", zo riepen ze, ,,het blijkt nu wel dat die man u zowel als ons voor geëxcommuniceerden houdt, omdat wij onder uw leiding naar Hoei trokken tijdens de veldtocht van de hertog. Daarom wil hij met ons niets te maken hebben en weigert hij onze doden. Het is dan ook een ware schande voor u zowel als voor de hertog, dat u een vijand van de keizer ongestoord in ons midden laat, een man die er rond voor uitkomt dat hij de keizer zelf, u en ons voor geëxcommuniceerd houdt."

Onder vier ogen gaven vrienden de abt de raad zich met twee of drie broeders afzijdig te houden in zijn cel, maar een groep broeders naar de lijkdienst te sturen. Om hem op zijn beslissing te doen terugkomen, argumenteerden zij dat het voor hem toch verkieslijker was toe te geven aan de dwang van het ogenblik, dan de hem toevertrouwde Kerk ontredderd te moeten achterlaten. Ze wisten immers dat er geen ontkomen was aan een van deze twee bedreigingen: toegeven aan hun verlangen of de plaats

verlaten. Rodulf tot andere ideeën brengen kon men evenwel niet.

9. Omdat er sprake was van een tocht van de hertog tegen Hoei, wil ik in het kort uitleg verstrekken over deze gebeurtenis.[155]

Alexander had het kasteel van Hoei bezet, maar bisschop Frederik, samen met zijn broer graaf Godfried, belegerde hem. De Hoeienaren kozen meer partij voor Frederik dan voor Alexander. Om deze te ontzetten, leidde de hertog zijn leger tegen Hoei, langs één zijde van de Maas; van dat leger maakten onze stadgenoten deel uit – het is op dat feit dat ze zinspeelden om voogd en hertog feller op te hitsen tegen de smadelijke bejegening door de abt –. Aan de overzijde van de Maas stormde graaf Lambertus met een grote menigte de helling af tegen de belegeraars van het kasteel. Langs beide oevers werd heftig gevochten, door de hertog aan de ene zijde, door graaf Lambertus aan de andere zijde; tegen beiden verdedigden zich de troepen van bisschop Frederik en van zijn broer de graaf van Namen. De hertog gaf zich gewonnen en trok af; graaf Lambertus werd tijdens het gevecht van zijn paard geworpen, geraakte gewond en werd gevankelijk bij de graaf van Namen gebracht. Alexander kon de belegering niet langer doorstaan; bovendien was hij onder de indruk gekomen van een waarschuwing van paus Calixtus;[156] deze zou voor hem de poort van het eeuwig leven gesloten houden, indien hij de strijd niet staakte. Hij gaf zich dus over aan bisschop Frederik, belovend zijn leven te beteren en de strijd definitief op te geven. In een openbare bijeenkomst te Luik werd aan hem en aan enkele geestelijke aanhangers door bisschop Frederik vergiffenis geschonken. Alexander bleef nu in zijn woning en bewaarde een tijdlang het zwijgen, wel tegen wil en dank.

Laten we nu de draad van het verhaal weer opnemen.

10. Onze voogd lag reeds lang overhoop met de abt; nu deze hem openlijk blijk gaf van zijn afkeuring, geraakte hij nog meer op hem gebeten en vroeg de hertog wat hem te doen stond. Deze ging op de uitnodiging in.

11 april 1121 Op Paasmaandag riep hij op het plein voor de kerk het volk bijeen door de klok te luiden. Daar kwam het tot een woelige uiteenzetting van hun klachten, afgewisseld met de eis tot aftreden. Van de abt werd geëist dat hij naar buiten kwam, maar hij weigerde. Krachtens zijn voogdijschap ontsloeg Giselbert de leenmannen van de abt van hun verplichtingen tegenover hem. Die hele dag ging het nogal rumoerig toe onder het volk. De volgende dag bood graaf Arnold van Loon[157] zijn bemiddeling aan, maar bereikte geen akkoord: hij kon noch de standvastigheid van de abt, noch de koppigheid van de opstandelingen aan het wankelen brengen. Toen de eersten hun discussies, de anderen hun luid geraas staakten, was het een uitgemaakte zaak dat voor Rodulf slechts de keuze bleef tussen vertrekken of toenadering zoeken tot de geëxcommuniceerden. Om zijn keuze te doen had Rodulf niet veel bedenktijd nodig; een wijs man ziet vlug wat hem te doen staat. Hoewel de omstandigheden zijn aanwezigheid bij de hem toe-

vertrouwde Kerk beslist noodzakelijk maakten, meende hij toch dat hij zijn eer en zijn standvastigheid niet tot een bespotting mocht maken, en evenmin door schandelijk toe te geven afstand doen van uitstekende principes. Hij was het beu dagelijks te moeten aanzien hoe de goederen van zijn Kerk werden geplunderd en hoe er geen hulp kwam van mensen die daartoe verplicht waren. In zijn hart voerden twee gevoelens een onderlinge strijd; enerzijds genegenheid voor de medebroeders, van wie hij zielsveel hield en die hij niet zonder grote droefheid aan hun lot kon overlaten, anderzijds de vaste wil om de verbondenheid met de katholieke Kerk te bewaren zoals voorheen. Wat beslissen? Zijn verknochtheid aan de Kerk en zijn eergevoel aangaande een eerlijke en krachtige overtuiging gaven de uiteindelijke doorslag in dit conflict.

11. Vast overtuigd dat de broeders hun standvastigheid niet zouden prijsgeven, vertrok hij eindelijk, niet zonder hun gejammer en ook niet zonder droefheid van zijn beste dienaren, de moeilijkheden van het ogenblik minimaliserend door de hoop op betere tijden.

13 april Hij vertrok op 13 april 1121, in het veertiende jaar na zijn wijding, op woensdag na Pasen.

Hij kreeg een eervol geleide van graaf Arnold van Loon, bij wie hij vriendelijk werd ontvangen en die hem royaal met geld steunde, en bleef enkele dagen bij hem. Hoewel hij aan een algemeen verspreide hoofd- en ogenkwaal leed, begaf hij zich daarna op weg naar Vlaanderen. Via Leuven, waar de heer slechts woorden voor hem over had, vervolgens via Affligem[158] en langs het klooster van Sint-Bavo, bereikte hij eindelijk Sint-Pieter te Gent. In die tijd was Fulgentius [159] de eerste abt te Affligem. Met heel zijn convent leidde hij er een leven van vroomheid en naastenliefde. In Sint-Bavo beheerde Guulchricus met krachtige hand de tijdelijke goederen, in Sint-Pieter te Gent was dat de taak van Arnulf. Deze deed later afstand van het abbatiaat, omdat zijn medebroeders het hem moeilijk maakten. Onder zijn beheer kende de plaats nochtans voorspoed, met een overvloed aan levensmiddelen en kleding zowel voor de gezonden als voor de zieken. Hij had ook de Regel van Cluny ingevoerd en de godsdienstbeleving bloeide er. Op beide plaatsen werd Rodulf met vriendelijkheid en sympathie ontvangen. Uiteindelijk verbleef hij te Gent onder abt Arnulf, totdat hij vanuit die veilige haven uit kon zien wanneer God wind en zee gunstig voor hem zou maken.

Tijdens zijn verblijf aldaar trof Gods vaderhand hem met een nieuwe beproeving: zijn bloedeigen broer, die met hem was medegegaan, wel als dienaar, maar uit broederlijke genegenheid, stierf na een slepende ziekte. Hij ligt begraven in het midden van een grasperk voor de westpoort van het klooster; dat plein is omgeven door eens stevige kerkhofmuur; zijn graf is gemerkt door een gepolijste, donkere steen. Rodulf droeg deze beproeving, die God hem zond, met grote standvastigheid en sereniteit, hoewel hij

innerlijk door menselijke smart werd verteerd. Degenen die hem gadesloegen, bewonderden hem daarom, en vooral dan abt Arnulf zelf, die hem op alle mogelijke wijzen trachtte te troosten.
Daar bleef Rodulf tot na het overlijden van de Luikse bisschop Frederik. Het was precies wegens zijn aanhankelijkheid aan die man, tevens wegens zijn trouw aan de Roomse Kerk, dat hij in moeilijkheden was geraakt.
12. Bisschop Frederik stierf reeds op 27 mei van hetzelfde jaar.
27 mei 1121 Alexander werd door en met zijn aanhangers weer naar de stad gehaald. Behalve hijzelf, die van bisschop Frederik vergiffenis had ontvangen op voorwaarde dat hij zich naar Hoei terugtrok en afzag van aanspraak op het bisschopsambt, had geen enkele van zijn leken kwijtschelding gekregen; maar dit was voor hem geen reden om omgang met hen te schuwen. Nu scheen het hem en de zijnen toe dat door het overlijden van de bisschop elke grond van betwisting was weggevallen.
Hoewel nog altijd geëxcommuniceerd, werd de hertog van Leuven door hem naar Luik uitgenodigd. Deze kwam ook en spande zich in om clerus en volk met Alexander te verzoenen, en op een voltallige bijeenkomst van het kapittel hernieuwde hij zijn verkiezing. De aanwezige Frederijnen betuigden hun instemming meer door hun stilzwijgen dan met hun hart of hun mond.
Men besloot daar ook unaniem Rodulf terug te roepen. Omdat hij bij bisschop Frederik hoog in aanzien had gestaan en bij de aartsbisschop gunstig stond aangeschreven wegens zijn standvastigheid in de beproeving, rekende men er op dat zijn steun zou volstaan om de nog bestaande moeilijkheden uit de weg te ruimen. Ze beseften evenwel dat hij niet om hunnentwille zou weerkeren en ontboden hem dus met een brief, die het zegel van de Luikse Kerk droeg. Rodulf keerde terug. Maar op aandringen van Alexander – die zulks nochtans ontkende – belette voogd Giselbert hem zijn abbatiaat weer op te nemen, vooraleer hij zijn gezindheid en inzichten kende en kon goedkeuren.
Tijdens zijn verblijf te Luik drongen gemeenschappelijke vrienden aan op een verzoening. Rodulf weigerde zulks niet, als het kon gebeuren in overeenstemming met Gods wil en zijn zieleheil; Alexander wilde de beslissing niet afhankelijk maken noch van de ene, noch van de andere voorwaarde.
Rodulf verbleef intussen in Saint-Laurent, waar Heribrand, opvolger van Berengarius, in die tijd de leiding had. Maar toen hij Alexanders bedoelingen doorzag, begreep hij dat een addertje onder het gras schuil ging, en hij zag in, gezien Alexanders omgang met geëxcommuniceerden, dat hijzelf op hun bijeenkomst bezoedeld zou worden door contact met geëxcommuniceerden, en betreurde ernstig te zijn gekomen. Hij wilde zich liefst uit Luik verwijderen, opdat op zijn vroeger krachtdadige optreden geen blaam zou worden geworpen of een valse voorstelling van de feiten zou worden gegeven. Maar niet gering was zijn angst en zorg: naar Vlaanderen terugkeren

zou niet gemakkelijk gaan, als zij, die hem moesten begeleiden, beseften dat hij hen niet vertrouwde; anderzijds vreesde hij dat hem het nodige aan levensmiddelen zou ontbreken, indien de noodzaak hem zou dwingen langer te Luik te blijven.
Weinige dagen later zouden aartsbisschop en hertog[160] te Maastricht bijeen komen om hun vredesakkoord te bestendigen; in de hoop een bijdrage te kunnen leveren tot die vrede, begaf Rodulf zich naar Maastricht. Van al de mooie bedoelingen kwam niets terecht; de aartsbisschop daagde niet op en stelde de hertog, die wel gekomen was, teleur.
13. In het besef dat de mogelijkheid om naar Vlaanderen terug te keren thans verkeken was, vatte Rodulf het plan op naar Keulen te gaan naar aartsbisschop Frederik. Hij reisde af uit Maastricht naar het kasteel te Elsloo[161] en trof daar Andreas, proost van Saint-Lambert, de latere bisschop van Utrecht,[162] en nog enkele kerkelijke hoogwaardigheidsbekleders die contact met Alexander vermeden. Na wederzijdse troostwoorden en aanmoedigingen, trok hij verder naar de edelman Gozwinus van Valkenburg, beschermheer en partijganger van Frederik. Deze hield Rodulf enkele dagen te gast bij zich en begeleidde hem vervolgens naar de Ardennen, waar de aartsbisschop in die dagen ontspanning zocht in de bossen. Blij om Rodulfs komst, sprak de bisschop hem bemoedigende woorden toe en verleende hem gastvrijheid! 's Morgens evenwel kwamen er gezanten van Alexander: Hendrik, aartsdiaken van Saint-Lambert, de zoon van graaf Cono, en Godescalc, kanunnik van Sint-Servaas te Maastricht. De aartsbisschop verachtte hen en wilde hen niet ontvangen, om niet bezoedeld te worden door omgang met hen. Toch bepaalde hij hun, Alexander en de hele clerus die voor hem partij koos, een dag waarop hij hen in de abdij van Sint-Cornelius te Cornelimunster[163] wilde aanhoren. Intussen nam hij Rodulf met zich mee naar Keulen; hij vertrouwde hem toe aan Rubert abt van O.L. Vrouw en de H. Heribert te Deutz aan de Rijn.[164] Deze Rupert had zijn opleiding genoten te Luik in Saint-Laurent. Wegens de faam die hij als kenner van de H. Schrift genoot, had de aartsbisschop hem naar zich toegehaald en tot abt van genoemde plaats aangesteld. Van deze man bestaan nog talrijke, omvangrijke en voortreffelijke boeken, studies over de Schrift die hij naliet in de Kerk. Tijdens zijn leven vond hij geen rust, zelfs niet in de slaap, want ononderbroken trilde zijn tong en bewogen zijn lippen bij het overwegen van het woord Gods.
14. Rodulf was er niet lang, toen de voor de Alexandrijnen vastgestelde dag aanbrak. De aartsbisschop had de hooggeplaatsten uit de Kerk van Keulen bijeengeroepen, was zelf aanwezig en had Rodulf en de abt van Deutz met zich meegebracht naar Cornelimunster. Twee dagen lang werd er druk gediscussieerd voornamelijk over de kerkelijke canon. De aartsbisschop vermeed persoonlijk contact met Alexander en de zijnen, en zo handelden

allen die, zoals Rodulf, gehoorzaam waren gebleven aan Frederik. Alexander beweerde wel dat hij en zijn geestelijke aanhangers vergiffenis hadden verkregen van bisschop Frederik, maar de aartsbisschop bleef allen, niet alleen Alexander en zijn priesters, maar ook de hoofden van Saint-Lambert als geëxcommuniceerden beschouwen, behalve diegenen die gehoorzaam en trouw aan Frederik waren gebleven en nu buiten de stad vertoefden. Toen ze hem naar een verklaring voor zijn standpunt vroegen, zei de aartsbisschop: ,,Omdat gij, na het overlijden en de begrafenis van bisschop Frederik, de hertog van Leuven in uw kapittel en in de kerk hebt binnengehaald; omdat gij met zijn steun, door zijn bemiddeling en om hem een genoegen te doen een verkiezing hebt laten plaatsvinden van een man, die door de paus, door mijzelf en door uw bisschop Frederik was geëxcommuniceerd en nog geen vergiffenis had ontvangen. Dit geldt ook voor allen die samen met hem de Kerk hebben vervolgd onder bisschop Frederik."
De aartsbisschop handelde met deze bedoeling: indien de Alexandrijnen, door deze argumentatie overreed, zich zouden onderwerpen, dan zou ook de verkiezing van Alexander vernietigd worden, omdat die was geschied met, door en voor geëxcommuniceerden. Onder de medeplichten waren mannen van aanzien uit de Kerk, aartsdiaken Alman, aartsdiaken Hendrik,decaan Seyfried, aartsdiaken Steppo, en nog vele anderen, belangrijke en minder belangrijke. Aan de zijde van de aartsbisschop stonden van de Luikse Kerk Andreas, proost van de hoofdkerk, aartsdiaken Emmo, Stefanus, magister scholarum, een voorbeeldig man, Reymbold, proost van Saint-Jean, en nog heel wat anderen met een voorname plaats in de Kerk, ook abten.
Is een uitvoerig verslag wel nodig?
Uiteindelijk knielen allen voor de aartsbisschop, vragen om absolutie en ontvangen deze ook. De aartsbisschop vraagt Alexander naar zijn bedoelingen; deze belooft gehoorzaamheid, met de hand in de gezalfde hand van de aartsbisschop. Deze beveelt hem uit de naam van de heilige gehoorzaamheid dat hij zich in de toekomst niet meer zou inlaten met het episcopaat. Daarmee stemt hij in.
Wij, die alles zagen en hoorden, leggen hiervan getuigenis af. Zo verliep de vergadering die dag. Tijdens de besprekingen ondervond de aartsbisschop van welk nut Rodulf was; dankbaar nam hij hem mee terug naar Keulen; in afwachting van een beslissing in verband met zijn toekomstige werkkring, vertrouwde hij hem toe aan de reeds genoemde abt Rupert.
15. Korte tijd nadien bracht een bepaalde zaak vooraanstaanden van de Kerk van Keulen samen bij de aartsbisschop. Het waren proosten, dekens van het kapittel, cantoren, scholasten, ook enkele abten, onder wie de abt van Deutz, Rupert. Deze liet zich begeleiden door abt Rodulf. Ook Cono I[165] was aanwezig, abt van Siegburg en latere bisschop van Regensburg. Rodulf had intussen reeds de beslissing genomen zijn intrek te nemen bij

deze Cono I; de godsdienstbeleving stond daar op een hoog peil, bovendien lag het klooster op een hoogte, een rustige plaats voor wie de eenzaamheid wilde opzoeken. Maar de Goddelijke Voorzienigheid had voor Rodulf een andere bestemming. Want zie: er dagen paters van de H. Pantaleon[166] op, ze vallen de aartsbisschop te voet en maken openlijk hun beklag erover dat zij, na het overlijden van hun abt Herman, het nu al negen maanden zonder herder moeten stellen, dat de godsdienst daaronder lijdt, dat er kerkgoederen verloren gaan. De aartsbisschop staat hun dadelijk toe een vrije keuze te doen; de ene partij kiest de ene, de andere partij kiest een ander; hun discussie in aanwezigheid van de aartsbisschop is geen toonbeeld van hoffelijkheid; tijdens die lange negen maanden is hun onenigheid steeds groter geworden, in plaats van tot overeenstemming te komen. Uit eerbied voor onze Orde trad abt Rodulf bemiddelend op om de eensgezindheid te herstellen of althans hen tot een geordend gesprek te brengen op een zo belangrijke bijeenkomst; zijn poging bleef echter zonder resultaat. De aartsbisschop maande hen tot tweemaal toe tot eendracht, wees hun een zaal aan om te beraadslagen; maar toen ze terugkeerden was hun toestand nog slechter. Samen met de gezagdragers nam de bisschop een beslissing, die bij iedereen goed ontvangen werd, namelijk dat men de taak aan abt Rodulf zou toevertrouwen. Dat had deze helemaal niet verwacht. Eerst boog hij, dankend voor het vertrouwen dat men in hem stelde; vervolgens stribbelde hij tegen met elk argument dat hij kon vinden en voor zover zijn onderdanigheid hem zulks toeliet. Maar de decaan en magister scholarum van de hoofdkerk, Egbert,[167] die later regulier kannunik werd en bisschop van Münster, overstelpte hem dra met verwijzingen naar de canonieke bepalingen, aangezien hij verdreven was uit zijn zetel wegens zijn verbondenheid met Rome en het abbatiaat in Sint-Pantaleon openstond. Eindelijk gaf Rodulf toe, maar onder de uitdrukkelijke voorwaarde dat zijn aanstelling slechts zou gebeuren met algemene instemming en na verkiezing. Bij die verkiezing kreeg hij de eenparigheid van stemmen op zijn naam. Zo kwam het dat hij in september,[168] vlak voor het feest van Maria-Geboorte, het abbatiaat in Sint-Pantaleon aanvaardde; hij werd ingeleid door hoogwaardigheidsbeklederS van de Kerk van Keulen en verwelkomd door een feestelijke stoet van broeders en familia.

16. Dank zij een oud privilegie in de Roomse Kerk genoot de Kerk van de H. Pantaleon het voorrecht dat de abt muiltjes en dalmatiek mocht dragen en de aartsbisschop mocht vervangen bij plechtigheden in de stad. Aartsbisschop Anno[169] had wel het dragen van muiltjes en dalmatiek verboden, maar liet de vervanging toe. Zo bleef het tot de tijd van Rodulf. Omdat hij een goed voorkomen had en hij voor de goddelijke diensten over een welluidende stem beschikte, stroomde het volk van Keulen, vooral dan veel vrome vrouwen, talrijk toe naar de plechtigheden waarin hij zeer dikwijls optrad.

Ook de clerus schonk hem zonder enige naijver eerbewijzen van volgzaamheid, alsof het om de aartsbisschop zelf ging.
In korte tijd en zonder veel tegenwerking herstelde hij de orde en de verstoorde eensgezindheid onder de broeders. Hij trof bij hen trouwens nog vrome gewoonten aan van oprechte schuldbelijdenis en een onverminderd ijverige beoefening van besloten of openbare vigilies en bidstonden. Hij heropende ook de vergrendelde poort voor gastvrijheid. Vervallen en onooglijke kamers richtte hij weer in, zodat ze een waardige verblijfplaats werden voor de aartsbisschop zelf, voor gasten of voor de abt. In geen geval duldde hij dat men raakte aan de statuten die de prebende van de broeders regelden. Honderd twintig karren oude en jonge wijn werden er dat jaar geleverd voor de gemeenschap. Voor gasten, vooral voor monniken en reguliere kanunniken, gaf hij veel uit, want voor hen stond de poort steeds open en was de tafel altijd gedekt. Hooggeplaatsten, zelfs van de allerhoogsten, van de Kerk van Saint-Lambert, die wegens Alexander nog altijd buiten Luik vertoefden, zochten vaak hun toevlucht bij hem; nooit geraakte hij daardoor in moeilijkheden, want zijn voorraadkamer was steeds goed voorzien. Hij was erg geliefd bij de onderhorigen van de Kerk, omdat hij hen met eerbied bejegende en overeenkomstig de Duitse discipline. Met Joden onderhield hij zich vaak op vriendelijke wijze; debatteren met hen deed hij evenwel niet en ook richtte hij tot hen geen verwijten; hun verbittering wilde hij overwinnen met vriendelijkheid en de nodige zachtmoedigheid. Daarom werd hij bij hen zo geliefd, dat zelfs hun vrouwen met hem kwamen praten.[170]
17. In de Kerk te Luik was de rust nog niet weergekeerd; enig vooruitzicht in verband met de aanstelling van een opvolger was er niet. Toch werd de naam van Adalbero,[171] de broer van hertog Godfried van Leuven, die in die tijd primicerius[172] was te Metz, reeds vaak genoemd; de geruchten namen elke dag toe en werden tenslotte overtuigend.
In die tijd was er echter ook toenadering tussen keizer en paus. Hun verzoening hief de excommunicatie van de keizer en de zijnen op. Alexander had de hem ingeboren machtswellust niet afgelegd; nog ademden de koppen van de Lernische hydra. Hij bracht de gouden en zilveren vijlen in gereedheid, waarmee hij hand en gemoed zou bijvijlen van de hebzuchtigen die zijn ambitie moesten in vervulling doen gaan. Met deze argumenten zou hij er zelfs in geslaagd zijn om Frederik te Keulen, die hem voordien zo vijandig was, milder te stemmen, maar Rodulf, op dat ogenblik abt van Pantaleon, dwarsboomde de ambitieuze man in zijn ijdele hoop. Hierbij genoot hij de steun van de decaan van de hoofdkerk, Egbert, en van andere partijgangers van de overleden bisschop.
Alexander, die reeds vaker had ondervonden hoe zijn verwachtingen verijdeld werden, verborg zijn plannen of stelde ze uit.
Te Luik geraakte men het eindelijk eens over de aanstelling van Adalbero;

hij werd aan de keizer voorgesteld en kreeg van hem de investituur; vervolgens zou hij te Keulen gezalfd worden. Daar daagden ook broeders van ons klooster op; met de steun van de Luikse Kerk vroegen ze hun abt terug; met dat doel was ook onze heer, de bisschop van Metz, Stefanus, gekomen. Er werd fel om Rodulf gestreden; sommigen wilden hem het abbatiaat op beide plaatsen toevertrouwen, anderen wilden hem in Sint-Pantaleon houden. Hemzelf kon geen van beide voorstellen bekoren: hij verlangde weer te keren naar zijn eerste liefde.
De uiteindelijke beslissing was dat hij, nog bekleed met het abbatiaat van Sint-Pantaleon, plechtig zou terugkeren naar onze abdij; daar zou hij in volle vrijheid weer de waardigheid ontvangen, waaruit men hem had verdreven; wanneer hij ze dan onbetwist bekleedde, moest hij voor zichzelf uitmaken wat hem te doen stond.
Zo gebeurde het ook.
Na zijn wijding tot bisschop keerde Adalbero met Rodulf naar Luik. Na een korte rustperiode daar, werd Rodulf door aartsdiaken Hendrik naar ons klooster begeleid en in zijn waardigheid van abt hersteld.

Hier eindigt het elfde boek

Twaalfde boek

1. Abt Rodulf bleef twee jaar en vijf maanden verstoten uit zijn abbatiaat. Intussen misbruikten onze voogd Giselbert en zijn zoon Otto naar believen de inkomsten van de abdij, en niet alleen dat deel dat het klooster toekwam, maar ook het deel dat aan de bisschop van Metz verschuldigd was. Voor de gewijde plaatsen betoonden zij niet het passende ontzag; want de zoon, die in het abtenverblijf vertoefde als was hij daar thuis, onthield zich daar, vlak bij de gewijde toren, niet van geslachtelijke gemeenschap met zijn jonge bruid.
Toen nu de abt terugkeerde enkele dagen na Pinksteren[173] en tot ver buiten de stad een talrijke stoet hem tegemoet ging, zodat de luister van dit onthaal de smaad van zijn heengaan overtrof, verlieten de voogd en zijn zoon het abtenvertrek; na te hebben geroofd wat ze maar konden, zagen ze af van latere inkomsten; hun woede en haat tegen de abt waren nochtans niet verminderd, maar, in 't geheim dan, zo mogelijk nog toegenomen. Maar omdat de Luikse bisschop Adalbero Rodulf genegen was en hoogschatte, hem van Keulen had teruggebracht en naar ons klooster weergestuurd, was er niemand die zich openlijk tegen hem durfde verzetten.
2. Na zijn terugkeer bemerkte Rodulf dat de inkomsten van de abdij op vele wijzen waren geplunderd, met schuld en intrest belast. Met datgene, wat God hem in den vreemde had geschonken, en wat hij met zich meebracht en dagelijks aanwendde, kon hij de angst van de kloosterbevolking, vooral in verband met schuld en interest, verlichten.
Hij wachtte er ook niet lang mee om het vertrek bij de hoofdtoren tot op de grond af te breken, als heerste er de lepra sedert eerder genoemden er hadden samengeleefd. Bovendien waren de balken vermolmd van ouderdom, zodat herstel tegen geringe kosten toch onmogelijk was. Aansluitend bij een gebouw dat hij vroeger had opgetrokken, bouwde hij een ander, geschikt om er gasten te ontvangen, met de passende bijgebouwen, waaronder een kapel en een siertuin. De stenen die hier vrij kwamen wendde hij aan voor de muur van een slaapzaal; daarvoor legde hij de fundamenten aan de oostzijde en trok hij dat jaar nog het metselwerk op tot even boven de grond. Hij had nog een andere reden om het oude gebouw te haten; het was een verschansing geweest waarin het heiligschennend krijgsvolk zich gemakkelijk kon terugtrekken, door een verbinding tot stand te brengen met de gewijde toren. Rodulf vreesde dat zoiets weer kon gebeuren onder zijn abbatiaat of onder dat van een opvolger. Al eerder was men verwikkeld geraakt in erge vijandelijkheden, omdat men krijgslieden liet postvatten in de toren, om vandaar de veiligheid van de bewoners in de stad te verzekeren; zulks was gebeurd onder abt Diederik samen met de voogd, en met dezelfde

voogd hadden de stadsbewoners het op hun beurt al gedaan vóór de ambtsperiode van Diederik. Zo was deze toren oorzaak geworden van veel rampspoed en de ermee verbonden kamer was het toneel geweest voor heel wat schandalen. Daarom brak Rodulf ze af en zo zou de toren minder geschikt zijn om er een bolwerk voor muiters van te maken, en het huis Gods zou niet meer door hen ontheiligd worden.
In het jaar 1125 stierf keizer Hendrik IV kinderloos. Hij was de man, die, in strijd met de natuurwet, zijn vader had gevangen genomen. Lotharius IV volgde hem op. Tijdens het derde jaar van zijn regering verleende deze het hertogdom Lotharingen aan Godfried, graaf van Leuven, terwijl hij Walram tot graaf van Limburg aanstelde.
Wanneer Rodulf al eens rustig alleen was, aan zorgen en vroegere moeilijkheden terugdacht en begreep dat hij te midden van de voortdurende beslommeringen geen gelegenheid zou vinden om zijn zonden te bewenen, dan werd het hem zwaar te moede en dacht hij er aan af te treden en de streek te verlaten. Hoe dikwijls kwam in zijn bedroefd gemoed niet het verlangen op ooit vrij gehoor te mogen geven aan het woord van God tot Abraham; ,,Trek weg uit uw land, uw stam en uw familie" (Gen. 12, 1) en in alle oprechtheid mee te zingen met de psalmist: ,,Ik heb ontkoming gezocht in de vlucht en heb verbleven in de woestijn." (Ps. 54, 8) Zo dacht hij erover naar Rome te gaan. En mocht onderweg uit het oordeel van vrome mannen blijken dat hij ertoe gehouden was, dan zou hij ook de pelgrimage volbrengen waarover hij nu reeds nadacht; de kracht daartoe zou hij putten uit de zegen van de paus.
3. Ondertussen leefde Alexander teruggetrokken en rustig onder bisschop Adalbero, tevreden met de ambten die hij vroeger bekleed had. Ook bij hem rijpte het plan naar Rome te gaan; voor de verstoring die hij in de Kerk had teweeg gebracht en waarvoor hij samen met de anderen absolutie had ontvangen, wilde hij nu nog persoonlijk vergiffenis verkrijgen van de paus. Honorius was op dat ogenblik paus te Rome, in opvolging van Calixtus.[174]
1 sept. Alexander en Rodulf hadden zich voordien met elkaar verzoend en begonnen in vriendschap en goede verstandhouding hun pelgrimstocht op de feestdag van Sint-Gillis. Ze trokken over de Alpen en bereikten Italië, waar ze kwamen in Hose, ook Siëna genaamd, één van de belangrijkste steden in Toscane. Na een overnachting daar, trokken ze 's morgens voort, maar tegen de middag vielen ze in de handen van rovers; gevankelijk werden ze meegenomen langs kleine omwegen en beroofd van hun reisuitrusting. Na lang aandringen en grote angst kregen ze met enig zakgeld ook hun rijpaarden terug. Deze tegenslag deed hen niet afzien van hun verdere bedevaartstocht. Ze bereikten dus Rome. Hoewel ze van God noch van de mensen de troost en het medelijden hadden ondervonden waarop ze hoopten, begaven ze zich ootmoedig naar de kerk van de heilige apostelen en de bedeoorden van andere heiligen. Ze deden er boete met tranen en gebeden, naar gelang elk zich schuldig gevoelde.

4. Terwijl ze enkele dagen te Rome verbleven, vernamen ze over de paus en zijn omgeving toestanden, waarvan ze het bestaan niet zouden geloven als men hun daarvan thuis zou vertellen. Daardoor geraakten ze in twijfel, vooral abt Rodulf, die met een duidelijk idee zijn land verlaten had. Wanneer hij 's nachts soms wakker lag of overdag alleen vertoefde in de kerken te Rome, dacht hij met kommer en zorg terug aan de bedoeling van zijn pelgrimsreis, en aan wat hij onderweg van vrome mannen had vernomen, wanneer hij hun zijn bedoeling onthulde. Verontrustend was ook de gedachte dat alles hem ontroofd was wat hij nodig had, indien hij de geplande reis moest voortzetten. Bovendien vernam hij dat de streek, waarheen hij beslist had te reizen, besmet was met een ingewortelde dwaalleer aangaande het lichaam en het bloed van onze Heer. Ook aangaande de geestelijke leiding van zijn eigen ziel en van de mensen die hem waren toevertrouwd, had hij van de vrome mannen niets vernomen, dat hij niet reeds thuis had geleerd uit de leer van de Kerk en uit boeken, die in gebruik waren zowel bij ons als bij hen. Bovendien ondervond hij in de bil een pijn, die voortdurend verergerde – geneesheren spreken van heupjicht, ischias –. Deze kwaal veroorzaakte pijn bij het gaan en liet hem niet toe te paard te rijden zonder bestendige marteling.
Toen hij wegens al deze redenen afzag van zijn reisplan, vereerde hij nog relieken van heiligen, kuste de vloer van de kerk der apostelen en ontving de pauselijke zegen, waarna hij met zijn gezel de terugreis aanvaardde.
Toen ze, zoals op de heenreis, te Siëna kwamen, kregen ze onverhoopt alles wat hun door rovers was ontnomen weer; hun gastheren met heel de stadsbevolking hadden daarvoor gezorgd. Merkwaardig en ondoorgrondelijk raadsbesluit van God, dat ze arm in Rome kwamen en rijk huiswaarts keerden!
Laten we evenwel het reisverhaal voortzetten.
Na veel geestelijke ontreddering, veel lichamelijk lijden, na levensgevaarlijke belevenissen op de Grote Sint-Bernard, kwamen ze eindelijk behouden in Bazel aan. Vandaar keerde Alexander te paard huiswaarts door Bourgondië; abt Rodulf voer met een wrakke boot de Rijn af tot Keulen; zijn kwaal liet hem geen lange rit te paard toe.
5. 1128 Enige tijd later stierf de Luikse bisschop Adalbero in vrede;[175] hij was een eenvoudige man, rechtvaardig, gemoedelijk, onbesproken, niet schraapzuchtig, voornaam, met meer adeldom dan een edelman.
Onmiddellijk brak bij Alexander het slecht geheelde litteken van zijn oude kwaal weer open; dat was nu reeds de derde maal; hij snakte naar het bisschopsambt gelijk een wolf naar de prooi die hem ontsnapt. Alle schaamtegevoel en vrees voor God liet hij varen.
Maar waarom een kwaad aan het licht brengen dat we beter doodzwijgen? Hij bereikte zijn doel. Hoe? Dat mag God weten!
Te Gladbach, in het klooster van Sint-Vitus, ontving hij zijn wijding, en,

wonder boven wonder, ze werd hem toegediend door aartsbisschop Frederik van Keulen, die voordien een zo felle tegenstander was geweest. Maar Alexander, al jaren verteerd door schraapzucht, kon zich niet onttrekken aan afgodendienst door simonie te bedrijven, waardoor hij door zijn clerus daarvan beschuldigd, bij paus Honorius te Rome gedagvaard werd.

6. Hij bedacht toen dat het hem wel eens van nut kon zijn, als hij abt Rodulf met zich kon meenemen. De abt weigerde dit niet; niet zozeer om Alexander te believen, dan om in te gaan op zijn eigen diepe verlangen, dat hem reeds eenmaal de reis deed ondernemen en nog niet was verdwenen. Het vertrek viel in de volle winter en was voor een mens nauwelijks te doorstaan. Toch gingen ze. Te Rome werd de abt, 's nachts tijdens een diepe slaap, door dieven en, naar het zeggen van de buren, door zijn eigen gastheer beroofd van al wat hij klaar had voor zijn bedevaartstocht; want daarnaar verlangde hij nog altijd, nu zoals de vorige maal. Hij moest nu wel definitief zijn herhaaldelijk onder ogen genomen plan opgeven, want uit hetgeen hem overkwam meende hij te kunnen opmaken, dat het niet Gods wil was dat hij de bedevaart ondernam.

Alexander werd door paus Honorius vergast op de wijn van een heilzame vermaning en de olie van zijn vaderlijke raadgevingen en keerde dan huiswaarts samen met Rodulf, die hij van nu af in alle aangelegenheden vereerde. Tijdens de terugreis vierden ze Kerstmis te Piacenza en terwijl de winterse gevaren nog toenamen, trokken ze langs Aosta, en na een gevaarlijke tocht, waarin ze bijna de dood vonden, bereikten ze het kleine stadje Estrouble (Restopolis), aan de voet van de Grote Sint-Bernard.

1129 Daar konden ze, ten gevolge van de hoge sneeuwmuren, vooruit noch achteruit; ze bleven dus tijdens het octaaf van Kerstmis ter plaatse. Enkele dagen later werd hun door plaatselijke gidsen – die daar de naam marronniers dragen – een heel lastige weg gewezen; ze stegen twee Duitse mijl en bereikten het dorpje Saint-Remy, al gelegen op de flanken van de Sint-Bernard. Daar geraakten ze klem als tussen de kaken van de dood en liepen ze dag en nacht doodsgevaar. Het nauwe dal waarin het dorp ligt zat vol vreemdelingen. Van de hoge, dreigende rotsen stortten herhaaldelijk sneeuwlawines naar beneden, die elke weerstand braken; en hoewel naast de huizen pas verse schuttingen waren geplaatst en sommige van vorige jaren waren blijven staan, werden er nu toch huizen bedolven; de mensen die daarin verrast werden, stikten er of werden geradbraakt. Onder deze voortdurende bedreiging moesten ze enkele dagen in dit onzalig dorp blijven. Toen zochten de berggidsen de vreemdelingen op, en stelden hun voor, tegen een flinke vergoeding, de onderbroken weg vrij te maken. Eerst zouden de voetgangers hen volgen, vervolgens de paarden; hun getrappel zou de weg effenen voor de heren, die dan vrij gemakkelijk zouden volgen. Wegens de bijtende koude zetten de gidsen vilten mutsen op, droegen harige handschoenen, en aan de voeten laarzen die onder de zool ijzeren pinnen

droegen tegen de gladde ijslaag. Met lange pieken peilden ze door de dikke sneeuwlaag naar de weg; onverschrokken begaven ze zich op hun bekend terrein.
Het was nog zeer vroeg in de morgen. Vol angst vierden de pelgrims de heilige mysteriën, communiceerden en bereidden zich voor op een nakende dood. Ze wedijverden onder elkaar om eerst bij de priester te geraken en hun zonden te belijden, maar daar één priester niet volstond, beleden ze in groepjes elkaar hun zonden. Terwijl deze devote toneeltjes zich afspeelden in de kerk, weerklonken door de straat verschrikkelijke jammerklachten. Want een geweldige sneeuwmassa bedolf de tien gidsen, die op een rijtje het dorp hadden verlaten, en begroef hen als het ware in de hel.
De mensen die zulk een rampspoedig en onverklaarbaar gebeuren al eerder hadden meegemaakt, snelden ijlings toe naar de moorddadige plek; ze groeven de gidsen uit, brachten er sommige bewusteloos op berries naar huis, sleepten er andere, die halfdood waren of gebroken beenderen hadden. Vrouwen schreeuwden dat ze hun echtgenoot, hun broer of iemand anders verloren hadden.
Bij dit verschrikkelijk tumult verlieten de vreemdelingen de kerk; ze geraakten in paniek en wisten eerst niet wat doen; maar bevreesd dat hun iets dergelijks kon overkomen, vluchtten ze zo snel ze konden naar Estrouble. Nu werd er niet gezeurd over de moeilijkheden van de weg, zoals dat voordien het geval was, want in hun vlucht voor het doodsgevaar scheen die weg hun nu wel effen.
6 jan. In Estrouble vierden ze Driekoningen en wachtten ze op opklaringen. Men nam weer de berggidsen in dienst en ze begaven zich weer naar het moorddadig dorpje. Vrees voor de dood verleende nu snelheid aan hun voeten. Die dag geraakten ze met moeite halverwege de berg, nu eens al kruipend, dan weer neertuimelend. De volgende dag gingen ze met nieuwe moed verder,lieten de heidense tempel van Jupiter achter zich en bereikten zonder al te grote nieuwe moeilijkheden de eigen streek.
Eenvoudig verliep de reis evenwel niet voor onze abt. Want zowel wegens de strengheid van de winter en de moeilijkheden van het terrein, als ten gevolge van zijn lichamelijke belemmering, waren zijn dagmarsen beperkt, zodat hij slechts langzaam volgde.

Bovendien volgde hij niet tot in eigen streek. Met een klein gezelschap ging hij naar Besançon, de aartsbisschoppelijke stad van Bourgondië. Daar werd hij de volgende dag door een boosaardig heerschap in een hinderlaag gelokt; langs heuvelachtige en beboste kleine wegen werd hij gedurende drie dagen moeizaam omgeleid; tenslotte werd hij van het hoogst noodzakelijke beroofd en kreeg dan toestemming zijn reis te vervolgen.
7. Uit Rome teruggekeerd en nog niet volledig opgeknapt na de pijnlijke tocht, verlangde hij naar rust in eigen streek, nu hij ze in het buitenland

vergeefs had gezocht. Maar de hand Gods, die al lang tegen ons was geheven, liet nog niet af. God gaf aan Zijn engel, uitvoerder van Zijn gramschap, opdracht ons klooster te treffen om de plichtsverzakers aan te manen terug te keren naar Zijn hart. Hij gaf hem de toestemming de slechte geest op te wekken in onze voogd graaf Giselbert en diens zoon Otto, en stookte hen op onze onderhorigen te treiteren, tegen alle menselijk en goddelijk recht in. Onze abt had de voogd reeds discreet vermaand; zijn souverein, de hertog van Limburg, Walram, had hem reeds herhaaldelijk op de vingers getikt; onze heer Stefanus, de bisschop van Metz, had hem openlijk beschuldigd. Wegens zijn koppigheid en zijn verwaandheid werd hij eindelijk door een vonnis ontzet uit de voogdij over onze abdij. Omdat hij koppig van aard was en onnadenkend, en omdat zijn foutenlast zich bleef opstapelen, werd hem in die tijd, op aanklacht van bisschop Alexander, door zijn gelijken ook zijn grafelijke titel ontnomen en het beneficium, dat hij als leen hield van de bisschop van Luik.
Hoe zou hij daarop reageren?
Om de genoemde heren weerstand te bieden miste hij de kracht; anderzijds liet zijn eerzucht hem niet toe in die uitspraak te berusten. Ambtenaren riep hij op tot opstand, onder het volk lokte hij onlust uit.
8. Hij begaf zich naar Godfried, de gewezen hertog van Leuven,[176] die vijandelijk stond tegen de keizer sedert deze hem de hertogelijke eer had ontnomen ten voordele van Walram, de hertog van Limburg, onze oppervoogd. De rampspoedige gevolgen van deze ruzie kwamen in de eerste plaats neer op onze Kerk. Al onze bezittingen binnen het gebied van de voogd en van de gewezen hertog werden door hen platgebrand, verwoest of aangewend ten eigen bate en ten bate van de hunnen. Hoe dichter bij ons, hoe vijandiger. Ons bleven nog alleen stad en klooster over, waarop ze hun heiligschennende handen niet durfden leggen.
Een van de voornaamste oogmerken van de voogd was het volgende: aangezien onze stad geen wallen meer bezat, wilde hij zijn troepenmacht, versterkt met Leuvenaren, in onze stad laten binnenrukken, de inwoners de zware last van een inkwartiering opleggen en hen uiteindelijk in gevangenschap wegvoeren. Maar een wijze beslissing van de waakzame abt belette de verwezenlijking van zijn boosaardig plan.
1129 De wereldlijke heer, de bisschop van Metz, keurde goed dat de Luikse bisschop Alexander onze stad en ons klooster in bescherming nam. Bisschoppelijke troepen en inwoners van de stad zwoeren elkaar trouw en bijstand. Gesterkt in hun vertrouwen, begonnen ze de oude gracht te herstellen; waar de wal ontbrak, richtten ze een verdediging op, degelijker dan er voordien ooit een was. Daarom mondde de ruzie uit in steeds erger vernielingen; zowel de ex-hertog van Leuven, als graaf Giselbert gingen als razenden tekeer. Bezittingen van monniken en geestelijken spaarden ze nooit, zomin in de hoeven als in de kerken; mensen van elke sekse, leeftijd en rang

namen ze gevangen; met verschrikkelijke folteringen, die soms de dood tot gevolg hadden, trachtten ze losgeld te verkrijgen.[177]
Deze en nog andere misdrijven leidden onvermijdelijk tot excommunicatie van de Leuvense ex-hertog, van graaf Giselbert en van hun aanhangers. Vervolgens werd door de Luikse bisschop Alexander en de hertog van Limburg, Walram, het beleg geslagen rondom Duras. Om de graaf te ontzetten bracht Godfried van Leuven een leger op de been samen met Diederik, de graaf van Vlaanderen.[178] Een felle, verbeten strijd werd geleverd. Verslagen moesten de graven van Leuven en Vlaanderen de vlucht nemen. Aan vijandelijke zijde sneuvelden er ruim vierhonderd man. De belegering van het kasteel werd hervat, maar kon niet lang volgehouden worden omdat de oogsttijd in augustus nabij was. De belegering werd opgeheven, maar aan de vernielingen te vuur en te zwaard door de tirannen kwam geen einde.
In deze verschrikkelijke periode, die drie jaar duurde, waren de inkomsten bestemd voor levensmiddelen en kleding van de broeders, erg geslonken, maar de tucht verslapte niet, het aantal van de broeders verminderde evenmin.
Toen het Hem, Die elke macht en elk recht van vorsten in de hand houdt, Die naar believen het diep van de zee verstoort of weer tot rust brengt, behaagde, zei Hij tot de verdelgende engel: ,,Houd op, voor de streek een puinhoop wordt" (2 Sam. 24, 16), en dadelijk keerde grote rust weer. Want de heren van Leuven en Duras en hun aanhangers, die samen geëxcommuniceerd waren, kwamen naar Luik, drukten hun spijt uit, ontvingen absolutie en beloofden beterschap. Zo eindigde de oorlog in de streek.[179]
Maar toch waren de goederen van de abdij nu reeds driemaal verbrand en vernield door de heer van Leuven. Een eerste maal gebeurde dit in de strijd tegen graaf Giselbert, in die tijd zijn tegenstander in het conflict met keizer Hendrik IV. Een tweede maal was hij de bondgenoot van Giselbert, die het toen op ons gemunt had. Ons bleef thans de zware zorg om onze afgebrande kerkgebouwen, onze molens en herenhoeven te herstellen, terwijl onze gewonden thuis hun wonden moesten helen.
9. Te midden van die voortdurende rampen leed abt Rodulf niet alleen geestelijk, maar ook lichamelijk ten gevolge van zijn heupjicht, die nu zijn bil zozeer had aangetast, dat hij nauwelijks kon te paard rijden of te voet gaan. Omdat hij ondanks zijn belemmering wilde betrokken blijven bij de geestelijke oefeningen, liet hij zich een kleine cel bouwen aan de noordkant langs de westelijke[180] dwarsbeuk; ze kreeg een uitgang naar de kapel vlak bij de crypte en het koor. Het lag ook in zijn bedoeling een altaar te wijden aan O.L. Vrouw en aan de heilige bisschop Basilius. De H. Moeder Gods, Maagd Maria had nog geen eigen kapel in onze kerk.
Maar de helende hand van God, die van ouds niet gewoon was de ledematen van onze Kerk lang vrij te laten van boetedoening, gaf nu ook aan het hoofd

zijn deel en veranderde de pijnlijke heupjicht in verlamming.
1132 Op 18 maart, tijdens de vasten, zat Rodulf samen met zijn medebroeders aan tafel. Die dag had hij aan de broeders een „generale"[181] vis toegestaan, uit menselijk medeleven de onthouding opheffend. Er werd aan 't spit geroosterde paling uit de vijvers opgediend; vervolgens wat kleiner grut, dat met verse groenten tot soep verwerkt was. Daarvan at hij nog mee; hij voelde zelfs een gulzig verlangen, maar schoof de spijzen terzijde. Hij strekte daarop de hand naar een bol die met wijn gevuld voor hem stond op een schaal. Hij nipte er even aan. Onmiddellijk begon zijn linkerhand loodzwaar te wegen, terwijl ze voor korte ogenblikken van dat drukkend gevoel bevrijd werd. Zijn lippen schenen aan de linker mondhoek als het ware af te sterven en zijn tong weigerde normaal gebruik. Hoewel hij dodelijk schrok, liet hij de lezing doorgaan. Na het maal zei hij met zijn medebroeders het dankgebed en begaf zich naar zijn cel in het westen, zonder verdere pijn, maar met grote ongerustheid om wat gebeurd was. Hij besprak met zijn vrienden wat hem in de refter was overkomen en dankte God omdat hij, hoewel niet aan het gevaar ontsnapt, dacht ontsnapt te zijn. Na het avondmaal van de broeders voelde hij zijn linkerbeen geleidelijk verstijven, zodat hij het niet zou gewaagd hebben zonder steun naar bed te gaan. Omstreeks middernacht lag hij nog altijd klaar wakker; men trof hem aan links verlamd aan been en arm. Ernstig bevreesd ook spraak en verstand te verliezen, vertrouwde hij zich vroom toe aan de gebeden van de broeders, dat God hem de spraak zou laten om Hem te danken, en het verstand om Hem te erkennen. En dat stond de barmhartige God hem toe.
10. In de herfst van dat jaar voegde de vaderhand van de hem kastijdende Heer zoveel pijn toe aan zijn kwaal, dat de geneesheren de hoop lieten varen en hij slechts de schim van een mens scheen.
Zelf placht hij te vertellen hoe hij, tijdens de nacht voor de feestdag van Sint-Michiel, zozeer door het lijden was vermorzeld, als werden hem door engelen zweepslagen toegediend, omdat hij het aanschijn van de engelen door zijn zonden had gekrenkt. Maar als de pijn maar even achterwege bleef of er kwam beterschap in de verlamming, dan begon hij, steunend op een stok, rond te gaan waar hij kon. Hij kwam soms naar het convent, verscheen af en toe in koor en kapittelzaal en maande de broeders vol overtuiging aan de godsdienstige voorschriften na te leven, om aan de goddelijke gramschap te ontkomen. Hij liet zich zelfs een rosbaar maken; daarmee kon hij zich naar believen, zelfs een heel eind ver, laten brengen waar zijn aanwezigheid nodig was ten bate van de Kerk.
1133 Hij behield ook de belangstelling en de moed om na te gaan hoe het gesteld was met de kloostermuur. Het volgende jaar maakte hij een bres in de toren bij de kapittelzaal en, zoals nog te zien is, verving hij de vroegere kleine boog door een grote; daartoe verplaatste hij de ingang van de kerk naar rechts; de vroegere ingang liet hij dichtmetselen en op de nieuwe muur

liet hij de Moeder Gods schilderen, opdat zij passend vereerd zou worden door wie binnen- en buitentrad. De muur van de slaapzaal trok hij langs weerszijden hoger op tot aan de balken, de muur van de refter langs ene zijde, samen ook de muur van de keuken en de kruisuitgang van de kloostergang. Ook zorgde hij dat er een kapittelzaal kwam; hij bouwde drie muren, aansluitend bij de kerkmuur; toegang had men langs een boog; licht viel binnen langs twee vensters; zuilen droegen het gewelf. De muur die de zuilen van de kloostergang moet dragen, richtte hij op van het ene uiteinde aan de kapittelzaal tot het andere. Hij bouwde hem van uit een diepe fundering tot op de hoogte waar de zuilen moesten komen; rondom richtte hij pijlers op en duidde hij aan waar de zuilen op regelmatige afstand tussenin moesten geplaatst worden; tevens behield hij een ruimte voor waar de broeders gelegenheid krijgen om zich de handen te wassen.
Reeds lag in het bos een gedeelte van de bomen gehakt, die de balken zouden leveren voor de slaapzaal boven en de werkplaatsen beneden. Terwijl de abt het werkvolk aanporde en hijzelf door de broeders tot spoed werd aangezet, wekte God, ik weet niet de hoeveelste keer, tegen ons de geest van Satan. Hij moest ons kwellen door het werk te belemmeren en ons treffen omwille van onze zonden door de bron van onze inkomsten te vernietigen. Nog steeds was Gods hand tegen ons geheven en Zijn woede was niet afgewend. Dit kwam tot uiting bij de volgende gebeurtenis.
11. Dagloners die uit wol en vlasvezels weefsels maken, vormen een eigenaardig volkje; ze staan aangeschreven als brutaal en eigengereid, meer dan andere werklieden. Om die brutaliteit en eigengereidheid aan de kaak te stellen, ook om onrecht te wreken, dat ze hem persoonlijk hadden aangedaan, bedacht een arme boer uit Cornelimunster volgende, duivelse, listige streek. De rechters lieten hem vrij spel en hulp kreeg hij van die wispelturige troep, die steeds te vinden is voor een grapje. In een nabijgelegen bos timmerde hij een schip en plaatste er wielen onder, zodat het over land kon getrokken worden. Van de gezagdragers kreeg hij de toestemming om de wevers te verplichten zich voor de kabels te spannen en dit schip van Cornelimunster naar Aken te trekken. Te Aken werd het verwelkomd door een grote toeloop mannen en vrouwen. Maar de wevers sleepten het door naar Maastricht; daar werd het uitgerust met mast en zeil; vervolgens werd het naar Tongeren, vandaar naar Borgloon getrokken.
Toen nu abt Rodulf hoorde dat dit schip, die onheilsbode, gezwind en omstoeid door een volkje van zulk allooi onze stad naderde, voorzag hij in een visioen het komend onheil. Hij bezwoer onze mensen dat ze dit tuig niet in de stad zouden toelaten, omdat er onder zijn speelse uiterlijk boze geesten meegevoerd werden. Spoedig zou het oorzaak worden van wanordelijkheden, die zouden ontaarden in moord, brandstichting, plundering, het vergieten van veel mensenbloed. Maar onze medeburgers wilden niet naar hem luisteren, als hij hen plechtig waarschuwde al de dagen dat dit tuig met zijn

boze geesten te Loon verbleef; zij onthaalden het met eenzelfde enthousiasme als de ten ondergang gedoemde Trojanen het noodlottige paard, en stelden het op in het midden van het stadsplein.
Al onmiddellijk werd tegen de wevers in de stad een bevel tot beslaglegging uitgevaardigd, omdat ze niet vlug genoeg waren opgekomen voor de heidense bewakingsdienst van het tuig. Drommels! Wie zag er ooit zoveel bestialiteit – als ik aldus mag vernederlandsen – bij redelijke wezens? Wie zoveel heidendom bij herborenen in Christus?
Met hun bevel tot beslaglegging dwongen ze de wevers het schip dag en nacht te omringen met alle mogelijke wapens, en dag en nacht voor een nauwgezette bewaking in te staan. Verwonderlijk nog dat ze hen niet dwongen voor dit schip een offer te brengen aan Neptunus; schepen behoren toch tot zijn domein. Maar Neptunus liet de eer aan Mars, en wilde dat hem mensenoffers werden gebracht. En dat gebeurde nadien op grote schaal.
12. Intussen smeekten de wevers in stilte maar uit het diepst van hun hart God, de rechtvaardige Rechter, dat Hij hen zou wreken op mensen, die hen zo schandelijk hadden behandeld. Zij waren toch gewone mensen, die een eerlijk beroep uitoefenden en leefden van het werk hunner handen, juist als de eerste christenen en de apostelen; dag en nacht toch moesten zij werken voor voedsel voor zichzelf en hun kinderen. Onder geweeklaag vroegen ze zich ook af waarom juist zij, eerder dan andere werkende mensen, door deze schandelijke vernedering werden getroffen; onder de christenen werden toch talrijke beroepen uitgeoefend, die heel wat onbetamelijker waren dan het hunne, al was het zo dat zij geen enkel beroep onbetamelijk vonden, wanneer een christenmens het kon uitoefenen zonder te zondigen; alleen zulk beroep moest men vermijden als schandelijk, dat de ziel besmeurde met de smet van de zonde; een eenvoudige, arme wever was te verkiezen boven een fijne heer, een voorname rechter, die de wezen en weduwen benadeelde.
Terwijl zij dergelijke klachten uitten, schetterden allerhande muziekinstrumenten en weerklonken schandelijke, christen-onwaardige liederen van de joelende menigte, en dit ter ere van dit onzalig tuig, waarin de geest huisde van ik weet niet wie, Bacchus of Venus, Neptunus of Mars, of meer waarschijnlijk van alle boze geesten.
De rechters hadden bovendien nog deze strafmaatregel uitgevaardigd: indien er iemand, die niet tot de wevers behoorde, het schip zou naderen en aanraken, dan zou men hem een pand afnemen, dat hij aan de wevers zou laten, tenzij hij zich vrijkocht tegen een door hen willekeurig te bepalen voorwaarde.
En nu? Moet ik zwijgen of spreken? Alleszins mogen geen leugens mij over de lippen komen!
Toen de schemeravond viel en de maan aan het firmament verscheen, verlieten hele slierten eerbare dames hun straten; ze hadden het luidruchtige

gedoe rondom dit dwaze tuig gehoord en kwamen nu aangesprongen met losse haren; hun vrouwelijke schroomvalligheid hadden ze afgelegd. Sommigen waren halfnaakt, anderen enkel in een eenvoudig opperkleed gehuld; zo voegden ze zich, schaamteloos rondspringend, bij diegenen die rondom het schip dansten. Wel duizend mannen en vrouwen zag je daar, tot midden in de nacht, dit ongewone en onzalige spektakel vieren. Wanneer dan dit vervloekte gedans werd gestaakt, verspreidden, onder luid geschreeuw dat uit hun rauwe kelen opsteeg, beide geslachten zich uitgelaten links en rechts. Om te vernemen wat zich daar afspeelde, zou men zich moeten wenden tot hen die het hebben willen zien en meemaken; wij doen beter te zwijgen en dat gebeuren te betreuren waarvoor wij spoedig zwaar moesten boeten.

13. Toen ze dan deze heidense feesten meer dan twaalf dagen lang volgens de beschreven ritus hadden gevierd, vroegen de inwoners zich eindelijk af, hoe ze van dit schip verlost zouden geraken. De verstandigsten, die betreurden dat men het ooit toegelaten had, en die God vreesden voor wat ze hadden gezien en vernomen, en voor wat ze vermoedden dat hen te wachten stond, gaven de raad dat men het zou in brand steken, of alleszins op een of andere manier uit hun midden verwijderen. Maar in hun dwaze verblinding wezen enkelen dit heilzaam voorstel met minachting af; de boze geesten, die in dit schip huisden, hadden immers onder het volk de mening uitgezaaid dat vooral die plaats, met haar inwoners, geschandvlekt zou zijn, waar het ding achtergelaten werd. Men besliste dan ook het maar over te brengen naar een naburig dorp: naar Zoutleeuw.

14. Intussen was het nieuws over de grap van dat duivelse schip doorgedrongen tot bij de heer van Leuven. Vrome lieden hadden hem gewaarschuwd het monster buiten zijn territorium te houden; in een boodschap aan onze inwoners herinnerde hij hen aan zijn gunsten en vriendschap, en hij maande hen beleefd dat zij de vrede niet zouden verbreken, die tussen hem en hen was hersteld en door eden bekrachtigd; hetgeen zeker zou gebeuren indien ze dit bespottelijk tuig naar hun buren overbrachten. Als zij meenden dat het maar een spel was, moesten ze maar een ander zoeken om mee te spelen; in alle geval, als zij deze waarschuwing in de wind sloegen, zouden ze de vrede met hem verbreken en hij zelf zou op hen te vuur en te zwaard wraak nemen. Eenzelfde boodschap liet hij de heren van Duras geworden, die hun trouw van leenman in zijn handen hadden afgelegd en zijn bondgenoten waren geworden door plechtige eedverbintenis en door het geven van gijzelaars.

Hoewel hij tot driemaal toe zijn verwittiging herhaalde, hielden noch onze medeburgers, noch de heren van Duras er rekening mee. Wegens de zonden van haar inwoners wilde de heer God onze stad treffen met het vuur en het wapengeweld van de Leuvenaars. Graaf Giselbert schaarde zich achter het dwaze gedoe van het volk tegen zijn adellijk familielid en besloot het schip

naar Zoutleeuw te slepen, voorbij Duras. Zo werkte hij mee aan ons ongeluk.
Men trok op in een lange stoet onder het gejoel van uitgelaten feestvierders. De inwoners van Zoutleeuw toonden zich wijzer dan de onze, hielden rekening met de waarschuwing van de heer van Leuven, sloten hun stadspoorten en lieten het onheilbrengend monster niet binnen. De heer van Leuven zijnerzijds wilde het afwijzen van zijn verzoek en van zijn waarschuwing niet ongestraft laten; hij ontbood de graven, zijn leenmannen, maar zij gaven geen gehoor, niet aan een eerste, niet aan een tweede, zelfs niet aan een derde oproep. Dus trok hij op tegen hen en tegen ons met een sterk leger voetknechten en ruiters. Omdat onze stad beter verschanst was en vol krijgslieden was, liet hij hun links liggen en ging hij tot de aanval over op Duras. Daar bood men krachtdadig weerstand; hoewel hij het kasteel had kunnen belegeren, liet hij dit na om een mij onbekende reden en sloeg zijn kamp op tussen Zoutleeuw en Duras. Toen hij de volgende dag aanstalten maakte om zijn leger te ontplooien en Duras langs vier zijden aan te vallen – hij beschikte immers over een grote menigte – daagde Adalbero, primicerius van Metz op; deze was oom van de zonen van de heer van Leuven, anderzijds broer van de graven van Duras; vandaar zijn tussenkomst; bovendien behoorde het kasteel van Duras tot Sint-Lambertus. De heer van Leuven liet de aftocht blazen en trok zijn troepen terug, nadat hem de belofte was gedaan dat de heren van Duras spoedig voor zijn rechterstoel zouden gebracht worden. Terwijl de heren deze en andere betwistingen onder elkaar bespraken, zwermden voetknechten en ruiters uit over onze bezittingen in de omgeving; hoeven, kerken, molens, alles wat ze aantroffen, gaven ze aan brandstichting en verdelging prijs; onze bezittingen die verder af lagen verdeelden ze op hun terugtocht onder elkaar, naar gelang ze grensden aan de bezittingen van een hunner. De abdij werd grondig geplunderd; aan de broeders werd ontstolen wat ze zelfs niet konden missen. Deze plundering was de vierde die de heer van Leuven onze abdij aandeed in een tijdsspanne van zesentwintig jaar:[182] de eerste was veroorzaakt door het feit dat graaf Giselbert partij koos tegen hem in zijn strijd tegen keizer Hendrik IV; de tweede gebeurde toen hij samen met Giselbert steun verleende aan Alexander, de latere Luikse bisschop; de derde plundering vond plaats bij gelegenheid van de slag van Duras, toen hij de graaf van Duras te hulp kwam; de vierde doordat het verdrag, dat ze gesloten hadden, verbroken werd ten gevolge van de noodlottige komst van het land-schip. Al deze plunderingen hadden een causaal verband met graaf Giselbert:ofwel gebeurden ze wegens hem, ofwel samen met hem; dan spreek ik niet eens over de ontelbare, kleinere aanslagen op onze bezittingen; die liet hij nooit na.
15. Omdat ik wel besef dat het zijn nut kan hebben voor degenen die na ons komen, heb ik er voor gezorgd nauwkeurig op te tekenen welke regeling er dat jaar, door toedoen van abt Rodulf, voor ons tot stand kwam.

Een zekere Hezelo was gestorven; hij was kamerdienaar geweest van verscheidene abten en had een hoge leeftijd bereikt. Tijdens zijn leven wist hij door zijn vriendelijke gedienstigheid bij zijn heren in de gunst te komen; door vriendelijkheid en listigheid slaagde hij erin goederen, die aan de mensa van de broeders behoorden, als leen te verwerven: een stuk landbouwgrond aan de grens van onze stad, twee stukken te Staaien, en niet het minst een molen te Gotem, die jaarlijks vierentwintig mud opbracht. Hij stierf kinderloos en liet het vruchtgebruik na aan zijn vrouw; deze wilsbeschikking was officieel opgemaakt door abten en in tegenwoordigheid van zijn gelijken. Na zijn overlijden verscheen nu Arnold, een zoon van zijn broer, ten tonele. Hij wilde, gedeeltelijk terecht, gedeeltelijk ten onrechte, volgens leenrecht en erfrecht in het bezit komen van de goederen van zijn oom; hij kon daarbij rekenen op de steun van onze voogd Giselbert en van enkele invloedrijke personen uit zijn kring. Een langdurige betwisting tussen deze Arnold en abt Rodulf vond hier haar oorsprong.
Hij argumenteerde tegen de abt met valse, maar waar-schijnende verklaringen en deed een beroep op de invloed van onze voogd, tot wiens familia hij behoorde; de abt, die voldoende rechtskundig was, ontzegde hem op grond van wetteksten en waarachtige argumenten de erfenis, niet alleen van die goederen die zijn oom had ingepalmd van de mensa van de broeders, maar zelfs van het leen dat hij wettig had bezeten.

Om u de verdere details te besparen: de uiteindelijke afloop was dat Arnold een veroordeling opliep bij zijn gelijken en moest afzien van molen en landbouwgrond; wel werd hem toegewezen wat het beroep van kamerdienaar had opgebracht, maar het gerecht besliste dat, na het overlijden van vrouw Engelberga, molen en landbouwgrond zouden terugkeren naar de mensa van de broeders. De molen bracht te dien tijde vierentwintig mud Luikse maat gemengd graan op, een mud koren, twee schellingen en vier kapoenen. Bij dit geding en bij de uitspraak waren veel mensen betrokken; van sommigen, die daarbij een beslissende rol speelden, willen wij hier de namen vermelden; zo kan er na het overlijden van de vrouw geen dubbelzinnigheid rijzen over de teruggave van molen en landbouwgrond aan de mensa van de broeders.
Het proces verliep officieel en openbaar in aanwezigheid van onze voogd graaf Giselbert en van abt Rodulf; als getuigen traden op, als gelijken van de zijde van de Kerk, Arnulf, die vroeger nog rechter van de bisschop van Metz was geweest,[183] Everard, rechter van de abt, Guntram van Aalst, Walter van Kerkom, Wederik van Halmaal, Ruthard, bijgenaamd Gimo, een andere Ruthard, rentmeester van onze hoeve, Arnold, op dat ogenblik schepen en schenker van de abt, Radulf, de maarschalk, Ulrik en Lietbert, kamerheren, een andere Ulrik, Richolf, Adelardus, Reinier van Mielen, Reinier, de gruiter, en voorts wel honderd mensen uit de stad, de ene al voornamer dan

de andere.
Dit speelde zich af in het jaar 1136, achtentwintigste jaar na de wijding van abt Rodulf, onder de regering van keizer Lotharius,[184] uit het land en het geslacht van Saksen, terwijl Petrolo en diaken Gregorius, die na zijn zalving de naam Innocentius aannam,[185] nog in concurrentie waren om het pausschap, terwijl te Metz Stefanus het bisschopsambt uitoefende,[186] te Keulen Bruno II,[187] te Trier Adalbero, de vroegere primicerius van Metz,[188] te Luik eveneens een Adalbero;[189] deze was te Metz de vorige Adalbero als primicerius opgevolgd, was ondertussen tot bisschop verkozen en had reeds de investituur, niet evenwel de wijding ontvangen.

Hier eindigt het twaalfde boek

Dertiende boek

1. In de loop van dit verslag over abt Rodulf hebben we de gelegenheid gekregen te vertellen op welke wijze Alexander bisschop van Luik werd; we menen dat het niet ongepast is de komende generaties eveneens in te lichten over de omstandigheden waarin hij moest afstand doen en overleed.
In Saint-Martin te Luik was de magister scholarum overleden; na diens overlijden had bisschop Alexander een jonge man, zekere Diederik, als opvolger aangesteld; dit was evenwel gebeurd tegen betaling. Schoolse kennis bezat die jonge man voldoende, maar hij droeg habijt noch tonsuur; en wat nog nergens was gebeurd vond nu plaats: hij stelde hem aan zonder prebende. Toen hem dat kwalijk werd genomen en hij orde op zaken moest stellen, verergerde hij de zaak nog door de jonge man tot kanunnik te bevorderen, eveneens tegen betaling. Terwijl hij die aanstelling koppig verdedigde en daarmee de Kerk zelf zwaar in moeilijkheden bracht, voer hij heftig uit tegen een van zijn aanklagers, kanunnik Nicolaas, zo zeer dat hij hem dwong op audiëntie te gaan bij paus Innocentius.[190] Daar nu werd Alexander op zijn beurt door de kanunnik van simonie beschuldigd. De paus riep hem dan op, tot tweemaal toe, met de canonieke tussentijd. Alexander begaf zich op weg, als had hij het voornemen naar Rome te gaan. Maar schuldbewust bleef hij in Frankrijk; wel stuurde hij als bemiddelaars personen van aanzien naar de paus, namelijk de abten van Stavelot en Lobbes,[191] met enkele aartsdiakens. Zij konden evenwel geen verder uitstel voor hem verkrijgen; er werd hem dan, in overeenstemming met de canonieke voorschriften, een derde dagvaarding gestuurd. Ook deze legde hij, net als de vorige, naast zich neer. Hij werd dan ook op het concilie te Pisa,[192] in het jaar 1135, door paus Innocentius uit zijn ambt ontslagen. Deze harde beslissing maakte hem zo moedeloos, dat hij spoedig daarna ziek werd; hij verloor alle trek in voedsel, at niet meer en ging zienderogen achteruit. Hij biechtte, ontving de communie, beloofde toe te treden tot de reguliere kanunniken van Publémont bij Luik,[193] en gaf de geest op 6 juli. Hij werd daar begraven, maar kreeg geen bisschoppelijke uitvaart. Zo kwam het einde voor Alexander,[194] eens bisschop te Luik.
2. Na deze uitwijding zijn alle punten behandeld die wij ons stelden te behandelen, maar over de dagelijkse plunderingen die wij ondergaan, zou ik nog veel bittere bladzijden kunnen schrijven. Ik vrees evenwel dat ik, indien ik hierover uitwijd, mijn lezer spoedig zou overstelpen; en wie niet erg energiek is zou door de angel van de bitterheid in een afgrond van wanhoop terecht komen. De geest heeft dagelijks oefening nodig, wil men bereiken dat lichamelijke gewaarwordingen minder vat op hem krijgen en minder smart veroorzaken. Want zinvolle geestelijke bezigheden zijn meestal in

staat lichamelijke pijn te verzachten, zelfs erge pijn. Daarom wil ik mijn vorig verhaal weer opnemen waar ik het onderbrak.

3. Bij het herlezen van de inventaris van de inkomsten van onze abdij, opgesteld in de tijd van Adventius, roemrijk bisschop van Metz,[195] waren wij erg verwonderd daarin wel vermeld te vinden hoeveel spelt de broeders kregen om brood te bakken, hoeveel gerst voor hun bier, hoeveel varkens ze vetmestten, hoeveel zout ze ontvingen en hoeveel peulvruchten, maar dat er niet gesproken werd over de herkomst daarvan. Men vergat mee te delen welke toespijs de broeders kregen bij het brood, namelijk vis, eieren, kaas – want geen enkel monnikenklooster moet het zonder deze zaken stellen – en men maakte evenmin gewag van een regeling in verband met wijn.

Erg verwonderd ook waren we, en zijn we nog, dat er gezwegen werd over de mensa van de abt, hoewel volgens de richtlijnen van de H. Benedictus, hij het is die steeds moet klaar staan voor gasten en pelgrims; en indien er, wat zelden voorkomt, geen gasten zijn, dan moet de abt medebroeders uitnodigen, waarbij hem de keuze wordt gelaten over aantal en personen.

Ook had men niet onbesproken mogen laten hoeveel er werd uitgegeven voor kleding, voor ontvangst van gasten, die er in een klooster wel altijd zijn, voor aalmoezen aan de armen, voor een degelijk onderhoud van de kerk, voor de verlichting, voor de verzorging van zieke broeders; in dit verband schrijft de Regel voor dat ze met speciale zorg moeten omgeven worden en met vlees weer op kracht gebracht.

Hoewel dit alles en nog veel meer tot de voorzieningen in een klooster behoort, zijn we, zoals reeds gezegd, erg verbaasd dat de opstellers van de nota over de inkomsten van de abdij daarover niet reppen, want dat alles kan toch niet betaald worden uitsluitend van de graanopbrengst waarover zij het hadden.

4. Met de bedoeling de van oudsher vastgestelde prebende van de broeders uit de doeken te doen, tot op het ogenblik dat ons klooster in verval geraakte ten gevolge van de onderlinge strijd om het abbatiaat en allerhande oorlogsomstandigheden, willen we beginnen met iets te zeggen over het eten.

Dagelijks krijgen de broeders op hun tafel vijf Keulse mark[196] mooi, wit brood, dat vervaardigd wordt van spelt en van bloem, gezift na een eerste vermaling; de knapen ontvangen vier mark brood van even voortreffelijke hoedanigheid.

Elke broeder ontvangt een maat bier, van een kwaliteit die geen enkel klooster kan evenaren; tussen middagmaal en avondmaal krijgt hij een pintje wijn. Op zondag, dinsdag en donderdag wordt een sextarius[197] verdeeld onder drie broeders; 's zaterdags bij de voetwassing onder vier. Toen bij ons de Regel van Cluny werd ingevoerd, die de voetwassing op sobere wijze liet plaats vinden, ontvingen de broeders een zesde deel van een sextarius wijn bij het middagmaal; zij volbrachten dan de voetwassing

volgens de Regel van Cluny. Aan jonge broeders werd nooit wijn geschonken, tenzij abt of prior een uitzondering toestonden, en dan nog zeer matig. Op maandag, woensdag en vrijdag werd alleen dan een sextarius onder drie broeders verdeeld, als één van die dagen een feestdag was.
De broeders aten elke dag peulvruchten; op feestdagen waren deze bereid met reuzel; driemaal in de week werden kool of wortelen opgediend; in de tijd tussen O.L. Vrouw-Hemelvaart en zondag ,,Circumdederunt me"[198] gebeurde dit zelfs dagelijks. En als er al eens rundvlees werd gegeten, liet men de groenten goed doortrekken met de jus, die uit het vlees kwam.
De schotels met peulvruchten en met groenten waren groot en goed gevuld. Vanaf Sint-Remigius[199] tot de octaaf van Pinksteren zorgde de proost van Teisterbant[200] voor een dagelijkse portie vis; deze werd opgediend tussen de schotel peulvruchten en die met groenten. Opgediend werden dan ofwel grote snoeken ofwel ancorago[201] of zalm of verse haring. Als het verse haring was, kreeg elk vijf stuks; van de ancorago kreeg men een portie ter breedte van een handpalm, de duim meegerekend; de porties snoek en zalm waren kleiner, omdat dat soort vis zeldzamer is en zijn vlees vaster. Indien er andere vis tussenzat, kon daarmee het rantsoen aangevuld worden.
Er waren bij ons evenwel altijd, en dit sedert onheuglijke tijden, klachten over de vis die uit Teisterbant werd aangevoerd; ofwel was hij te zout, ofwel had hij een onfrisse geur of was zelfs bedorven; dan weer kon er wegens het winterweer geen aangevoerd worden, zodat de broeders elke dag hetzelfde te eten kregen, hetgeen hun wrevel opwekte. Daarom troffen abt Diederik en prior Rodulf maatregelen om afwisseling te brengen: wanneer verse vis aangevoerd werd, diende men vis op; indien dat niet het geval was, zorgde men voor een vervanging; deze kon zijn: in vet gebakken eieren, of pannekoeken, soms ook kaas en eieren.
5. In de periode dat de proost van Teisterbant verantwoordelijk was voor het middageten, moest de proost van Haspengouw voor het avondmaal zorgen; dat bestond uit vier eieren of een halve kaas voor iedere broeder, voorts uit appels of ander fruit.
Opgemerkt dient nog, dat indien er in die periode – dezelfde regeling gold trouwens ook voor de rest van het jaar – vastendagen vielen, dan hield de proost van Haspengouw het voor het avondmaal gebruikelijke rantsoen niet in, maar hij bezorgde de broeders dan bij het middagmaal het hele rantsoen dat voor die dag voorzien was.
Van het feest van de H. Remigius[202] af tot de octaaf van Pinksteren, gaf de proost van Haspengouw op de feestdagen, die het convent ,,in albis" vierde, in plaats van een schotel peulvruchten een soort soep met wijn, eieren en vet, aan elkeen een flinke portie verse vis en tevens drie koeken, die volgens een oud recept vijf eieren en kaas moesten bevatten. Dat was geen aanleiding om de portie van Teisterbant te verminderen.

Bij het avondmaal op de feestdagen van de H. Remigius en van de H. Trudo gaf diezelfde proost verse maasvis; dan mochten de broeders een sextarius[203] wijn met z'n vieren verdelen, zelfs indien ze die dag reeds een sextarius per drie broeders hadden ontvangen bij het middageten. Op de feestdagen van de H. Remigius en van de H. Trudo werd er op het dagelijkse rantsoen brood, per twee man een brood van vier mark[204] en van de gewone kwaliteit extra gegeven. De eerste gang bij het middageten bestond dan uit een soort hutspot, stukken gedroogde vis van Teisterbant overgoten met geklutste eieren en peper. Als tweede gerecht diende de proost van Haspengouw verse zalm op in water gekookt en gepeperd; de derde gang bestond uit gebakken en gepeperde zalm. Daartussen andere, gebakken maasvis, een soort die we met enige dichterlijke vrijheid „roosvis" kunnen noemen, en ook voorn en barbeel. Bovendien werd er per twee broeders een rantsoen opgediend van ofwel gevulde snoek ofwel van zalmrug met gepeperde kuit; tenslotte pannekoeken. Wat is er verder nog te zeggen?
Aan allerhande vis was er overvloed. Zo zag het feestmenu eruit waarvoor de proost van Haspengouw samen met de proost van Teisterbant zorgde.
Te allen tijde kregen de broeders die een aderlating ondergaan hadden, vier eieren bij het ontbijt en vier bij het avondmaal, vlees op de ziekenzaal; daartoe haalde de proost het nodige op de hoeve of in de spekkamer. Van de octaaf van Pinksteren tot de feestdag van de H. Remigius[205] staakte de proost van Teisterbant zijn leveringen; dan moest de proost van Haspengouw voor de gehele bevoorrading zorgen.
6. In deze periode zag het menu er als volgt uit: op zondag, maandag, woensdag en vrijdag werden schotels lekkere vis opgediend, waarvan elkeen een hoeveelheid kreeg, die anders tussen twee of drie broeders moest worden verdeeld. Meestal waren het grote stukken steur; in de periode dat hij gevangen werd was het lamprei voor drie personen, ook van een vette vis, walvis genaamd, werd vaak overvloedig geleverd. Op dinsdag, donderdag en zaterdag van genoemde periode werden er tussen peulvruchten en groenten in bij het middagmaal aan elke broeder vijf eieren en een halve kaas gegeven, bij het avondmaal vier eieren of een halve kaas, degenen die aderlating hadden ondergaan kregen op die drie dagen geen eitje minder dan reeds was voorzien. Deze monniken kregen de drie dagen vóór de aderlating ook een kwart sextarius wijn, hoewel ze op sommige van die dagen reeds op een derde van een sextarius recht hadden bij het middagmaal.
Op de Kruisdagen kregen de broeders een koek bij hun portie vis. Op Palmzondag, op Witte Donderdag en Goede Zaterdag werden de peulvruchten vervangen door geplette bonen.
Gedurende vier dagen op Kerstmis, Pasen en Pinksteren ontvingen ze bij het middagmaal een dubbele portie vis, één uit Teisterbant, en één uit Haspengouw; bij het avondmaal de eerste dag een koek met krakeling, een kleinere

evenwel dan op de Kruisdagen.
Van Pasen tot de octaaf van Pinksteren zorgde de proost van Haspengouw elke dag die ,,in albis" werd gevierd, voor een toegift, soep en een portie vis bij die van Teisterbant, een struif van vijf eieren, of in de plaats daarvan een preisoep, waarin eieren en vet waren verwerkt. Tijdens de octaaf van Pinksteren kregen ze nog pannekoeken bovendien. Graan voor het brood van de abt, voor zijn kamerdienaren, voor de knechten op de hoeve, voor gasten, werd genomen uit de gemeenschappelijke voorraadschuur van de broeders; ook bier en wijn werden betaald door de rentmeester van de hoeve. Hooi en haver voor de paarden haalde de maarschalk uit voorraad- en graanschuren; dat gold zowel voor de paarden van het klooster als voor die van de gasten; want de keldermeester van de broeders kreeg en deelde alleen datgene uit wat de broeders toebehoorde. Welnu, wat graan, bier, wijn aangaat bezat de abt geen eigen inkomsten. Hij beschikte alleen over de cijnsopbrengst van enkele hoeven, kerken en molens. Met deze opbrengst moest hij voorzien in zijn eigen tafel, voor die van zijn dienaren, van de gasten, zowel de gewone als de belangrijke, jaarlijks ook moest hij zorgen voor drie ontvangsten van de bisschop van Metz, afkoopbaar voor zes mark, en tenslotte voor het onderhoud van de kloostergebouwen.
7. Elk jaar kregen de broeders een nieuwe, gevoerde mantel, twee nieuwe wollen hemden, nieuwe laarzen, twee paar nieuwe sandalen, een voor de nacht, een voor overdag, en een grote portie schoensmeer; tussendoor vier paar slobkousen, een schapulier en een tuniek; broeken, sokken en de rest telkens als ze die nodig hadden.
De uitgaven voor deze en andere eerder vermelde benodigdheden werden gedragen door de landgoederen en de kerken die we thans zullen opsommen.
In Teisterbant; Aalburg met kerk en aanhorigheden;
Wijchmaal met de kerk van Peer;Pelt, Webbekom, Halen met hun kerk en aanhorigheden;
Melveren met zijn kerk en met een kerk in de stad van Sint-Trudo, met al wat wij daar in of buiten dat dorp bezitten, met aanhorigheden;
Staaien met kerk;
Bezittingen te Halmaal;
Kerk van Halle, villa te Meer met aanhorigheden;
Kerk van Laar met villa en talrijke verspreide stukken grond;
Kleine hoeve en kerk te Mazenzele, waarvan we haast nooit enig voordeel hadden;
Bezittingen te Provin en te Hallet;
De helft van de kerk en bovendien landeigendom te Kerkom;
Kerk van Buvingen;
Villa te Borlo met bijhorigheden;
Landeigendom te Aalst en te Brustem;

Landeigendom te Oreye en te Jemeppe;
Te Seny kerk en landeigendom;
Kerk te Korbeek;
Kerk te Engelmanshoven;
Aan de Moezel: de kerk van Pommeren, de kerk van Briedel met wijngaarden en allodiaal bezit, dat de proost ten goede kwam indien hij daarheen ging en dat de wijn leverde voor de broeders;
In de streek van Antwerpen bij Mechelen een landeigendom dat jaarlijks 25 schellingen Antwerps opbracht;
In het land van Rijen, niet ver van Antwerpen, een ander stuk grond dat 15 schellingen Antwerps opbracht.
8. Van de ouderen bij ons hebben we vernomen dat in de bloeiperiode, toen wij nog vrede, voorspoed en een actieve godsdienstbeleving kenden, een grote hoeve en een kerk ons toebehoorden te Elsloo,[206] gelegen niet zo ver van Maastricht aan de Maas.

De inkomsten aan offergaven op het altaar bij het graf van de H. Trudo waren gedurende lange tijd zo overvloedig, dat zij alleen konden volstaan voor alle noodwendigheden van onze gemeenschap, zelfs indien er geen andere inkomsten waren geweest. In hun vermetel betrouwen dat zulks zou blijven duren, ontnamen abten heel wat landerijen aan de broeders om ze als beneficie uit te delen, en aan de kosterij onttrokken ze geld dat bestemd was voor de verlichting en het onderhoud van de gebouwen. Ook cijnsrecht en eigendommen die tot nagedachtenis van overledenen geschonken werden voor de aalmoezenbedeling, gaven zij naar eigen believen als beneficie aan hun vrienden. De aalmoezenbedeling ging daarbij teloor, in die mate dat men zich zelfs niet meer herinnert welke inkomsten daarvoor bestemd waren. Ook in de proosdij van Teisterbant gingen ten gevolge van nalatigheid van abten acht kapellen, waarvan de inkomsten ten goede kwamen aan het onderhoud van de broeders, voor onze Kerk verloren. Toen dan ten gevolge van de strijd onder de abten en de onrust onder de broeders de tegenslagen nog toenamen, ging van de prebende van de broeders heel wat verloren door nalatigheid, werd heel wat als beneficie weggeschonken, werd heel wat door rentmeesters met leugenachtige verklaringen ingepalmd. Ongeveer twee mijl van Metz ligt een dorp Poncé; zijn kerk behoorde ons toe. Zij werd ons afgenomen en ze is nu nog in het bezit van een heer, wiens landgoed ten tijde van de onenigheid nog aan onze abdij behoorde. In die tijd werd ook op een zeer vruchtbaar stuk grond te Seny de hand gelegd; het is nog steeds in vreemd bezit. Een stuk te Hallet, eertijds tot de prebende van de broeders behorend, werd als beneficie uitgegeven. Ook in onze stad zijn er heel wat huizen en hoeven, cijnsrechten en andere rechten, als beneficie in vreemde handen, hoewel de proost ze moest bezitten; alle behoorden vroeger tot de prebende van de broeders. Maar ook van andere

hoven en zelfs van onze eigen hof gingen heel wat landbouwgronden verloren doordat ze als beneficie werden weggeschonken; ook molens werden geschonken als beneficie of in erfrecht, waarbij ze verloren gingen. Van ons allodium dat bij de hof te Webbekom hoorde, is een deel als beneficie geschonken, een uitgestrekt stuk is door de aangrenzende vrijen ingepalmd en nog steeds in hun bezit; dit komt door de nalatigheid en de onbetrouwbaarheid van onze voogden; in Halen is dit nog veel erger het geval. Van wat er zich aan velden, bossen, visvijvers bevindt te Webbekom en Halen zijn meer dan zeventig mansi aan onze Kerk ontvreemd. In Brustem gebeurde dat met de volledige cijns, die aan de prebende van de broeders toekwam. In Staaien en Kerkom is heel wat landbouwgrond als beneficie afgestaan.

9. Over tienden hoef ik wel niet meer te spreken: haast alle zijn toch afgestaan krachtens een nadelige overeenkomst of als een niet renderend beneficium verleend aan sommige dienaren ter vergoeding voor hun werk als arbeiders. Op vele plaatsen is het bezit van uitgestrekte weiden ingekrompen en werd ons slechts weinig gelaten.

Een landgoed bij Mechelen, dat vijfentwintig schellingen Antwerps opbracht, werd verkocht zonder enig vooruitzicht op terugkoop of zonder enige ruilmogelijkheid. Ons goed bij Mazenzele wordt in bezit gehouden door een machtig man; maar wij hebben wel goede hoop het terug te krijgen. Onze Kerk zal het betreurenswaardig verlies van omgehakte bossen niet meer te boven komen. Om niet te spreken over Pelt, Wijchmaal, Webbekom en Hal, waar nog enkele kleinere bossen overschieten, hadden we te Melveren, Metsteren en Staaien dichte bossen met hoge bomen. Voorts hadden we bossen te Meer, Laar, Kerkom, Borlo, Villers, waar onze pachters voldoende hout konden halen voor hun afsluitingen, voor timmerwerk aan munster en klooster, als materiaal om de huizen van de rentmeesters te bouwen of te herstellen. Zij leverden ook voldoende varkensvlees voor het hele jaar, dat als vlees of als vet op de tafel kwam van de abt, van de gasten, in de ziekenzaal of opgeslagen werd door de keldermeester. Waar we deze dingen vroeger gratis kregen, moeten we nu er voor betalen of ze derven.

We hebben nog medegemaakt dat er jaarlijks zoveel overschot was, dat Rodulf in de pinksterdagen aan de bisschop van Metz, Adalbero,[207] die zich aan het hof van de keizer te Aken bevond, een verhoogde wagen vol gedroogd vlees kon sturen. Ook brandhout kwam er gratis en in voldoende hoeveelheid voor de kamer van de abt, voor de keuken van de broeders, voor de gasten, voor de bakkersoven, voor de brouwerij, voor de wasserij. Nu moeten we ons dat aanschaffen ten koste van spijs en drank. Ook voeder voor ons vee verkregen we dank zij onze herenrechten in de dorpen; dat bezorgde aan vlees en kaas heel wat voordeel voor proosten en abt, voordelen die wij nu moeten missen ten gevolge van bedrieglijke onteigeningen van rentmeesters, van inkwartieringen met opeisingen door onze voogden, en

van herhaalde plundertochten van rovers.

10. Zwaar, onherstelbaar verlies trof in die tijden onze Kerk. Want haar familia, die nu sterk in aantal is verminderd ten gevolge van de afpersingen van onze voogden en de wanordelijkheden van de oorlog, was eertijds erg talrijk en wijd en zijd verspreid.

De meesten leefden onder deze voorwaarden: een man betaalde jaarlijks twaalf penningen hoofdcijns, een vrouw zes; iemand die onder vreemd gezag leefde betaalde hetzij twee, hetzij vier penningen. Indien een ongehuwde stierf, die onder deze voorwaarden had geleefd, dan liet hij – waar hij ook overleed, binnen ons rechtsgebied of onder dat van een ander – aan de Kerk, zijn erfgename, zijn volledig bezit na; was de overledene gehuwd, maar niet met iemand van zijn stand, dat wil zeggen met een vrouw die niet dienstmaagd was van onze Kerk, dan was hij de helft van zijn vermogen verschuldigd.

Een dergelijke regeling bestond ook voor een vrouw; wanneer ze evenwel kinderen had, ongeacht de status van de echtgenoot, dan was zij de Kerk enkel het beste stuk roerend goed verschuldigd. Indien een man gehuwd was met een vrouw van dezelfde stand, dan gaf hij slechts zijn beste kledingstuk. Indien iemand cijnsgrond en laat-grond bezat, dan schonk hij voor die grond aan de proost een os voor diens hoeve, als hoofdcijns een andere os of een beste stuk. Zo gebeurde ook indien er luxepaarden tot de erfenis behoorden.

De opbrengst van deze erfenissen was vroeger overvloedig en kwam ten goede aan proosten en abt; dat was dan wel in de tijd vóór onze familia, door oorlogen overspoeld, door onze voogden gemolesteerd, door onze rentmeesters verraden, door uitwijking in aantal verminderde, terwijl de inkomsten van degenen die bleven verminderden. Met de zwijgende toestemming van de ontvangers van de hoofdcijns, soms zelfs op hun aanraden – indien ze zelf een vrouw behorend tot de familia hadden gehuwd – waren sommigen er geleidelijk toe gekomen en hadden er velen op die weg meegesleurd, dat ze de cijns van twaalf penningen tot één wilden herleiden en de overige verplichtingen tot twaalf penningen na het overlijden. Stierven ze binnen het rechtsgebied van een ander, dan weigerde men ons elke verplichting behalve deze twaalf penningen.

Diegenen evenwel die hun verplichtingen niet ontkenden en zich bereid verklaarden te betalen, disten in verstandhouding met de rentmeesters een leugen op en een bedrieglijk verzinsel en ze leverden bij overlijden een goedkoop en gescheurd kleed in, of een kreupel schaap of een magere zeug. Na een plechtige verklaring dat ze niets beters hadden, legden ze, indien hun dat werd toegestaan, zonder enige vrees voor God, een eed af, natuurlijk een meineed; of ze kregen van de rentmeesters toestemming om heen te gaan zonder een eed af te leggen.

Zo en op nog vele andere wijzen ging onze vroegere welstand teloor. Ook de

offergaven op het altaar bij het graf van de H. Trudo, eens onschatbaar en voldoende voor alle noden van onze Kerk, brachten nu nog nauwelijks genoeg op voor de verlichting.
Het zal dan ook niemand verwonderen dat ten gevolge van een samenloop van tegenslagen en verliezen, de prebende in het klooster verminderde, omdat van onze bezittingen er zovele, meer dan ik opsomde, waren verloren gegaan.

In[208] het jaar O.H. 1138, eerste regeringsjaar van Koenraad III,[209] oordeelde Hij, Die een mens laat geboren worden uit de schoot van een aardse moeder en hem uit dit leven weer roept naar de schoot van moederaarde, dat voor Rodulf de tijd gekomen was.
Onze eerbiedwaardige Vader Abt kreeg hevige pijn in zijn linkervoet en in zijn linkerbeen, die reeds zeven jaar door verlamming waren getroffen. In de hoop er genezing te vinden had hij zich in een draagstoel, onder het volk rosbaar geheten, naar Luik laten brengen, waar een ervaren geneesheer, Moyses,[210]hem zou verzorgen. Na twee maanden was zijn toestand niet verbeterd, integendeel, de ziekte verergerde. Halfdood werd hij teruggebracht naar zijn abdij. De broeders werden rondom zijn sterfbed verzameld; hij sprak hun nog vrome woorden van aanmoediging toe, ontving devoot het viaticum en het sacrament van de laatste zalving, en blies de laatste adem uit op 6 maart.
6 maart 1138 Hij had dertig jaar, één maand, zeven dagen de leiding gehad. Hij werd begraven in de linker dwarsbeuk bij de ingang van de crypte en van het koor, aan de noordkant.
Voor er na zijn overlijden een nieuwe abt werd verkozen, lieten de broeders de cel afbreken, die hij zich had laten bouwen toen hij ziek werd, en die ingericht was in een van de vier torens, die de beide dwarsbeuken van het koor flankeren. Deze toren, waarin toen het stenen gewelf werd afgebroken, werd later sacristie. Met de afbraak van de cel wilde men voorkomen dat door de opvolger de rust van de broeders zou verstoord worden, zoals dat vroeger het geval was.
Rodulf was een begaafd letterkundige, die niet onderdeed voor zijn voorganger Diederik; dit moge blijken uit zijn talrijke brieven en geschriften in proza en dichtvorm.
Van zijn pen zijn o.a. antifonen, responsoria, de koorzang van de H. Quirinus en die van de H. Trudo bij de lauden, de lofzang ... met de antifoon voor de H. Stefanus „O caritatis".

Hier eindigt het dertiende boek

Noten deel I

1 Waarschijnlijk: Saint-Denis, te Luik.
2 „Vita S. Remacli episcopi Traiectensis ac dein abbatis Stabulensis auctore anonymo monacho Stabulensi", en „Vita S. Trudonis confessoris in Hasbania auctore Donato diacono". Zie A. Potthast, *Bibliotheca historica medii aevi*, Berlin 1863, p. 862, p. 913.
3 Over abt Grimo, zie *Chronique de l'Abbaye de Saint-Trond*, p. 4, noot 1. Verder te noemen editie De Borman.
4 Over abt Reinier, zie editie De Borman, I, p. 4, noot 2.
5 Overleden 14 januari 994.
6 Overleden 5 november 999.
7 Deze hongersnood heerste in 1006.
8 Diederik II, bs. van Metz, 1006-1046; zie Gams, *Series episcoporum* (verder te citeren: Gams), p. 292. Bisschoppen van Luik waren deze jaren: Notgerus, 972-1008; Balderik II, 1008-1018; Wolbodus, 1018-1021; Durandus, 1021-1025; Reginardus, 1025-1037; Nithardus, 1037-1042; Wazo, 1042-1048. Zie *Series episcoporum ecclesiae catholicae occidentalis*, Series V, Germania, 1983 (verder te citeren: Series episcoporum, p. 67-72).
9 Adventius, bs. van Metz, 858-875; zie Gams, p. 292.
10 Een palla is het deksel waarmede de kelk tijdens de mis wordt bedekt.
11 Abt Poppo overleed in 1048
12 De abdij Hersfeld lag in Hessen aan de Fulda en werd in de 8ste eeuw gesticht door abs. Lulus van Mainz (overleden 786).
13 Abt van Hersfeld werd in 1031 Bardo, die echter reeds na een half jaar abs. van Mainz werd (1031-1051).
14 De schrijver verwart Gisela, de gemalin van Koenraad II met St.-Cunegonda, die de zuster was van bs. Diederik II van Metz (K).
15 Adalbero III, van Luxemburg, bs. van Metz, 1047-1072; zie Gams, p. 292.
16 Frederik van Luxemburg, hertog van Neder-Lotharingen, 1048-1063.
17 Adalbero III, bs. van Metz, overleed op 12 november 1072; zie Gams, p. 292.
18 Herman, bs. van Metz, 1073-1090; zie over zijn strijd tegen Hendrik IV: F. Petri und G. Droege, *Rheinische Geschichte*, I, 3, Düsseldorf 1983, S. 137 ff.
19 Keizer Hendrik IV.
20 Hendrik I van Verdun, bs. van Luik, 1075-1091; zie Series episcoporum, p. 73/74.
21 Siegburg, benedictijnenabdij op de Michaëlsberg, ten oosten van Bonn, aan de Sieg, gesticht door abs. Anno II van Keulen in 1064.
22 Wolbodus, bs. van Luik, 1018-1021, overleden 21 april 1021; zie Series episcoporum, p. 69/70.
23 6 december 1082.
24 Berengarius, abt van St.-Laurent, te Luik, sedert 1076.
25 Hendrik I van Verdun, bs. van Luik, 1075-1091.
26 Celestinus I was paus in 430; zie J. Hergenröther, *Handbuch der allgemeinen Kirchengeschichte*, 4e Aufl., I, Freiburg i.Br. 1902, S. 508, 510 ff.
27 Nicolaas I, 1058-1061.
28 Brief van paus Nicolaas I, Mansi XV, p. 391 (K).
29 Brief van paus Nicolaas I, Mansi XV, p. 393, de passus van „Dan" tot „toekomst" is van paus Celestinus I (K).

30 Zie W. Jappe Alberts, *Overzicht van de geschiedenis van de Nederrijnse territoria tussen Maas en Rijn*, I, Assen 1974, p. 31; O. Videbant, Forschungen zur Geschichte des ersten Heinsbergisch-Valkenburgischen Dynastengeschlechtes, herausgegeben von Severin Corsten, in: *Publications de la Société historique et archéologique du Limbourg*, Tome 101, 1965, p. 128.
32 Bs. Hendrik I van Luik, 1075-1091.
33 Walo, abt van St.-Arnulf, te Metz, tegenbisschop tijdens Herman I van Metz, 1085, zie Petri/Droege, o.c., S. 137.
34 Herman I, bs. van Metz, 1073-1090; Gams, p. 292.
35 Koenraad, bs. van Utrecht, 1076-1099; zie Series episcoporum, p. 193/94.
36 Over de datering: zie editie De Borman, I, p. 41, noot 1.
37 Arnold I, graaf van Loon, 1079-1125; zie J. Baerten, *Het graafschap Loon*, Assen 1969, p. 40 e.v.
38 Zie voor Stepelinus: editie De Borman, I, p. 46, noot 1.
39 Calw, in Zwaben, Bruno was een zoon van Albrecht, graaf van Calw, hij werd in 1085 als opvolger van Walo tegenbisschop te Metz, 1085-1089.
40 Koenraad, bs. van Utrecht, 1076-1099; zie Series episcoporum, p. 193/194.
41 Herman, bs. van Metz, 1073-1090; zie Gams, p. 292.
42 Cum secum adductis liberis: kan ook betekenen „met de elf vrijen" (L).
43 Otto van Loon, graaf van Duras; zie editie De Borman, I, p. 60, noot 1; zie ook Baerten, o.c., p. 35 e.v.
44 Van 1090-1097 (K).
45 Hendrik III, graaf van Leuven, 1079-1095.
46 Godfried van Bouillon, hertog van Neder-Lotharingen, 1089-1100.
47 Hendrik van Verdun, bs. van Luik, 1075-1091, overleden op 31 mei 1091; zie over hem Series episcoporum, p. 73/74, deze bisschop was het, die de Godsvrede in Luik verkondigde (1081); zie ook Baerten, o.c., p. 40/41.
48 Otbert, bs. van Luik, 1091-1119; zie Series episcoporum, p. 74/75.
49 Teisterbant, in de Betuwe.
50 Keizer Hendrik IV wilde Albero als bs. van Metz aanstellen, tegen de wil van de keizer werd Poppo bs. van Metz in 1093. Over de rechten van de bisschoppen van Metz en Luik in St.-Truiden: zie de literatuur bij Baerten, o.c., p. 42, noot 2.
51 Hendrik I, graaf van Limburg en van Arlon, 1082-1119, in 1101 werd hij hertog van Neder-Lotharingen, hij was een zoon van Walram van Arlon, wiens identiteit met Udo van Arlon niet vaststaat.
52 Bedoeld is hier Godfried van Bouillon, zie noot 46.
53 Hendrik van Laach, paltsgraaf aan de Rijn, 1085-1095 (12 april); zie Alberts, o.c., p. 30.
54 Theodoricus schreef tijdens zijn verblijf te Gent een levensbeschrijving van St.-Trudo (K); zie editie De Borman, I, p. 70, noot 1.
55 Onze-Lieve-Vrouwekerk te St.-Truiden.
56 Zie Baerten, o.c., p. 35 e.v. Giselbert van Loon voerde sedert 1111 de titel van graaf van Duras, tesamen met zijn vader Otto oefende hij de voogdij uit over de abdij St.-Truiden.
57 Zie over deze gebeurtenissen: K. Hampe, *Deutsche Kaisergeschichte im Zeitalter der Salier und Staufer*, Leipzig 1939, S. 82; en Petri/Droege, o.c., S. 140.
58 Hendrik als keizer III, als koning IV.
59 Uzzia, zie II, Samuel, 6:8.
60 In 1101 werd door keizer Hendrik IV het hertogdom Neder-Lotharingen aan Hendrik van Limburg verleend.
61 Robrecht II, 1095-1111.
62 In 1106 gaf koning Hendrik V het hertogdom Neder-Lotharingen aan Godfried, graaf van Leuven, nadat hij het aan Hendrik van Limburg ontnomen had; zie Petri/Droege, o.c., S. 141; zie ook editie De Borman, I, p. 91, noot 2.
63 Poppo, bs. van Metz, 1093-1103; zie Gams, p. 292, waar vermeld is 1090-1103.

64 Adalbero IV, 1090-1121.
65 De duivel (L).
66 Adalbert, abs. van Mainz, 1109-1137.
67 Keizer Hendrik IV overleed op 7 augustus 1106 te Luik.
68 Frederik I, abs. van Keulen, 1100-1131.
69 Hendrik V verzamelde een leger bij Verdun om de paus te verontrusten, die een concilie te Troyes bijeengeroepen had.
70 In 870 (K).
71 Deze priorij is in de tijd van bs. Notgerus van Luik (992-1008) gesticht door St.-Odilo, abt van Cluny; zie editie De Borman, I, p. 106, noot 1.
72 Geertruida, gravin van Duras.
73 De aanwezigheid van Hendrik V in Luik in december 1107 blijkt uit een bevestiging van de privileges van de Luikse geestelijkheid van 23 december 1107; zie K.F. Stumpf, *Die deutschen Reichskanzler*, Innsbrück 1865-1883, no. 3021.
74 Adalbert I, abs. van Mainz, 1109-1137. Hij was waarschijnlijk de onderhandelaar tussen paus Paschalis II en Hendrik V bij het sluiten van het beruchte compromis van 12 februari 1111, waarbij de koning afstand deed van de investituur van bisschoppen en abten tegen teruggave van alle regalia, die in geestelijk bezit waren.
75 Hartwic, bs. van Regensburg.
76 L.A.J.W. Sloet, *Oorkondenboek der graafschappen Gelre en Zutphen*, 's-Gravenhage 1872-1876, no. 214 en 215, Aken, 28 december 1107.
77 Burtscheid, bij Aken, benedictijnenabdij gesticht door Otto III, in 1220 werd de abdij een abdij van cisterciënzernonnen.
78 Gladbach, bedoeld is de benedictijnenabdij gewijd aan de H. Vitus te Mönchengladbach, in 974 gesticht door abs. Gero van Keulen (970-976).
79 Bedoeld is de St.-Michaëlsabdij, een in 1064 door abs. Anno II van Keulen gestichte benedictijnenabdij op de St.-Michaëlsberg, bij Siegburg.
80 Gwijde van Arezzo (overleden circa 1050), benedictijnse monnik in het klooster Pomposa, bij Ferrara, in de eerste helft van de 11de eeuw. Hij is bekend geworden omdat hij het kerkgezang verbeterd heeft, hem dankt men een vaste notenscala waardoor het lezen van het kerkgezang vereenvoudigd wordt.
81 Graduale; zie L. Eisenhofer, *Grundriss der katholischen Liturgik*, Freiburg i.Br. 1937, S. 159.
82 Antifoon; zie Eisenhofer, o.c., S. 30/31.
83 Zie editie De Borman, I, p. 126, noot 1.
84 Tropevers, dat op hoogtijdagen gezongen wordt vóór de mis.
85 Geertruida, gravin van Duras, overleden in 1114.
86 Zie editie De Borman, I, p. 138, noot 1.
87 Stefanus van Bar, bs. van Metz, 1120-1163; zie Gams, p. 293.
88 Koenraad, bs. van Utrecht, 1076-1099; zie Series episcoporum, p. 193/94.
89 Bis. Koenraad werd in 1099 vermoord. Hij werd opgevolgd door bs. Burchard, 1100-1112; Series episcoporum, p. 194/95.
90 Graaf Floris II van Holland, 1091-1122.
91 Zie C. Piot, *Cartulaire de l'abbaye de Saint-Trond*, I, Brussel 1870-1875, p. 34.
92 Hulsel in Noord-Brabant, bij Hilvarenbeek, waar St.-Truiden bezittingen had.
93 Hendrik van Limburg droeg van 1101-1106 de titel van hertog van Neder-Lotharingen, van 1106-1128 werd deze titel gedragen door Godfried I van Leuven, daarna wederom door Walram van Limburg. Als graaf van Limburg was Hendrik van Limburg oppervoogd van St.-Truiden, Giselbert van Duras was ondervoogd.
94 Adalbero IV, bs. van Metz, 1090-1117.
95 Hendrik V, Duits koning, 1106-1125, keizer in 1111.
96 Mehaigne, linkerzijrivier van de Maas, vloeit tegenover Hoei in de Maas.
97 31 oktober.

98 Bedoeld zijn de reeds eerder genoemde Luipo, Lanzo, Herman en een vierde persoon, ook Herman genaamd.
99 Bs. Otbert van Luik, 1091-1119; zie Series episcoporum, p. 74/75.
100 Walram II (III) Paganus, graaf van Limburg, 1119-1139; hertog van Neder-Lotharingen, 1123-1139.
101 Stefanus, bs. van Metz, 1120-1163; zie Gams, p. 293.
102 25 november en 1 oktober.
103 Engeramnus van Horpmaal; zie editie De Borman, I, p. 154, noot 1.
104 Zie editie De Borman, I, p. 154, noot 2. Herbais bij Jodoigne.
105 Het bezit van het dorp Provin werd de abdij van St.-Truiden bevestigd door Diederik van den Elzas, graaf van Vlaanderen in 1146; zie Piot, o.c., p. 72.
106 Robert II, graaf van Vlaanderen, 1087-1093/1111.
107 Bs. Burchard van Utrecht, 1100-1112; zie Series episcoporum, p. 194/95.
108 Floris II, graaf van Holland; zie noot 90.
109 Adalbero III, bs. van Metz, 1047-1072. Theoderik II, bs. van Metz, 1006-1046.
110 Het gruitrecht behoorde aan de abdij van St.-Truiden krachtens een schenking van Diederik II, van Metz, bevestigd door zijn opvolger bs. Adalbero III in 1060, het ambt van gruiter was erfelijk.
111 Obsonium, de verplichting om de bisschop en zijn gevolg gastvrijheid te verlenen.
112 St.-Martinus; Grosz Sankt Martin, kanunnikenstift, gesticht door Bruno I; zie over hem R. Haass, Bruno I Erzbischof von Köln, 925-965, in: *Rheinische Lebensbilder*, I, Düsseldorf 1961, S. 1-11.
113 De uitdrukking: „meer gevlogen dan gereden" is niet overdreven als men bedenkt dat in die tijd de gemiddelde afstand, die per dag werd afgelegd, circa 30 à 40 km. bedroeg; zie W. Jappe Alberts, *De graven en hertogen van Gelre op reis*, Zutphen 1984, p. 20; zie ook W. Jappe Alberts, Die Reisen der deutschen Könige in den Niederlanden, in: *Festgabe F. Petri*, Köln 1983, S. 18-40.
114 De zogenaamde „Saphirentoren", zo geheten naar de Keulse patriciërsfamilie, die de toren later in bezit kreeg. Deze toren maakte deel uit van de stadsommuring. Hij is een tijdlang in bezit geweest van de abdij St.-Truiden. De abt verbleef er wanneer hij in Keulen vertoefde en had de plicht de toren in verdedigbare staat te houden; zie Alberts, Overzicht, I, p. 71.
115 Bedoeld is Hendrik V, die eerst in 1111 keizer werd.
116 Kerpen, ten westen van Keulen; zie *Handbuch der historischen Städten Deutschlands*, III, Stuttgart 1970, S. 388.
117 Abs. Frederik I van Keulen, 1100-1131; zie Series episcoporum, p. 29/30.
118 Broich, ten noorden van Jülich.
119 Bs. Otbert van Luik, zie noot 111.
120 Graaf Otto van Duras, graaf Giselbert van Duras, voogden van St.-Truiden.
121 Hendrik I, graaf van Limburg, ± 1080-1119.
122 Hendrik V, Duits koning, 1106-1125, keizer in 1111.
123 Godfried I, hertog van Brabant, 1095-1140, van 1106-1128 hertog van Neder-Lotharingen.
124 Deze gebeurtenissen hadden plaats vóór 1116, waarschijnlijk in 1114 omdat de schrijver spreekt van onrust, die dit jaar in het Rijk heerste. Bedoeld zal zijn de onrust, die ontstond als gevolg van de opstandige bewegingen tegen Hendrik V waarbij de stad Keulen en abs. Frederik I zich aansloten; zie Alberts, Overzicht, I, p. 60 en Petri/Droege, o.c., S. 151.
125 Hendrik V vertrok op 16 augustus uit Spiers naar Italië (1110); zie Stumpf, o.c., no. 3041, in juni 1111 was hij weer terug; zie Stumpf, o.c., no. 3067.
126 De laatste alinea komt als interpolatie enkel in handschrift B voor, hoewel „mijn tijd" naar Rodulf verwijst, is de tekst van latere datum (L).
127 Arnold I, graaf van Loon, 1078/79-1125/35.
128 Gertruidis, gravin van Loon, echtgenote van graaf Giselbert van Duras.

129 Diederik, broeder van graaf Arnold I van Loon.
130 Vestiarium is de administratie van de inkomsten en uitgaven voor de kleding van de monniken.
131 Manedak, niet geïdentificeerd; zie editie De Borman, I, p. 175, noot 2.
132 Zie editie De Borman, I, p. 176, noot 2.
133 Officiatus is rentmeester.
134 Vita S. Trudonis; van Donatus, cap. 15 (K).
135 Anno II, abs. van Keulen, 1056-1075; zie Series episcoporum, p. 25/26/27.
136 S. Remaclus, bisschop van Maastricht.
137 Hier dient gelezen Adalbero IV, bs. van Metz, 1090-1121.
138 Godfried I van Leuven, hertog van Brabant, 1095-1106-1140 (in 1106 hertog van Neder-Lotharingen).
139 Bs. Hendrik I van Luik, 1075-1091; zie Series episcoporum, p. 73/74.
140 In Hs. B is de volgende interpolatie toegevoegd: „Aan de linkerkant konden zieke broeders komen zitten en de mis volgen, aan de andere zijde, rechts dus, kon men biecht horen en rustig bidden" (L).
141 Keizer Hendrik IV, overleden 1106.
142 Deze gebeurtenissen vonden plaats in 1111, in dat jaar werd Hendrik V tot keizer gekroond (13 april).
143 Woordspeling; tegen de overeenkomst van het jaar 1111 tussen de paus en de keizer over de investituur rees verzet van de geestelijkheid, die sprak van „pravilegium (afgeleid van „pravus" – slecht, verwerpelijk –) sed non privilegium". Het Lateraanconcilie van maart 1112 verwierp deze regeling met de keizer.
144 Te Vienne, Mansi, XXI, 73 (K).
145 Fritzlar, in Hessen.
146 Bs. Otbertus overleed in 1119.
147 Alexander van Gulik werd in 1128 bs. van Luik (zie hfst. 5 van het volgende boek) en in 1135 afgezet.
148 Abs. Frederik I van Keulen, 1100-1131; zie Series episcoporum, p. 29/30.
149 Frederik, bs. van Luik, 1119-1121; zie Series episcoporum, p. 75, zoon van Albertus, graaf van Namen.
150 Het slot Montaigu, zetel van het graafschap van die naam was gelegen op een berg, die het dorp Marcourt beheerst, aan de Ourthe, tussen Marche en Laroche.
151 Walram II Paganus, graaf van Limburg, 1119-1139.
152 Gozewijn I, heer van Valkenburg, overleden 1128, werd in 1111 heer van Valkenburg; zie Alberts, Overzicht, I, p. 36/37.
153 Arnold I, graaf van Loon, 1078/79-1125/35.
154 Godfried I, hertog van Neder-Lotharingen, 1106-1140.
155 Zie S.P. Ernst, *Histoire du Limbourg*, III, Luik 1837-1847, p. 9.
156 Paus Calixtus II, 1119-1124.
157 Arnold I, graaf van Loon, 1078/79-1125/35.
158 Affligem, benedictijnenabdij tussen Brussel en Gent, bij Aalst.
159 Fulgentius, eerste abt van Affligem, verkozen in 1087, hij overleed in 1122.
160 Bedoeld zijn abs. Frederik I van Keulen en hertog Godfried van Brabant.
161 Elsloo, bij Meerssen, in Nederlands Limburg.
162 Andreas van Kuik, bs. van Utrecht, 1128-1139; zie Series episcoporum, p. 196/97.
163 Cornelimünster, ten zuidoosten van Aken, benedictijnenabdij, in 814 door Lodewijk de Vrome gesticht.
164 Rupert van Deutz, abt van de abdij te Deutz, 1120-1129; zie over hem Petri/Droege, o.c., S. 185 en 271, hij is één van de levensbeschrijvers van St.-Heribertus.
165 Cono, eerste abt van Siegburg, hij was van 1126-1132 bs. van Regensburg.
166 St.-Pantaleon in Keulen, benedictijnenabdij gesticht door Bruno I (953-965) in 959.
167 Egbertus, bs. van Münster, 1127-1132; zie Series episcoporum, p. 130/31.

168 1122.
169 Abs. Anno II, van Keulen; zie Series episcoporum, p. 25/27.
170 Over de relaties van Rodulfus met de Joden, zie J. Tollebeek, Rodulfus van St.-Truiden, Rupert van Deutz en het „jodenprobleem", in: *Historische Bijdragen ter nagedachtenis van G. Heynen*, Sint-Truiden 1984, p. 327.
171 Hij werd in 1135 bs. van Luik (1135-1145); zie Series episcoporum, p. 78.
172 Primicerius is hoofd van de kanselarij.
173 1123.
174 Paus Honorius II, 1124-1130.
175 Hij overleed op 1 januari 1128.
176 Walram van Limburg, 1119-1139, werd in 1128 hertog van Neder-Lotharingen; zie *Annales Rodenses*, ed. P.C. Boeren en G.W.A. Panhuysen, facsimile-uitgave, Assen 1968, fol. 13r: Godefridus dux lovaniensis deponitur, Walramus de Leimburch substituitur.
177 Rodulf klaagt dergelijke gruweldaden van Giselbert en zijn zoon Otto aan in een bladzijden lange brief aan de bs. van Metz (De Borman, I, 269-278).
178 Zie editie De Borman, I, p. 218, noot 1, waarin hij o.a. meedeelt dat in de slag bij Wilderen de hertog van Leuven een schitterend vaandel, geschenk van zijn dochter koningin van Engeland, verloor, waarna de plaats van het slagveld de naam kreeg van „de Standaard".
179 De vrede moet in 1131 gesloten zijn omdat vermeld is, dat de abdij gedurende drie jaren, sedert 1129, de gewelddadigheden van de graven van Leuven en van Duras heeft moeten ondergaan.
180 In handschrift B heeft een jongere hand verbeterd in „oostelijke" (L).
181 Een „generale": elke monnik krijgt een rantsoen (in casu een vis) op zijn bord, in geval van „pitancia" geeft men één bord voor twee monniken (L).
182 Men moet lezen: 22. De eerste verwoesting had plaats in 1114, de laatste in 1136.
183 Bs. van Metz was van 1120-1163 Stefanus van Bar.
184 Lotharius van Saksen, 1125-1139.
185 Innocentius II, 1130-1143.
186 Zie noot 183.
187 Bruno II, abs. van Keulen, 1131-1137.
188 Adalbero, abs. van Trier.
189 Albero II, bs. van Luik, 1135-1145; zie Series episcoporum, p. 77/78.
190 Paus Innocentius II, 1130-1143.
191 Lobbes, abdij aan de Samber, in Henegouwen, gesticht tijdens Karel de Grote; in 889 door koning Arnulf aan de bisschop van Luik geschonken; beroemd door daar gevestigde kloosterschool.
192 Het concilie van Pisa vond plaats van 30 mei-6 juni 1135.
193 Publémont; St. Gilles- en -Publémont te Luik.
194 Alexander, bs. van Luik, overleed op 6 juli 1135; zie Series episcoporum, p. 76/77; Annales Rodenses, o.c., fol. 15v.
195 Adventius, bs. van Metz, 858-875; zie Gams, p. 292.
196 Keulse mark = ± 250 gr. (L).
197 Een sextarius = 1/6 van een kruik, een goede halve liter (L).
198 Zondag „circumdederunt me" = septuagesima (L).
199 Sint-Remigius = 1 oktober.
200 Teisterbant, het graafschap Teisterbant lag ten noorden van de Oude Maas.
201 Ancorago – niet geïdentificeerde vissoort.
202 Zie noot 199.
203 Zie noot 197.
204 Zie noot 196.
205 Zie noot 199.
206 Elsloo; zie over deze naam editie De Borman, I, p. 237/38, noot 6.

207 Adalbero IV, bs. van Metz.
208 Dit stuk is te vinden aan het slot van een brief van Rodulf in editie De Borman, I, p. 286/87 (L).
209 Koenraad III, 1138-1152.
210 Zie over de – vermoedelijke – joodse geneesheer Tollebeek, o.c., p. 327/335.

Gesta
van de abten van Sint-Truiden
geschreven door een anonymus uit de XIVde eeuw
Eerste deel

Hier begint een inleiding tot het werk dat volgt

Aangezien het voor religieuzen en geestelijken, meer nog dan voor gewone mensen, van uitzonderlijk belang is ingelicht te worden over wat vroeger heeft plaatsgevonden, is het hoogst wenselijk dat zij vernemen hoe de katholieke volkeren, met goddelijke instemming, vroeger vele vervolgingen hebben moeten doorstaan van de zijde van heidenen en ongelovigen, namelijk van Goten, Vandalen, Hunnen, Langobarden en andere barbaarse stammen, die uit hun eigen streek waren opgetrokken, en zeker hoe de Almachtige uiteindelijk de hand heeft geheven om de misdaden van de christenvolkeren in Gallië te bestraffen, en daarom tegen hen Zijn verontwaardiging heeft geuit door de heidense Noormannen, ook Norvenen genaamd, tegen hen uit te zenden. Nadat deze de Denen hadden meegelokt, trokken ze ongeveer 60 jaar lang her en der door Gallië, een waar bloedbad aanrichtend onder de bewoners van beiderlei geslacht, talrijke steden met dorpen en burchten verwoestend; zelfs gewijde plaatsen, kerken of kloosters bleven toen niet gespaard.
Ook de abdij van de H. Trudo werd een van hun slachtoffers. Haar schatten, kostbaarheden, rijke bibliotheek werden grondig geplunderd, haar voortreffelijke gebouwen platgebrand en neergehaald, zodat van de eertijds zo bekende abdij bitter weinig wordt teruggevonden, dat nog herinnert aan de periode die loopt vanaf haar stichting tot aan de regering van Otto I.
Toch wilde ik voor degenen die in dit klooster na ons zullen leven, enig licht werpen op de grote voorspoed en de bloei die deze plaats kende vóór de inval van de Noormannen, tevens op haar grote ellende na de verwoesting. Daartoe heb ik in onze bibliotheek boeken en oorkonden nageplozen; het weinige dat ik daaruit kon putten, laat ik als aanvulling voorafgaan aan de boeken, waarin de eerbiedwaardige Rodulf op voortreffelijke wijze leven en werken van negen[1] abten heeft beschreven.
Bij Rodulfs werk laat ik de levensbeschrijving aansluiten van de drie abten die onmiddellijk op hem volgden; ik volg hier een tekst zoals ik deze in een oud boekje vond.
Daarna laat ik de vitae volgen van de twaalf abten die het ambt uitoefenden tussen 1180 en de dood van abt Robert in 1366. De handelingen van deze twaalf abten heb ik beschreven met behulp van boeken die ik hier of daar

vond, of door te putten uit vroegere verslagen, en die vulde ik aan met wat ik in eigen tijd zag of vernam.
Ook heb ik inlassingen die mij belangwekkend genoeg toeschenen hier en daar aan talrijke hoofdstukken toegevoegd.
Toen ik bij mijn eigen tijd aanlandde, heb ik mijn aantekeningen gestaakt: de voortzetting laat ik over aan mensen die na mij komen. Immers, als ik deze gebeurtenissen naar waarheid zou uiteenzetten, dan zou ik misschien het ongenoegen wekken van sommigen die nog in leven zijn; als ik anderzijds de waarheid zou geweld aandoen, dan zou ik als vleier of leugenaar gebrandmerkt worden.
Tenslotte richt ik mij tot degenen die na mij komen: ik smeek hen nederig, spoor hen met aandrang aan, elke nalatigheid te weren, maar met nauwgezetheid belangrijke voorvallen en gebeurtenissen in jaarlijkse verslagen op te tekenen. Wanneer hun opvolgers dan over deze notities beschikken, zullen ze met kennis van zaken de komende gevaren ontwijken.
De compilatie van deze gesta van de abten bestaat aldus uit vier delen: het eerste deel bevat drie boeken, het tweede dertien, het derde vier, het vierde twee.[2]

Hier begint de inhoudstafel van het eerste deel van de Gesta der abten van de Sint-Trudo-abdij

Hoofdstukken van het eerste boek van dit eerste deel

1. Opschrift. Geboorte van de H. Trudo.
2. Zijn gelofte een kerk te bouwen.
3. Overlijden van zijn ouders.
4. Raadgeving door een engel, richtlijnen van de H. Remaclus.
5. Vertrek naar Metz.
   Inlassing over de HH. Amandus en Remaclus.
   Inlassing over het overlijden van koning Dagobert en zijn opvolging door zijn zonen.
   Inlassing over zes Pepijnen en over de H. Gertrudis.
6. Vorderingen van de H. Trudo bij de studie van de H. Schrift.
7. Aanstelling van de H. Theodardus tot abt van het klooster te Stavelot.
8. Priesterwijding van de H. Trudo en zijn terugkeer naar Sarchinium.
9. Omstandigheden waarin onze villa te Seny aan de H. Trudo werd geschonken.
10. Tijdens zijn thuisreis brengt de H. Trudo een bezoek aan de H. Remaclus.
11. Het volk van Sarchinium gaat hem bij zijn thuiskomst met enthousiasme tegemoet.
12. Eerste bouwfase aan dit klooster van Sint-Trudo.
    Inlassing over de omstandigheden waarin de H. Remaclus afstand deed van het bisschopsambt te Maastricht.
    Inlassing over zijn opvolging door Theodardus.
13. Eerste inwijding van onze kloosterkerk.
14. Dotatie van deze abdij door de H. Trudo, en stichting van een abdij met tachtig monniken op het allodiaal goed van dezelfde heilige te Brugge in Vlaanderen.
    Inlassing over het ontstaan van het graafschap Vlaanderen.
15. Over het uitgestrekte landbezit van de H. Trudo in Taxandria, thans Kempen genaamd.
16. Over de vroegste vestiging van monniken op deze plaats en over het begin van godsdienstige activiteiten aldaar.
17. De H. Trudo neemt de taak van prediking over van de H. Remaclus.
18. Om de andere nacht begeeft Trudo zich naar de kerk van Zepperen of van Velm.
    Inlassing over de marteldood van de H. Theodardus.
    Nog een inlassing over dezelfde persoon.

19. Verkiezing van de H. Lambertus tot bisschop.
20. De H. Lambertus wordt uit zijn bisschopsambt ontzet.
21. Vasten en werken van barmhartigheid van de H. Trudo.
22. De H. Lambertus wordt weer tot bisschop aangesteld.
23. Overlijden van de H. Trudo.
24. Mirakelen op de dag van zijn plechtige begrafenis.
25. Na de H. Trudo bestuurt proost Lotharius dit klooster.
26. Pepijn II en zijn vrouw Plectrudis schenken landeigendom en kostbaarheden aan ons klooster.
    Inlassing over priester Beda.
27. Marteldood van de H. Lambertus.
28. Mirakel tijdens zijn begrafenis. De naam van zijn opvolger, de H. Hubertus, wordt ten aanhore van alle aanwezigen kenbaar gemaakt.
29. De wijding wordt aan de H. Hubertus op mirakuleuze wijze te Rome toegediend.
30. De bisschoppelijke zetel en het lijk van de H. Lambertus worden van Maastricht naar Luik overgebracht. Overlijden van de H. Hubertus.
    Inlassing over Pepijn.
    Inlassing over het klooster van Monte Cassino.
31. De H. Eucherius wordt tot bisschop aangesteld.
32. Overlijden van proost Lotharius.

Hier beginnen de hoofdstukken van het tweede boek

1. De eerste abt van dit klooster.
2. Periode tijdens dewelke hij de leiding had, en over de zes abten die hem opvolgden.
3. Uitdrijving van de H. Eucherius uit zijn bisdom.
4. Verbanning van de H. Eucherius naar Haspengouw.
   Inlassing over het overlijden van Karel Martel.
5. Visioen van de H. Eucherius over de foltering van Karel in de hel.
   Ontdekking van een slang in zijn graf.
6. Overlijden van de H. Eucherius.
   Inlassing over de stichting van een abdij te Fulda.
7. Schenking van landerijen en villa's te Donk door hertog Robert aan deze abdij: over zijn graf.
   Inlassing over de aanstelling van Pepijn III tot koning van Francia.
8. Opknoping, bij vonnis van Pepijn, van een dief die een schat uit de abdij stal.
9. Mirakel door de H. Trudo gedaan ten voordele van een dienaar van bisschop de H. Chrodegang.
   Inlassing over de beslissende nederlaag door Karel de Grote toegebracht aan de Hunnen of Avaren.

10. Een vita van de H. Trudo door monnik Donatus geschreven.
    Inlassing over de wijze waarop Karel, tot keizer aangesteld, een einde stelde aan de invallen van de Hunnen.
    Inlassing over de regering van Lodewijk de Vrome.
    Inlassing over de bekering van de koning van de Denen.
11. Eerste invallen van de Noormannen.
12. Over dom Drogo, bisschop te Metz en abt alhier.
13. Schenking tijdens het abbatiaat van Drogo ten voordele van deze abdij gedaan door de adellijke Hotbert.
14. Namen van acht abten, opvolgers van abt Drogo.
    Inlassing over de wijze waarop de hymne ,,Gloria, laus et honor" voor het eerst bijval oogstte, zodat ze op Palmzondag wordt gezongen.
    Inlassing over de streken die behoren tot Lotharingen, het vroegere Austrasië.
    Inlassing over het monnikschap van keizer Lotharius.
    Inlassing over de Denen, bondgenoten van de Noormannen.
    Inlassing over de elkaar opvolgende bisschoppen te Metz, en verklaringen van het feit dat enkele van hen de titel van aartsbisschop kregen.
15. Gewone prebende eertijds aan de monniken van deze plaats toegekend.
    Inlassing over het ontstaan van het graafschap Vlaanderen.
    Inlassing over de overwinning van de Franken op de Noormannen.
16. Eerste translatie van de stoffelijke resten van de HH. Trudo en Eucherius.
17. Wegberging, uit vrees voor de Noormannen, van de lichamen van de HH. Trudo en Eucherius onder een onderaards gewelf.
18. Verwoesting van Lotharingen door de Noormannen.
19. Marteldood van de H. Libertus. Plundering door de Noormannen van klooster en stad van Sint-Trudo en van andere kloosters en bisschopssteden.
    Inlassing over de verwoesting van de bisschopssteden Trier en Metz.
    Inlassing over de heidense Hongaren.
20. Aanval op Lotharingen door de van uit Francia terugkomende Noormannen.
21. Nederlaag en volledige ondergang van de Noormannen; hun bekering.
    Inlassing over Adelbero I, bisschop van Metz.
    Inlassing over de abt van Prüm.
    Inlassing over het keizerschap dat van de Franken overgaat in handen van de Teutonen.
    Inlassing over de inval van de Hongaren.
    Inlassing over de wijze waarop Lotharingen onder het gezag kwam van het keizerrijk.
22. Abt Imizo.

Hier beginnen de hoofdstukken van het derde boek

1. Regering van Otto I, die aan de wederopbouw begint van dit door de Noormannen verwoeste klooster.
   Inlassing over de hertog van Lotharingen.
   Inlassing met lofbetuiging voor Otto.
2. Komst van koning Otto in onze stad; zijn medelijden met dit klooster.
3. Wijding van abt Reinier.
4. Geseling door de H. Trudo aan Adelbero II, bisschop van Metz, toegediend.
5. Schenking door de moeder van abt Reinier.
   Inlassing over de ruzie tussen Otto en Lodewijk, koning van Francia.
   Inlassing over de overwinning van Otto op de hertog van Lotharingen.
   Inlassing over Gerberga, zuster van Otto.
6. Onderdompeling van een spin die op het ogenblik van de consecratie in de kelk van abt Reinier is terecht gekomen.
7. Omstandigheden waarin, bij de dood van abt Reinier, Adelbero II, bisschop van Metz, hier abt werd.
8. IJver van Adelbero om verloren gegane inkomsten te herwinnen; schenking van vaderlijk erfgoed aan ons klooster; herstellingswerk aan de gebouwen.
9. Nieuwe wijding van onze munsterkerk na de vorige wijding.
   Inlassing over het verzet van onze heer Adelbero tegen koning Otto.
   Inlassing over de bisschoppen van Luik.
   Inlassing over de overdracht van het hertogdom Lotharingen.
10. Bewijs dat Adelbero hier abt is geweest, geleverd uit een akte waarbij vrouw Wodrada zich in de dienst stelt van ons klooster.
11. Nog een bewijs dat Adelbero hier abt was, afgeleid uit een schenking van Zeizolfus.
12. Overlijden van Adelbero, abt van deze plaats.
13. Schenking aan ons klooster door de gravin van Vlaanderen van goederen te Provin en van het bos Bruderholt.
    Inlassing over de opvolging van de Luikse bisschop en van de keizer.
14. Stichting van een klooster van Sint-Vincent waaraan een villa van de H. Trudo wordt afgestaan.
15. Overlijden van abt Thietfried.
16. Abtsverkiezing van Erenfried; zijn overlijden.

Hier eindigt de inhoudstafel van het eerste deel van de gesta der abten van de Sint-Trudo-abdij

Eerste boek

dat handelt over afstamming, handelingen en overlijden van de H. Trudo.

1. 628 In het jaar 628 of daaromtrent, het zestiende regeringsjaar van keizer Heraclius en zijn gade Martina, het veertigste jaar van Chlotarius II, koning van de Franken,[3] zoon van Chilperik en zijn echtgenote Fredegonde, terwijl te Maastricht Johannes,[4] bijgenaamd het Lam, bisschop was, werd Gods uitverkorene, Trudo, geboren uit adellijke en vrome ouders te Sarchinium op hun Haspengouwse erfgoed. Zijn vader Wicbold stamde uit het geslacht van de Frankische koningen; hij was tijdgenoot en bloedverwant in rechte lijn van genoemde Chilperik. Een uitgestrekte heerlijkheid of een graafschap, gespreid over Haspengouw, de Kempen en Vlaanderen, waarover hij rechtsmacht had bekomen, bestuurde hij met rechtvaardigheid.
Zijn moeder Adela stamde uit een geslacht van Austrasische hertogen en was de lievelingsnicht van Pepijn I,[5] hertog van Austrasië. Zij voedde haar enige zoon op tot heil van vele gelovigen.
2. 633 In het jaar O.H. 633, het eenentwintigste van keizer Heraclius, het tweede van koning Dagobert,[6] monarch over drie rijken, namelijk Francia, Neustrië – nu Normandië – en Austrasië – nu Lotharingen geheten – had de H. Trudo, ongeveer zes jaar oud, eens stenen bijeengebracht en daarmee spelenderwijze een kerkje gebouwd. Hij knielde daarin neer voor een gebed en legde plechtig de gelofte af, dat hij op zijn goed later een kerk zou bouwen. Een brutale vrouw ergerde er zich aan en schopte de muur om. Terstond trof haar de goddelijke wraak; ze werd met blindheid geslagen. Ten aanschouwe van toelopende buren bad de knaap God om erbarming en schonk haar het gezicht weer.
Inlassing. Omstreeks die tijd werd de H. Arnulf[7] tot bisschop van Metz aangesteld.
Inlassing. In deze tijd ook werd koning Dagobert een zoon geboren. Op het nederige aandringen van de vader kwam de H. Amandus het kind dopen onder de naam Sigebert. Toen de eerbiedwaardige priester de doopgebeden had gezegd, maar peter en meter niet dadelijk antwoordden, sprak het kind, toen veertig dagen oud, duidelijk verstaanbaar voor alle omstanders het „amen" uit.
Omstreeks diezelfde tijd, toen Johannes, bijgenaamd het Lam, bisschop van Maastricht overleden was, stelde de koning tot zijn opvolger de H. Amandus[8] aan, niettegenstaande diens tegenstribbelen.
Inlassing. Na drie jaar ambtsuitoefening trad Amandus af; hij liet de bisschoppelijke stoel over aan de aartspriester de H. Landoaldus en zocht de eenzaamheid op in het klooster van Elnone,[9] waar hij tot zijn overlijden bleef.

3. 644 In het jaar 644 of daaromtrent overleed de H. Adela, moeder van de zalige Trudo. Ze werd begraven in de kerk van Zelem, dorpje dat tot het erfgoed van de H. Trudo behoorde. Haar mirakelen geraakten alom bekend en na aanvankelijk te zijn bijgezet op een nederige plaats, werd ze tot de eer van het altaar verheven.
Inlassing. In het spoor van zijn vader, de H. Arnulf, werd de H. Clodulf in deze tijd tot bisschop van Metz aangesteld. Hij volgde Goëricus op, die Arnulf in een visioen herkend had als zijn opvolger.
645 *Inlassing*. In het jaar 645, derde jaar van het keizerschap van Constans of Constantinus, ontsliep de illustere Wicbold, vader van de H. Trudo, in gezegende leeftijd in de Heer. Hij werd begraven in de kerk van een van zijn landgoederen, naar hem Webbekom genoemd. Hij mocht weldra aanspraak maken op de elevatie.
Inlassing. In dat jaar werd de H. Remaclus[10] door de Frankische koning Dagobert weggehaald uit zijn eenzaam monnikenleven. Tegen zijn zin, maar toegevend aan het aandringen van de koning, werd hij tot bisschop van Maastricht gewijd.
4. Zo verloor de jonge Trudo binnen het jaar beide ouders. Een voogd had hij niet nodig, omdat hij reeds de zeventien voorbij was. Maar hij begon te denken over de vraag hoe hij het zou aanleggen om, met Gods genade, zijn vaderlijk erfgoed zo wijs aan te wenden dat de aangroei van tijdelijke bezittingen geen hinderpaal zou vormen voor zijn opgang naar het eeuwig erfdeel. Terwijl hij zich aldus bezon, herinnerde hij zich zijn vroegere gelofte, die hij als kind had afgelegd: een kerk te bouwen op eigen erfgoed.

Terwijl hij met deze gedachten bezig was, overviel hem de slaap. Hij zag een engel des Heren naast zich staan, die hem de raad gaf zich te begeven naar de heilige bisschop Remaclus en hem te gehoorzamen in alles wat hij zou bevelen. Toen hij wakker werd, haastte Trudo zich, zoals de engel hem beval, naar Zepperen, waar de bisschop vertoefde, en onthulde hem de raad van de engel. De bisschop zei: „Mijn zoon, begeef U naar de bisschop van Metz en draag aan de H. Stefanus[11] over al wat gij in Haspengouw bezit. Een engel heeft mij ingelicht dat deze afstand Christus aangenaam zal zijn."
5. De volgende morgen vroeg begaf de edele jonge Trudo zich op weg naar Metz. Hij werd bij de bisschop, de H. Clodulf,[12] gebracht en gehoor gevend aan het voorstel van zijn raadgever, de zalige Remaclus, deed hij ten voordele van de H. Stefanus afstand van al zijn bezittingen in Haspengouw. Daarop nam de H. Clodulf de zalige Trudo aan als zijn zoon. Voor een degelijk onderricht in de letteren, waarnaar Trudo vroeg, vertrouwde de bisschop hem toe aan een bekwaam man. Met de genade van de H. Geest zorgde deze ervoor dat Trudo binnen het jaar het hele psalterium van buiten wist te zingen. Boven alle verwachting maakte hij in korte tijd zulke vorderingen in de kennis van de Schrift, dat hij zijn studiegenoten verre overtrof.

Inlassing. Dat jaar gaf koning Dagobert, zij het met tegenzin, toe aan het verzoek van Amandus de last van de bisschoppelijke taak te mogen neerleggen, omdat hij helemaal in beslag genomen was door contemplatie en door prediking. Hij had namelijk de inwoners van Gent, een grote stad in Vlaanderen, tot het katholiek geloof bekeerd. De koning wilde evenwel niet dat Maastricht, zetel van een vermaard bisdom, zonder eigen bisschop zou blijven. Hij won inlichtingen in en haalde de H. Remaclus uit het klooster van Solignac,[13] waar hij onder abt Eligius een teruggetrokken leven leidde, en stelde hem aan tot bisschop, niettegenstaande zijn verzet.Omtrent die tijd bezweek de koning aan buikloop en overleed godvruchtig. Zijn eerstgeboren zoon Chlodovech[14] volgde hem op in Francia en Neustrië. Een andere zoon, Sigebert, had de vader enkele jaren voordien aangesteld over Austrasië, dat nu Lotharingen heet. Als voogden had hij aangesteld Cunibert,[15] aartsbisschop van Keulen, en Pepijn,[16] hertog van Neder-Austrasië. De jonge Sigebert liep in het spoor van zijn prijzenswaardige voogden en groeide op in eer en deugd, zoals later bleek tijdens zijn regering.

646 *Inlassing*. Deze Pepijn,[17] hertog en hofmeier, door koning Dagobert bevorderd tot aartshertog over heel Austrasië, overleed reeds het volgende jaar. Hij werd te Landen begraven; vele jaren later werd hij overgebracht naar Nijvel; hij schitterde door zijn mirakels. Zijn overlijden vervulde heel Austrasië met droefenis.

Deze Pepijn, eerste drager van deze naam, was een zoon van de roemrijke vorst Karloman. Uit zijn huwelijk met de H. Ituberga (Itta) sproot een zoon, Grimoald, die de hertogstitel van zijn vader erfde en, door toedoen van de H. Cunibert, zijn vader ook als hofmeier opvolgde. Hij stierf kinderloos.

Pepijn had ook een dochter, Begga. Hij huwde haar uit aan hertog Ansegisel, zoon van zijn vriend de H. Arnulf. Zij schonk het leven aan Pepijn II, bijgenaamd de Dikke, die dan de vader was van Karel Tudetes of Martel. Deze Karel, zelf geboren uit de bijzit Alpaïdis, verwekte Pepijn III. Deze werd, op voorstel van paus Zacharias[18] en wegens zijn luisterrijke overwinningen, tot koning van de Franken uitgeroepen.

Pepijn IV was een zoon van Karel de Grote; hij werd door zijn vader tot koning van Italië aangesteld.

De vijfde Pepijn was een zoon van Lodewijk de Vrome, en werd door zijn vader tot koning van Aquitanië aangesteld.

De zesde naamdrager volgde zijn vader op in Aquitanië. Bij zijn dood verdween de naam Pepijn.

De eerste Pepijn was binnen Austrasië een van de machtigste hertogen die een erfelijk gezag uitoefenden over hertogdommen, die met vaste grenzen tot stand waren gekomen. Het hertogdom van Pepijn heette Neder-Austrasië. Benevens heel wat steden en versterkingen omvatte het ook Brabant, dat zijn naam ontleende aan Brabo, een Trojaans krijgsman, neef van de grote Hector. Bovendien behoorde een groot deel van Haspengouw en van

de Kempen hem toe. In onze streek bezat hij twee paleizen, een kleiner in Landen, een groter in de stad Nijvel.
Behalve de reeds genoemde zonen bracht Ituberga ook een dochter, Gertrudis, ter wereld. Deze door God uitverkoren maagd bleef vanaf haar veertiende jaar trouw haar moeder-weduwe bijstaan.
Inlassing. Het moet zowat in het jaar van Pepijns overlijden[19] zijn geweest dat de H. Amandus, naar zijn gewoonte, zich naar Nijvel[20] begaf om er het woord Gods te zaaien. Ituberga, die weduwe was geworden, nodigde hem aan haar tafel. Toen moeder Ituberga en dochter Gertrudis hem met aandrang erom smeekten, legde hij beiden de heilige sluier op en wijdde hun huis tot kerk. Enige dagen later keerde hij terug naar het klooster te Elnone,[21] dat zijn voorkeur had. Daar diende hij Christus godvruchtig en overleed er enige jaren later in de Heer, tijdens het achttiende jaar van Constans of Constantinus.
6. 650 In het jaar 650, achtste regeringsjaar van keizer Constans of Constantinus, zesde bisschopsjaar van de H. Remaclus, verminderde de H. Trudo zijn aandacht voor de studie van de vrije kunsten, om zich te wijden aan de studie en aan het onderzoek van de H. Schrift. Welke vorderingen hij daarin maakte, blijkt uit zijn verbeteringen van fouten in de tekst.
7. De koning van Austrasië, Sigebert, wanhopig dat hij geen nakomeling had, liet met medewerking van zijn hofmeier, hertog Grimoald, zoon van Pepijn I, en van de H. Remaclus, in dat jaar twaalf kloosters bouwen. Twee daarvan liet hij optrekken op de plaats die de H. Remaclus zou aanwijzen. Uitgaande van deze beschikking stichtte de man Gods in het bisdom Keulen een klooster, dat hij Malmedy[22] noemde. Het ander, Stavelot, kwam tot stand in het bisdom Maastricht.
Toen de prachtige gebouwen voltooid waren dank zij de geldmiddelen van de vrome koning, stelde deze, op voorstel van de H. Remaclus, de H. Theodardus aan tot eerste abt van het klooster te Stavelot. Deze man muntte uit door kennis en deugd. Hoe nauwgezet hij de beoefening van onze heilige godsdienst tot in de perfectie met woord en daad wist over te dragen op zijn ondergeschikten, blijkt uit de leerlingen die hij er vormde. Men leefde er zo devoot dat vele bekende mannen, onder wie de H. Remaclus en de H. Lambertus,[23] beiden bisschop van Maastricht, maar nog anderen, aangetrokken door de oprechte levenswandel van de monniken zich daar terugtrokken voor de dienst van God.
Inlassing. In deze periode stierf Grimoald,[24] hertog van Neder-Austrasië en hofmeier van koning Sigebert. Zijn neef Pepijn II, zoon van zijn zuster Begga, volgde hem op als hertog en hofmeier.
8. 655 In het jaar 655, twaalfde regeringsjaar van Constans of Constantinus, tiende bisschopsjaar van de H. Remaclus, werd de H. Trudo, die nu voldoende onderwezen was in de H. Schrift, door de H. Clodulf tot priester gewijd.

In datzelfde jaar riep deze de H. Trudo op welwillende wijze bij zich, en onder goddelijke inspiratie zei hij hem: ,,Geliefde zoon, in het belang van de Kerk van de H. Stefanus, en meer nog voor het welzijn van de bewoners van Haspengouw, moet gij terugkeren naar de streek van uw vader. Gij zult er velen winnen voor God en de H. Stefanus en in uw erfgoed een voortreffelijk volk tot de dienst van God voorbereiden. Til er niet te zwaar aan dat ik u doe vertrekken. Immers, dank zij uw verdiensten zullen er vele vrome mannen tot de dienst van God gebracht worden in het erfgoed dat gij hebt afgestaan aan de H. Stefanus."
Trudo schikte zich naar de richtlijnen van zijn vrome vader. Beiden kregen de tranen in de ogen toen, na een vrome omhelzing, Trudo zich op weg begaf met de zegen van de bisschop.
Toen de eerbiedwaardige Trudo Metz verliet, deden de mensen hem uitgeleide. Met tranen in de ogen zeiden ze: ,,Waarom, heilige vader, verlaat U ons, die toch altijd naar uw raadgevingen hebben geluisterd? Gelukkig Haspengouw dat voortaan van uw aanwezigheid zal genieten, dat zich zal verrijken uit ons verlies en vreugde zal putten uit onze smart."
Daarop antwoordde hij hun: ,,Mijn beste medeburgers en dienaren Gods, gij moet niet bedroefd zijn; hoewel ik persoonlijk tijdelijk zal afwezig zijn, zal ik met mijn wensen steeds bij u blijven."
Hij vertrouwde hen toe aan Gods almacht en vertrok naar zijn geboortestreek.
9. Tijdens de voorspoedige reis naderde hij een dorp, Seny genaamd, eigengoed van een adellijke ridder. Deze was zwaar aangetast door lepra en had het gezicht verloren. Een engel des Heren verscheen hem en zei: ,,Haast u, sta op, uw heil en de genezing van uw lichaam is nabij. Stuur uw dienaren naar de toegangswegen; ze zullen een nederig man ontmoeten; indien u zich wast met het water waarmee hij zijn handen spoelde, zult u dadelijk genezen." Hij ontwaakte daarop en deelde met vreugde aan de zijnen mee wat hem onthuld was. En zoals de engel hem had bevolen, stuurde hij zijn dienaren uit. Nauwelijks waren zij in de velden buiten het dorp aangekomen of de man Gods kwam hen tegemoet en vroeg nederig de weg naar de kerk. Ze herkenden hem aan die houding en blij verbaasd zeiden ze: ,,Als u wilt, zullen we u naar de kerk vergezellen; bovendien nodigen we u gaarne ten eten uit." De heilige man begreep dat het God was Die in Zijn welwillendheid dit voor hem had geregeld. In de kerk bad hij onder een vloed van tranen en ging daarna dankbaar met hen mee naar het huis van de ridder. Hij trad er binnen met een zegenend gebaar.
Na een gezellig gesprek werd de tafel klaargezet; de edelman gaf teken dat men water zou aanbrengen om de handen van zijn lieve gast te wassen. Toen een handdoek werd aangereikt om de handen te drogen, boog de edelman het hoofd, zoals hem door de engel was bevolen, wreef zijn zieke ogen met dit waswater, en onmiddellijk werd zijn hele lichaam weer gezond. Hij viel

zijn hemelse geneesheer te voet en met heel zijn gezin betuigde hij onder een vloed van tranen luide zijn dank aan God en de H. Trudo. De man Gods schreef de gunst van deze genezing niet toe aan zichzelf, maar veeleer aan de gastvrijheid van zijn gastheer. Onder wederzijdse betuiging van nederigheid gingen genezene en genezer aan tafel.
Na de maaltijd deed de edelman, die geen nakomeling had, afstand van zijn landgoed met alle rechten, inbegrepen het erfrecht, zoals hijzelf het van zijn voorouders als eigengoed had verkregen, en maakte Gods heilige tot zijn erfgenaam.
Toen zijn broeder van deze schenking hoorde, eiste hij het landgoed voor zichzelf op en deinsde er niet voor terug er met geweld beslag op te leggen. Maar de Almachtige nam wraak over het onrecht dat men Zijn dienaar aandeed; al spoedig sloeg hij de rechtsschender met verlamming en liet hem achter met verkrampte ledematen. Daarop kwam deze tot inkeer en berouwvol stuurde hij gezanten om de H. Trudo nederig te vragen terug te komen en hem te bezoeken. Hij smeekte om vergiffenis. In het bijzijn van de zieke richtte Trudo zijn gebeden tot God. De krampachtigheid verdween en de man kreeg zijn vroegere gezondheid weer. Onmiddellijk viel hij Trudo te voet, gaf hem weer wat hij hem had ontnomen, en, zoals eerder zijn broer, gaf ook hij nu zijn persoonlijk landgoed aan de heilige man. Trudo zei: ,,Ik aanvaard wel het landgoed dat mij eerst ontnomen en nu teruggegeven wordt, maar uw domein laat ik voor altijd incorporeren bij de kerk van Metz."
Dit goed heet... (lacune) en ligt vlak bij ons eerder genoemde landgoed te Seny. Tot op de dag van heden zijn de bewoners er nog steeds erg gehecht aan de H. Trudo.Ze zijn ervan overtuigd dat zij beter hun hoop stellen op zijn klooster dan op hun eigen beschermheren.
10. Deze gebeurtenissen veroorzaakten een kort oponthoud in de reis van de H. Trudo. Toen hij vernam dat de H. bisschop Remaclus te Tongeren vertoefde, begaf hij zich daarheen. Hij werd bij de bisschop toegelaten en viel hem te voet. Beiden stonden op en na een omhelzing geraakten ze in een druk en vroom gesprek, waarin Trudo zijn dierbare vader het wedervaren van zijn reis vertelde.
Overtuigd dat de geleerdheid en de strenge zedelijke opvatting van deze priester hem dienstig konden zijn, nam de bisschop Trudo tot medewerker bij de prediking van het evangelie. De pastorale zorg deelden ze, maar de bisschop liet aan Trudo over de wijding van kerken en de toediening van het sacrament van boete.
Van toen af wijdde de bisschop zich meer aan de contemplatie, zoals Maria, terwijl Trudo, als Martha, actiever optrad bij de stichting van kerken en bij predicatie in het diocees.
11. Bekommerd om de raad van bisschop Clodulf van Metz op te volgen,

haastte de man Gods, Trudo, zich nu naar zijn eigen streek, naar Sarchinium, zijn geboorteplaats. Het nieuws van zijn komst liep hem vooruit. De inwoners van Sarchinium trokken in grote groepen mannen, vrouwen en kinderen vooruit om hun heer, naar wie ze al zo lang verlangend uitzagen, feestelijk te onthalen. Toen ze hem gaaf en gezond weerzagen, schreiden ze van vreugde, omhelsden en kusten ze hem. Aangemoedigd door zijn hartelijkheid vroegen ze om zijn zegen en kregen die. Zo werd hij door een enthousiaste menigte naar zijn Sarchinium begeleid. Daar werd hij redder in alle nood: bij de enen bracht een troostend woord alles weer in orde, anderen zette hij met een vermaning weer op het rechte pad. Predikend trok hij door zijn streek en zuiverde haar van de laatste droesem van het heidendom.

Het geloof groeide en dank zij hem nam het kerkvolk dagelijks toe.

12. In deze aangroei van het aantal gelovigen zag Trudo het bewijs van Gods bijstand. Hij herinnerde zich nu de gelofte die hij in zijn jeugd had afgelegd: op zijn erfgoed een kerk te bouwen, om een kloosterlijke wal op te richten voor de christenschare, die hem toestroomde, waar hij over de aanvallen van Satan kon triomferen dank zij de godsvrucht en het ononderbroken gebed van zijn medestrijders.

Na een gebed om bijstand tot de opperste Bouwheer, wierf hij bekwame werklieden aan en wees hun als geschikt terrein om een klooster te bouwen een kleine verhevenheid naar het noorden toe, waar de Cicindria-beek aan de linkerzijde door een breed dal vloeide. Zodra het nodige materiaal aangevoerd was, legden de metselaars de fundamenten; spoedig rezen stenen muren op, die de toeschouwers met vreugde vervulden.

Ondanks de beslommeringen bij een zo omvangrijk werk, vervulde de ijverige dienaar Gods, Trudo, niettemin gewetensvol de opdracht van prediking, die de H. Remaclus hem had toevertrouwd.

Inlassing. De H. Remaclus zelf leed er ondertussen onder dat de goederen van zijn kerk nu al bijna dertig jaar ingepalmd waren en onrechtvaardig in bezit gehouden werden door machtige edellieden en dat hij de kracht miste om tegen deze stroom op te tornen. Het woelige leven in de wereld had hem moedeloos gemaakt en hij dacht er ernstig over de haven van eenzaamheid op te zoeken. Daarom begaf hij zich naar koning Sigebert; na een aanvankelijke weigering verloste deze hem van de last van de pastorale zorg. Blij om deze bevrijding en om de verlossing uit de gevaren in de wereld, trok Remaclus zich terug in de lang begeerde haven van rust: het klooster van Stavelot. Daar kreeg hij gelegenheid tot een contemplatief leven in afzondering; hij legde er de monnikengelofte af. Jaren later werd hij door de Heer geroepen; hij kreeg een graf in het klooster.

Inlassing. Datzelfde jaar gingen aanzienlijken en hovelingen samen met volk uit de stad naar koning Sigebert met het verzoek hun een nieuwe

bisschop te geven. Samen beraadslaagden ze en in volledige eensgezindheid benoemde de koning Theodardus,[25] abt van Stavelot, tot bisschop van Maastricht. Deze verkiezing werd bekrachtigd door de paus en enige tijd later werd Theodardus gewijd door de H. Cunibertus, de aartsbisschop van Keulen. Hij was de achtentwintigste[26] bisschop sedert de H. Maternus als eerste te Tongeren kwam.
In hetzelfde jaar werd de H. Lambertus, een jonge man met edele inborst, door zijn vader, de bekende graaf Aper, aan de hoede toevertrouwd van de H. Theodardus om er te worden opgeleid in de vrije wetenschappen.[27]
13. 657 In het jaar 657, vijftiende regeringsjaar van Constans of Constantinus, derde bisschopsjaar van Theodardus, liet de H. Trudo de kloosterkerk wijden, die hij op eigen kosten op zijn landgoed opgericht en behoorlijk ingericht had. De kerk werd op 11 oktober door de H. Theodardus, bisschop van Maastricht, toegewijd aan de HH. Quintinus[28] en Remigius.
14. Trudo verlangde de vroeger onder goddelijke inspiratie gedane belofte volledig ten uitvoer te brengen en begiftigde zijn klooster met ruime toelagen uit zijn rijk patrimonium.
Immers, Trudo's bezittingen bleven niet beperkt tot het domein en de eigendommen die hij van zijn ouders in Haspengouw had geërfd; deze bezittingen lagen hoofdzakelijk in Austrasië, het latere Lotharingen, en zijn nu geïncorporeerd in de mensa van de bisschop van Metz – één van deze landgoederen was dat van Dugny, op een mijl van Verdun, dat Theoderik, neef van Otto I, zich later toeëigende.
Als vaderlijk erfdeel bezat Trudo ook nog een domein te Brugge en omstreken. Brugge is nu een vermaarde stad in Vlaanderen.
In de nabijheid van deze stad, op ongeveer een halve mijl afstand, ligt een klooster waarin thans zwarte monialen verblijven.[29] Zijn naam, abdij van Sint-Trudo, ontleende het aan de gelukzalige Trudo. Het was immers hij die dit klooster op zijn eigen domein daar stichtte en doteerde. Hij bevolkte het met tachtig monniken. Waarom het later overschakelde op God dienende vrouwen, is niet bekend.
Inlassing. Omdat Vlaanderen hier ter sprake komt, past het wel even aan te stippen hoe de toestand daar vroeger was. Welnu: de zeer vruchtbare strook, die nu Vlaanderen heet, behoorde tot Francia. De koningen stelden er baljuws en houtvesters aan om het volk te besturen en de jaarlijkse inkomsten te ontvangen. Deze mannen werden uit de vooraanstaande hovelingen gekozen. Tot het eerste jaar van Karel de Kale was er nog geen sprake van een graafschap.[30]
15. Behalve de reeds genoemde bezittingen had de vrome Trudo nog een domein en uitgestrekt bezit geërfd in Taxandrië, dat nu Kempen heet, een streek met talrijke vrijheden en villa's.
In die streek kan men heel wat kerken aanwijzen die na zijn overlijden aan de H. Trudo toegewijd werden. Het patronaatsrecht over deze kerken en

over andere in de streek kwam toe aan abt en convent van het klooster van Sint-Trudo. Dat bewijst dat ze reeds vanouds aan de abdij toebehoorden.

16. Toen de eerbiedwaardige Trudo in dat jaar of daaromtrent zijn klooster had laten wijden, had hij het ook rijkelijk begiftigd dank zij de hulpbronnen van zijn uitgestrekt en welvarend patrimonium. Daarin had hij de raad opgevolgd van de zalige Clodulf, bisschop van Metz, die onder ingeving van de Geest had gesproken.

De menigte der gelovigen stroomde toe en Trudo zorgde dat de officies plechtig werden gevierd. De godsvrucht groeide dagelijks en droeg ertoe bij dat de plaats gunstig bekend geraakte. Overal immers drong de faam van deze vrome kloostergemeenschap door en vele zonen van edellieden, zowel hoogwaardigheidsbekleders van het hof als vrije aanzienlijken, samen met mensen uit het volk of vrijgelatenen, traden in om Christus' juk op zich te nemen. Ze deden afstand van hun rijkdom, die hen een hinderpaal was, lieten hun hoofdhaar afsnijden en traden voor goed in de dienst van de hemelse Koning. Vele edelen ook bestemden hun zonen of neven tot de dienst in deze vrome communauteit; bij die gelegenheid, wanneer ze de beslissing namen hen te laten opvoeden onder de leiding van deze bekwame leermeester, begiftigden zij het klooster met uitgestrekte bezittingen.

De H. Beregisus, in de Condroz geboren, was omstreeks deze tijd door zijn ouders naar het klooster van Trudo gebracht om er het habijt aan te nemen en te worden opgeleid zowel in de studie van de letteren als in de godsdienstleer. Toen Pepijn hem een uitgestrekt terrein ter beschikking stelde, liet hij te Andain[31] een klooster bouwen ter ere van de H. Petrus. Daar leefden reguliere kanunniken; hun geestelijke vader nam hetzelfde habijt aan toen hij zich bij hen voegde.

Om bij de verdere beschrijving geen onduidelijkheid te laten bestaan aangaande ligging en inrichting van de vroegste kloosterkerk, moet men weten dat de H. Trudo de bouw niet begon op de plaats van het huidige koor, waaronder de crypte gelegen is die de Luikse bisschop Otbert[32] wijdde in het jaar 1101. Trudo liet de werken aanvangen op de plaats waar nu tussen het monnikenkoor en zijn eigen altaar een boog oprijst. Daar liet hij het vroegste gedeelte van het munster optrekken – men zou kunnen zeggen het hoofd – en noemde het, zoals gebruikelijk in kerkelijke terminologie, cancellum (koor) en sanctuarium (hoogkoor). Hijzelf richtte daar het eerste altaar op en wijdde het ter ere van de HH. Quirinus en Remigius. Na verloop van enige tijd, nadat eerst een monnikenkoor bijgebouwd was, werd de rest van de bouw aangevat; men zou kunnen spreken van het schip van de kerk, met daarbij aansluitende zijbeuken.

Achter het koor werd, naar inlichtingen van vroegere schrijvers, onder de ruimte die nu het monnikenkoor uitmaakt, een crypte gebouwd die los stond van het kerkgebouw, zoals men in sommige oude kloosters nog dergelijke kan aantreffen.

Na verloop van tijd werd er tussen het altaar van de H. Trudo en het oude monnikenkoor, binnen het koor van het heiligdom, een altaar opgericht ter ere van de heilige apostelen. Dit werd het hoofdaltaar genoemd. Het was ongeveer negen voet verwijderd van het altaar van de H. Trudo; daar bevindt zich trouwens het graf van onze heilige vader. Dat deze crypte en het hoofdaltaar vanaf oude tijden bestonden, kan men in de teksten lezen, hoewel men niet weet wanneer en door wie ze gebouwd werden.
Over de ligging van het voornoemde, oude hoogkoor moet men weten dat het zich uitstrekte vanaf de boog die oprijst achter de kapel van Sint-Trudo, tot ongeveer een mensenlengte ver in de ruimte voor deze kapel. Wegens het feit dat relieken van heiligen daar, links en rechts rondom de kapel van Trudo, bewaard worden, mag daar enkel maar een persoon begraven worden, van wie men mag aannemen dat hij God waardig is.
17. De zorg voor zijn kudde was voor de heilige man geen hinderpaal om bij tijd en wijle, telkens als hij daartoe de gelegenheid kreeg, vergezeld van een groep medebroeders, door Haspengouw rond te trekken. Met woord en voorbeeld sterkte hij ontelbaren in hun vertrouwen in Christus en nog tijdens zijn leven stuurde hij er velen van hen vooruit naar God.
18. Trudo was gewoon om 's nachts, terwijl de anderen rustten, beurtelings naar de kerk van Sint-Martinus te Velm, of naar de kerk van Sint-Servaas en de H. Genoveva te Zepperen te gaan. Hij ging dan alleen, buiten ieders weten; na persoonlijke gebeden keerde hij, vóór de dag opkwam, ongemerkt terug naar het klooster.
Beide dorpen waren in die tijd ongeveer drie mijl[33] van Sarchinium verwijderd, omdat een eeuwenoud, uitgestrekt bos tot een omweg verplichtte. Nu leidt een gemakkelijke weg door de vlakke velden in slechts een halve mijl tot daar.
Inlassing. In deze periode zag de H. Theodardus met treurnis hoe de kerk van Maastricht gevaar liep een groot gedeelte van haar bezittingen te verliezen. Daar Sigebert,[34] de vrome koning van Austrasië, overleden was, besloot hij naar koning Childerik[35] te gaan en bij hem een klacht in te dienen tegen de heiligschenners, die zijn kerk onrecht hadden aangedaan. Zodra hij op weg was, beving de vrees zijn vijanden dat hun diefstal ter sprake zou komen bij de aanzienlijken van het hof. Aan hun vroegere misdaad voegden ze nu nieuwe wandaden toe. Ze legden hinderlagen en overvielen de heilige man. Ze onthoofden hem en toen hij reeds op de grond lag, hakten ze met hun zwaarden nog zijn ledematen af.
Inlassing. De H. Lambertus liet dat jaar het lichaam van zijn heilige leermeester, de H. Theodardus, tot dan toe met eerbied bewaard in de stad van de Wangionen, nu Worms geheten, liefdevol overbrengen naar Luik, waar hij het plechtig liet begraven.
19. Enige tijd later onderhandelden edellieden met clerus en volk om een nieuwe bisschop aan te stellen; samen begaven ze zich naar het paleis van

koning Childerik, die na de dood van zijn oom Sigebert het bestuur over Austrasië had ontvangen van zijn vader Chlodovech.[36] Op de vastgestelde dag werd met algemene instemming van koning, aanzienlijken, clerus en volk de H. Lambertus[37] verkozen tot bisschop van Maastricht. Niettegenstaande hij liefst had geweigerd werd hij door de H. Cunibertus, aartsbisschop van Keulen, geïntroniseerd en gewijd. Hij was toen eenentwintig jaar oud.

663 *Inlassing*. In het jaar 663, eenentwintigste regeringsjaar van Constans of Constantijn, stierf de H. Gertrudis te Nijvel.

20. 685 In het jaar 685, zestiende regeringsjaar van Constantijn de Jongere, achtentwintigste bisschopsjaar van de H. Lambertus, werd de Frankenkoning Childerik wegens zijn wreedheid vermoord. Zijn broer Theoderik,[38] die enige jaren voordien door de Franken als troonpretendent was afgewezen, werd nu door een beslissing van de aanzienlijken met de macht bekleed. Op aanraden van zijn hofmeier Ebroïn[39] riep hij een bisschoppensynode bijeen, waarop hij verscheidene aanwezigen zonder reden ontsloeg.

Lambertus was vroeger goed bevriend geweest met Childerik. Daarom stelde de koning, bij monde van Ebroïn, hem nu verantwoordelijk voor zijn vroegere verbanning en ontzette hem uit zijn bisschopsambt.[40] Lambertus verdroeg dit met gelatenheid, verliet zijn leiderspost, en zocht in het kloster van Stavelot de haven van rust, die monniken kennen. Teruggetrokken leefde hij daar zeven jaar samen met zijn geestelijke vader Remaclus en onderwierp zich aan de kloostertucht.

21. De vrome Trudo was op een punt gekomen dat hij nog nauwelijks zijn verzwakte ledematen kon gebruiken, dit zowel ten gevolge van dagelijkse vermoeiende arbeid als van zijn hoge leeftijd. Toch volbracht hij nog herhaaldelijk een twee- of driedaagse vasten en nam hij slechts zelden rust op een zacht bed. Wanneer iemand van zijn intimi deze excentrieke handelwijze afkeurde, glimlachte hij of herhaalde de woorden van Job: „De mens is geboren om te werken, de vogel om te vliegen."

Hij was ook vol medelijden voor de armen uit de streek; bij het uitdelen van aalmoezen was hij zo gemoedelijk, dat de armen zonder enige schroom, zoals zonen bij hun vader, levensmiddelen bij hem kwamen bedelen en die dan ook kregen.

22. 691 In het jaar 691, zevende regeringsjaar van keizer Justinianus II, vijfendertigste ambtsjaar van bisschop Lambertus, werd de tiran Ebroïn vermoord.[41] Daarop werd Faramundus, onder begrijpelijk aandringen van geestelijkheid en volk, uit zijn ambt ontzet en uit de streek verbannen. Deze Faramundus was een geestelijke uit het gevolg van de Keulse aartsbisschop Adewinus,[42] van wie hij, door omkoperij, een aanstelling tot bisschop van Maastricht had verkregen.

Door Pepijn, zoon van Ansegisel, Frankisch vorst en hertog van Neder-

Austrasië, werd de H. Lambertus weer op de bisschoppelijke zetel te Maastricht geplaatst.[43]
Inlassing. De H. Remaclus, voormalig bisschop van Maastricht, overleed hetzelfde jaar te Stavelot, waar hij ook begraven werd.
23. 693 In het jaar 693, zevende van keizer Justinianus II, ongeveer zevenendertigste van bisschop Lambertus, werd de eerbiedwaardige Trudo, dienaar Gods, door God geroepen; zijn einde naderde. Zijn medebroeders werden rondom hem verzameld; eerst richtte hij tot hen nog vriendelijke woorden van aanmoediging; dan ontving hij, in aanwezigheid van allen, met grote godsvrucht de levenwekkende sacramenten, maakte een kruisteken en blies de laatste adem uit. Het was 23 november. Trudo was in zijn vijfenzestigste levensjaar. Hij werd in zijn kloosterkerk begraven voor het altaar dat hijzelf had opgericht. Talrijke mirakels vestigden zijn roem; zijn vitae leggen daarvan getuigenis af.
24. Enkele dagen later – de vrome kudde treurde nog om het verlies van haar goede herder – werd onder gejammer en geween de begrafenisplechtigheid gehouden zoals gebruikelijk. Een dichte menigte verdrong zich rond het monnikenkoor, want uit heel de streek was, onder het zingen van treurliederen, de menigte toegestroomd naar het klooster.
De lijkkist werd in de kerk vlak voor het altaar plechtig neergezet om na de missen in het graf te worden neergelaten. Maar vóór ze met aarde werd toegedekt en vóór de grond weer werd geëffend, verspreidde zich plots een zo wondere geur, dat alle omstanders als in extase kwamen en alle zintuigelijke waarneming verloren. Gedurende een vol uur heerste er ook een zo dichte duisternis dat niemand zijn buur kon herkennen.
Tot dertig jaar na deze begrafenis ging geen dag voorbij die niet een schitterend mirakel bracht.
25. Na het ontslapen van deze grote herder nam de proost Lotharius krachtdadig de leiding van de vrome kudde over. Onder zijn beheer nam de godsvrucht bij de inwonenden nog toe en groeiden de bezittingen aan, dank zij de vrijgevigheid van de gelovigen.
In de periode dat vader Lotharius de leiding had in het klooster, stal eens een rover een os van de broeders, en zijn dienaar doodde de horige die, verantwoordelijk voor de bewaking, de achtervolging had ingezet. Toen de daders onbekend bleven, schreef voornoemde vader onder de broeders een vastendag uit met ononderbroken gebedsstonden. God was hun genadig en maakte door een duidelijk teken de dief bekend. Deze verloor immers zijn verstand en wentelde zich raaskallend in de modder, waarin hij stikte. De andere schuldige werd door zijn moeder naar het klooster gebracht, terwijl hij kermde dat hij innerlijk door hevige brand verteerd werd. Dank zij de verdiensten van de H. Trudo kreeg hij verzorging en werd hij weer gezond.
26. Omdat er bij het graf van de H. Trudo talrijke mirakels gebeurden, kwam Pepijn II, Frankisch vorst en hertog van Neder-Austrasië, met aan-

zienlijken van zijn rijk op bedevaart. Hij bad en deed, als tastbaar bewijs van zijn godsvrucht, aan het klooster plechtig de schenking van alle rechten die hij bezat te Eksel, een kroondomein. Deze schenking was bestemd voor het altaar van de H. Trudo. Bovendien schonk hij een goed te Ham, in de Kempen, ten behoeve van de dienaren Gods.
Zijn eerbiedwaardige echtgenote Plectrudis gaf, om zich van een eeuwig loon te verzekeren, een grote som aan goud en edelstenen aan het altaar van de H. Trudo. Ze liet ook goudsmeden overkomen en het altaar rijkelijk en wondermooi versieren.
697 *Inlassing*. In het jaar 697, eerste keizersjaar van Leo II, verwierf in Engeland de roemrijke Beda,[44] priester en monnik, bekendheid. Hij was op dat ogenblik negenentwintig jaar en maakte zich de rest van zijn leven verdienstelijk door zijn studie van de H. Schrift.
27. Het volgende jaar onderging de H. Lambertus de marteldood. Hij had Pepijn, op een nochtans kiese wijze, berispt wegens diens overspel met Alpaïdis; daarom werd hij door haar broer Dodo, hertog van de Ardennen, gedood. Hij werd te Maastricht begraven; hij was in zijn eenenzestigste jaar en veertig jaar bisschop.
Zijn moordenaars kwamen binnen het jaar op jammerlijke wijze aan hun einde. Alpaïdis begreep dat hun ondergang was bewerkt door de dolk van de goddelijke wraakneming; om de God aangedane krenking te verzoenen, deed zij een royale schenking ten bate van de dienaren van de Kerk.
28. Tijdens de goddelijke dienst bij de begrafenisplechtigheden van de gelukzalige martelaar, klonk een stem uit den hoge: „Als waardige opvolger van de nieuwe martelaar Lambertus schenkt God u Hubertus. Vandaag wordt hij door Zijn plaatsvervanger, de paus te Rome, tot bisschop gewijd."
29. Op datzelfde uur vertoefde Hubertus te Rome. Hij was daarheen gegaan om vaarwel te zeggen aan zijn werelds leven, waarover hij, onder de invloed van Lambertus' prediking, berouw had gekregen.
Op het uur zelf van de marteldood van de H. Lambertus had een engel des Heren de herdersstaf met de bisschoppelijke waardigheidstekenen overgebracht naar paus Sergius,[45] waarmede Hubertus[46] door de engel werd bekleed; vervolgens werd hij door de paus tot bisschop gewijd. Terwijl hij dan de mis opdroeg, verscheen hem de H. Petrus en schonk hem een vergulde sleutel, ten teken dat hij de gezondheid zou terugschenken aan geesteszieken en razenden.
Toen hij van Rome terugkeerde met staf, bisschoppelijke waardigheidstekenen en sleutel – hem alle door goddelijke tussenkomst geschonken – werd hij met grote eerbetuiging ontvangen door volk en geestelijkheid van Maastricht.
30. 711 In het jaar 711, derde van keizer Justinianus III, bracht de H. Hubertus de bisschopszetel over van Maastricht naar Luik. Op goddelijke aanwijzing liet hij Lambertus weer opgraven in een klein kerkje,[47] waar hij

het lijk nog ongeschonden weervond. Hij liet het overbrengen naar Luik, waar de marteldood had plaats gevonden, en daar begraven.
Hubertus bleef tweeëndertig jaar bisschop en stierf in het jaar 735 op 29 juni, tijdens het achttiende regeringsjaar van keizer Leo III. Hij werd opgevolgd door Floribertus[48] die gedurende achttien jaar de leiding had.
714 *Inlassing*. In het jaar 714, tweede regeringsjaar van keizer Filippicus, stierf Pepijn de Jongere. Hij had Karel Martel, zoon van Alpaïdis, tot erfgenaam van zijn rijk aangewezen.
Inlassing. Het was ook in dat jaar dat Petronax, een vroom inwoner van Brescia, het klooster van Monte Cassino weer opbouwde, honderd en tien jaar na de verwoesting door de Langobarden.
31. 717 In het jaar 717, vijfde regeringsjaar van keizer Filippicus, haalde Karel Martel, hofmeier en vorst van Francia, op aandringen van de inwoners van Orléans, de H. Eucherius[49] uit het klooster van Gemmetin en stelde hem aan tot bisschop, in opvolging van zijn oom. Met tegenzin verliet Eucherius de plaats waar hij professie had gedaan.
32. 727 In het jaar 727, tiende regeringsjaar van Leo III, stierf proost Lotharius, die, naar men aanneemt, na het overlijden van de H. Trudo, ons klooster gedurende ongeveer drieëndertig jaar op prijzenswaardige wijze bestuurde.
Graag nog uw aandacht voor volgende bedenking, beste lezer. Voor heel de periode vanaf het eerste jaar dat Trudo dit klooster stichtte tot op de dag van heden ontbreekt enige geschreven mededeling, die ons zou kunnen inlichten volgens welke regel de gemeenschap hier leefde. Uit het feit evenwel dat de man Gods, Trudo, in de omgeving van Brugge een congregatie van tachtig monniken fundeerde, kan men besluiten dat ook hier, net zoals ginder, vanaf het begin een gemeenschap van monniken onder de Regel leefde.

Hier eindigt het eerste boek van het eerste deel

Tweede boek

1. 727 Vanaf het jaar 727 of daaromtrent viel aan de eerbiedwaardige Grimo de eer te beurt om in ons klooster als eerste de naam abt te dragen, drieëndertig jaar na het overlijden van Trudo, onze eerste herder. Onder zijn beleid groeide het aantal van degenen die gelofte kwamen afleggen. Het leven volgens de Regel oefende zulke aantrekkingskracht uit dat het niet alleen talrijke mensen uit de streek aanlokte, maar ook vele gelovigen die een eind af woonden. Toen ze hoorden dat op deze plaats een vurige godsdienstbeleving bestond, kwamen ze naar hier om hun leven in de wereld vaarwel te zeggen.

2. Deze Grimo is de eerste van de vijftien plaatselijke abten, over wier daden niets aan de herinnering werd nagelaten, zoals abt Rodulf doet opmerken in het eerste boek van het tweede deel van deze gesta, waar hij hun namen opsomt. Dank zij evenwel de vlijt van enkelen werden er in uittreksels met vroegere gebeurtenissen en in oude akten voldoende gegevens teruggevonden, die aan deze abt Grimo herinneren. Men kwam zelfs te weten tijdens welke jaren van onze kalender en onder welke keizer hij de leiding had in dit klooster. Dit zal uit de verdere uiteenzetting blijken.

De onmiddellijke opvolgers van deze Grimo waren achtereenvolgens: Reyramnus, tweede abt, Hardebenus derde, Columbanus vierde, Ingelram vijfde, Ambrosius zesde. Deze vijf zijn enkel bij name bekend. Na hen kwam als zevende Giselbert. Het enige dat we over hem weten, is de mededeling dat een adellijke dame van abt Reinier[50] bekrachtiging verkreeg van een vroegere oorkonde, waarin jaren voordien bedoelde Giselbert aan de voorouders van deze dame vrijstelling van hoofdelijke cijns had verleend. Deze Giselbert was, naar men aanneemt, voorganger van dom Drogo, bisschop van Metz en abt alhier.

838 Over hem zullen we het later hebben als het jaar 838, vierentwintigste van keizer Lodewijk, besproken wordt.

3. 733 In het jaar 733, zestiende jaar van keizer Leo III, ontsloeg Karel Martel, Frankisch vorst, op voorstel van zijn aanhangers de heilige Eucherius, die op dat ogenblik reeds zestien jaar bisschop was van Orléans.[51] Hij zond hem in ballingschap om een tweevoudige reden: ten eerste omdat Eucherius zijn goedkeuring niet wilde geven voor een maatregel van Karel, waarbij deze beslag legde op kerkelijke goederen om daarmee zijn krijgslieden te bezoldigen; ten tweede omdat hij weigerde zijn stad Orléans open te stellen, toen Karel ten strijde trok tegen de opstandeling Reginfredus. Hij

vreesde immers narigheid voor zijn medeburgers. Om dezelfde reden weigerde trouwens ook de aartsbisschop van Reims, Rigobert, die Karel nog had gedoopt, de poorten van zijn stad te openen. Ook hij werd afgezet.

4. Dezelfde maand nog trok Karel naar Parijs en dwong de H. Eucherius hem te voet tevolgen, vanwaar hij hem na gehouden beraad in ballingschap zond naar Keulen. Toen Eucherius daar met grote eer werd ontvangen, vreesde Karel dat de balling vandaar misschien wel eens over de Alpen zou trekken en dan een klacht zou kunnen indienen bij de paus. Daarom riep hij hem terug uit Keulen naar een beter bewaakte plaats en stelde hem onder de bewaking van Robert, hertog van Haspengouw. Toen deze de vriendelijkheid en de vrome levenswandel van de heilige man had leren kennen, stond hij hem toe van zijn persoonlijke inkomsten en uitgestrekte bezittingen aalmoezen te geven aan de armen en hulp aan de kloosterlingen. Blij om die gunst zegende de heilige bisschop het huis en de persoon van de hertog, die voor hem zo welwillend was; hij vroeg ook vergunning om te bidden en de mis te celebreren in de kerk van de H. Trudo. Die vergunning kreeg hij zonder enig voorbehoud. Daar wijdde hij zich met zo grote vroomheid aan de ononderbroken dienst van God, dat de kloostergemeenschap een bloeiperiode kende, die ze niet alleen dankte aan de bekwame leiding van haar abt Grimo, maar ook aan het zachte voorbeeld en de volmaakte deugden van deze grote bisschop; ze liet alle belangstelling voor aardse zaken varen en verlangde onophoudelijk naar het hemelse.

22 okt. 741 *Inlassing.* In het jaar 741, drieëntwintigste regeringsjaar van keizer Leo III, nadat hij als zegerijke vorst de orde had hersteld binnen het rijk van de Franken en het had uitgebreid, en nadat hij op raad van zijn aanzienlijken het bestuur had verdeeld onder zijn zonen Karloman en Pepijn, stierf Karel, door hevige koorts geveld, te Parijs in vrede op 22 oktober, tijdens het vijfentwintigste jaar van zijn bewind.

Omstreeks dezelfde tijd stierf ook Theoderik II, die Karel voordien, bij het overlijden van Chilperik, als koning van de Franken had aangesteld. Zijn opvolger werd Childerik.[52]

5. In het volgende jaar begon de zalige Eucherius te verzwakken. Waar zijn fysieke zwakte hem nu deed te kort schieten in de dienst van God, vergoedde hij dit doordat zijn geestelijke ijver nog groter werd. Toen hij zekere dag met nog meer aandrang dan gewoonlijk bad, kreeg hij plotseling een visioen: hij zag hoe Karel Martel door helse pijnen gefolterd werd en toen hij aan zijn engelbewaarder vroeg waarom deze grote vorst en verdediger van het rijk in de hel werd opgesloten, kreeg hij dit antwoord: ,,Omdat hij aan kerken en aan Gods dienaren tienden ontnam, die hij besteedde aan zijn krijgslieden, zal hij door een beslissing van de Opperste Koning de eeuwige straf ondergaan." Daarop verdween het visioen. Tot de werkelijkheid teruggekeerd, stuurde de man Gods een bericht aan zijn goede vriend Bonifatius,[53] aartsbisschop van Mainz, die op dat ogenblik te Parijs verblijf hield,

en lichtte hem in over hetgeen hij had gezien. Ontsteld over de onthulling van dit visioen, vertelde Bonifatius het aan de abt van Saint-Denis, waar Karel in het klooster begraven was. Het toeval wilde dat men enige dagen later, om een of andere reden, het graf van Karel opende. Men vond het leeg en zwartgeblakerd; een grote slang kwam er uitgekropen. Het verhaal van deze gebeurtenis geraakte overal bekend en het weerhield vele leiders ervan zich meester te maken van kerkelijke goederen, omdat ze eenzelfde bestraffing wilden ontlopen. Men beweert alleszins dat Pepijn III, zoon van Karel, op talrijke plaatsen kerken en kloosters schadeloos stelde. Zijn broer Karloman deed afstand van zijn wereldlijk gezag en trok de pij aan in het klooster van Monte Cassino.

6. In het jaar daarop stierf de gelukzalige Eucherius gesterkt door de genadesacramenten.

20 febr. Hij werd plechtig bijgezet naast het graf van de H. Trudo. Dit gebeurde op 20 februari, tijdens het negende jaar van zijn verbanning, het drieëntwintigste na zijn wijding. Hoe zijn graf de luister van talrijke mirakels kende, kan men lezen in zijn levensverhaal.

743 *Inlassing*. In het jaar 743, tweede regeringsjaar van keizer Constantinus, zoon van Leo III, stichtte een man van Engelse afstamming, Bonifatius, aartsbisschop van Mainz, een klooster te Fulda[54] in het Buchauwoud in Thüringen. Dit klooster stond zeer hoog aangeschreven in Germanië; zijn abt bekleedde de eerste rang aan het hof van de keizer en diende deze met duizend krijgers.

780 De eerste abt daar was de H. Sturmus die stierf in het jaar 780. Omstreeks diezelfde tijd leefde Sigibald,[55] bisschop van Metz.

7. 745 In het jaar 745, vierde regeringsjaar van keizer Constantinus, zoon van Leo III, vierde jaar van Childerik, opvolger van Theoderik, koning van de Franken, ongeveer in het vijftiende jaar van Grimo, abt van dit klooster, kwam Robert, graaf of hertog van Haspengouw hierheen. Het was hij die, op bevel van Karel Martel, de H. Eucherius liefdevol had onderhouden tot aan diens overlijden. Om een bewijs te leveren van zijn vroomheid deed hij vrijwillig afstand ten voordele van de H. Trudo van zijn allodiale bezittingen te Donk, met omliggende dorpen Halen, Schaffen, Velpen, Meerhout met al wat hij er allodiaal bezat aan velden, bossen, weiden, visvijvers, waterlopen en onbebouwde gronden, met overige rechten, hoeven en hutten.

In verband met deze schenking bestaan er verscheidene oorkonden. De inhoud van een dezer luidt: ,,Van zijn tijdelijke goederen maakt slechts diegene een goed gebruik, die met die vergankelijke dingen een eeuwig loon verwerft. Om dit voor mezelf te verwezenlijken heb ik, graaf Robert, zoon van wijlen Lambert, uit volle overtuiging besloten iets van mijn erfgoed over te dragen aan de heiligen, om dank zij hun verdiensten voor Gods aanschijn vergiffenis te verkrijgen van mijn zonden. Daarom maak ik, in de naam van God, bekend aan tegenwoordigen en toekomstigen, dat ik, Robert, in het

vijfde jaar na het overlijden van koning Theoderik, de zevende dag na de calenden van april, door wettige overdracht een deel van mijn allodium heb geschonken en afgestaan aan de basiliek van de H. Trudo, die gebouwd is in Sarchinium, waar, naar algemeen wordt aangenomen, de stoffelijke resten van de heilige zelf rusten. De eerbiedwaardige Grimo leidt deze Kerk volgens de voorschriften van de Regel.
Ik draag aldus over: een villa in Haspengouw, Donk genaamd, samen met de kerk aldaar, die ik op mijn kosten heb gebouwd ter ere van de H. Maria en de H. Petrus, de H. Johannes, de HH. Servatius en Lambertus. Niet alleen van deze villa deed ik afstand, maar ook van andere dorpen of villae in de omgeving, die tot mijn bezit behoren, namelijk Halen, Schaffen, Velpen en Meerhout. Genoemde villae zijn gelegen in Haspengouw en Mansuarië. Alle stond ik af met inbegrip van hutten en hoeven, met weiden, velden, bossen enz." zoals te lezen staat in de boeken die een afschrift van deze oorkonden bevatten.
Deze hertog of graaf, en eveneens zijn vrouw, werd begraven in het hoogkoor, niet ver van het graf van de H. Trudo, ter linkerzijde, vóór de kapel van de heilige. Vele jaren later, namelijk toen abt Wiric de fundamenten voor de kapel legde, werd het lijk teruggevonden in een stenen sarcofaag; naar men beweert was het nog gaaf bewaard.
750 *Inlassing*. In het jaar O.H. 750, negende regeringsjaar van keizer Constantinus, zoon van Leo III, werd Pepijn III,[56] hertog van Neder-Lotharingen, hofmeier en vorst van Francia, op bevel van paus Zacharias,[57] door de H. Bonifatius, aartsbisschop van Mainz, tot koning van Francia gezalfd. Koning Childerik werd afgezet en hem werd de tonsuur van monnik geschoren.
Drie jaar later onderging Bonifatius door vijanden van het geloof de marteldood in Friesland.[58] Zijn lichaam werd overgebracht naar het klooster te Fulda, dat hijzelf had gesticht in Thüringen in het Buchauwoud. Daar werd hij plechtig begraven.
8. Enkele jaren later, ten tijde van koning Pepijn, werd de schat van het klooster te Sint-Truiden heimelijk gestolen door iemand die voorwendde een bedevaartganger te zijn. Enige tijd later werd de identiteit van deze heiligschennende dief onthuld door een andere bedevaartganger, die afwist van de begane misdaad. Op bevel van de koning werd de schuldige opgeknoopt. De schat, die op verscheidene plaatsen was weggeborgen, werd weergevonden en terugbezorgd aan het altaar van de H. Trudo. Een groot gedeelte, dat de dief in de grond had verstopt, werd toevallig weergevonden toen herders zich onledig hielden met het omspitten van de grond. De vinding was te danken aan de verdiensten van Trudo. De schat werd aan de abt teruggegeven.
753 *Inlassing*. In 753, twaalfde regeringsjaar van keizer Constantijn, zoon van Leo III, stierf de Luikse bisschop Floribert,[59] zoon van de H. Hubertus.

Hij werd opgevolgd door Fulcharius,[60] die de Kerk vijftien jaar bestuurde.
9. 758 In het jaar 758, zeventiende van keizer Constantijn, werd in opvolging van Sigibald, de H. Chrodegang bisschop van Metz.[61]
Hij stichtte in zijn diocees de abdij van Gorze.[62] Hij was de neef van Pepijn III, koning van de Franken, en geboren uit diens zuster Landrada. Tijdens zijn prelatuur kwam hij eens naar Sarchinium om er de belangen van zijn kerk te behartigen. Onder zijn dienaren was een jonge knaap die wegens een of andere fout een bestraffing had verdiend. Daar hij vreesde al te hard met de zweep te worden getuchtigd, vluchtte hij in de kloosterkerk van de H. Trudo. De dienaren van de bisschop zetten driest de achtervolging door, stormden de kerk binnen en wilden hem met geweld naar buiten sleuren. Maar onmiddellijk hield Gods rechterhand hen tegen: uit de hemel viel een bliksemschicht die de kaarsen op het altaar deed vlam vatten. Dit vooral sloeg de aanvallers met vrees en zo belette Onze Heer hen de hand te slaan aan de delinquent. De bisschop, als getuige geroepen van dit groot mirakel, schold de schuldige dienaar zijn fout kwijt, de anderen, die het heiligdom waren binnengevallen, deed hij verontschuldigingen aanbieden. Zelf stelde hij zich biddend onder de zo krachtige bescherming van de H. Trudo, vroeg om vergiffenis en reisde af naar Metz.
763 In het jaar 763 ging hij naar Italië, liet het stoffelijk overschot van de H. Gorgonius naar Gallië overbrengen en schonk deze kostbare relikwie aan het klooster van Gorze. Het volgende jaar ontsliep hij in de Heer en werd opgevolgd door Angelram.
768 *Inlassing* In het jaar 768, zevenentwintigste van Constantijn, zoon van Leo III, stierf de Frankische koning Pepijn III, zoon van Karel Martel. Zijn zoon Karel de Grote volgde hem dat jaar op.
Datzelfde jaar stierf Fulcharius en werd Agilfried,[63] een hoveling van koning Karel, tot bisschop te Luik aangesteld, waar hij zestien jaar zijn ambt uitoefende.
797 *Inlassing*. In het jaar 797, toen Constantijn, zoon van Leo IV, reeds zes jaar regeerde sedert zijn moeder Irene[64] door toedoen van de Frankenkoning als keizerin terzijde geschoven was, behaalde Hendrik, hertog van Fréjus, een overwinning op de Hunnen, ook Avaren genaamd. Hij plunderde de streek van hun leider Yrungus, namelijk Pannonië, dat nu Hongarije heet, en stuurde een ontzaglijke buit aan koning Karel.[65]
In hetzelfde jaar onderwierp Thudun, de leider van de Avaren, zich samen met zijn volk aan koning Karel en ontving de genade van het doopsel.
784 *Inlassing*. In het jaar 784 stierf de Luikse bisschop Agilfried. Zijn opvolger Gerbaldus bleef vijfentwintig jaar in functie.[66]
10. 802 In het jaar 802 werd keizerin Irene door de Romeinen verbannen. Karel de Grote, die reeds drieëndertig jaar over de Franken regeerde als koning, was ondertussen door de Romeinen tot keizer verheven. Daarna heerste hij nog dertien jaar.

Het Romeinse Rijk was op dat ogenblik zowat vierhonderd achtenzestig jaar gescheiden van Constantinopel.
Karel slaagde er ook in zijn zoon Pepijn, vierde van deze naam, tot koning van Italië te laten uitroepen.
Het was ook in dat jaar dat Donatus, wellicht een verbannen monnik van ons klooster, leven en werken van de H. Trudo in proza beschreef;[67] dit gebeurde op aanraden van Angelram, die de Kerk te Metz reeds vierenveertig jaar leidde, maar nog altijd flink was.
803 381 *Inlassing*. In het jaar 803, het vierde keizersjaar van Karel de Grote, verdreven de heidense Hunnen, – die sedert het eerste jaar van keizer Gratianus, namelijk het jaar 381, uit de Scythische streken aan deze zijde van de Meotische moerassen, te voorschijn kwamen – de heidense Goten uit hun woonplaatsen. Die Hunnen zijn jaren later, naar de naam van hun koning Avarus, Avaren genoemd.
De Langobarden, ook Vinidi geheten, namen hen in vriendschap op; op het ogenblik dat zijzelf naar Italië zouden uitwijken, lieten ze hen toe zich te vestigen in de provincie Pannonië, die zij vele jaren vroeger, na uitdrijving van de plaatselijke bevolking, in bezit hadden genomen. De Avaren konden zich daar een tijd lang staande houden, maar verloren deze streek daarna voor goed ten voordele van de heidense Hongaren, die binnenvielen en hen versloegen. Ze weken dan uit naar Italië, doorkruisten Italië en Gallië, teisterden talrijke plaatsen met moord, plundering, brandstichting en terroriseerden iedereen; dat duurde zo tot in de tijd van Karel de Grote. Deze verzamelde een groot leger van edelen en gewone burgers, ging de strijd met hen aan en versloeg hen zo beslissend, dat van hen enkel het verhaal van hun wandaden overbleef. Zo kwam er een einde aan de invallen van deze Hunnen.
Inlassing. Tijdens het negende keizersjaar van Karel stierf de Luikse bisschop Gerbaldus, hij werd opgevolgd door Walcandus.[68] Deze bouwde te Andain in de Ardennen een vrouwenklooster.
In die tijd ook verving Walcandus in de abdij van Andain[69] – later herdoopt tot Saint-Hubert – de reguliere kanunniken door een congregatie van zwarte monniken.[70] Hij liet het stoffelijk overschot van de H. Hubertus van uit Luik hierheen overbrengen. Het bevindt zich nu in een praalgraf, naast het graf van de H. Beregisus, de stichter van het klooster.
814 *Inlassing*. In 814 stierf Karel de Grote in zijn tweeënzeventigste jaar. Zijn zoon Lodewijk de Vrome volgde hem op als keizer en regeerde zevenentwintig jaar. Tijdens het eerste jaar van zijn regering liet hij Bernard, zoon van zijn broer Pepijn IV, de ogen uitsteken, omdat hij tegen hem had samengezworen. Hij ontnam hem het bestuur over Italië en liet hem ombrengen.
Tijdens zijn tiende regeringsjaar stierf de Luikse bisschop Walcandus en werd opgevolgd door Erardus,[71] die de Kerk negen jaar leidde.

Inlassing. In hetzelfde jaar werd Drogo,[72] broer van Lodewijk de Vrome, bisschop te Metz.
Het volgende jaar werd de Deense koning Arioldus, samen met vrouw en zonen en de stam van de Denen die onder zijn gezag stond, te Mainz gedoopt. Bovendien werden hem door de keizer ereambten verleend en werd hem een deel van Friesland als beneficie geschonken. Nochtans was hij voordien herhaaldelijk binnengevallen in het land van de Franken, waar hij plundertochten ondernam, tot hij uiteindelijk door de strijdmacht van Lodewijk beslissend werd verslagen.
836 *Inlassing*. In het jaar 836 stierf de Luikse bisschop Erardus; zijn opvolger Hartgarius[73] bleef vijfentwintig jaar aan het bewind.
11. In het jaar 836, drieëntwintigste van keizer Lodewijk de Vrome, verlieten de heidense Noormannen hun streek; ze deden zware aanvallen in Gallië en maakten de Friezen schatplichtig. Deze Noormannen waren eigenlijk Denen, maar in ,,barbarentaal" werden ze Noormannen genoemd, omdat ze uit het noorden kwamen. Om de zonden van de Christenen te straffen doorkruisten zij onder hun opeenvolgende en verschillende leiders en koningen, namelijk Gundus, Grimundus, Alstagnus, Rollo en nog vele andere, gedurende veertig jaar her en der Gallië, de koninkrijken van Franken en Angelen, Lotharingen en nog andere provincies en vorstendommen, keerden herhaaldelijk terug en lieten een ware woestenij achter zich. Telkens werden er vele duizenden van hen door de Christenen gedood, hoewel ze zich samen met hun leiders konden laten dopen. Maar degenen die aan de dood ontsnapten, trokken zich terug om zich te hergroeperen.
891 Ze gaven deze plundertochten tegen grote agglomeraties, bisschopssteden en dorpen niet op vóór de tijd van keizer Arnulf,[74] dat is het jaar 891.
12. 838 In het jaar 838, vierentwintigste regeringsjaar van Lodewijk de Vrome, stond Drogo, de bisschop van Metz, aan het hoofd van ons klooster. Naar men mag aannemen volgde hij Giselbert op, de zevende abt. Wanneer evenwel zijn abbatiaat een aanvang nam of wanneer hij stierf, kon ik niet achterhalen.
13. In datzelfde jaar vermaakte een edelman, Hotbert, aan Trudo zijn goederen gelegen te Assent in Haspengouw. Hij liet bij die gelegenheid een oorkonde opstellen met volgende inhoud: ,,Daar ons levenslicht spoedig uitdooft en onze dagen als schaduw voorbijgaan, past het dat wij, zolang wij in dit tijdelijk leven verblijven, handelen met het oog op het komende oordeel. Wij moeten er voor zorgen dat wanneer die dag onverwacht komt, hij niemand onvoorbereid vindt. Hopend op Gods erbarmen tot verlossing van mijn ziel en tot het verkrijgen van de eeuwige beloning, hopend dat Hij in Zijn goedertierendheid me zal willen ontslaan van mijn zonden en dat ik de eeuwige zaligheid zal verwerven, doe ik dan ook, in de naam van God, bij deze brief, als wettig bezitter, schenking van volgende gift.
Ik geef ook als mijn wil te kennen dat deze schenking ten eeuwigen dage het

bezit zal blijven van Sint-Trudo's Kerk, waar zijn kostbaar lichaam rust en waar aartsbisschop Drogo[75] de leiding heeft.
Wat ik van mijn bezittingen te Assent bij de Meerbeek in Haspengouw of streek van Diest schenk, omvat het volgende: een hofstede met herenhuis en alle andere gebouwen die op het hof staan; bovendien zes bewerkte mansen die aan het hof grenzen of er bij horen, met de gebruikelijke doorgangen, met onbebouwde gronden, weiden, wijngaarden, verder toegangswegen of uitgangen, roerend of onroerend goed, zwijnevoer dat men in het bos kan vinden en voor zover men een voorraad wil inslaan, kortom alles wat mij daar toebehoort of onder mijn gezag staat.
Dit alles draag ik onvoorwaardelijk en met vrome bedoelingen aan genoemde gewijde plaats over. In aanwezigheid van getuigen heb ik bevestigd dat alles ten eeuwigen dage zal behoren tot het bezit van Sint-Trudo, samen met de bewoners van het hof en vierentwintig horigen.
Deze transactie werd openbaar afgesloten te Sarchinium in de abdij van Sint-Trudo, op 20 juli in het vierentwintigste regeringsjaar van onze doorluchtige, wettige keizer Lodewijk."
Inlassing. Noteer, lezer, dat deze Drogo de negenendertigste bisschop was van Metz; hij was de vierde van de vijf bisschoppen van Metz, aan wie de pausen het uitzonderlijk voorrecht verleenden om op bepaalde dagen, als een aartsbisschop, het pallium te dragen tijdens hun mis.
14. Naar alle waarschijnlijkheid was deze Drogo de achtste opvolger van de eerste abt Grimo. Zijn persoonlijke invloed droeg bij tot een sfeervolle kloostertucht; bovendien deed hij de welvaart toenemen door kostbare schenkingen en vermeerdering van inkomsten. Tijdens zijn bestuur durfde geen enkele vorst het aan de orde in het klooster te verstoren zowel tengevolge van zijn persoonlijk gezag, uitstraling van zijn deugden, als wegens het ontzag dat zijn broer, keizer Lodewijk de Vrome, inboezemde.
Na Drogo volgden, naar wordt aangenomen, achtereenvolgens als negende abt Adelbold, als tiende Hildradus, als elfde Sabbatinus, als twaalfde Ermenmarus, als dertiende Radulfus, als veertiende Lodewijk, als vijftiende Ratbertus, als zestiende Rodegang. Deze laatste werd opgevolgd door Imizo, zeventiende abt, over wie te gelegener tijd het een en ander zal verteld worden.
Gelieve hier op te merken, beste lezer, dat tussen de vijftien abten van dit klooster, die Rodulf achtereenvolgens bij name opsomt, en van wie er zeven al eerder, in het tweede hoofdstuk van dit tweede boek, werden vermeld en de acht andere hier, er twee, Drogo en Imizo, niet op zijn lijst van abten voorkomen; uit oude aantekeningen en documenten werd later evenwel gevonden dat ook zij hier abt waren.
841 *Inlassing*. In het jaar 841, in zijn zesentwintigste regeringsjaar, stierf keizer Lodewijk en werd te Metz begraven. Hij liet vier zonen na: Lotharius, Karel bijgenaamd de Kale, Lodewijk en Pepijn. Deze was de vijfde en

laatste van deze naam.
Lotharius,[76] de oudste, verkreeg de keizerstitel samen met het bestuur van Francia, dat hij vijftien jaar waarnam.
Tijdens het tweede jaar van diens regering beleefde Theodulf,[77]abt van Fleury, later bisschop van Orléans, een grote dag. Hij zat in de gevangenis, toen op Palmzondag Lodewijk deelnam aan de plechtige processie van die dag. Theodulf kwam aan het venster van de hoge toren waarin hij gevangen werd gehouden, verhief de stem, zong vol overtuiging de hymne ,,Gloria, laus et honor", en strofe na strofe de overige versregels die hij had vervaardigd. Toen de koning dat hoorde, kreeg hij medelijden met die balling en gaf bevel tot zijn vrijlating.
Sedert die dag wordt in de kerken van Gallië op deze feestdag de hymne gezongen, die hij vervaardigde.
Inlassing. Het volgende jaar, na de dood van Lodewijk de Vrome, volgde zijn zoon Lotharius I hem op en regeerde vijftien jaar.
844 *Inlassing*. In het jaar 844, vierde regeringsjaar van Lotharius, leverden zijn broers een hevige strijd tegen Lotharius om deelneming aan het bewind af te dwingen.[78]
Het rijk werd dan in drieën verdeeld en de broers verzoenden zich. Karel kreeg het westelijk deel van het rijk, vanaf de Britse Oceaan tot aan de Maas; aan dat deel werd vanaf toen de naam Francia voorbehouden.
Lodewijk kreeg het oostelijk deel,[79] dat is Germanië tot aan de Rijn en enkele steden aan de Rijn met hun omliggend gebied; dit met het oog op de bevoorrading met wijn.
De kronieken van Martinus[80] spreken bovendien van een vierde broer, met name van Pepijn, die Aquitanië kreeg.
Omdat hij de oudste was, droeg Lotharius de keizerstitel; hij kreeg ook Italië, met Rome, en bovendien als provincie de middenstrook van het Frankenrijk tussen Schelde en Rijn. De naam van de streek, aanvankelijk Austrasië, werd nu veranderd in Lotharingen, een afleiding van Lotharius, eerste keizer die deze naam droeg. Lotharingen omvatte volgende bekende bisschoppelijke steden: Keulen, Trier, Metz, Verdun, Kamerijk en Luik met vele kleinere steden, burchten, heerlijkheden en dorpen, die binnen die diocesen tot stand kwamen, verder Gent, Leuven, Brussel, Mechelen, Antwerpen, Hoei, Namen, Tongeren, Dinant, Sint-Truiden, bovendien nog Aken, dat door Karel de Grote tot residentiestad van Lotharingen was bevorderd, zoals Metz van oudsher de bisschoppelijke stad was. Binnen dat rijk bestonden vele hertogdommen, graafschappen en heerlijkheden. Die indeling was duidelijk te merken wanneer men door de streek tussen Schelde en Rijn reisde.
856 *Inlassing*. In het jaar 856, tijdens zijn zestiende regeringsjaar, verdeelde Lotharius I keizerschap en koninkrijk onder zijn zonen:[81] het keizerschap liet hij aan zijn zoon Lodewijk, het koninkrijk Lotharingen aan zijn jongere

zoon Lotharius.[82] Hijzelf nam de monnikspij aan, zegde vaarwel aan de wereld en trad in het klooster van Prüm. Kort nadien overleed hij in Christus. Om zijn ziel ontspon zich een felle strijd: immers, de engelen vroegen de ziel van de monnik, maar de duivels eisten de ziel van de keizer op. Dank zij de gebeden van de broeders moesten de demonen de vlucht nemen.

857 *Inlassing*. In het jaar 857 besteeg Adventius[83] de bisschopszetel te Metz; hij oefende het ambt vijftien jaar uit. Wie zijn onmiddellijke voorganger was, is niet bekend.

Inlassing. Hetzelfde jaar stierf Hartgarius, bisschop van Luik; hij werd opgevolgd door Franco,[84] die zesentwintig jaar het bestuur waarnam. Het is in deze periode dat de Denen, op rooftocht onder leiding van Alstagnus, langs de Vlaamse havens binnendrongen en Francia overvielen.

15. 870 In het jaar O.H. 870, vijftiende regeringsjaar van keizer Lodewijk II,[85] liet Adventius, bisschop van Metz, door zijn afgevaardigden een inventaris opmaken van de kerkschat en de kostbaarheden van ons klooster. De onzen konden hem een grote hoeveelheid kleinoden en waardevolle gebruiksvoorwerpen tonen, sommige bestemd voor de eredienst, andere voor dagelijks gebruik. Ook in verband met de prebende van de broeders maakten zij aantekeningen. Deze prebende was royaal en, volgens de voorschriften van de Regel, duidelijk gestipuleerd, met precieze aanduidingen over de inkomsten die er betrekking op hadden. Dit verslag werd opgemaakt in het dertiende jaar van zijn episcopaat, op 15 augustus.

872 *Inlassing*. In het jaar 872, zeventiende regeringsjaar van keizer Lodewijk II, stierf Adventius, bisschop van Metz; enige dagen voordien had hij zijn invloed bij Karel,[86] koning van Lotharingen en Provence, nog aangewend om zijn bloedverwant Bertulf tot aartsbisschop van Trier te laten bevorderen.

Walo[87] werd zijn opvolger. Uit eerbied voor het koninkrijk Lotharingen, waarvan Metz de hoofdstad was, verleende paus Johannes,[88] de honderd en vijfde paus, het pallium[89] aan deze Walo. Dit gebeurde tijdens zijn tweede ambtsjaar. In een open brief verduidelijkte de paus hem bij welke feesten hij het mocht dragen. Maar de aartsbisschop Bertulf van Trier gaf hem te verstaan dat hij zou afzien van dit pallium. Walo antwoordde daarop dat hij niet de eerste, maar de vijfde bisschop was, die door de H. Stoel de eer van het pallium waardig werd geacht. De eerste aan wie deze eer te beurt viel was Urbicius, de tweede Rodegang, zoon van de zuster van Pepijn III, koning van de Franken, de derde Engelram, de vierde Drogo, zoon van Karel de Grote en abt van het klooster van Sint-Trudo. ,,Zo werd ik," voegde hij er aan toe, ,,de vijfde, met dien verstande dat deze vijf niet onmiddellijk op elkaar volgden." Maar omdat Bertulf met deze uitleg geen genoegen nam, trad Hincmarus, aartsbisschop van Reims, verzoenend op en liet Walo van Metz weten, dat hij zich aan zijn metropoliet moest onderwerpen. Het

pallium werd dan terzijde gelegd en de ruzie werd beëindigd.
Dit verklaart wel hoe het kwam dat de bisschoppen van Metz al eens als aartsbisschop betiteld werden, zoals men aantreft in oorkonden of afschriften van archiefstukken van ons klooster.
In sommige oude oorkonden van dit klooster wordt gesproken van „Theoderik of Stefanus, bisschop van Mediomatrix" hetgeen precies hetzelfde beduidt als bisschop van Metz. De oorzaak van deze dubbele benaming ligt in het feit dat de stad Metz, hoofdplaats van het koninkrijk Austrasië – het latere Lotharingen – maar tevens bisschoppelijke stad, in sommige kronieken Mediomatrix wordt genoemd.
877 *Inlassing*. In het jaar 877 stierf Lodewijk II;[90] na hem regeerde Karel de Kale gedurende twee jaar; het is tijdens zijn eerste regeringsjaar dat het graafschap Vlaanderen ontstond. In die tijd was het nog niet zo bekend als nu en genoot het niet die welvaart die men er nu aantreft. Het werd bestuurd door baljuws of houtvesters,[91] die door de koning van de Franken werden aangesteld. Onder deze bestuurders bevonden zich mannen uit de adel, zoals Liderik onder Pepijn III, Ingerlaus onder Karel de Grote, Andacer onder Lodewijk de Vrome. Na verloop van tijd volgde Boudewijn,[92] een welgevormd man, zijn vader Andacer op; hij werd aan het hof door de koning ontvangen. Bij zijn vertrek naar Vlaanderen schaakte hij de dochter van Karel, Judith, die hem liefhad; hij nam haar mee naar Vlaanderen. Wegens dat vergrijp werd hij, op bevel van de koning en met instemming van de bisschoppen, in de kerkelijke ban gedaan. Later kregen Boudewijn en 's konings dochter Judith, op voorspraak van de bisschoppen en op aanraden van de aanzienlijken, vergiffenis van de koning; bij die gelegenheid schonk hij hun Vlaanderen, dat ze blijvend als graafschap mochten behouden.
879 *Inlassing*. Na het overlijden van Karel de Kale in 879 regeerde Karel de Jonge, zijn neef, gedurende twaalf jaar.[93]
Inlassing. Tijdens diens derde regeringsjaar werden vele duizenden Noormannen door de Franken gedood en vele van hun schepen tot zinken gebracht op zee. Daardoor groeide het gevoel van veiligheid bij de inwoners van Gallië, Francia en Lotharingen.
Om aan die woeste benden zoveel mogelijk de gelegenheid tot roven te ontnemen, legde de bevolking in talrijke steden en op vele plaatsen crypten en ondergrondse schuilplaatsen aan om de kerkschatten en de relieken van de heiligen te verbergen.
16. Ongeveer in het volgende jaar, in een periode dat de abt van ons klooster, die toen fungeerde, en onze kloostergemeenschap een grote faam genoten, zowel wegens het naleven van de kloostertucht als wegens de aangroei van de tijdelijke bezittingen, toen ook de heidense Noormannen een nederlaag hadden opgelopen, die hen tot meer bescheidenheid aanzette en hen intoomde, wilden abt en convent hun beschermheilige danken met uitzonderlijke eerbewijzen. Daartoe nodigden ze, na gehouden beraad, de

Luikse bisschop Franco[94] uit. Vooraf reeds was Trudo's graf geopend in aanwezigheid van talrijke geestelijken, religieuzen en burgers. Nu verhief de abt het heilig schrijn met de kostbare lichamen van Trudo en Eucherius en, onder het vrome gezang van de monniken, stelde hij ze plechtig tentoon op een verhoging.

17. In het volgende jaar ging de verontrustende mare dat de Noormannen Lotharingen zouden binnenvallen. Daarom werden Trudo en Eucherius eerbiedig verwijderd van de verhoging, waarop ze eerder tijdens de plechtige elevatie waren geplaatst. De broeders zorgden ervoor dat ze bijgezet en geborgen werden in een krocht of gewelf, kort voordien met dit doel onder de kapel van de H. Trudo gemetseld. Daar bleven ze vele jaren geborgen tot in de tijd van abt Wiric, toen ze door de Luikse bisschop Rodulf wederom plechtig werden overgebracht. Maar daarover zullen we later spreken.

18. 883 In het jaar 883, vierde regeringsjaar van Karel de Jonge,[95] hadden de heidense Noormannen versterking gehaald bij de Denen. Ze lieten ditmaal Francia ongemoeid maar doorkruisten Lotharingen en plunderden meedogenloos te vuur en te zwaard het gebied van Amiens, Atrecht, Corbie met het klooster van de H. Petrus, Kamerijk, Terwaan, het gebied van de Morinen, Menapiërs,[96] Brabanders en heel de streek aan deze zijde van de Schelde met het klooster van de HH. Walarik en Richarius. Verder trekkend bereikten ze de Waal, een vertakking van de Rijn tussen Rijn en Maas. Ze beklommen de dijk en gingen aan land in de Betuwe, een eiland gevormd tussen Rijn en Waal, centrum van het hertogdom of graafschap Gelre. Ze verwoestten het en voeren de Waal stroomopwaarts, plunderden Nijmegen met het keizerlijk paleis en stichtten er brand.

19. Hetzelfde jaar kwamen de Noormannen binnenvaren langs de Schelde en verwoestten de belangrijke stad Mechelen. De H. Libertus, zoon van de graaf van Mechelen, vluchtte naar Haspengouw. Door de heidenen achtervolgd, zocht hij toevlucht in het klooster van Sint-Trudo; maar dit niets ontziende volk doodde hem brutaal, terwijl hij in gebed verzonken was voor het altaar van onze beschermheilige.

20. In hetzelfde jaar sloegen Godfried en Siegfried, Noorse koningen, met een ontelbare menigte hun kamp op bij de Maas te Elsloo. Van daaruit plunderden en brandschatten ze Luik, Maastricht, Tongeren, Keulen, Bonn met omliggende dorpen en burchten. Te Aken stalden ze hun paarden in het paleis en staken stad en paleis in brand. Verder vernielden ze ook door brandstichting de kloosters van Stavelot, Malmedy, Inden en Prüm. Ook ons klooster, dat voor geen ander moest onderdoen in godsdienstbeleving en een schat bezat aan wereldlijke goederen, werd tijdens deze rampspoedige tijden zo grondig verwoest, dat er nadien tot de tijd van keizer Otto I slechts uitzonderlijk iemand zijn intrek nam. Gewijde en geprofeste personen van beiderlei kunne hadden de vlucht genomen en gingen zich verschuilen waar ze konden. De schatten van de kerken en de relieken van de heiligen

verborgen ze, zo goed ze konden, op veilige plaatsen.
Inlassing. In datzelfde jaar stierf de Luikse bisschop Franco en Stefanus[97] volgde hem op. Deze dichtte het lied over het vinden van de H. Stefanus.
Inlassing. In het volgende jaar vielen de Noormannen het bisdom Trier binnen. Alle burchten, dorpen, landgoederen plunderden ze; tenslotte namen ze de stad in en verwoestten ze. De bisschop had zich in veiligheid gebracht door de vlucht.
Vervolgens bereikten ze Metz; daar kwam het tot een gevecht; de Noormannen overwonnen de christenen, verwoestten en verbrandden alles, ook de stad. In dat gevecht slaagde de aartsbisschop van Trier, Bertulf, erin te vluchten, maar Walo, de bisschop van Metz, vond de dood op het slagveld.[98] Rubertus volgde hem op.
Het duurde nu reeds zevenenveertig jaar dat de Noormannen door verscheidene streken van het christenrijk trokken en er moordden, roofden en brandden.
Inlassing. Tijdens het elfde regeringsjaar van Karel de Jonge vielen de barbaarse Hongaren vanuit Scythië voor het eerst de provincie Pannonië binnen. Ze verdreven de Avaren of Hunnen en bleven er wonen tot op de dag van heden. Vóór ze gedoopt werden, aten ze rauw vlees en dronken ze mensenbloed.
21. 891 In het jaar 891 stierf Karel de Jonge; zijn broers zoon, Arnulf,[99] regeerde gedurende twaalf jaar. Tijdens het eerste jaar van zijn regering bestormden de Noormannen, na een vergeefse aanval op Parijs, verscheidene steden van Francia, namen ze in en plunderden ze. Tijdens het vijfde regeringsjaar van keizer Arnulf richtten ze hun aanvallen weer tegen Lotharingen, plunderden Haspengouw in de omgeving van Sint-Truiden en Tongeren. Brabant zowel als Vlaanderen waren toen reeds leeggeplunderd. In de omgeving van Luik leverden ze een gevecht tegen de christenen en behaalden de overwinning. In hetzelfde jaar raakte koning Arnulf met een machtig leger bij de Dijle slaags met hen.[100] Hij richtte onder zijn vijanden zulke slachting aan, dat er van hen nauwelijks iemand overbleef om de jobstijding van hun nederlaag naar de vloot over te brengen. Degenen die ontsnapten, waadden door de Maas, trokken plunderend door Ripuarië en de Ardennen en verdwenen later over zee.
Ripuarië is een streek rijk aan levensmiddelen; binnen zijn grenzen liggen het graafschap Gulik en burchten van andere heren. Arduenna of Ardennen is een heuvelachtige streek waar veel wild leeft; daar liggen talrijke bekende kloosters. De Ardennen strekken zich uit enerzijds van Luik tot Metz, anderzijds verbreden ze tot bij Keulen.
22. 896 In het jaar 896, zesde regeringsjaar van koning Arnulf, werden de Noormannen en Denen, die Francia en Lotharingen met aangrenzende provincies gedurende ongeveer zestig jaar bijna tot totale ondergang hadden gebracht, zo beslissend verslagen door de reeds genoemde Arnulf, door

Richard, hertog van Bourgondië, en Robert, graaf van Parijs, dat het nu hun beurt was om Gods medelijden af te smeken en dat ze het doopsel ontvingen.
Toen eindelijk ,,verkeerde de toorn van de Heer in barmhartigheid", om woorden aan te halen uit het achtste hoofdstuk van het tweede boek Makkabeeën.
903 *Inlassing*. In het jaar 903[101] stierf keizer Arnulf; hij werd opgevolgd door zijn zoon Lodewijk III, die tien jaar regeerde.
Inlassing. Omstreeks die tijd stierf ook de bisschop van Metz, Rubertus; zijn opvolger was Adalbero I,[102] broer van Frederik,[103] hertog van de Moezel; hij was een uitmuntend filosoof.
Inlassing. Tijdens het achtste regeringsjaar van Lodewijk stuurde Regino, abt van Prüm, zijn kroniek voor nazicht aan genoemde Adalbero. Deze kroniek liet hij aanvangen bij de geboorte van Onze Heer en liet ze lopen tot dit jaar.[104]
912 *Inlassing*. Na het overlijden van Lodewijk III[105] in het jaar 912, regeerde gedurende zeven jaar Koenraad,[106] zoon van de graaf van Hessen. Van dat ogenblik af ontglipte het keizerschap aan de afstammelingen van de Franken en ging definitief over naar de Alemannen.
920 *Inlassing*. In het jaar 920 stierf Koenraad zonder tot keizer te zijn gezalfd. Hendrik I,[107] hertog van Saksen, volgde hem op en regeerde achttien jaar.
Inlassing. Tijdens zijn derde regeringsjaar[108] kwamen de Hongaren Francia, de Elzas, Alamannia, Saksen plunderen. Koning Hendrik trok tegen hen op en vernietigde hun leger totaal.
Inlassing. In datzelfde jaar overleed de Luikse bisschop Stefanus; het was de abt van Prüm, Richarius,[109] die hem opvolgde. Deze liet te Luik de kerk van de H. Petrus herstellen, die door de Noormannen was vernield.
Inlassing. Ongeveer in dezelfde periode voerden Hendrik, koning van Alamannia, en Karel de Eenvoudige, koning van Francia, te Bonn besprekingen.[110] Karel gaf aan Hendrik het koninkrijk Lotharingen weer; bisschoppen en graven bekrachtigden deze overeenkomst met een eed. In het zestiende regeringsjaar van deze Hendrik was Adalbero I, bisschop van Metz, nog in leven.
23. In de periode dat onze abdij door de Noormannen werd verwoest, was, naar men aanneemt, zekere Imizo er abt. Hij liet het gebeente van al zijn voorgangers opgraven op de verscheidene plaatsen van het munster waar ze begraven lagen; hij bracht ze bijeen op één plaats in het hoogkoor, namelijk in het kleine koor, en dekte ze af met vier marmeren platen. Binnen het jaar stierf hij.
Inlassing. Enige jaren later, bij het overlijden van koning Karel[111] van Francia, weigerden de inwoners van Lotharingen langer onderdanigheid aan koning Hendrik van Alamannia; op aanstoken van Giselbert,[112] graaf van

Henegouwen, aan wie koning Karel vroeger het graafschap Lotharingen had toevertrouwd, zegden ze hun trouw aan Hendrik op. Hendrik deed diplomatiek alsof hij niets bemerkte, maar zich bewust van Giselberts macht, schonk hij hem zijn dochter Gerberga tot vrouw en vertrouwde hem het hertogdom Lotharingen toe.

En opdat aan de lezers niet verborgen zal blijven hoe uitgestrekt Lotharingen was, moeten zij weten dat dit hertogdom, zoals eerder reeds aangehaald, voordien Austrasië heette, ooit een zelfstandig koninkrijk vormde, en een tijdlang verbonden was met Francia onder de benaming Midden-Francia. Dat Lotharingen strekte zich uit in de lengte vanaf Bourgondië tot aan de Friese Zee, in de breedte van de Schelde tot de Rijn. Het omvatte Henegouwen met omstreken en heel Brabant; dit laatste strekte zich vroeger uit van Doornik tot de Velpe; daarvan is heden een deel bezit van de graven van Henegouwen, een ander deel van de graven van Vlaanderen, en het derde deel van de vorsten en hertogen van Brabant. Lotharingen omvatte verder heel Haspengouw, de Kempen, de Betuwe met nog andere heerlijkheden en graafschappen, en nog de zijrivieren van de Maas met de Ardennen.

Dat domein behoorde Pepijn toe, de stamvader van de hertogen van Brabant, en heette Austrasië of Neder-Lotharingen.

Bovendien omvatte Groot-Austrasië of Lotharingen nog het hertogdom van de Moezel, dat men ook al eens hertogdom Lotharingen noemt, met de drie aartsbisschoppelijke steden Keulen, Trier, Mainz, met het hertogdom Limburg en de streek die er tussen ligt.

Hier eindigt het tweede boek van het eerste deel

Derde boek

1. In het jaar 938 stierf koning Hendrik nog vóór hij de zalving tot keizer had ontvangen. Zijn zoon Otto,[113] eerste van deze naam, volgde hem op als koning van Alamannia en regeerde voorspoedig gedurende drieëntwintig jaar vooraleer tot keizer te worden gezalfd. Zijn optreden bracht lotsverbetering voor Rijk en Kerk. Te Luik herbouwde en restaureerde hij twee kerken en kloosters, die door de Noormannen waren verwoest.
2. In het tweede jaar van zijn regering of daaromtrent – dat was vijfenveertig jaar na de verwoesting van onze abdij door de Noormannen – deed deze koning, naar een verslag van vroegere schrijvers, tijdens een inspectiereis, Sint-Truiden aan om er te ontbijten. Na het maal trok hij zich terug op het terras van de herberg en stond er met leden van zijn gevolg. Van verre zag hij de muren van ons klooster oprijzen, die door het vuur jammerlijk waren verwoest, en het groen van takken, die door de vensteropeningen omhoogschoten. Hij vroeg dan wat deze hoge, in puin vallende muren vertegenwoordigden. Men lichtte hem in dat dit troosteloze beeld vroeger een welvarend verblijf voor monniken was, door de woeste Noormannen vernietigd, en, zoals hijzelf kon merken, dat er slechts enkele monniken God verder dienden en er met karige middelen een eenzaam bestaan leidden: ze hadden zelfs geen abt meer. Daarop zuchtte de vrome vorst. Hij riep de broeders bijeen en met hun instemming stelde hij een hunner, een vroom man, Reinier, tot abt aan. Met steun van de koning herstelde deze de noodzakelijke werkplaatsen en kon sedertdien voldoende voedsel en kleding aan de broeders verschaffen.
3. In opvolging van de vroeger genoemde abt Imizo, die overleden was, werd Reinier, van Haspengouwse afstamming, tot abt gewijd. Hij stond vijf jaar aan het hoofd. In korte tijd verzamelde hij een schaar monniken en slaagde er op bewonderenswaardige wijze in door woord en daad zijn ondergeschikten aan de kloostertucht te gewennen.
4. Toch werd hij door enkelen, die in het gevlei wilden komen, beschuldigd bij Adalbero II,[114] bisschop van Metz, aan wie de helft van de inkomsten van de stad toekwamen. De abt slaagde er niet in de woede van de bisschop te bedaren, hoewel ze door een valse aanklacht was opgewekt en hoewel ook aanzienlijken bemiddelend optraden. De bisschop verklaarde categorisch dat deze abt nooit zijn goedkeuring zou krijgen. De abt zag zich dan genoodzaakt naar Metz te gaan. Toen hij voor de bisschop verscheen, kreeg hij in antwoord op zijn nederige groet een vloed van scheldwoorden te horen en met het schaamrood op de wangen vertrok hij.
De H. Trudo liet evenwel niet toe dat zijn dienaar zo onverdiend beledigd werd. 's Nachts verscheen hij in een visioen aan de bisschop; hij wees hem

met scherpe bewoordingen terecht en bracht hem enkele striemende geselslagen toe, waarop hij verdween. De bisschop schrok wakker, riep zijn huisgenoten bij zich en vertelde wat hij in zijn droom had doorgemaakt. Als bewijs voor zijn verhaal wees hij hun op zijn bloot lijf de blauwe plekken en de striemen van de slagen. Snel werd een bode uitgestuurd. De abt werd teruggeroepen, keerde weer bij de bisschop en schold hem welwillend het aangedane onrecht kwijt. Nu deed de bisschop de stellige belofte dat hij, zolang hij zou leven, de abt zou steunen bij al zijn ondernemingen. Zo werd de vriendschap met de bisschop hersteld en de abt keerde huiswaarts, in de Heer verblijd.

5. In het volgende jaar deed de eerbiedwaardige Ruechlinda, moeder van abt Reinier, afstand van een gedeelte van haar erfbezit ten voordele van ons klooster; zij deed dit in een geschreven testament waarvan nog akten of afschriften te vinden zijn in onze archieven. De tekst luidt als volgt: ,,Tot alle gelovigen van Gods H. Kerk richten wij volgende bekendmaking. Wij zijn ervan overtuigd dat wij, als wij iets van ons eigen bezit afstaan ten voordele van plaatsen waar de heiligen rusten, zonder enige twijfel van God, de beloner van het goede, het loon van de rechtvaardigen zullen ontvangen na onze dood.

In de naam van God, wil ik, Ruechlinda, de schenkster, dan ook dat mijn gift ten eeuwigen dage eigendom blijft van het klooster van Sint-Trudo, dat gebouwd werd te Sarchinium bij de Cicindria in Haspengouw, waar deze voortreffelijke belijder van Christus zijn laatste rustplaats heeft, en waar dom Reinier, mijn zoon, als abt de leiding heeft over een groep monniken, die onder de Regel leven. Tot heil van mijn ziel en opdat ik, na afloop van het huidige leven, zal waardig bevonden worden de genade van het eeuwig licht te verwerven, doe ik afstand van dienaren met volgende namen: Everard en zijn vrouw met hun kinderen en vele... etc."

De tekst eindigt aldus: ,,Opgesteld in het klooster te Sarchinium, op 23 november tijdens het derde regeringsjaar van Otto I in Alamannia."

Inlassing. In het vierde regeringsjaar van Otto rukte de Franse koning Lodewijk[115] op naar Lotharingen. Zijn vader, Karel, had nochtans niet zo lang geleden deze provincie afgestaan aan Hendrik, koning van Alamannia. Hij rukte Lotharingen binnen onder de leiding van Giselbert, hertog van Lotharingen, wiens vrouw Gerberga de zuster was van koning Otto, en bereikte de Elzas. Toen Otto dat vernam, rukte ook hij Lotharingen binnen en bereikte Chèvremont. Daarop kwamen ze tot een vergelijk en Lodewijk keerde naar eigen land terug.[116]

Inlassing. In zijn zesde regeringsjaar sloeg Otto het beleg voor Breisach, om het te heroveren op de ridders van Everard en Giselbert, zijn tegenstanders die de stad bezet hadden. Nu veranderden de paltsgraaf Everard en Giselbert,[117] graaf van Henegouwen en hertog van Lotharingen hun plan. Ze hadden eerder reeds Hendrik, hertog van Beieren en broer van koning Otto,

weggelokt van zijn broer; nu brachten ze een groot leger op de been en trokken ten strijde tegen Otto zelf. Ze werden evenwel verslagen en lieten vele doden achter. Everard kwam om door het zwaard, Giselbert verdronk in de Rijn.

Inlassing. Enige tijd na de dood van Giselbert, schonk koning Otto zijn zuster Gerberga, weduwe van Giselbert, ten huwelijk aan de Franse koning Lodewijk. Enige dagen later stond Lodewijk aan Otto weer dat deel van Lotharingen af dat hij had gekregen.

6. Het gebeurde ook omstreeks deze tijd dat abt Reinier op zekere dag, toen hij de mis opdroeg en de H. Hostie brak, op de bodem van de kelk een huiveringwekkende, grote en griezelige spin zag. Hij schrok en vroeg zich angstig af wat doen. Maar, overtuigd van Gods almacht, stelde hij zijn vertrouwen op God, nuttigde het Sacrament van de Kelk en ondervond naderhand niet het minste ongemak.

Datzelfde jaar nog ontsliep hij in de Heer op 1 maart, na vijf jaar ambtsuitoefening.

7. 944 Zijn opvolger werd in het jaar 944, zevende regeringsjaar van Otto I, koning van Alamannia, de eerbiedwaardige vader Adalbero II, bisschop van Metz. Hij werd „vader" genoemd door de monniken om de gunst die hij betoonde. Gedreven door een gevoel van medelijden met deze verlaten kudde, die ernstige moeilijkheden kende, wilde hij haar vooruit helpen bij de verwezenlijking van haar monastieke idealen. Ook wilde hij de tijdelijke goederen recupereren, die edelen en machtigen met geweld hadden in bezit genomen gedurende de ongeveer vijfenveertig jaren dat het klooster verwaarloosd was geweest. Onder goddelijke ingeving nam hij de last van de prelatuur op zich en aanvaardde het abbatiaat.

8. Omdat Adalbero voordien, verkeerd ingelicht, vijandig had gestaan tegenover zijn voorganger – feit waarvoor Sint-Trudo hem trouwens, zoals eerder verteld,[118] terecht gewezen had – was hij nu des te meer toegewijd om onze abdij te helpen.

Erfenissen waarvan gedeelten waren verloren gegaan, herstelde hij en nam ze wederom in bezit; ook zorgde hij voor nieuwe schenkingen, dank zij de vrijgevigheid van brave mensen die hij daarvoor aansprak. Bovendien schonk hij van zijn persoonlijk erfgoed onze Kerk zes wijngaarden gelegen te Manwen, met erbij hun zes hoeven en een woning, gelegen te Pommeren aan de Moezel.[119] Tot dergelijke afstand haalde hij ook nog andere vrome mensen over die te Briedel[120] aan dezelfde rivier woonden.

Hij breidde de ploeg werklieden uit en met grote uitgaven liet hij de muren van de kloosterkerk verder optrekken; hij bekroonde ze met een stevig dak van leisteen.

9. Toen de bouwwerken daaraan grotendeels voltooid waren, wijdde Adalbero persoonlijk, met toestemming van de Luikse bisschop Richarius, en in tegenwoordigheid van een grote menigte, de kerk.

945 Dit gebeurde tijdens het tweede jaar van zijn abbatiaat en tweehonderd achtentachtig jaar na de eerste wijding.
Inlassing. In hetzelfde jaar waarin Adalbero II, bisschop van Metz en abt van het klooster van Sint-Trudo, de kloosterkerk wijdde, dat was het achtste regeringsjaar van Otto I in Alamannia, onderwierp deze Otto heel Lotharingen. De enige weerstand die hij daarbij ondervond, kwam vanwege Adalbero, bisschop en abt, en broer van Frederik, hertog van de Moezel.
Inlassing. In datzelfde jaar stierf Richarius, bisschop van Luik. Hugo I volgde hem op en bestuurde het bisdom twee jaar.
947 *Inlassing.* In het jaar 947, tiende regeringsjaar van Otto, stierf Hugo, de Luikse bisschop, en werd opgevolgd door de abt van Prüm, Farabertus, die het bestuur zes jaar voerde.[121]
Inlassing. Tijdens het vijftiende regeringsjaar van Otto werd Koenraad, zijn schoonzoon en hertog van Lotharingen, door de Keulse aartsbisschop Bruno, regent voor de keizer, gevangen genomen omdat hij tegen Otto had samengezworen.[122]
Toen Otto terugkeerde, verleende hij het hertogdom Lotharingen aan zijn broer Bruno.[123]
In het zestiende regeringsjaar van Otto stierf Farrabertus, bisschop van Luik. Zijn opvolger werd Ratherius,[124] een monnik van Lobbes.
10. 959 In het jaar 959, eenentwintigste regeringsjaar van Otto I, wijdde een adellijke dame, Wodrada genaamd, zich aan de dienst van God en de H. Trudo. Dit gebeurde dus ten tijde van Adalbero II, bisschop van Metz en abt van Sint-Trudo, zoals vermeld staat in een oude oorkonde. Begin en einde hiervan luiden als volgt: ,,In naam van de heilige Drieëenheid. Aan alle gelovigen van Gods H. Kerk zij bekendgemaakt dat een dame, Wodrada genaamd, naar het klooster kwam van de H. Trudo, waar de stoffelijke overblijfselen van de heilige rusten, en waar het gezag in handen is van Adalbero, bisschop en abt, en dat ze daar afstand deed van de vrijheid verbonden aan haar adellijke afkomst, om zich in de dienst te stellen van God en de H. Trudo..."
Vervolgens: ,,Deze oorkonde werd opgesteld in het klooster te Sarchinium op 8 januari van het eenentwintigste regeringsjaar van onze heer Otto, glorierijke koning van de Germanen. Ik, kanselier Eynardus, heb deze oorkonde geschreven."
11. 959 Tijdens het drieëntwintigste jaar van dezelfde vorst stelde een vroom man, voor de tafel van de broeders, ruime inkomsten ter beschikking, die voortkwamen uit zijn bezittingen te Briedel aan de Moezel. De oorkonde van deze schenking begint als volgt: ,,In naam van de Almachtige God. Ik, Zeizolfus, vermaak enkele van mijn bezittingen aan de tafel van de broeders in het klooster van de H. Trudo..."
Vervolgens: ,,Met instemming van Adalbero, bisschop van Metz, die tevens abt is van deze plaats..." En verder: ,,Deze oorkonde werd opgesteld in het

drieëntwintigste jaar van Otto I."
Ik wil hier doen opmerken, lezer, dat ik uittreksels breng van twee oorkonden, waarvan in ons klooster volledige kopieën bewaard worden in een boek met oude oorkonden, met de enige bedoeling elke twijfel weg te nemen dat genoemde Adalbero abt is geweest van ons klooster.
962 *Inlassing*. In het jaar 962 tijdens het vierentwintigste jaar van zijn koningschap in Germanië of Alamannia, werd Otto door de kardinalen naar Rome uitgenodigd en tot keizer gekroond.
12. 964 In het jaar 964, zesentwintigste koningsjaar en derde keizersjaar van Otto, kwam Adalbero II, bisschop van Metz en abt alhier, waar hij twintig jaar het abbatiaat uitoefende, zekere dag naar dit klooster en werd er ziek.
25 april Men riep de broeders bijeen rondom zijn bed; na het ontvangen van de sacramenten ontsliep de abt in de heer op 25 april. Na een plechtige lijkdienst werd hij begraven in de kloosterkerk naast de buitenmuur, links bij de kloostergang.
Theoderik I,[125] neef van keizer Otto, volgde hem op als bisschop van Metz, Thietfried als abt hier.
13. In hetzelfde jaar werd Thietfried tot abt aangesteld; dertig jaar stond hij aan het hoofd van deze abdij; onder zijn bestuur bloeide de godsdienstbeleving en groeiden de bezittingen.
Inlassing. In het volgende jaar of daaromtrent liep Koenraad,[126] schoonzoon van keizer Otto, over naar de Hongaren, die Germanië kwamen plunderen. Wegens rebellie was hij vroeger afgezet als hertog van Lotharingen; nu aanvaardde hij het commando in de strijd tegen de keizer. In een veldslag, waar de keizer persoonlijk zijn troepen aanvoerde, werden de Hongaren zo verslagen, dat ze nadien niets meer tegen het keizerrijk durfden ondernemen. Koenraad zelf sneuvelde.
Inlassing. In die tijd moest keizer Otto een verre tocht ondernemen om zijn rijk te verdedigen; ondertussen werd zijn broer Bruno, aartsbisschop van Keulen, voor de tweede maal als regent aangesteld en als verdediger van Germanië en Gallië.
Inlassing. Daarna overleed de eerbiedwaardige Bruno, door koorts overmand. Zijn stoffelijk overschot werd door zijn neef Theoderik, bisschop van Metz, overgebracht naar Keulen en met grote praal begraven in het klooster van de H. Pantaleon, dat Bruno zelf had gesticht. Als aartsbisschop werd hij opgevolgd door Folcharus,[127] als hertog van Lotharingen door zijn neef Karel.[128] In zijn zevende keizersjaar droeg Otto I het hertogdom Lotharingen over aan Karel, broer van de Franse koning Lotharius, en zoon van zijn zuster. Hij legde hem bij die gelegenheid volgende voorwaarden op: hij moest zijn verkwistend leven opgeven en zich verzetten tegen de bedreigingen, die zijn broer Lotharius tegen Lotharingen had geuit.
14. Het was ook in deze periode, ten tijde van abt Thietfried, dat een voorname dame, Bertha, godgewijde weduwe, gravin van Vlaanderen,[129]

een moeizame bedevaartstocht had ondernomen naar het heiligdom van O.L. Vrouw te Aken. Op de terugweg kwam ze op bedevaart naar de stad van de H. Trudo om er op het graf van de heilige haar nederige gebeden te storten. Ze bleef enkele dagen om te rusten, maar werd ziek. Toen haar zoon, de edele Arnulf, graaf van Vlaanderen, dit vernam, spoedde hij zich naar hier. In tegenwoordigheid van de bisschop van Metz, Theoderik, en van abt Thietfried, en op verzoek van zijn moeder, dame Bertha, deed hij een schenking aan God en de H. Trudo tot redding van zijn eigen ziel en van de zielen van zijn familieleden. Hij bestemde de opbrengst voor Gods dienaren in het klooster. Hij schonk hun Provin, gelegen in de kastelanij van Rijsel, aan de Deule, met horigen, grond, tienden, bossen, weiden, visvijvers, waterlopen; hij schonk hun deze goederen vrij en erfelijk, samen met de parochiekerk en al wat deze toebehoorde. Aan de H. Trudo droeg hij bovendien een bos over, gelegen niet ver van Melveren,[130] en een tiendopbrengst te Brustem, opdat hij dank zij de verdiensten van onze beschermheilige vergiffenis zou verwerven van zijn zonden. Bij deze schenking waren verscheidene graven en burgers aanwezig, zoals uitdrukkelijk vermeld wordt in de archieven met privilegies van ons klooster.

16 juli 967 Deze transactie was pas verricht toen de ziekte verergerde; de gravin ontving de sacramenten van de Kerk en gaf op 16 juli 967 de geest. Zij werd begraven in de oude crypte. Later, ten tijde van Adelardus II, werd zij overgebracht naar en bijgezet in het nieuwe heiligdom, onder een gewelfde nis in de linkerzijmuur van het hoogkoor, naast het hoogaltaar.

Haar lof wordt bezongen in volgende regels:

De godgewijde Bertha verwierf de hemelse trofee.
Verplaatst werd pas haar graf; ze rust nu hier in vree.
Haar nagedachtenis zal 't klooster vroom bewaren.
Haar koninklijke afkomst liet haar eer en roem vergaren,
Toch werd ze nimmer trots om 't adellijke bloed.
Erg deugdzaam was ze en bedachtzaam van gemoed;
Ze schonk zichzelf aan God; goedhartigheid, alom betoond,
Verdiende haar een onverganklijk, hemels loon.
Ook Trudo was ze toegedaan,
En heeft hem van haar goedren afgestaan:
Een hoeve, die ze bij Provin bezat,
Ook tienden, die z'in Brustem had,
Een bos te Melvren, bij ons stad.
Aanvaard goedgunstig, Vader Trudo, wat z'u bood,
En wees haar voorspraak bij de Heer, haar vreugde na de dood.
Een tweetal dagen nog de zon in't beeld stond van de Kreeft,[131]
Toen zij, gelukkig tot haar laatste dag, op aard was uitgeleefd.

972 *Inlassing*. In het tiende keizersjaar van Otto I, stierf Eraclis,[132] die werd

opgevolgd door Notger; deze resideerde tweeënveertig jaar als bisschop te Luik.

974 *Inlassing*. In het jaar 974 stierf Otto I zeer godvruchtig. Hij was de eerste keizer van Alamaanse of Germaanse afkomst. Het keizerschap was van nu af definitief in handen van vorsten van deze stam en was ontgaan aan de Franken. Als koning regeerde hij vierentwintig jaar, als keizer nog twaalf jaar. Bij het begin van zijn regering zorgde hij dat onze abdij weer werd opgebouwd.

Zijn zoon Otto II,[133] die reeds enkele jaren samen met hem had geregeerd, volgde hem op en regeerde tien jaar.

Inlassing. Omdat er van Germanië gewag werd gemaakt, moet men weten dat er twee Germaniës zijn: Opper- en Neder-Germanië.

Opper-Germanië bezit de grootste uitgestrektheid en vormt een grensgebied van Europa; onder deze naam worden gewoonlijk gemeenschappelijk begrepen Scythië en Alanië met nog andere streken. Het strekt zich uit langs de Noordelijke Zee en reikt in het zuiden tot aan de Meotische moerassen (Zee van Azov). Het wordt overvloedig bevloeid door de machtige Donau. Deze ontvangt achtereenvolgens veertig bevaarbare bijrivieren; wegens de veelvuldige veranderingen van zijn bedding wordt hij in zijn bovenloop de Hyster genoemd. Deze streek brengt levensmiddelen in overvloed voort en is dichtbevolkt met barbaarse stammen.

De naam Germanië werd aan deze streek gegeven omdat het volk er zo vruchtbaar is, bakermat van zoveel stammen.

Van hier vertrokken eertijds Goten, Hunnen, Vandalen, Langobarden en andere heidense stammen, later de woeste Noormannen, om de gebieden der christenen te onderwerpen.

De oorzaak van hun uitzwermen was de volgende: als in die gewesten de bevolking zulke aangroei kende dat dit tot overbevolking leidde, verdeelden ze – zo wordt verteld door mensen die door die streek reisden – de hele groep in drieën. Bij loting duidden ze dan die groep aan die het vaderland moest verlaten en een nieuwe verblijfplaats zoeken. Deze groep, die uitgeloot was om de geboortegrond te verlaten en elders een vreemd gebied te gaan veroveren, zei familie en vaderland vaarwel en vertrok met vrouwen en kinderen om land te gaan zoeken dat ze konden bewerken.

Van de onmenselijke wijze waarop ze Italië, Gallië en andere christenrijken plunderden, wordt getuigenis afgelegd in geschiedkundige boeken van vele eminente schrijvers.

Neder-Germanië is synoniem met Alamannië; het is een vruchtbare streek met een overvloed aan levensmiddelen, dicht bevolkt met begaafde, dappere mensen, van wie een ontelbare menigte het H. katholiek geloof belijdt. Het is ook de streek waar de bevallige Rijn vloeit.

Inlassing. In het vijfde jaar van Otto II veroorzaakte de Franse koning Lotharius[134] moeilijkheden in Lotharingen. Na plunderingen trok hij weer

naar eigen land. De keizer achtervolgde hem met zijn leger, doorkruiste Francia en verwoestte op allerhande wijzen de streek van Reims, het gebied van Laon, Soissons en Parijs. Kerken en kloosters evenwel spaarde hij. Eindelijk kwam het tot een verzoening op een plaats aan de rivier de Cher: de Franse koning zag onder ede af van Lotharingen.
Inlassing. In het jaar 984 stierf Otto II; Otto III, toen nog een knaap, volgde hem op. Wegens zijn persoonlijke verdiensten werd de Luikse bisschop Notger door de aanzienlijken van het rijk tot regent uitverkozen.[135]
15. 984 In 984 stierf Theoderik I, bisschop van Metz. Hij had het klooster van Sint-Vincent gesticht, volgens de Regel van Sint-Benedictus.
Het was gelegen op een eiland binnen de buitenste ringmuur van de stad. De bisschop had enkele jaren voordien gedurende drie jaar krijgsdienst verricht in Italië samen met Otto I. Elf jaar vroeger had hij heel wat relikwieën meegebracht naar Gallië, onder andere die van Sint-Vincent, priester en martelaar, en bloed van de eerste martelaar, Stefanus; hij had ze in bewaring gegeven in genoemd klooster. Met talrijke schenkingen had hij dat klooster verrijkt; hij had het onder meer Dugny, bij Verdun, afgestaan, een goed dat vroeger tot het erfgoed van de H. Trudo behoorde.
Zijn opvolger, Adalbero III,[136] was de zoon van hertog Frederik van de Moezel.
Inlassing. Tijdens het vierde jaar van Otto III stierf de zevenendertigste Frankenkoning Lodewijk,[137] die slechts één jaar had geregeerd na zijn vader Lotharius.
De Franken wilden nu het koningschap verlenen aan Karel,[138] hertog van Lotharingen, oom van deze Lodewijk. Maar terwijl deze tijd liet verloren gaan met te wachten op een beslissing van de vergadering, maakte Hugo Capet[139] zich meester van de troon. Hij was een zoon van Hugo de Grote, graaf van Parijs, en van Hawis, zuster van Otto I. Hij behield het gezag gedurende negen jaar. Zijn neef Karel, aan wie het koningschap toekwam volgens recht van opvolging langs vader en grootvader, liet hem vijf jaar lang geen rust met talrijke oorlogen en overwinningen; maar vóór hij zijn plan kon verwezenlijken stierf hij.
Zo ging voor de afstammelingen van Karel de Grote definitief het koningschap over de Franken verloren.
Na de dood van deze hertog Karel, tijdens het achtste jaar van de regering van Otto III, volgde zijn zoon Otto[140] hem op in het hertogdom Lotharingen. Enige tijd later pleegde deze een ernstige aanslag op de rechten van onze abdij.
16. 14 jan. 994 In 994, elfde jaar van Otto III, op 14 januari stierf Thietfried, abt alhier. Hij werd begraven vlak achter het graf van abt Guntram, naast de linkerzijmuur bij de kloostergang. Boven zijn graf staat volgende tekst:

> Abt Thietfried, trouw aan zijn goddelijke opdracht,
> bestuurde de kudde van God volgens de normen van het geloof.

Zijn bekommernis: het aantal van de broeders doen toenemen,
de goederen van ons klooster vermeerderen.
Verdienstelijk jegens de Kerk, was hij hooggeschat in zijn streek.
Dertig jaar lang was hij de herder van de monniken in dit huis.
Hij ging heen, zijn triomf te gemoet;
Hij stierf, maar kent niet de dood.
Zijn lichaam werd aan de grond toevertrouwd daags na de iden van Janus.[141]
Zijn geest moge verder leven in de hemel en er zijn Heer verheerlijken.
Hij verliet deze wereld zes jaar vóór het millenium.

17. Het jaar nog waarin Thietfried overleed, volgde Herenfried hem op en bleef gedurende vier jaar aan het hoofd.

5 nov. 999 Herenfried overleed op 5 november 999. Adelardus I volgde hem op.

Hier eindigt het derde boek van het eerste deel van de gesta der abten van de Sint-Trudo-abdij

Tweede deel

Hier begint de inhoudstafel van het eerste boek van dit tweede deel

1. Verkiezing van Adelardus, de eerste van deze naam, tot abt van deze plaats; zijn aalmoezenbedeling.
2. Zijn ballingschap en zijn terugkeer.
3. Kleinoden en kostbaarheden van het klooster; inkomsten voor de prebende van de broeders met uitzondering van die bestemd voor toespijs en de wijn.
Inlassing. Nieuwe voorschriften in verband met de verkiezing van de keizer naar aanleiding van het overlijden van keizer Otto, derde van deze naam.
1003 *Inlassing*. Bij het overlijden van Otto III[142] in 1003, die zijn vader en zijn vroeger overleden grootvader op grond van het erfrecht onmiddellijk was opgevolgd in het keizerrijk, werd nu op een algemene vergadering van vorsten en aanzienlijken van het rijk, bijeengeroepen om een regeling te treffen in verband met de opvolging, volgende eensgezinde beslissing genomen: het erfrecht was van kracht op elk ander terrein en liet toe dat een zoon zijn vader opvolgde, een verwant zijn verwant, maar gold niet wanneer het ging om de opvolging in het keizerschap; keizer zou worden wie daarvoor werd uitverkozen door de vorsten en aanzienlijken uit het rijk. Deze regeling is nog altijd rechtsgeldig zoals is vastgelegd in § 1 van de constitutie „Extra de electione Venerabilem." Welnu er zijn zeven keurvorsten; drie kanselieren: de eerste is de aartsbisschop van Mainz, kanselier van Germanië; de tweede, de aartsbisschop van Trier, kanselier van Gallië; de derde, de aartsbisschop van Keulen, kanselier van Italië. Zij zijn alle drie geestelijke vorsten.
De vier overigen zijn wereldlijke vorsten: vooreerst, de markgraaf van Brandenburg met de titel van kameraar; ten tweede, de paltsgraaf aan de Rijn, als drost; ten derde, de hertog van Saksen, die het zwaard draagt; ten vierde, de koning van Bohemen, de schenker.[143] Vandaar dit versje:

De aartsbisschoppen van Mainz, Trier en Keulen
krijgen alle drie de titel van rijkskanselier;
de paltsgraaf is de drost; de hertog draagt het zwaard;
de markgraaf is de kameraar; de Bohemer is de schenker.
Samen verkiezen zij de opperste heer door de eeuwen heen.

Gelieve op te merken dat volgens de bewering van sommigen de aanwezigheid van de koning van Bohemen hierbij niet vereist is, tenzij de zes andere kiesgerechtigden geen overeenstemming bereiken; alleszins bezit hij dit voorrecht niet van oudsher, hoewel hij op dit ogenblik het de facto uitoefent, zoals blijkt uit de aantekeningen die de kardinaal van Ostia schreef bij de

constitutie „Venerabilem".
Otto III en zijn vader Otto II waren zo hardvochtig en zo uitzonderlijk dat de eerste, die erg bloeddorstig was, de Bleke Dood van de Sarazenen werd genoemd, terwijl de andere de naam kreeg van Wereldwonder. De grootvader van Otto III, namelijk Otto I, was uitzonderlijk christelijk. Na zijn overlijden verscheen hij aan zijn zuster, een abdis, die zorgde dat in alle kerken van het rijk gebeden werd voor zijn zielerust; dank zij deze gebeden werd zijn ziel uit het vagevuur bevrijd en door engelen ten hemel gevoerd.
1003 *Inlassing*. Toen nu Otto III kinderloos stierf in het jaar 1003, werd de hertog van Beieren, Hendrik,[144] een kleinzoon van Hendrik, broer van Otto I, keizer en heerste gedurende tweeëntwintig jaar. Ik wil hier doen opmerken dat er onder de naam Hendrik meer koningen dan keizers voorkomen. Wanneer men dus leest keizer Hendrik I dan is deze wel als keizer de eerste met die naam, maar als koning is hij de tweede; er was al eerder een koning Hendrik, die enkel in Alamannia regeerde, niet in Italië, en derhalve de zalving tot keizer niet ontving.
Een identieke bemerking geldt ook voor koning Koenraad en andere opvolgers.
4. Overlijden van Otto, hertog van Lotharingen, hem wegens machtsmisbruik, met goddelijke instemming, toegebracht door toedoen van de H. Trudo.
1005 In het jaar 1005, tijdens zijn derde regeringsjaar, besloot keizer Hendrik, na reeds talrijke overwinningen behaald te hebben, voortaan meer tijd te besteden aan God, en stichtte het bisdom Bamberg. Tot glorie van deze stad bracht hij, met toestemming van de paus, daarheen de bisschoppelijke zetel van Narni over. Tegen deze beslissing kwam, tijdens zijn zesde regeringsjaar, de bisschop van Metz, Theoderik II, in verzet, betreurend dat de bruidschat en het patrimonium van zijn zuster Kunigunde, de keizerin, door haar gemaal naar genoemde kerk werd overgebracht. Verbolgen over dit verzet ontnam keizer Hendrik op ontoelaatbare wijze aan de bisschop alle rechten die hij in onze stad bezat en schonk ze aan Otto, de hertog van Lotharingen.[145] Zich slechts door hebzucht latend leiden, buitte deze, tegen alle recht in, de bezittingen van de Kerk van Metz uit en beraamde meedogenloos plannen niet alleen om de bezittingen van ons klooster te plunderen, maar ook om hardhandig op te treden tegen onze familia.
Tijdens een nacht, toen hij in diepe slaap was gedompeld, droomde hij dat hij voor de poort van ons munster stond. Hij zag een grijsaard in habijt naar zich toe komen en hoorde hem de vraag stellen wat hij daar kwam doen. Op zijn antwoord dat hij het munster wilde binnentreden, verklaarde de oude man dat hij daartoe niet waardig was, vermits hij deze bidplaats al dikwijls met heiligschennende daden had bezoedeld. Terwijl hij nu poogde de weerstand van de oude monnik te breken en toch de drempel te overschrijden, waarvan deze hem de toegang ontzegde, scheen hij plotseling een vuistslag

van de oude man op zijn schouders te gevoelen. Hij schrok wakker, dacht wel even na over de goede raad, maar bleef toch bij zijn slechte bedoeling. Hij begreep niet – een ervaring die wij nochtans leerden uit vrome en ware verhalen – dat dromen vaak de voorbode zijn van wat gaat gebeuren. Hij bleef dus koppig bij zijn oorspronkelijk plan en kwam naar ons klooster met de bedoeling zich daar te verrijken en de broeders last te berokkenen.
Toen hij dan zijn snode plan had uitgevoerd en de abdijpoort verliet kreeg hij plotseling in de schouderstreek een hevige aanval van koorts, als de pijnlijke scheut van een dodelijke pijl. Hij schreeuwde van pijn, sprak reeds tot de dood, die naast hem stond; in een lange lijdensweg volgde hij moeizaam zijn lastpaarden naar Maastricht. Hij werd nu gestraft door de man die in het visioen hem buiten het munster wilde houden en voor wiens bedreiging hij slechts minachting over had. Voor iedereen werd hij een beeld van verschrikking; hij stierf ellendig.
Nu gaf keizer Hendrik, nog datzelfde jaar, het hertogdom Lotharingen aan Godfried, graaf van de Ardennen.[146]
Otto, die geen zoon had, liet een dochter na, Hermegard, gravin van Namen; van hem stamt ook Godfried af, graaf van Bouillon, hertog van Lotharingen, de latere koning van Jeruzalem.
1007 *Inlassing* over de Luikse bisschoppen en talrijke andere personen.
In 1007 stierf de Luikse bisschop Notger;[147] hij had te Luik tal van kerken opgericht en beneficia gesticht; hij was afkomstig uit Zwaben. Hij werd opgevolgd door Balderik II,[148] die gedurende elf jaar de leiding had; deze was een zoon van Otto, graaf van Loon; zijn moeder was Lutgard, een dochter van Hermegard, gravin van Namen, en zelf een dochter van de eerder besproken hertog Otto. De broer van Balderik, Giselbert, volgde zijn vader enkele jaren later als graaf op.
1010 *Inlassing*. In 1010 bekeerde de koning van Hongarije – het vroegere Pannonië – zich samen met zijn volk tot het katholiek geloof; dit was het resultaat van de geloofsijver van zijn vrouw, koningin Gilla, de zuster van keizer Hendrik. In datzelfde jaar werd deze Hendrik te Rome door Benedictus VIII[149] tot keizer gekroond.
Dat jaar ook belegerde de keizer Metz, waar bisschop Theoderik[150] tegen hem in opstand was. Ten gevolge van de belegering liep de stad haast leeg; tenslotte werd toch vrede gesloten.
Strijd bij Hoegaarden.
1013 *Inlassing*. In 1013, tiende regeringsjaar van keizer Hendrik, begon de Luikse bisschop Balderik II de bouw van een versterkt kasteel te Hoegaarden, met de bedoeling een bastion op te richten van waaruit hij de streek kon beschermen tegen benden plunderaars. Hoegaarden,[151] een allodium van de Kerk van Sint-Lambertus, ligt even over de grens van Brabant.
De graaf van Leuven, Lambert met de Baard,[152] verzette zich tegen de bouw van deze versterking en het kwam tot een gewapend treffen, waarin de

bisschop de nederlaag leed en driehonderd man verloor. Terug te Luik kreeg hij wroeging over het verlies van zijn mannen, en op aanraden van een wijs man, bisschop Johannes, die uit Italië was gekomen, beloofde hij een klooster te stichten, om zich met de Almachtige te verzoenen en de zielen van de gesneuvelden te verlossen. Zijn beloften getrouw bouwde hij het volgend jaar op een eiland binnen de stadsmuren een klooster ter ere van de H. Jacobus de Mindere. Ook graaf Lambertus droeg zijn steentje bij tot deze bouw en deed, als boetedoening, ruime schenkingen uit zijn allodium. De eerste abt aldaar heette Albert.

Inlassing over de slag bij Florennes.

1015 In 1015 ondernam Godfried, hertog van Lotharingen[153] en graaf van de Ardennen, een plundertocht tegen het graafschap Bergen. Lambertus met de Baard, zoon van Reinier, graaf van Bergen,[154] kwam zijn neef graaf Reinier te hulp en vond samen met vierhonderd van zijn manschappen de dood in een veldslag, geleverd bij Florennes.

Deze Lambertus was gehuwd met Gerberga, een dochter van Karel, hertog van Lotharingen; hij ontving als bruidschat een deel van het hertogdom Lotharingen, namelijk de streek die nu Brabant heet, met de steden Leuven en Brussel en hun omgeving. Bij deze gelegenheid kreeg hij als eerste de titel van graaf van Leuven; ook na hem, nog tot in de tijd van Godfried met de Baard, graaf en vervolgens hertog van Leuven, was er geen sprake van Brabant; pas in deze tijd kwam de naam Brabant in gebruik, zoals het wordt verteld in het derde hoofdstuk van het eerste boek van het derde deel. Na zijn dood werd Lambertus opgevolgd door een zoon met dezelfde naam.[155]

Inlassing over de bisschoppen van Luik en de voltooiïng van het klooster van Saint-Jacques te Luik.

1017 Balderik II stierf in 1017, in het veertiende regeringsjaar van keizer Hendrik, en werd begraven in de crypte van het munster van Saint-Jacques, dat hijzelf had gesticht. Wolbodus[156] volgde hem op en voltooide, in opdracht van keizer Hendrik, dat jaar het eerder genoemde klooster, waarvan de bouwwerken kort voordien waren begonnen. Hij was vijf jaar bisschop.

5. Poppo I, abt van Stavelot, komt orde op zaken stellen in ons klooster; over monnik Guntram.

6. Schenking van Villers-le-Peuplier en grensregeling tussen abt en graaf.

1021 In het jaar 1021, twintigste regeringsjaar van keizer Hendrik II, eenentwintigste van het abbatiaat van Adelardus, schonk gravin Herlindis, moeder van Godfried, graaf van Duras, met toestemming van haar zoon, aan de H. Trudo de helft van haar domein, in de volkstaal Villers-le-Peuplier genaamd. Zij stond dit goed af met alle rechten, weiden, landbouwgrond, vijvers en al wat zij daar bezat; het werd bestemd voor de herdenking van haar overlijdensdag alsook voor die van haar oudste zoon Adalbero, die als primicerius[157] te Metz was overleden. Beiden werden samen in een praalgraf bijgezet in de zijbeuk van het munster, naast de zuidelijke muur, waar het

altaar ter ere van de H. Maagd staat.
De andere helft van dat domein kon Adelardus II later verwerven van de graaf van Heinsberg.
Het was ook omstreeks deze tijd dat Giselbert,[158] zoon van graaf Otto van Loon, zijn vader opvolgde.
Over deze Giselbert of over een reeds eerder genoemde, die, naar men meent, bloedverwanten waren, kan men lezen – zonder dat men precies weet over welk van beiden het gaat – dat zijn rentmeester Orkinus, die de bedoeling van zijn meester wilde ten uitvoer brengen en de grens opschuiven, zich klaar maakte om de grenspalen of reinstenen in een bos van de H. Trudo uit te trekken. Toen aan beide zijden de verantwoordelijken voor de afbakening aanwezig waren, schopte deze man tegen een boom en zei: „Ik zweer dat dit terrein mijn heer toebehoort; zo ik lieg mag God deze voet verminken." Hij legde aldus een valse getuigenis af, maar God velde terstond een rechtvaardig vonnis; niet alleen deed Hij de voet ineenschrompelen, maar Hij trof zelfs het hele lichaam met de pest.
7. Bloed van de H. Stefanus.
Omstreeks deze tijd kwam bij de eerbiedwaardige abt Adelardus een sterk verlangen op naar een relikwie, hoe gering dan ook, van de eerste martelaar Stefanus, patroon van de crypte in onze abdij. Op raad van het convent begaf hij zich naar Metz; hij werd tot bij de bisschop geleid en stelde hem nederig op de hoogte van zijn verlangen en van de reden van zijn komst. Van bisschop Theoderik kreeg hij te horen dat ze zelf maar een klein stuk been van deze heilige als relikwie bezaten; daarvan meedelen aan anderen was dus uitgesloten; die mogelijkheid durfde hij niet eens overwegen, want iets geven betekende ook anderen achteruitstellen. Daarop repliceerde de abt: „Zal de milde God mij dan niet gunnen dat ik, door de verdiensten van Stefanus, iets meekrijg van diens gebeente? Ik hoop dat God mij niet teleurstelt, als U mijn verzoek maar inwilligt. Toon mij de reliek en laat de rest maar over aan de eerbiedwaardige martelaar."
Hoe het nu verder verliep?
Eindelijk – het was niet gemakkelijk gegaan – liet de bisschop zich overtuigen en liet het beentje halen. Toen de aderlater er een lichte tik op gaf, vloeide er dadelijk vers bloed uit. Adelardus ving het met eerbied op in een flesje, dat hij daartoe in de hand gereed hield, en met instemming van de hele kerkgemeenschap van Metz mocht hij dit meenemen toen hij, uiterst tevreden, huiswaarts keerde.
Er zijn er die aan dit verhaal nog het volgende toevoegen: er bestond een discussie of dit stukje been werkelijk afkomstig was van de H. Stefanus; het was op initiatief van vooraanstaanden uit de Kerk dat men op die wijze naar de waarheid had gezocht; de heilige had nu elke twijfel weggenomen, omdat dadelijk na de klop van de aderlater bloed te voorschijn kwam.
1021 *Inlassing*. In hetzelfde jaar, bij de dood van de Luikse bisschop, volgde

Durandus op,[159] die drie jaar de leiding had. Bij zijn overlijden in 1024 volgde Reginald op, die dertien jaar de leiding van de Kerk had.
Inlassing over het overlijden van keizer Hendrik.
1025 In 1025, tijdens het zevende jaar van zijn regering, het zestiende van zijn keizerschap, werd Hendrik, als koning de tweede, als keizer de eerste, die met zijn gemalin Kunigunde maagdelijk samenwoonde, ernstig ziek. Toen de aanzienlijken hem om raad vroegen, beval hij hun als zijn opvolger Koenraad aan, een man van koninklijken bloede, en erg ruimdenkend; daarop stierf hij. Hij werd begraven in de kerk van Bamberg, die hij nog zelf gebouwd had. Tien jaar later stierf keizerin Kunigunde; zij werd naast haar man begraven. Guntram, de latere abt van ons klooster, ging zeer vriendschappelijk met haar om.
1025 Koenraad werd nog datzelfde jaar verkozen en regeerde vijftien jaar.
8. Guntram, een monnik van deze abdij, in ballingschap te Hersfeld.
9. Overlijden van Adelardus I en verkiezing van Guntram tot abt.
10. Geschiedenis van abt Guntram. Wijding van Guntram; toename van de godsdienstzin en aangroei van de goederen ten gevolge van schenkingen door keizer en keizerin.
Inlassing. Bij het overlijden van de Luikse bisschop Reginald[160] het volgende jaar, volgde zijn neef Nitard hem op en was gedurende zes jaar bisschop.
1040 In het jaar 1040 stierf Koenraad,[161] als koning de tweede, als keizer de eerste; zijn opvolger Hendrik, als koning III, als keizer II, regeerde zeventien jaar.
1041 Het volgende jaar stierf bisschop Nitard; zijn opvolger Wazo[162] leidde de Kerk zeven jaar.
11. In het jaar 1045 of daaromtrent beijverde de vrome abt Guntram zich om de lichamen van de HH. Trudo en Eucherius te verheffen. Ten tijde van de invallen van de Noormannen was hun stoffelijk overschot weggeborgen onder de grond. Eerst gaf hij opdracht aan goudsmeden met goud, zilver en waardevolle edelstenen een kostbaar schrijn te vervaardigen, waarin hij deze parels van de hemelse schat na hun opgraving plechtig wilde onderbrengen. Hij hoopte op die wijze nog betere bescherming voor de broeders te ontvangen, als zij tijdens hun gebed met grotere vertrouwen de blik bestendig konden gericht houden op de aanwezige lichamen.
Toen het schrijn klaar was, liet hij grondwerkers in het koor, achter het altaar van de H. Trudo, de aarde diep uitgraven tot men eindelijk een stenen gewelf bereikte, waaronder de heiligen begraven waren. Maar plotseling steeg een dichte, dikke nevel op; de delvers werden zozeer door paniek aangegrepen dat zij dachten het te besterven; door angst verbijsterd kropen ze, zo snel ze konden, uit de kuil; na lang gehijg weer op adem komend, konden ze nauwelijks enige verklaring afleggen. Toen de abt er werd bijgehaald joeg het gebeuren ook hem angst aan; hij liet de kuil weer toewerpen en zag af van zijn poging.

12. Over het recht van de gruit,[163] dat de bisschop van Metz, Theoderik, ons schonk.

1048 In het jaar 1048, het negende regeringsjaar van Hendrik,[164] als koning de derde, als keizer de tweede, het achtste jaar van bisschop Wazo te Luik, verbleef Theoderik II, bisschop van Metz,[165] tijdens het negenenveertigste jaar van zijn episcopaat enige tijd in onze abdij en werd er ziek. Toen zijn einde naderde schonk hij, gehoor gevend aan het verzoek van onze broeders en na raadpleging van de zijnen, ons het recht van de gruit in onze stad. Dat recht, dat de bisschop ten volle toekwam, behelsde alles wat te maken heeft met het fabriceren van gruit en machtigde ons een gruiter aan te stellen en toezicht te houden op de gruiterij,[166] die gelegen was aan de overzijde van het plein, tegenover het abtenkwartier.

Na zijn overlijden werd Theoderik opgevolgd door zijn bloedverwant Adalbero, een neef van Adalbero III,[167] een zoon van diens broer, Theoderik, hertog van Lotharingen[168] of van de Moezel. Hij was een zeer godsdienstig man en tot aan zijn overlijden bleef hij, na God en de H. Trudo, onze trouwste verdediger tegen vorsten en machthebbers.

1048 *Inlassing*. De in hetzelfde jaar te Luik overleden bisschop Wazo werd opgevolgd door Theoduinus,[169] die de Kerk gedurende achtentwintig jaar leidde.

13. Over de wonderen van de zalige Trudo ten tijde van Guntram.

1050 In het jaar 1050, zestiende jaar van de prelatuur van Guntram, beschreef Stepelinus, een monnik van ons klooster, in opdracht van dom Guntram, de mirakels van Sint-Trudo.[170] Ten tijde van deze Guntram gebeurden ze bij ons bijzonder frekwent, meer dan honderd. Stepelinus liet aan zijn verslag nog enkele mirakels voorafgaan die vroeger hadden plaats gevonden. De schrijver was reeds als knaap in ons klooster opgenomen, ongeveer tijdens het eenentwintigste abtsjaar van Adelardus I; in zijn jeugd had hij nog ouderen gekend die een gezegende leeftijd hadden bereikt, mannen die tachtig jaar en zelfs langer God en de H. Trudo als monnik vromelijk dienden; hijzelf bereikte ook een hoge ouderdom, zoals zal blijken in het achtste boek van het tweede deel.

14. Het bloed van de H. Stefanus wordt op mirakuleuze wijze behoed voor wegvloeiïng.

Enkele jaren later viel een adellijk kasteelheer onverhoeds bij zijn wandeling van een hoogte en geraakte aldus verlamd. Hij bekeerde zich nu tot een leven van vroomheid, nam het habijt aan en vermaakte zijn erfgoed aan onze abdij. Naar men beweert, bezitten wij het nog altijd. Als monnik wijdde hij zich nu met des te grotere ijver aan goede werken, naarmate hij zich bewust was van zware fouten tijdens zijn leven in de wereld.

Hij was nu gewoon om nog vóór de metten iets vroeger naar de Kerk te komen voor een persoonlijk gebed; hij begaf zich dan naar het hoogkoor en ging achter het hoofdaltaar, dat zich toen daar bevond, neerknielen voor

een gebed bij het altaar van de H. Trudo. Zekere dag dommelde hij eventjes in en zag in een droom schitterende knaapjes heen en weer lopen op de altaartreden; ze weenden, ze kermden, ze rukten aan de haren, sloegen de handen tegen elkaar en jammerden: „Helaas, helaas!", zo riepen ze om beurt. De broeder kreeg medelijden met hen, die nog zo jong en onschuldig waren, en sprak: „Kinderen, wie zijn jullie, en wat is de reden van zoveel droefheid?" Vol onschuld antwoordden zij: „We zijn maar kinderen; zie, het bloed van onze heer, de H. Stefanus, dreigt uit te vloeien." Daarop verdwenen ze. De monnik werd klaarwakker, vreesde dat er op een nalatigheid gezinspeeld werd in verband met de bewaring van de relikwie, die alle voorzorg verdiende, vroeg vergunning om te spreken en vertelde zijn visioen aan de prior. De broeders waren intussen gewekt. De metten werden snel gezongen, abt Guntram en het convent maakten spoed met de gebeden, openbaar werd schuld beleden, penitenties werden opgelegd. Daarna werd de bus met de kostbare schat geopend en men kon vaststellen dat het roze, vloeibare bloed tot aan de rand van het scheefgevallen flesje was gevloeid. Een bekwaam goudsmid werd er bijgehaald; men liet hem rondom het flesje met het kostbaar bloed een bolvormige sluiting aanbrengen; daarna werd het weggeborgen op een plaats waar het afdoende beveiligd was. Deze hemelse schat, waarvan de echtheid nu door niemand nog betwijfeld wordt, werd door de zorg van de toenmalige, prijzenswaardige oversten op een geheime plaats in veiligheid gebracht, waar geen brand hem kon vernielen, geen rover bij machte was hem te stelen.

15. Over een visioen dat door toedoen van dom Guntram verschijnt aan een dienaar van de koster van dit klooster.

1132 In het jaar O.H. 1132, achtste regeringsjaar van keizer Lotharius,[171] spreidde een van onze dienaren, Gozelinus, in de nacht van het feest van Sint-Martinus, 's avonds zijn bed boven op het graf van abt Guntram. Toen hij na het luiden van de klok bij het begin van de metten de hoofdtoren verliet om te gaan slapen, verschenen hem drie aanzienlijke mannen in eerwaardige gewaden en omgeven door een lichtende wolk. Ze stonden in het midden van het munster voor het kruisbeeld. Een, die wat groter was dan de anderen, bleek een herdersstaf in de hand te houden, versierd met het kruis van Onze Heer.

Onze kerkbewaker stond ondertussen stom van verbijstering te bibberen bij zijn bed op het graf van abt Guntram. De wondere wezens schenen toornig en dreigend op hem af te komen. Terwijl hij bevend op zijn zijde op de grond ging liggen en beloofde zijn bed te verplaatsen, verdwenen zij. Onmiddellijk betoonde hij de passende eerbied voor het graf en voor de persoon die er begraven was en verplaatste zijn bed. De man, bezield met een vroomheid die steeds groeide, ging later naar Jeruzalem.

We vertellen deze verschijning omdat het verhaal zo stichtend is.

16. Hoe abt Guntram trachtte de mirakels van de H. Trudo geheim te houden.

17. Over de hoofdtoren die door Guntram tot halverwege werd opgetrokken en over de eer hem betoond door de Kerk van Luik.
18. Overlijden van abt Guntram; overvloed aan aardse goederen na zijn overlijden aangetroffen.
19. Geschiedenis van Adelardus II. Verkiezing en wijding van Adelardus, tweede van deze naam, tot abt van deze plaats; welvaart tijdens zijn beheer; over de komst van talrijke pelgrims en over hun offergaven, die de jaarlijkse inkomsten van de abdij overtroffen.
20. Vergroting van de kloosterkerk; algemene beschrijving.
21. Vergroting van de kloosterkerk; details.
Nu de werken aan verruiming en herstel van het munster in algemene lijnen zijn beschreven en er een woord werd gezegd over het vele materiaal dat bij zulke onderneming nodig is, lijkt het mij gewenst ook enkele details te vermelden over de vrome ijver waarmee Adelardus aan de verbouwing begon.
Vooreerst: op het plein achter de oude crypte trok hij een stevig gefundeerd nieuw cancellum (hoogkoor) op, ook sanctuarium genoemd, met twee zijbeuken. Hij voltooide het met een prachtig, stenen gewelf. Daaronder richtte hij een nieuwe, ruime, volledig gewelfde crypte in. In de kerkruimte richtte hij zeven altaren op: het eerste, tevens het hoofdaltaar, in het midden van het hoogkoor ter ere van de H. Maria en de heiligen Quintinus en Remigius. Daarachter een altaar gewijd aan de heiligen Martinus en Christoffel; het derde stond in de zijbeuk rechts van het hoogkoor en was gewijd aan de heiligen Johannes Baptist en Johannes de Evangelist; het vierde, ter ere van de apostelen Petrus, Paulus en alle andere heiligen, stond in de linkerbeuk. De altaren in de crypte schikte hij als volgt: het hoofdaltaar in het midden ter ere van de H. Drievuldigheid, de H. Maagd en de H. Stefanus; een tweede aan de rechterzij ter ere van de H. Benedictus, een derde links ter ere van de H. Gregorius. Toen ze alle volgens de voorschriften waren ingericht, verhief hij het stoffelijk overschot van vrouwe Bertha, gravin van Vlaanderen, die ten tijde van abt Thietfried in de oude crypte was begraven; hij bracht haar over naar het hoogkoor links van het hoofdaltaar en bezorgde haar daar een mooi praalgraf in een nis; hij versierde het met een marmeren plaat.
Zoals beschreven werd in het dertiende hoofdstuk van het eerste boek uit het eerste deel, bevond zich de oude crypte achter het oude hoogkoor. Adelardus vulde ze nu op en bouwde daar een monnikenkoor. Van uit dit koor legde hij met zeven treden een gemakkelijke verbinding naar het nieuwe hoogkoor. Daar sommige delen van het munster, waaraan zijn voorganger was begonnen, onvoltooid waren gebleven, maakte hij zich klaar om ze nu verder af te werken.
Een van deze bouwwerken was de hoofdtoren, die de goede abt Guntram tot halverwege had opgebouwd met twee stenen gewelven. Adelardus voegde

er nu een derde verdieping aan toe en voltooide zo de toren tegen hoge kosten; de middenste toren bleef iets lager dan de twee zijtorens.
Ook aan het schip van het munster, dat nog helemaal geen gevaar liep in te storten, bracht hij veranderingen aan. Hij liet de stevige pijlers afbreken en verving ze door bezienswaardige zuilen; de muur liet hij hoger optrekken; zo voltooide hij de herstelwerken. In Adelardus' tijd werden aan de oude vorm veranderingen van dien aard aangebracht, dat men in ons munster de gelijkenis kan weervinden die geleerden zien in kerken die volgens een welbepaald plan zijn gebouwd, afgeleid van de vorm van het menselijk lichaam. Want ons munster bezat en bezit nog een cancellum, ook hoogkoor genoemd, voor hoofd en hals, een monnikenkoor voor de borst; het kruis, dat aan weerszijden van het koor gevormd wordt door twee dwarsbeuken of vleugels, doet denken aan armen en handen, het schip aan de buik, de kruisvorm onderaan, die ook met twee dwarsbeuken uitsteekt naar het zuiden en het noorden, aan heupen en scheenbenen.
Er waren bovendien, al van vroeger, van vóór de tijd van Adelardus, twee mooie, met stevige muren opgetrokken zijbeuken, die links en rechts aansloten bij het schip van de kerk zelf. Op de plaats waar ze uitliepen in de dwarsbeuk van het voorste kruis hadden ze twee torens, uitstekende de ene naar het zuiden, de andere naar het noorden; in hoogte gelijk aan de muur van het munster. Waar deze zijbeuken uitliepen in de vleugels of dwarsbeuken van het kruis onderaan, vormden ze twee kapellen, de rechtse ter ere van de heiligen Eucherius, Leonardus en Gertrudis, de andere, bij de kloostergang, ter ere van Sint-Lambertus. Omdat hier de woorden cancellum of hoogkoor en absis ter sprake komen, moet men weten dat het cancellum, aan de oostkant gelegen, het hoofd is en het smallere gedeelte van de kerk; met een andere naam, sanctuarium, bedoelt men dezelfde ruimte; deze naam vindt zijn verklaring in het feit dat daar heilige voorwerpen bewaard worden of dat de heilige gebeurtenissen zich daar afspelen. Dit hoogkoor strekt zich uit tot aan het monnikenkoor; de gewoonte bestaat in de vastenperiode een doek te spannen tussen dit koor en het cancellum of hoogkoor. Absissen zijn uitbreidingen of bijgebouwen, die als een wandelgang aan hoven en kerken toegevoegd worden.
1057 *Inlassing*. In het jaar 1057 stierf Hendrik II; zijn zoon Hendrik III[172] volgde hem op en regeerde vijftig jaar. Tijdens zijn derde regeringsjaar werd Stefanus IX,[173] broer van Godfried, hertog van Lotharingen en graaf van Ardennen,[174] paus; hij stierf reeds het jaar nadien.
22. Eerste bekrachtiging van het recht van de gruit, op grond waarvan wekelijks door elke brouwerij een pecarius (kan) bier aan ons klooster geleverd wordt.
1060 In het jaar 1060, het vierde regeringsjaar van Hendrik, het dertiende van de bisschoppen Theoduinus te Luik en Adalbero te Metz, bekrachtigde deze Adalbero, op verzoek van abt Adelardus en van zijn medebroeders,

het recht van de gruit, dat zijn voorganger Theoderik II kort voordien aan onze Kerk en onze broeders toegekend had, waarbij aanwezig waren Theoderik,[175] broer van de bisschop en hertog van Lotharingen of de Moezel, en Otto, graaf van Duras, voogd en ondervoogd. Over de betekenis van het recht van de gruit zal later uitleg verstrekt worden.
Inlassing. Genoemde Theoderik,[176] hertog van Lotharingen, was pas een jaar geleden tot voogd van onze stad aangesteld; hij had Otto, graaf van Duras en broer van de Loonse graaf Emmo tot ondervoogd aangesteld.
23. Over het recht van de voogd.
1063 In het jaar 1063 of daaromtrent rees er tussen onze abt Adelardus en onze voogd Frederik onenigheid aangaande het voogdijrecht. Door een verklaring van de schepenen werd bepaald dat volgens een oude regeling de voogd aanspraak mocht maken op een derde van de inkomsten uit de drie algemene gerechtszittingen (placita generalia) en de boete voor zware misdrijven (magnum bannum). Op andere vergoedingen kon hij geen recht laten gelden, tenzij hij door de schout van de bisschop of door de schout van de abt voor behandeling van belangrijke zaken werd uitgenodigd.
1065 *Over hetzelfde*. Twee jaar later, na het overlijden van hertog Frederik, bevestigden dezelfde beëdigde schepenen hun vorige beslissing; zij deden dit op verzoek van heer Udo,[177] opvolger van Frederik, in tegenwoordigheid van onze heer Adalbero.
24. Over villa's en erfgoederen door dom Adelardus verworven en over kerken door hem gebouwd en hersteld.
1074 In het jaar 1074 werd Hildebrand, aartsdiaken te Rome, eerst prior van de abdij te Cluny, wegens zijn vroomheid tot paus verkozen. Hij nam de naam Gregorius VII aan.[178]
1075 Het volgende jaar stierf de Luikse bisschop Theoduinus; zijn opvolger werd Hendrik I.[179]
Datzelfde jaar vaardigde Gregorius een verbod uit tot het bijwonen van een mis, die opgedragen werd door een priester die in concubinaat leefde.
1077 In het jaar 1077 ging paus Gregorius in het offensief tegen de keizer en later trok de keizer ook tegen hem ten aanval.
1079 *Inlassing*. In het jaar 1079 werd Herman,[180] bisschop van Metz, door voornoemde koning Hendrik uit zijn bisschopszetel en zijn stad verjaagd, omdat hij partij koos voor Gregorius, die de koning had geëxcommuniceerd.
25. Over de groeiende tegenslagen die hem troffen; over de moeilijkheden die hij ondervond vanwege Herman, bisschop van Metz, opvolger van Adalbero; en over zijn overlijden.

Hier eindigen de hoofdstukken van het eerste boek van het tweede deel en beginnen de hoofdstukken van het tweede boek van dat deel

1. Herhaling van de voornaamste gebeurtenissen van vorig boek en over de buitensporigheden van abt Adelardus en de monniken van deze plaats.
2. De verkiezing van een nieuwe abt, op de voorgeschreven wijze door de broeders gebeurd, maar tegen alle billijkheid in door de bisschoppen verworpen.
3. Abt Lanzo wordt opgedrongen; vlucht van de broeders en hun verspreiding over verscheidene streken. Welvaart onder Lanzo.
4. De munsterkerk, met al haar kapellen, totaal door brand vernield.
5. Opsporing van de stoffelijke resten van de HH. Trudo en Eucherius door abt Lanzo.
1085 Tijdens de brand van het munster in 1085 werden de zuilen, die als pijler dienden, door het vuur verwoest; twee binnenmuren van het schip stortten in en bedolven beide altaren van het oude hoogkoor, namelijk dat ter ere van Trudo en Eucherius, en meer naar voren het hoofdaltaar, ter ere van de twaalf apostelen. Het ene, namelijk dat ter ere van Trudo en Eucherius, werd later hersteld; van het andere is geen spoor overgebleven. Na deze instorting wilde abt Lanzo de resten van Trudo en Eucherius die in het hoogkoor begraven waren, opsporen. Daartoe liet hij in een wijde kring graven rondom hun graf. Men trof daar zoveel sarcofagen aan dat tussen de ene en de volgende soms nauwelijks een voetbreedte vrijbleef. Sommigen wisten te vertellen dat een vroegere abt, Imizo, het gebeente van al zijn voorgangers had laten opgraven op verscheidene plaatsen van het munster waar ze begraven lagen, en dat hij ze hier in het hoogkoor had bijeengebracht en omgeven met vier marmeren platen. Hij stierf daarna binnen het jaar.
Toen er verder gegraven werd tot onder de voorkant van het hoofdaltaar, trof men daar een sarcofaag aan, die zo geplaatst was dat een priester die voor het altaar stond, de borst van de daar rustende onder zijn voeten had. De sarcofaag werd behoedzaam geopend; men trof daarin een gebeente aan, gehuld in een kostbare mantel; het achterhoofd ontbrak. Ook werden er twee tegels in gevonden, ene bij het hoofd, de andere bij de voeten, maar er stond niets op geschreven. De aanwezigen dachten een belangrijke vondst te hebben gedaan; ze onderzochten het lijk met afkeurenswaardige vrijpostigheid; ze haalden de ledematen dooreen in een poging aanduidingen te vinden nopens de persoon; ze haalden ook toortsen bij, maar konden geen indicaties vinden.
Op eendere wijze werd bij de ingang van het kleine koor een sarcofaag geopend; hier trof men iemand gehuld in een purperen, mooi met goudgalon versierde kapmantel. Ook hier geen aanduiding nopens de persoon; de meesten dachten evenwel dat het de H. Libertus was.[181]
Nieuwsgierig stroomde het volk toe; het keek verwonderd hoe de gewaden tot stof vervielen, zodra men ze aanraakte.
Tenslotte groef men verder naar de plaats waar de twee heiligen waren

herbegraven; in de muur, die een gewelfde plaats of crypte afsloot, vond men een gat, een hand groot. Nieuwsgierig om te weten wie er geborgen was – nieuwsgierig is de mens nu eenmaal – bond een man uit het volk een brandende toorts aan het uiteinde van een lange twijg en bracht deze door het gat in de crypte. Iemand naast hem verweet hem zijn vermetelheid en gaf hem met luid misbaar de raad zijn poging op te geven. Toen het samengestroomde volk dat hoorde, steeg er een verward gemompel op; de eersten, die hadden begrepen wat er gaande was, wilden het verdere onderzoek stopzetten; anderen, die niet wisten wat er gebeurde, riepen dat men het onderzoek zou voortzetten. Opgeschrikt door het geschreeuw onderbrak de man zijn poging. Ook abt Lanzo durfde niet doorgaan; hij stuurde de prior naar bisschop Hendrik te Luik, met de vraag wat hem te doen stond zowel met de gevonden lijken als met de rest. De bisschop keurde alvast de wijze af, waarop men was te werk gegaan, verbood voortzetting en gaf opdracht een plechtige mis te celebreren, met een commendatio voor de overleden gelovigen, de lijken met wijwater te besprenkelen, ze te bewieroken, de sarcofagen weer te sluiten en ze met aarde te bedekken. Zo gebeurde ook.

Hier eindigen de hoofdstukken van het tweede boek van het tweede deel en beginnen de hoofdstukken van het derde boek van dat deel

1. Handelingen van indringer abt Lanzo. Overzicht van de indringing van Lanzo in het abbatiaat van Sint-Trudo en van de brand van deze plaats.
Inlassing over de strijd tussen paus Gregorius en keizer Hendrik, en over de tegenpaus Clemens, tevens over de stichting van het klooster van Affligem.
1086 *Inlassing*. In 1086 stierf paus Gregorius VII in ballingschap; Victor volgde hem op.[182] Na diens overlijden duurde het drie jaar voor Urbanus II hem opvolgde, hetgeen gebeurde tegen de wil van de keizer en diens tegenpaus. Hij regeerde elf jaar.
1085 *Inlassing*. In 1085 erkenden de Romeinen Hendrik IV[183] als keizer; op hun aanraden werd de reeds genoemde paus Gregorius afgezet en Clemens geïntroniseerd.
2. Luipo ontvangt het abbatiaat bij ons uit handen van de keizer en doet zijn intrede. Vlucht van Lanzo in de toren van onze munsterkerk.
3. Aanslag door aanhangers van Luipo op Lanzo; diens bevrijding uit de toren door toedoen van de Luikse bisschop en zijn overbrenging naar het klooster van Saint-Laurent.
4. Hoe Luipo de herdersstaf ontvangt van Walo, een indringer op de bisschopszetel te Metz, hoe hij door dienaren van de bisschop (van Luik) wordt mishandeld en hoe hij, na een derde dagvaarding, wordt geëxcommuniceerd.

5. Afreis van een door vrees bevangen Luipo naar de keizer; verdere bezetting van de toren door zijn medeplichtigen, die de gewijde voorwerpen profaneren; vlucht van onze broeders en hoe er een einde kwam aan de toeloop van bedevaartgangers en aan de opbrengst van de offergaven.
6. Belegering van de stad door bisschop Hendrik wegens de bezetting van de toren; uitlevering van gijzelaars.
7. Brandstichting in onze stad, op een ogenblik dat reeds wapenstilstand was gesloten, door mannen uit het leger van de bisschop, voorafgegaan door Brustemnaren; hoe de strijd, die eerst woedde op het marktplein, later binnen de kerkmuren werd beslecht.
8. Hoe trawanten van Luipo de toren overgaven aan graaf Arnold van Loon en dan vluchtten, en hoe de graaf de toren als een bolwerk behield, terwijl alle broeders verspreid geraakten op de vlucht.
9. Verschijning van heilige monniken aan een krijger uit het kamp van de graaf, terwijl hij de wacht betrok in de toren van ons munster.
1086 In datzelfde jaar, namelijk in 1086, vond een wonderlijk gebeuren plaats, waarover een betrouwbaar relaas, berustend op het verhaal van oude monniken uit die tijd, in oude geschriften van ons klooster bewaard bleef. Een krijgsman van graaf Arnold van Loon, neef van Giselbert, graaf van Duras, had opdracht gekregen de hoofdtoren te bewaken. Terwijl in het holle van de nacht alles rustig was en zijn makkers sliepen, keek die man neer op het uitgebrande schip van ons munster. Plotseling zag hij enkele geesten, in monnikspij gehuld en blootsvoets, van het kerkhof komen en zich begeven naar het graf van de HH. Trudo en Eucherius, dat zich, sedert de recente brand, onder de blote hemel bevond. Ze kwamen er boete doen en wandelden onder het zeggen van smeekgebeden rondom het graf.
Om een medegetuige te hebben, wilde de man zijn naaste gezel wekken, maar hij was niet in staat zich te bewegen en bij bleef stom tot de verschijning verdween en de gedaanten naar hun vroegere plaats op het kerkhof terugkeerden.
De man kon de geweldige schok, die dit visioen bij hem had teweeggebracht, niet verwerken; hij werd doodziek en drie dagen later reeds werd hij ten grave gedragen.
10. Terugkeer in het klooster van abt Lanzo en de broeders; vertrek van de troepen van de graaf van Loon uit het bolwerk van onze toren.
Inlassing over de moeilijkheden die de Kerk van Metz teisterden ten gevolge van de onenigheid tussen paus en keizer.
11. Vlucht van Lanzo uit ons klooster en zijn afstand van het abbatiaat in handen van de bisschop.

Hier eindigen de hoofdstukken van het derde boek van het tweede deel en beginnen de hoofdstukken van het vierde boek van dat deel

1. Handelingen van Herman de Oudere, simoniebedrijver en indringer in het abbatiaat van deze plaats. Over de noodlottige intrede van Herman I in onze abdij.
2. Verkoop van villa's van onze abdij door Bruno, indringer op de bisschopszetel te Metz, en recuperatie van deze villa's met de hulp van de Luikse bisschop.
3. Uitdrijving uit onze stad van Herman, bisschop van Metz.
4. Terugkeer van Luipo in het klooster als gewoon en eenvoudig monnik; wanordelijkheden van de broeders tegen abt Herman.
Inlassing. Over het overlijden van Herman, bisschop van Metz, en van Hendrik, bisschop van Luik.
5. Handelingen van abt Luipo. Over de ontzetting van Herman I uit de abbatiale waardigheid en over de intocht van Luipo en zijn wijding; overlijden van beide mannen.

Hier eindigen de hoofdstukken van het vierde boek van het tweede deel en beginnen de hoofdstukken van het vijfde boek van dat deel

1. Handelingen van een indringer in ons abbatiaat, Herman de Jongere. Over de simonistische indringing in onze abdij na het overlijden van Luipo door Herman II, door middel van machtsmisbruik door Godfried van Bouillon, hertog van Lotharingen, niettegenstaande verzet van de broeders.
2. Over de armoedige toestand van de broeders en hun klachten bij de Luikse Kerk waarmee geen rekening gehouden wordt vanwege geschenken van Herman; door omkoperij verwerft Herman de instemming van de bisschop van Metz.
3. Over de excommunicatie en afzetting van Herman na aandringen van de broeders bij de Kerk te Luik en over zijn vlucht uit de stad.
4. Over het geweld dat de graaf van Limburg gebruikt om Herman terug te brengen en over de standvastigheid van de broeders en hoe de graaf van Limburg gedwongen wordt de stad te verlaten, Herman met zich meenemend.
5. Hoe onze abdij zonder herder bleef en hoe onze goederen werden geroofd door tiranieke vorsten, beneficianten en door onze rentmeesters; hoe de godsdienstzin ten gevolge van deze armoede achteruitging.
1096 *Inlassing*. In het jaar 1096, na eerst zijn burcht te Bouillon en zijn domeinen voor dertienhonderd mark zilver te hebben verkocht aan de Luikse bisschop Otbert,[184] vertrok Godfried, hertog van Lotharingen en graaf van Bouillon naar het H. Land, samen met Hugo, broer van de Franse koning, met de graven van Vlaanderen, Provence, Normandië en talrijke vorsten en een ontelbare menigte, waarvan het aantal werd geschat op

zeshonderdduizend man. Op aansporing van Urbanus II hadden allen het kruis aangenomen. De Joden, die het geloof in Christus niet wilden aannemen, waren gedood.[185]
6. Hoe, door bemiddeling van de Luikse Kerk, Diederik tot abt van deze plaats werd verkozen, en op welke wijze de Luikse bisschop Otbert hem trouw ter zijde stond.

Hier eindigen de hoofdstukken van het vijfde boek van het tweede deel en beginnen de hoofdstukken van het zesde boek van dat deel

1. Handelingen van dom Diederik, abt van deze plaats. Overzicht van de onderlinge strijd tussen de vier mannen die op noodlottige wijze het abbatiaat bekleedden.
2. Over de abtswijding van dom Diederik.
3. Over het herstel van de munsterkerk vanaf het hoogkoor tot aan de boog die oprijst boven het graf van de H. Trudo en over de wijding van de crypte.
1100 *Inlassing*. In het jaar 1100 stierf Godfried van Bouillon, hertog van Lotharingen, dank zij wie Jeruzalem door de christenen was ingenomen, en die zelf het jaar voordien tot koning van Jeruzalem was uitgeroepen.
In hetzelfde jaar dwong keizer Hendrik de tegen hem in opstand gekomen Hendrik van Limburg[186] tot onderwerping, en na zich met hem te hebben verzoend verleende hij hem, tegen betaling van een grote som, de hertogelijke titel in Lotharingen, die vacant was.
Voor een duidelijk begrip dient men in dit verband te weten dat er twee hertogen van Lotharingen zijn[187] en steeds geweest zijn; het hertogdom van de ene begint bij Metz, reikt vandaar tot bij het hertogdom van de hertog van Oostenrijk en bezit een tweede benaming namelijk hertogdom van de Moezel; het andere hertogdom Lotharingen ligt in onze streek en is sedert lang opgenomen in het hertogdom Brabant.
4. Hoe het convent de crypte begon te gebruiken als koor voor de monniken en hoe, na de herbouw van het monnikenkoor en de aangroei van het aantal monniken, de goddelijke dienst met meer regelmaat begon te verlopen en de godsdienstzin toe te nemen; hoe overal rondom werkplaatsen werden gebouwd en hersteld en hoe de toegang, die tot dan voor wereldlijke personen openstond, nu gesloten werd.
5. Steungeld tot herstel van de kloosterkerk op feestdagen door Diederik zelf ingezameld in de Onze-Lieve-Vrouwekerk; lichtvoorziening op de ziekenzaal, op de slaapzaal en in de crypte; herinrichting van de aalmoezenbedeling die was teloorgegaan; aankoop van kerkbenodigdheden en terugkoop van verpande goederen.
6. Verwijten van mensen uit de wereld aan Diederik gericht wegens het geringe aantal broeders.

7. Herman de Jongere wordt weerom door Hendrik van Limburg, hertog van Lotharingen, in de kamer van de abt geïnstalleerd; brutaal optreden van de hertog jegens ons.
8. Terugkeer van Diederik naar de abdij na het vertrek van voogd Hendrik, en hoe de inwoners van de stad Herman zouden gedood hebben, indien abt Diederik het niet had belet.
9. Aanhangers van Herman verspreiden zich op de vlucht uit de abtenkamer; de geëxcommuniceerde Herman wordt op een voor hem bespottelijke wijze buiten de kamer van de abt gesloten en neemt de vlucht; daarop worden weer hymnen gezongen.
10. Bedreigingen van hertog Hendrik tegen ons en tegen de bezittingen van de abdij; na ontvangst van een geldsom, sluit hij weer vrede.
Inlassing over de verdrijving van deze Hendrik uit het hertogdom Lotharingen.
Inlassing over de slag bij Visé en over de dood van de geëxcommuniceerde keizer Hendrik.
11. Machtsmisbruik van de graaf van Duras tegen Diederik in een poging om Herman te introduceren.
12. Invoering van de leefregels van Cluny in onze abdij; om onze broeders op een degelijke wijze op de hoogte te brengen van deze regels, worden twee vrome broeders uit het klooster van Saint-Laurent en twee uit het klooster van Saint-Jacques gestuurd om bij ons te verblijven.
13. Over een met Hendrik van Limburg gesloten verdrag en hoe hij zich weer inspande om de geëxcommuniceerde Herman bij ons binnen te brengen.
14. Letterkundige prestaties van Diederik.
Deze Diederik, begenadigd op velerlei gebied, en onderlegd in de goddelijke en de profane wetenschap, muntte vooral uit in het opstellen van prozateksten, van gezangen en gedichten. Diaken Donatus, naar wordt aangenomen, iemand die bij ons zijn professie had gedaan, had op verzoek van de bisschop van Metz jaren geleden het levensverhaal van onze vader en patroon de H. Trudo in proza geschreven.[188] Op aandringen van de reeds vaak genoemde proost Gerard maakte Diederik te Gent in het klooster van Sint-Pieter, waar hij na het overlijden van Adelardus II als balling terecht kwam, een meer verzorgd opstel, dat begint met de woorden: ,,In exaltando igitur etc." Ook stelde hij een homilie[189] op die kan gelezen worden bij gelegenheid van de ommegang met de relieken van de HH. Trudo en Eucherius; ze begint met de woorden: ,,Gloriosum est hodierna etc." met daarbij de responsoria voor die dag, namelijk; ,,Haec duo" en ,,O viri misericordia" en een ander: ,,Urbis aeternae" en ,,Trudo virtutum" met antifonen, responsoria, verzen, die gezongen worden bij de uitstalling van het schrijn van Sint-Trudo. Het was Rodulf, op dat ogenblik nog prior, een letterkundig zeer begaafd man, op de hoogte van het muziekschrift van

Guido van Arezzo,[190] die, op verzoek van Diederik, alles keurig op muziek zette.
15. Overlijden en begrafenis van Diederik, en over de wijze waarop de aanhangers van de geëxcommuniceerde Herman zich beijverden om hem binnen te brengen in strijd met de eensgezindheid van de broeders; over geld en kleinoden die de graaf van Duras ons ontnam.

Hier eindigen de hoofdstukken van het zesde boek en beginnen de hoofdstukken van het zevende boek

1. Verkiezing van Rodulf.
2. Indringing van Herman II.
3. Hoe Rodulf, de verkozene van het convent, naar Metz wordt gestuurd, na vele lotgevallen in het klooster terugkeert en tegen de simoniebedrijver Herman een klacht indient bij de aanzienlijken van Metz. En op welke wijze de verkozen Rodulf uit vrees voor zijn leven naar het klooster van Saint-Laurent vlucht.
4. Hoe Herman in tegenwoordigheid van de keizer te Luik uit het abbatiaat wordt ontzet.
5. Abtswijding van Rodulf.

Hier eindigen de hoofdstukken van het zevende boek en beginnen de hoofdstukken van het achtste boek

1. Samenvatting van het voorgaande.
2. Afstamming van Rodulf en zijn intrede in het klooster.
3. Hoe hij in ons klooster terechtkomt, en leraar wordt voor de knapen in letterkunde en muziek volgens de methode van Guido.
4. Zijn verkiezing tot prior.
5. Met welke toewijding hij de tucht bevorderde en kleine misbruiken uitroeide.
6. Hoe hij de processie op de kruisdagen zuiverde van ongepastheden.
7. Hoe hij een einde maakte aan talrijke misbruiken die seculiere geestelijken tijdens plechtige vieringen van onze Kerk bedreven in koor en refter.
8. Hoe hij de openbare doorgang door de kloosterhof voor mannen en vrouwen liet sluiten, en over de bouw van een omheining.
9. Hoe hij als eerste een boekenkast liet maken, en over de korte traktaten die hij opschreef.
10. Invoering van de gebruiken van Cluny.

11. Hoe zijn voorkeur ging naar monniken die de kloostertucht onderhielden en hun opdracht stipt vervulden, hoe hij anderzijds degenen die ereposten ambieerden en het gezelschap van mensen uit de wereld opzochten, als onwaardigen beschouwde.

Hier eindigen de hoofdstukken van het achtste boek en beginnen de hoofdstukken van het negende boek

1. Brief aangaande de goederen van dit klooster aan bisschop Stefanus.
2. Beschrijving van de ellende die ons klooster had getroffen ten gevolge van het onbesuisd optreden van de vier indringers en simoniebedrijvende abten.
3. Terugkoop van onze kerk te Aalburg en van andere goederen.
4. Terugkoop van onze goederen te Melveren, Sarchinium, Seny, Halmaal en Villers.
5. Over de molens te Moxhe, te Metsteren, op onze hoeve en over talrijke andere bezittingen.
6. Over ons bos te Bruderholt.
7. Over onze gruiter en de pacht van zijn huis, genoemd cijns van de slechte gruit, in de volkstaal ,,quadegruet". Eveneens over de cijns en het recht op de brouwerijen, waardoor wij voor elke brouwerij recht hebben op een kan (pecarius) bier.
8. Over het klooster te Donk; over onze klokken en onze woningen te Keulen.
9. Herbouw van de kloosterkerk en van ons klooster en zijn bijgebouwen.
10. Over de toename van het aantal broeders.
11. Over de hoofdtoren van onze kloosterkerk.

Hier eindigen de hoofdstukken van het negende boek en beginnen de hoofdstukken van het tiende boek

1. Inkomsten uit de anniversaria voor zover ze ten goede komen aan het onderhoud van de broeders en het ziekenhuis.
2. Inkomsten voorbehouden voor het vestiarium.
3. Inkomsten voorbehouden voor de viering van feestdagen ter ere van Magdalena en Quintinus.
4. Hoe de graaf van Duras, geweld plegend ten voordele van de simoniebedrijvende Herman II, abt Rodulf noodzaakte het klooster te verlaten en Gods hulp af te smeken tijdens een bedevaart naar de abdijen van heiligen.
5. Bouw van de vierde zijde van de afsluiting van het klooster en aanpassing van de bijgebouwen.
6. Heropbouw van de kloosterkerk; pijlers opgericht met de geldelijke

steun van stadsbewoners.
7. Eerste brand van de stad ten tijde van Rodulf veroorzaakt door Godfried, hertog van Lotharingen; onze hoeven en goederen worden in de as gelegd en geplunderd.
8. Hoe de hertog van Leuven, verzoend door het dempen van de gracht rondom ons atrium, onze in beslag genomen goederen weer vrijgeeft. Hoe abt Rodulf de noorderpoort van onze kloosterhoeve verplaatst naar de westkant naast de beek en hoe hij verscheidene bijgebouwen optrekt.
9. Wederopbouw van de munsterkerk vanaf de boog, waaronder zich de kapel van de H. Trudo bevindt, tot aan de toren; herstel van deze kapel en wijding van de kerk.
10. Opsomming en benaming van de relieken die zich in de altaren bevinden; de nieuwe klokken met hun namen.

Hier eindigen de hoofdstukken van het tiende boek en beginnen de hoofdstukken van het elfde boek

1. Geweldpleging van keizer Hendrik IV tegen de Kerk van Rome; overlijden van de Luikse bisschop Otbert, en conflict tussen twee verkozenen.
2. Tweede brandstichting en verwoesting van villa's en goederen van onze abdij door dezelfde hertog Godfried en andere vorsten, omdat abt Rodulf partij koos voor de door de Luikse Kerk verkozene.
3. Hoe de hertog en de graaf van Duras samenspanden tegen abt Rodulf en hoe deze, de abdij verlatend, in ballingschap ging.
4. Hoe Frederik, aartsbisschop van Keulen, de verbannen Rodulf naar Keulen meenam en terugbracht.
5. Verkiezing van de in ballingschap vertoevende Rodulf tot abt van Sint Pantaleon door een convent dat op dit punt eensgezindheid bereikte.
6. Vrede tussen Kerk en Rijk, aanstelling van Adalbero tot bisschop van Luik, terugkeer van abt Rodulf naar onze abdij.

Hier eindigen de hoofdstukken van het elfde boek en beginnen de hoofdstukken van het twaalfde boek

1. Plundering van de goederen van ons klooster door de graaf van Duras en hoe deze man onze abdij verlaat bij de terugkeer van abt Rodulf.
2. Afzetting van Godfried als hertog van Lotharingen.
3.Rodulfs bedevaart naar Italië in gezelschap van Alexander en zijn thuiskomst. Schenking van een kleine hoeve aan ons door de bisschop van Metz.
4. Nieuwe bedevaart en thuiskomst samen met Alexander, door de paus tot bisschop van Luik aangesteld.
5. Afzetting van de graaf van Duras uit het voogdijschap over Sint-Trudo,

wegens de gewelddaden die hij ons aandeed. Hoe ook het graafschap hem wordt ontnomen.
6. Derde brand en verwoesting van onze abdij en over de degelijke versterking van de grachten van deze stad.
7. Strijd te Duras en genoegdoening van de aanvallers.
8. Over de cel van abt Rodulf in de zijtoren, waar zich nu het vestiarium of de sacristie bevindt; ook over de bouw van een slaapzaal en een kloostergang.
9. Over een narrenschip. Dreigement van de hertog van Leuven.
10. Vierde brandstichting aan onze kloostergoederen door de gewezen hertog van Leuven.
11. Overzicht van de verwoestingen door diezelfde hertog aan ons klooster toegebracht.
12. Recuperatie van de goederen die kamerdienaar Heselo in zijn bezit had gekregen.

Hier eindigen de hoofdstukken van het twaalfde boek en beginnen de hoofdstukken van het dertiende boek

1. Ontzetting van de Luikse bisschop uit zijn bisschopsambt, en zijn overlijden.
2. Aanvullende inlichtingen over zaken die vergeten werden in het derde hoofdstuk van het eerste boek van dit tweede deel.
3. Prebende van de broeders voor voedsel en drank, en door wie ze werden geleverd.
4. Vestiarium van de broeders en andere noodzakelijkheden voor hun uitrusting; kerken en villa's die verbonden zijn voor de hier besproken uitgaven.
5. Omvang van de offergaven bij het altaar van de H. Trudo; over de opbrengst van eigengoed en pacht ten bate van de prebende van de broeders; over herkomst van de rantsoenen; over aalmoezenbedeling en andere dingen die op allerhande wijze waren verloren gegaan.
6. Over hetgeen verloren ging aan tienden, huizen en cijns, bossen, zwijnen en vee.
7. Over het verlies van inkomsten uit hoofdelijke cijns en keurmede.
8. Overlijden van Rodulf; plaats van zijn graf.

Noten deel II

1 De schrijver van deze inleiding, de derde continuator, blijkt niet te weten dat de vita van Rodulf (de negende abt) niet door Rodulf zelf werd geschreven, maar door de eerste continuator.

2 In de editie van C. de Borman, II, p. 337-392 volgt nog een verdere voortzetting, die de derde continuator uiteraard niet in zijn indeling kon onderbrengen, omdat ze pas vele jaren na zijn overlijden werd geschreven.

3 Chlotarius II, 584-629; Chilperik I, 562-584.

4 Bs. Johannes van Maastricht; zie over hem *Series episcoporum ecclesiae catholicae occidentalis*, Series V, Germania, Tomus I, Archiepiscopatus Coloniensis, Stuttgart 1982 (verder te noemen Series episcoporum), p. 51, noot 42.

5 Pepijn I; zie R. Laufner, *Geschichte des Trierer Landes*, I, Trier 1964, S. 234, 250, 252; zie ook W. Jappe Alberts, *Geschiedenis van de beide Limburgen*, I, Assen 1974, p. 25.

6 Dagobert I, 625-639.

7 Arnulf, bs. van Metz, 614-627; Pius Bonifatius Gams, *Series episcoporum ecclesiae catholicae*, (1873), ongewijzigde herdruk, Stuttgart 1931 (verder te citeren Gams), p. 292 vermeldt: 615-626.

8 Amandus, bs. van Maastricht, omstreeks 649; hij bestuurde het bisdom ongeveer drie jaren: „triennio fere diocesim rexisse videtur", zie Series episcoporum, p. 51/52.

9 Elnone, abdij bij Doornik, later Saint-Amand genoemd, door St.-Amandus gesticht, hij overleed aldaar in 679; zie H. Pirenne, *Histoire de Belgique*, I, Bruxelles 1909, p. 19.

10 St.-Remaclus is door sommige auteurs o.m. door Duchesne, Kurth, Van der Essen en Boeren vermeld als bisschop van Tongeren-Maastricht, als opvolger van St.-Amandus (650), maar door anderen o.m. door J.L. Kupper in de Series episcoporum, p. 52, noot 54, wordt hij niet tot de bisschoppen van Tongeren-Maastricht gerekend.

11 Bedoeld is de kerk van St.-Stephanus, de kathedrale kerk van Metz.

12 Clodulf, bs. van Metz, 652-693; Gams, p. 292.

13 Solignac, benedictijnenabdij, gesticht in de 7e eeuw door St.-Eligius; zie H. von Schubert, *Geschichte der Christliche Kirche im Frühmittelalter*, Tübingen 1921, S. 604.

14 Chlodevech II, 639-657; Sigebert, 639-656; hun vader, Dagobert I, overleed in 639.

15 Cunibertus, bs. van Keulen, 627-648; zie Series episcoporum, p. 9/10.

16 Pepijn I, zie noot 5; overleden in 640.

17 De relatie tussen de oudste Pepinieden is als volgt:

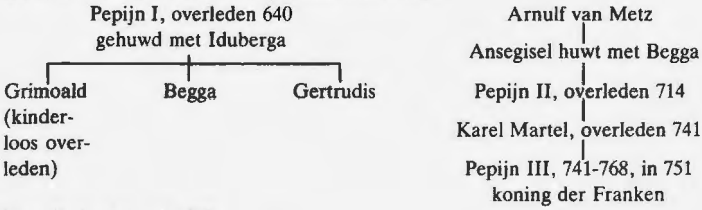

18 Paus Zacharias, 741-752.

19 Bedoeld moet zijn Pepijn I.

20 Nijvel, klooster ± 645 gesticht door Iduberga (gemalin van Pepijn I) en Gertrudis (dochter van Pepijn I).

21 Elnone (St.-Amand); zie noot 9.
22 Stavelot en Malmédy, abdij gesticht door Sigebertus III (647-648) en door Grimoald bevoorrecht.
23 Lambertus, bs. van Luik, 669-675 en 682-705; zie Series episcoporum, p. 53, 54, 55.
24 Zie noot 17.
25 Theodardus, bs. van Maastricht, 669-670; zie Series episcoporum, p. 53.
26 Telling volgens een apocriefe bisschopslijst. Zie Nomina episcoporum Tungrensis, Traiectensis et Leodienses ecclesiae, e.d. L. Duchesne, *Fastes épiscopaux de l'ancienne Gaule*, T. 3, Paris 1915, p. 187.
27 Onder ,,zeven vrije kunsten" (,,artes liberales") verstaat men: het trivium, bestaande uit grammatica, rhetorica en dialectica en het quadrivium, bestaande uit arithmetica, geometria, astronomia en musica. Deze vrije kunsten werden gewoonlijk onderwezen als inleiding op de theologische studie.
28 Er zijn twee martelaren bekend onder de naam Quintinus. Zie H. Grotefend, *Taschenbuch der Zeitrechnung*, 4. Aufl., Hannover 1915, S. 91. Welke van beiden hier bedoeld is, blijkt niet.
29 Het klooster Eeckhoutte te Brugge; dat Trudo daar een klooster stichtte, is ver van bewezen; zie o.a. G. Boes en H. Kesters, *L'abbaye de St.-Trond des origines jusqu'à 1155*, Tongres 1970, p. 37/38.
30 In 840.
31 Hier is sprake van Andaine, dat na de overbrenging van de relieken van de H.-Hubertus St.-Hubert werd genoemd; zie ook Boek II, hs. 10.
32 Otbertus, bs. van Luik, 1091-1119; zie Series episcoporum, p. 74/75.
33 Waarschijnlijk is bedoeld een gallische mijl, die 12 Stadiën of 2.220 m. meet (L).
34 Sigebertus III, 639-656.
35 Childerik II, 662-675.
36 Chlodevech II, 639-659.
37 Zie noot 23.
38 Theoderik III, 675-690.
39 Ebroïn, hofmeier in Neustrië in 673; hij werd verdreven door een opstand en van zijn ambt beroofd en opgesloten in de abdij Lexeuil in de Vogezen; zie F. Lot, Ch. Pfister en F.L. Ganshof, *Histoire du Moyen-Age*, I, 2, Paris 1940, p. 184/88.
40 In 675.
41 Ebroïn werd in 675 weer in zijn ambt hersteld en omstreeks 680 vermoord. Faramundus was bs. van Maastricht van 675-682; zie Series episcoporum, p. 54.
42 Adewinus, bs. van Keulen, 721/23-737; zie Series episcoporum, p. 11.
43 In 682.
44 Beda Venerabilis, Engels geleerde en kerk-historicus, auteur van de ,,historia ecclesiatica gentis anglorum libri V"; zie Von Schubert, o.c., S. 281/283.
45 Paus Sergius I, 687-701, de vermelding van paus Sergius kan niet juist zijn. Hubertus werd eerst in 706 bs. van Maastricht; zie volgende noot.
Hubertus, bs. van Maastricht-Luik, 706-727; zie Series episcoporum, p. 55.
47 Kerk van St.-Pieter, bij Maastricht.
48 Floribertus, bs. van Luik, 727-736; zie Series episcoporum, p. 56.
49 Eucherius, bs. van Orleans. Zie *Vita S. Eucherii episcopi aurelianensis, auctore anonymo synchrono*; A.A.S.S. Boll, 20 februari, III, p. 217. Zie A. Potthast, *Bibliotheca historica medii aevi*, Berlin 1863, p. 680.
50 Zie Bk. III, hfst. 3.
51 In 732 werd St.-Eucherius door Karel Martel naar Keulen verbannen, daarna naar St.-Truiden; zie Lot/Pfister/Ganshof, o.c., p. 399/400.
52 Chilperik II, 716-721; Theoderik IV, 721-737; Chilperik III, 743-751.
53 Bonifatius; zie over hem Th. Schieffer, *Winfried-Bonifatius und die Christliche Grundlegung Europas*, Freiburg i.Br. 1954.

54 Abdij Fulda, aan de Werra (Westfalen), gesticht door Bonifatius; zie Schieffer, o.c., S. 222 ff. De voorbereidingen werden in 743 getroffen, de eerste abt was Sturmi, die in 744 met de bouw een aanvang maakte.
55 Sigebaldus, bs. van Metz, 708-740; Gams, p. 292.
56 Pepijn III, koning der Franken, 751-768.
57 Paus Zacharias, 741-752.
58 In 754, bij Dokkum; zie Schieffer, o.c., S. 272/73.
59 Floribertus, bs. van Luik, 727-736/38; zie Series episcoporum, p. 56.
60 Fulcharius, bs. van Luik, 736/38-769; zie Series episcoporum, p. 56.
61 Chrodegang, bs. van Metz, 742-766. Zie G. Schnürer, *Kirche und Kultur im Mittelalter*, I, Paderborn 1927, S. 381 ff.
62 Abdij Gorze, bij Metz, gesticht door bs. Chrodegang van Metz in 748.
63 Agilfridus, bs. van Luik, 769-787; zie Series episcoporum, p. 57.
64 Keizerin Irene, keizerin van Byzantium, 780-802.
65 Van die buit werd gezegd, dat zij de Franken van arme tot rijke lieden maakte; zie J. Fleckenstein, *Karel de Grote*, Den Haag 1969, p. 50.
66 Gerbaldus, bs. van Luik, 787-810; zie Series episcoporum, p. 57.
67 Donatus, monnik van de abdij Sint-Truiden, beschreef het leven van de heilige Trudo; het werk werd opgedragen aan bs. Angilramus van Metz (768-791): Vita Trudonis confessoris Hasbaniensis, zie *Repertorium fontium historiae medii aevi*, IV, Romae 1976, p. 242.
68 Walcandus, bs. van Luik, 810-831; zie Series episcoporum, p. 58.
69 Andain, abdij gesticht door Beregisus, wordt na de overbrenging van de relieken van de H. Hubertus, Saint-Hubert genoemd; zie ook boek I, hfst. 16, noot 23.
70 Benedictijnen, ook zwarte monniken genoemd.
71 Erardus, bs. van Luik, 831-838; zie Series episcoporum, p. 58.
72 Drogo, halfbroer van Lodewijk de Vrome, bs. van Metz in 826.
73 Hartgarius, bs. van Luik, 838-857; zie Series episcoporum, p. 59.
74 Arnulf van Karinthië, keizer in 896, van 887-899 koning van het Frankische Rijk, versloeg in 891 de Noormannen bij de Dijle (bij Leuven).
75 Droge was bs. van Metz, 826-855, Gams, p. 292, maar daar hem het pallium verleend was, droeg hij de titel van aartsbisschop; zie Series episcoporum, p. 59; zie ook Laufner, o.c., S. 277.
76 Keizer Lotharius I, 840-855.
77 Theodulfus, bs. van Orleans tijdens Karel de Grote; hij vervaardigde op last van de keizer een geschrift over de drieëenheid. Zie J. Hergenröther, *Handbuch der allgemeinen Krichengeschichte*, II, Freiburg i.Br. 1904, S. 144.
78 Bedoeld is de strijd die aan het Verdrag van Verdun voorafging (843). Dat na de verdeling het westelijk deel tot aan de Maas kwam, is juist voor Frankrijk, niet voor België, waar de Schelde de grens vormde.
79 Lodewijk de Duitser, 843-876, koning van het Oostfrankische Rijk; Karel de Kale, 848-877, koning van het Westfrankische Rijk; Pepijn, koning van Aquitanië, 817-838.
80 Martinus Minorita, Flores temporum, ab O.C.-1290; zie Potthast, o.c., S. 435.
81 Het zogenaamde „Middenrijk" werd in 855 verdeeld.
82 Lodewijk II, 855-875; keizer Lotharius II, koning van Lotharingen, 855-869.
83 Adventius, bs. van Metz, 858-875.
84 Franco, bs. van Luik, 858-901; zie Series episcoporum, p. 59/60; volgens E.I., Strubbe en L. Voet, *Chronologie der Middeleeuwen en van de moderne tijden in de Nederlanden*, Antwerpen-Amsterdam 1960, p. 280 bestuurde Franco het bisdom van 852 of 856 tot 901.
85 Met Lodewijk II is hier bedoeld Lodewijk II, oudste zoon van Lotharius I.
86 Karel de Kale, 840-877; Bertulf werd abs. van Trier.
87 Walo, bs. van Metz, 876-882 (Gams, p. 292); hij streed tegen de Noormannen in 882 en sneuvelde; aan die strijd nam ook abs. Bertulf van Trier deel; zie Laufner, o.c., S. 285.

88 Paus Johannes VIII, 872-882.
89 Pallium, onderscheidingsteken van aartsbisschoppen.
90 Zie noot 85. Lodewijk II overleed in 875.
91 Zie Pirenne, o.c., p. 51.
92 Boudewijn I, met de IJzeren Arm, 864-879; zie Pirenne, o.c., p. 53/54.
93 Bedoeld is Karel III, de Dikke, kleinzoon van Lodewijk de Duitser, dus een neef van Karel de Kale (876-887).
94 Franco, bs. van Luik, 858-901.
95 Zie noot 93.
96 De Morini woonden aan de Vlaamse kust; de Menapii woonden aan de zuidelijke oever van de Maas in het tegenwoordige Noord-Brabant.
97 Stefanus, bs. van Luik, 901-920; zie Series episcoporum, p. 60/61.
98 Deze gebeurtenissen vonden plaats in 882; zie hiervóór noot 87.
99 Karel III, de Dikke, 877-888, in 881 keizer; Arnulf van Karinthië, onwettige zoon van Lodewijk de Duitser, 887-899.
100 Zie noot 74.
101 Ten rechte 899. Zijn zoon Lodewijk IV, het Kind, volgde hem op: 899-911.
102 Rubertus, bs. van Metz, 883-916; Adalbero I, bs. van Metz, 929-964; zie Gams, p. 292.
103 Frederik, hertog van Lotharingen, vermoedelijk Frederik van Bar, 959-984, hertog in Opper-Lotharingen.
104 Regino van Prüm, abt van het klooster Prüm, in de Eifel, overleden 915, auteur van Chronicon sive Annales – usque ad annum 905, later voortgezet tot 967.
105 Ten rechte: Lodewijk IV, het Kind, overleden in 911.
106 Koenraad I, 911-919.
107 Hendrik I, 919-936.
108 De Hongaren plunderden in 919 in het Duitse Rijk.
109 Richarius, bs. van Luik, 920-945; zie Series episcoporum, p. 61/62.
110 De besprekingen te Bonn hadden plaats in 921; zie F. Petri und G. Droege, *Rheinische Geschichte*, I, 3, Düsseldorf 1983, S. 5.
111 Karel III, de Eenvoudige, 893-923 (in 929 overleden).
112 Giselbert II, zoon van Reginar, Lotharings aanzienlijke, gehuwd met Gerberga, dochter van koning Hendrik I; zie Alberts, o.c., p. 36, zie ook Laufner, o.c., S. 291.
113 Otto I, 939-973, keizer in 962.
114 Adalbero II, bs. van Metz, 984-1005; zie Gams, p. 292.
115 Lodewijk IV, van Overzee, Frans koning, 936-954.
116 Deze gebeurtenissen vonden plaats in 939; zie Petri/Droege, o.c., S. 13/14.
117 Bedoeld zijn Everhard, de broer van Koenraad I van Francken en Giselbert I (890-930).
118 Zie hiervóór, p. 000.
119 Pommeren, aan de Moezel, bij Karden.
120 Briedel, aan de Moezel, bij Karden. Abt Willem van Rijkel verkocht deze wijngaarden in 1263 aan de abdij Himmerode.
121 Hugo, bs. van Luik, 945-947; zie Series episcoporum, p. 62-63; Farabertus, bs. van Luik, 947-953; zie Series episcoporum, p. 63.
122 Bruno I, abs. van Keulen, 953-965; zie Series episcorum, p. 19/20; zie R. Haass, Bruno I, Erzbischof von Köln, 925-965, in *Rheinische Lebensbilder*, I, Düsseldorf 1961, S. 1-11. Met Koenraad is hier bedoeld: Koenraad de Rode.
123 In 953.
124 Ratherius, bs. van Luik, 953-955; zie Series episcoporum, p. 64.
125 Theoderik I, bs. van Metz, 964-981.
126 Deze voorstelling van zaken is geheel onjuist. Koenraad had weliswaar onderhandelingen met de Hongaren gevoerd en hen in zijn strijd met Otto I betrokken, maar hij had zich met de keizer verzoend en streed aan diens zijde tegen hen; in deze strijd sneuvelde hij; zie Petri/Droege, o.c., S. 17.

127 Folcmarus, abs. van Keulen, 965-969; zie Series episcoporum, p. 20.
128 Karel I, hertog van Neder-Lotharingen, 977-991, zijn macht was zeer gering. Karel I was nog een afstammeling van de Karolingen; zie Petri/Droege, o.c., S. 21 ff.
129 Bertha was gravin van Valenciennes, haar zoon Arnoul graaf van Valenciennes en niet graaf van Vlaanderen (L).
130 Melveren, bij St.-Truiden, bedoeld bos is thans het provinciaal domein Nieuwenhoven.
131 Volgens van elkaar onafhankelijke berekeningen, uitgevoerd door J. Meeus en J. Denoylle, verliet de zon in 967 de Kreeft op 18 juli tussen 20 en 21 uur (L).
132 Evracrus, ook Eraclus genaamd, bs. van Luik, 959-971; zie Series episcoporum, p. 66. Notgerus, bs. van Luik, 972-1008; zie Series episcoporum, p. 67/68.
133 Otto II, 973-983.
134 Lotharius, Frans koning, 954-986; deze gebeurtenissen vonden plaats in 987; zie Petri/Droege, o.c., S. 21/25.
135 Deze mededeling is niet juist. Notker behoorde wel tot de vooraanstaande vorsten, die in 984 zich verenigden om de rechten van Otto III te beschermen.
136 Adelbero III, bs. van Metz, 1047-1072.
137 Lodewijk V, 986-987.
138 Zie noot 128.
139 Hugo Capet, 987-996.
140 Otto, hertog van Neder-Lotharingen, 991-1005 (1012).
141 14 januari (B).
142 Otto III, koning van het Duitse Rijk en keizer, 983-1002; keizer in 996.
143 Zie over de troonopvolging: H. Mitteis, *Deutsche Rechtsgeschichte*, München 1949, S. 78 ff.
144 Hendrik II, 1002-1024, keizer in 1014.
145 Hertog Otto van Neder-Lotharingen, 991-1012. In deze passage komen een aantal onnauwkeurigheden voor. Het bisdom Bamberg ontstond niet door wissel met Narni (bij Spoleto). De twist tussen de keizer en de bisschop van Metz werd niet door de oprichting van het bisdom Bamberg veroorzaakt. De bisschop van Würzburg, die een deel van zijn bisdom moest afstaan, kwam wel in verzet. Zie Hergenröther, o.c., S. 22.
146 Godfried van Eename, hertog van Neder-Lotharingen, 1012-1023.
147 Notgerus, bs. van Luik, overleed in 1008 (10 april).
148 Balderik II, bs. van Luik, 1008-1018; zie Series episcoporum, p. 68/69.
149 Paus Benedictus VIII, 1012-1024.
150 Theoderich II, van Luxemburg, bs. van Metz, 1006-1047; zie Petri/Droege, o.c., S. 30/31.
151 Hoegaarden, aan de Grote Gete, ten zuiden van Tienen.
152 Lambert I, graaf van Leuven, overleden in 1015.
153 Godfried I, 1012-1023; Lambertus I, graaf van Leuven, sneuvelde in 1015; Reinier, graaf van Henegouwen, overleden na 1040; Karel, hertog van Lotharingen, overleden circa 993, zoon van Lodewijk IV van Overzee, koning van Frankrijk.
154 Met „graafschap Bergen" wordt bedoeld het graafschap Henegouwen. De graven van Henegouwen werden graven van Bergen genoemd naar hun zetel, het kasteel Bergen: „comes Montensis dicebatur quia ipse Mons caput erat et est semperque erit totius Hannonie". Lambert I met de Baard was graaf van Leuven (1003-1015). Hij sneuvelde in 1015 bij Florennes. Zie Pirenne, o.c., p. 76.
155 Dit is niet juist. Aan Lambert gingen vooraf: Hendrik I (overleden 1038) en Otto (overleden circa 1041). Dan volgt Lambert I,een broer van Hendrik I; zie Pirenne, o.c., p. 433.
156 Wolbodus, bs. van Luik, 1018-1021; zie Series episcoporum, p. 69/70.
157 Primicerius = hoofd van de kanselarij.
158 Giselbert was de eerste graaf van Loon (1015-1044/45), zijn ene zoon heette Otto, de andere heette Emmo. Emmo volgde hem op als graaf van Loon. Zie J. Baerten, *Het graafschap Loon*, Assen 1969, p. 31 e.v. en p. 35 e.v.
159 Durandus, bs. van Luik, 1021-1025; zie Series episcoporum, p. 70.

160 Reginardus, bs. van Luik, 1025-1037; zie Series episcoporum, p. 70. Nithardus, bs. van Luik, 1037-1042, p. 71.
161 Koenraad II, 1024-1039, in 1027 keizer.
162 Wazo, bs. van Luik, 1042-1048; zie Serie episcoporum, p. 71/72.
163 Gruitrecht is het recht om gruit voor de bierbereiding te verkopen.
164 Hendrik III, 1039-1056, keizer in 1046.
165 Diederik (II) van Luxemburg; bs. van Metz, 1006-1046.
166 Plaats van de levering van gruit voor de bierbereiding.
167 Adalbero III was bs. van Metz sedert 1047, hij was de opvolger van bs. Theoderich, die in 1046 overleed.
168 Bedoeld is mogelijk Diederik van Verdun: in deze jaren zijn er geen hertogen van Opper- en Neder-Lotharingen, die Diederik heetten.
169 Dietwinus, bs. van Luik, 1048-1075; zie Series episcoporum, p. 72/73.
170 Miracula S. Trudonis auctore Stepelino monacho S. Trudonis (11e eeuw), zie Potthast, o.c., p. 913.
171 Lotharius van Saksen, 1025-1039, keizer in 1033.
172 Hendrik III, 1039-1056; Hendrik IV, 1056-1084; Stephanus, paus van 1057-1058; Godfried II met de Baard, hertog van Opper-Lotharingen, 1044-1046, hertog van Neder-Lotharingen, 1065-1069.
173 Stephanus IX, 939-942.
174 Godfried I, 1005 (1012)-1023; uit het huis van Ardenne.
175 Theoderich is vermoedelijk onjuist. Dit moet zijn Frederik, deze Frederik van Luxemburg was van 1046-1065 hertog van Neder-Lotharingen en werd opgevolgd door Godfried met de Baard.
176 Zie noot 175.
177 Zie over Udo: Petri/Droege, o.c., S. 159.
178 Gregorius VII, paus van 1073-1085, is waarschijnlijk nooit prior van Cluny geweest.
179 Hendrik I, bs. van Luik, 1075-1091; zie Series episcoporum, p. 73/74.
180 In 1078 werd bs. Herman van Metz uit zijn bisschopsstad verdreven door Hendrik IV tegen wie hij partij gekozen had in de investituurstrijd; zie Petri/Droege, o.c., S. 134/135.
181 S. Libertus – zie *Acta Sanctorum Bollandiana*, 14 Julii III, p. 704, de sancto Liberto, Martyre Trudonopoli et Mechliniae, in Belgio.
182 Paus Victor III, 1086-1087; paus Urbanus II, 1088-1099.
183 Hendrik IV werd in 1084 keizer; Clemens III (tegenpaus) werd in 1080 gekozen, in 1084 geïntroniseerd, hij overleed in 1100.
184 Otbertus, bs. van Luik, 1091-1119; zie Series episcoporum, p. 74/75.
185 Zie over de jodenvervolging, W. Jappe Alberts, *Overzicht van de geschiedenis van de Nederrijnse territoria tussen Maas en Rijn*, I, Assen 1974, p. 93/94 en dezelfde, Geschiedenis van de beide Limburgen, p. 16/17 en voorts Petri/Droege, o.c., S. 138; zie ook *Annales Rodenses*, ed. P.C. Boeren en G.W.A. Panhuysen, facsimile uitgave, Assen 1968, p. 100.
186 Hendrik, graaf van Limburg, hertog van Neder-Lotharingen in 1101.
187 Bedoeld is de indeling van Lotharingen in Opper- en Neder-Lotharingen.
188 Vita S. Trudonis confessoris in Hasbania auctore Donato dracono (8e eeuw), zie Potthast, o.c., p. 913.
189 Een homilie is een preek, die een uitleg bevat van gedeelten van de H. Schrift, waarvan tijdens de mis voorlezing wordt gedaan. Verscheidene door de kerkvaders geschreven homilieën zijn in het breviergebed opgenomen. Over antiphonen zie L. Eisenhofer, *Handbuch der Katholischen Liturgik*, I, Freiburg i.Br. 1941, S. 220 ff; over responsoriën zie L. Eisenhofer, *Handbuch der Katholischen Liturgik*, II, Freiburg i.Br. 1941, S. 513/14.
190 Guido van Arezzo, overleden omstreeks 1050; zie Eisenhofer, Handbuch, I, S. 78.

Index van plaatsnamen

met aanduiding van de ligging

A

Aalburg – in het graafschap Teisterbant, ten noorden van de Oude Maas, thans gemeente Wijk en Aalburg; de abdij bezat in deze omgeving ook Herpt, Doveren, Heusden, Heesbeen, Genderen, Eeten en Babiloniënbroek. Deze bezittingen gingen voor de abdij verloren in de 16de eeuw, 21, 44, 106, 107, 114, 175
Aalst – ten zuiden van St.-Truiden, thans St.-Truiden, 111, 126, 128, 129, 137, 163, 175
Affligem – abdij in de Belgische provincie Brabant, 144, 237
Aken – 34, 44, 56, 86, 89, 90, 114, 120, 127, 159, 171, 209, 212, 221
Alamannia – = Germanië, 214, 216, 217, 218, 219, 220, 222, 226
Alanië – landstreek tussen Kaspische Zee, Kaukasus en Don, 222
Alpen – 152, 202
Ambly – dorp in de provincie Namen, 108
Amiens – stad in Noord-Frankrijk, 212
Andain – oude benaming voor St.-Hubert in de Ardennen, 105, 206
Antwerpen – 67, 75, 170, 171, 209
Aosta – stad in het noorden van Italië, ten noorden van Milaan, 154
Aquitanië – landstreek in Zuid-Frankrijk, 189, 209
Ardennen – landstreek in België, graafschap, 146, 199, 206, 213, 215, 227, 234
Arezzo – stad in Toscane, 91, 242
Arnulf – klooster van St.-Benedictijnenabdij te Metz, 31, 40
Asbroek – ten z.-o. van St.-Truiden, bij Halmaal, 126
Asse – = Asche, stad in Belgisch Brabant, ten w. van Brussel, 108
Assent – ten zuiden van Diest, thans Bekkevoort, 207, 208
Atrecht – stad in Noord-Frankrijk, Arras, 212
Austrasië – ook Lotharingen, 187, 189, 190, 193, 194, 196, 197, 209, 211, 215
Azov – Zee van Azov = Meotisch moeras, 206, 222

B

Baardwijk – ten noorden van Tilburg, thans gemeente Waalwijk, 114
Babel – = Babylon aan de Eufraat, 39, 60
Bamberg – stad in Beieren, bisdom, 226, 230
Bavo – klooster van St.-Bavo, Benedictijnenabdij te Gent, 32, 144
Bazel – stad in Zwitserland, 153
Beieren – hertogdom, 217, 226
Bekkevoort – ten zuidwesten van Diest. Voor de identificatie van Baccunguez, zie editie de Borman, I, p. 167, noot 2. 122
Beredorf – = Berrendorf, in het Rijnland tussen Akken en Keulen, 120
Bergen – = Mons, hoofdplaats van Henegouwen, graafschap, 228
Bernard – Grote St.-Bernard in de Alpen, 153, 154
Besançon – stad in Frankrijk, hoofdplaats van Franche-Comté, 155
Betuwe – streek tussen Rijn en Waal, 212, 215
Bevingen – ten zuidwesten van St.-Truiden, thans St.-Truiden, 21
Bohemen – de koning van Bohemen was keurvorst, 225

Bonn – 212, 214
Borgloon – zie Loon
Borlo – ten zuiden van St.-Truiden, thans Gingelom, 41, 169, 171
Bouillon – stad in de provincie Luxemburg, graafschap, 227, 239, 240
Bourgondië – streek in Frankrijk, 153, 155, 214, 215
Brabant – provincie in België, graafschap en later hertogdom, 19, 140, 189, 212, 213, 215, 227, 228, 240
Brandenburg – de markgraaf van Brandenburg was keurvorst, 225
Breisach – stad in Zuid-Duitsland, ten westen van Freiburg, 217
Brescia – stad in Noord-Italië, 200
Briedel – aan de Moezel bij Karden. De abdij bezat hier wijngaarden tot Willem van Rijkel ze verkocht aan de abdij Himmerode in 1264, 170, 218, 219
Briey – ten noord-westen van Metz, 78
Britse Oceaan – 209
Broederholt – bos bij St.-Truiden, 116
Broich – ten noorden van Jülich, 120
Brugge – stad in West-Vlaanderen; Trudo stichtte hier een abdij, 194, 200
Brussel – hoofdstad van België, 209, 228
Brustem – ten zuid-oosten van St.-Truiden, thans St.-Truiden, 36, 37, 60,96, 116, 169, 171, 221
Buchauwoud – woud in Thüringen bij Fulda, 203, 204
Burtscheid – thans stadsdeel bij Aken, abdij van St.-Johannes-Baptista, 89, 90
Buvingen – ten zuiden van St.-Truiden, thans Gingelom, 169

C

Calw – stad in Baden-Würtenberg, hertogdom, 41
Cassino – Monte C., klooster door St.-Benedictus gesticht ten zuiden van Rome, 200, 203
Chaldea – uiterste zuiden van het dal tussen Tigris en Eufraat, 39
Cher – zijrivier van de Loire in Midden-Frankrijk, 223
Chèvremont – plaats ten westen van Luik, 217
Cicindria – riviertje in St.-Truiden, 193, 217
Clemens – klooster van St.-C. te Metz, 78
Clermont – plaats tussen Luik en Hoei, 132
Cluny – klooster v., Benedictijnenabdij in het departement Saone-et-Loire in Frankrijk, 79, 86, 235
Cohm – = Cochem, stad aan de Moezel in Duitsland, graafschap, 141
Condroz – landstreek in de provincie Luik, 195
Cons – bij Mézières in het noord-oosten van Frankrijk, 78
Constantinopel – 206
Corbie – Benedictijnenklooster ter ere van de H.Petrus in Picardië, in Noord-Frankrijk, 212
Cornelimünster – abdij ten zuiden van Aken, 146, 159

D

Dacië – Romeinse provincie, voornamelijk het huidige Roemenië omvattend, 30
Denis – klooster van St.-D. ten noorden van Parijs, 203
Denis – kerk van St.-D. te Luik, zie noot 1, 9
Deule – riviertje bij Rijsel in Noord-Frankrijk, 221
Deutz – klooster van D. op de oostelijke Rijnoever te Keulen, 146, 147

Diest – stadje in Belgisch Brabant, 44, 122, 208
Dijle – bijrivier van de Rupel. Aan de oever van de Dijle te Leuven werden de Noormannen verslagen door keizer Arnulf, 213
Dinant – stad aan de Maas in de provincie Namen, 209
Donau – 222
Donk – tussen Herk-de-Stad en Diest, thans Herk-de-Stad, 21, 117, 118, 128, 129, 203, 204
Doornik – = Tournai, stad in de provincie Henegouwen, 215
Dorestad – vroegmiddeleeuwse handelsnederzetting bij Wijk bij Duurstede in de provincie Utrecht, 107
Dugny – plaats ten zuiden van Verdun, 77, 78, 194, 223
Duitsland – 30
Dun-sur-Meuse – plaats ten noorden van Verdun, 76
Duras – plaats ten noord-westen van St.-Truiden, thans St.-Truiden, graafschap, 62, 63, 107, 114, 116, 121, 142, 156, 157, 161, 162, 228, 235, 238

E

Eksel – ten noorden van Hasselt, 199
Elbe – rivier in Duitsland, 86
Elnone – klooster van E. in Noord-Frankrijk, thans St.-Amand, 187, 190
Elsloo – plaats in Nederlands Limburg bij Geleen, 146, 170, 212
Elzas – streek in Frankrijk, 214, 217
Engeland – 30, 199
Engelmanshoven – plaats ten zuid-oosten van St.-Truiden, thans St.-Truiden, 170
Estrouble – plaats in Noord-Italië aan de voet van de St.-Bernard, 154, 155
Europa – 222

F

Fleury – plaats in Frankrijk met vroeger een abdij, 209
Florennes – plaats in Namen, waar een slag werd geleverd, 228
Francia – 19, 165, 187, 188, 189, 194, 197, 199, 200, 201, 202, 203, 204, 207, 209, 210, 211, 212, 213, 214, 215, 222, 223
Fréjus – stad in Zuid-Frankrijk aan de Middellandse Zee, 205
Friesland – 204, 207
Friese Zee – 215
Fritzlar – stad in Hessen, waar een concilie werd gehouden, 139
Fulda – plaats in Hessen met Benedictijnenabdij, 203, 204

G

Gallië – 175, 205, 206, 207, 209, 211, 220, 222, 223, 225
Gelre – graafschap of hertogdom, 212
Gemmetin – klooster waarin de H.Eucherius verbleef, 200
Gent – hoofdplaats van Oost-Vlaanderen, 57, 189, 209; met abdij van Sint-Pieter, 55, 56, 57, 144, 241, en de abdij van St.-Bavo, 32, 144
Germanië – ook Alamannia, 203, 209, 219, 220, 222, 225
Gladbach – plaats in het Rijnland met Benedictijnenabdij, thans Münchengladbach, 90, 153
Godeledaleth – bos, plaats niet geïdentificeerd, 113
Gomorra – zusterstad van Sodom (Gen. 19), 39
Gorsem – plaats ten noord-westen van St.-Truiden, thans St.-Truiden, 128
Gorsemdrul – molen te Gorsem, 116, 129
Gorze – bij Metz, met Benedictijnenabdij, 40, 78, 205

Gotem – plaats tussen St.-Truiden en Borgloon, thans Borgloon, 163
Groot-Austrasië – 215
Gulik – graafschap, 213

H

Hal, Halle – Halle-Booienhoven, ten westen van St.-Truiden, thans Zoutleeuw, 169, 171
Halen – ten westen van Herk-de-Stad, 45, 53, 72, 109, 121, 169, 171, 203, 204
Hallet – ten zuid-westen van St.-Truiden, ten westen van Hannuit, 42, 169, 170
Halmaal – ten zuid-westen van St.-Truiden, thans St.-Truiden, 108, 109, 163, 169
Ham – ten noord-westen van Beverlo, thans Oostham, 199
Haspengouw – landstreek en Frankische gouw in het zuiden van Belgisch Limburg en het noorden van Namen, 15, 21, 54, 105, 140, 187, 188, 189, 191, 194, 196, 202, 203, 204, 207, 208, 212, 213, 215, 216, 217
Havelange – plaats in de Condroz, ten oosten van Namen, 15
Haverdorp – niet geïdentificeerd, 111
Heinsberg – stad in het Rijnland, ten zuid-oosten van Roermond, 32, 229
Helchteren – plaats ten noorden van Hasselt, 44
Henegouwen – Belgische provincie, vroeger graafschap, 214, 215, 217
Hengebach – zie Heinsberg, 21
Herbais – voor de identificatie van Herebach, zie de Borman, I, p. 154, noot 2. Plaats bij Geldenaken, 113, 126
Herk, Herk-de-Stad – plaats ten noorden van St.-Truiden, 21, 81
Hersfeld – stad in Hessen met abdij, 17, 18
Hessen – landstreek in Duitsland, 214
Hoegaarden – plaats in Belgisch Brabant tussen St.-Truiden en Geldenaken, 227
Hoei – stad aan de Maas in de provincie Luik, Huy, 47, 75, 79, 139, 143, 145, 209
Holland – graafschap, 107, 115
Hongarije – ook Pannonië, 205, 206, 213, 214, 220, 227
Hose – zie Siëna, 152
Horpmaal – ten zuid-oosten van St.-Truiden, thans Heers. Voor identificatie van "Horfale", zie de Borman, I, p. 52, noot 1, 43, 126
Hubert – klooster van St.-Hubert in de Ardennen, provincie Luxemburg, 78, 79, 206
Hulsel – in noord-Brabant, waar de abdij het patronaatsrecht behield tot aan de Franse Revolutie, 107
Hyster – oude benaming voor de bovenloop van de Donau, 222

I

Inden – klooster van Inden te Cornelimünster, 212
Israël – 39
Italië – 123, 152, 153, 189, 205, 206, 207, 209, 222, 223, 225, 226, 228
Ivois – bij Mouzon aan de Maas ten noorden van Verdun, 76

J

Jacques – abdij van St.-Jacques te Luik, 40, 72, 77, 79, 85, 100, 228
Jean – kerk van St.-Jean te Luik, 30, 147
Jemeppe-sur-Meuse – plaats ten zuid-westen van Luik, 21, 33, 112, 170
Jeruzalem – 23, 39, 41, 52, 54, 60, 106, 227, 232, 240
Joris – klooster van St.-Joris te Keulen, 30
Jupille – plaats bij Luik ten oosten van de Maas, 34

K

Kamerijk – stad in Noord-Frankrijk, Cambrai, 209, 212
Kempen – ook Taxandria, streek in het noorden van België, 187, 190, 194, 199, 215
Kerkom – ten zuiden van St.-Truiden, thans St.-Truiden, 69, 110, 111, 169, 171
Kerpen – plaats in het Rijnland tussen Aken en Keulen, 120
Keulen – 21, 68, 75, 87, 90, 120, 135, 144, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 153, 154, 164, 189, 190, 194, 197, 202, 209, 212, 213, 215, 219, 220, met kloosters van St.-Joris, 30, St.-Martinus, 119, St.Pantaleon, 148, 149, 150, 219
Korbeek-Lo – plaats aan de Dijle bij Leuven, 60, 170
Kruis – klooster van het H.Kruis te Luik, 30, 49

L

Laar – plaats ten noord-westen van Landen, 128, 169, 171
Lambert – kerk van St.-Lambert, kathedraal te Luik, 26, 33, 49, 53, 66, 85, 86, 146, 149, 227
Landen – stad in Brabant, ten westen van St.-Truiden, 189, 190
Laon – stad in Noord-Frankrijk, 223
Laurent – abdij van St.-Laurent te Luik, 25, 26, 29, 31, 33, 40, 42, 70, 72, 84, 85, 101, 145, 146
Leuven – stad in Brabant, graafschap of hertogdom, 19, 31, 47, 48, 49, 50, 54, 69, 78, 107, 122, 133, 134, 137, 140, 141, 142, 144, 145, 147, 149, 152, 156, 157, 161, 162, 209, 227, 228
Limburg – = Limbourg in de provincie Luik, graafschap of hertogdom, 53, 107, 108, 114, 122, 140, 152, 156, 215, 240
Linkhout – ten oosten van Diest, thans Lummen, 121
Lobbes – abdij van Lobbes aan de Samber in Henegouwen, 165, 219
Lotharingen – hertogdom, 49, 152, 188, 189, 194, 207-240 passim
Lombardije – streek in het noorden van Italië, 48, 49
Loon – thans Borgloon, vroegere hoofdstad van het graafschap Loon, 38, 39, 54, 75, 84, 126, 140, 143, 144, 159, 160, 224, 229, 235, 238
Lovenjoel – plaats bij Leuven, thans Bierbeek, 19
Luik – komt als stad of bisdom op talrijke plaatsen voor.
Met kerken en kloosters:
St.-Croix (H.Kruis), 30, 49
St.-Denis, 9; zie noot 1
St.-Jacques, 40, 70, 74, 79, 85, 100, 238
St.-Jean, 30, 147
St.-Lambert, 26, 33, 49, 53, 66, 85, 86, 146, 149, 227
St.-Laurent, 25, 26, 29, 31, 33, 40, 42, 70, 72, 84, 85, 101, 145, 146
St.-Martin, 165
St.-Pierre, 86, 214

M

Maas – 21, 54, 69, 86, 139, 170, 209, 212, 213, 215
Maastricht – 139, 141, 146, 159, 170, 187, 188, 189, 190, 194, 196, 197, 198, 199, 212, 227
Mainz – aartsbisdom, 71, 86, 202, 204, 207, 215
Malmedy – stad in de provincie Luik, 65, 131, 190, 212
Manedak – waarschijnlijk bij Laar, 128
Mansuarië – Karolingisch graafschap tussen Demer en Nete gelegen, 204

Manwen – plaats aan de Moezel, 218
Martin – kerk van St.-Martin te Luik, 165
Martinus – kerk van St.-Martinus te Keulen, 119
Mazenzele – plaats in dc provincie Brabant, ten oosten van Aalst, 169, 170
Mechelen – stad tussen Antwerpen en Brussel, 73, 170, 171, 209, 212
Mediomatrix – = Metz Mediomatrix, zie Metz
Meer – als dorpsnaam verdwenen, thans Halle (Zoutleeuw) ten westen van St.-Truiden, 21, 41, 111, 169, 171
Meerbeek – beek bij Assent bij Diest, 208
Meerhout – gehucht van Donk bij Diest, 203, 204
Mehaigne – riviertje in de Ardennen, waaraan Moxhe en Moha liggen, 109
Meldert – in het kanton Herk-de-Stad, thans Lummen, 121, 122
Melveren – thans St.-Truiden, 38, 72, 96, 107, 110, 111, 127, 169, 171, 221
Meotisch Moeras – = Zee van Azov, 206, 222
Metsteren – thans St.-Truiden, 109, 116, 171
Metz – stad en bisdom in Frankrijk aan de Moezel. De naam wordt op talrijke plaatsen vermeld.
Kerken en kloosters:
St.-Arnulf, 31, 40
St.-Clemens, 78
St.-Stefanus, de kathedraal, 44, 56, 78, 118, 131
St.-Vincent, 28, 31, 41, 49
Midden-Francia – 215
Mielen-boven-Aalst – ten zuiden van St.-Truiden, thans Gingelom, 163
Moezel – rivier waarbij wijngaarden, 54, 68, 115, 141, 170, 218, 219
hertogdom, soms ook Lotharingen genoemd, 214, 215, 220, 223, 231, 235, 240
Moha – plaats bij Hoei, voormalig graafschap, 21
Montaigu – voormalig graafschap in de Ardennen, 140
Monte Cassino – zie Cassino
Moustier-sur-Sambre – ten westen van Namen; geboorteplaats van Rodulf; bezat nonnenklooster van de H.Petrus, 89
Mouzon – versterkt kasteel in de Franse Ardennen, 48
Moxhe – thans Hannuit, 21, 41, 60, 109
Münster – bisdom in Duitsland, 148

N

Namen – hoofdplaats van de provincie Namen, aan de Maas, 66, 75, 140, 143, 209, 227
Narni – bisdom in Midden-Italië, 226
Neder-Austrasië – ook Neder-Lotharingen, 189, 190, 198, 199, 204, 215
Neustrië – = Normandië, 187, 189, 239
Nijmegen – 212
Nijvel – stad in Brabant ten zuiden van Brussel, Nivelles, 189, 190, 197
Noduwez – ten zuid-oosten van Tienen in Waals-Brabant, thans Orp-Jauches, 42
Noordelijke Zee – 222
Normandië – zie Neustrië

O

Opper-Germanië – 222
Oostenrijk – hertogdom, 240

Oostham – zie Ham, 129
Oreye – Oerle, ten zuid-oosten van St.-Truiden, richting Luik, eerste Waalse grensgemeente, 21, 33, 170
Orléans – stad in Frankrijk aan de Loire ten zuiden van Parijs, 200, 201, 209
Ostia – havenstad bij Rome, 225
Overheim – niet geïdentificeerd, 109

P

Pannonië – landstreek ongeveer samenvallend met Hongarije ten westen van de Donau, het Oostenrijkse Burgenland en Slavonië in Joegoslavië, 205, 206, 213, 227
Pantaleon – abdij van St.-Pantaleon te Keulen, 148, 149, 150, 219
Parijs – 202, 213, 214, 223
Peer – plaats ten noorden van Hasselt, 21, 128, 129, 169
Pelt – in het noorden van Belgisch Limburg, thans Neerpelt en Overpelt, 44, 169, 171
Pieter – abdij van St.-Pieter te Gent, 55, 56, 57, 144, 241
Pieter – kerk van St.-Pieter te Rome, 138
Pieter – klooster van St.-Pieter te Briey, 78
Pieter – klooster van St.-Pieter te Corbie, 212
Pieter – abdij van St.-Pieter te Andain, 195
Pieter – kerk van St.-Pierre te Luik, 86, 214
Piacenza – stad in Noord-Italië, 154
Pisa – concilie van Pisa, 165
Pommeren – bij Cochem aan de Moezel, 115, 170, 218, 220
Poncé – bij Metz, 54, 170
Preneste – stad in Midden-Italië, ten zuid-oosten van Rome, 138
Provence – landstreek in het zuiden van Frankrijk, 210, 239
Provin – bij Rijsel in het noorden van Frankrijk. Schenking in 967 door gravin Bertha van Valenciennes, 114, 128, 129, 169, 221
Prüm – stad in Duitsland ten noorden van Trier, abdij, 131, 210, 212, 214
Publémont – hoogte in Luik waarop de St.-Maartenskerk ligt, 165

R

Ravenna – stad in Italië aan de Adriatische Zee, 31
Regensburg – stad in Beieren, bisdom, 86, 147
Reims – stad in het noorden van Frankrijk, 139, 202, 210, 223
Remy – St.-Remy, dorp op de flank van de St.-Bernard in Italië, 154
Restopolis – zie Estrouble
Rijen – het land van Rijen tussen Antwerpen en Mechelen, 170
Rijn – 21, 54, 146, 153, 209, 211, 212, 215, 218, 222
Rijnrode – bij Halen, ten westen van Herk-de-Stad, 41
Rijsel – kastelanij van Rijsel in het noorden van Frankrijk, Lille, 221
Ripuaria – landstreek tussen Rijn en Maas ten noorden van de Moezel, 54, 213
Rode – niet geïdentificeerd, talrijke plaatsen eindigen op Rode, 114
Rome – 83, 90, 138, 139, 140, 141, 148, 152, 153, 154, 155, 165, 199, 205, 209, 220, 227, 235, 237
Rotem – plaats bij Donk (Herk-de-Stad), 118
Runkelen – ten noord-westen van St.-Truiden, thans St.-Truiden, 115, 125

S

Saksen – landstreek in Duitsland, 30, 164, 214
Samber – bijrivier van de Maas, 89

Sarchinium – = Zerkingen, St.-Truiden, 21, 35, 108, 115, 187, 193, 196, 203, 204, 205, 208, 217, 219
Schaffen – thans Diest, 21, 203, 204
Schelde – 209, 212, 215
Schurhoven – wijk van St.-Truiden, 113
Scythië – oudtijds streek in Zuid-Rusland, 206, 213, 222
Sens – stad in Frankrijk ten zuid-oosten van Parijs, bisdom, 28
Seny – plaats in de provincie Luik, ten oosten van Hoei, 33, 108, 129,170, 191, 192
Siegburg – stad in Duitsland bij Bonn, 22, 94, 147
Siena – stad in Toscane in Italië, 152, 153
Sion – bij Jeruzalem, 39
Sint-Gangulphus – parochie in St.-Truiden, 21, 113, 118, 130, 137
Sint-Truiden – stad van St.-Trudo, 36, 48, 49, 74, 85, 91, 109, 169, 204, 209, 213, 216, 222
Sodom – zusterstad van Gomorra (Gen. 19), 39
Soissons – stad in Frankrijk in het departement van de Aisne, 223
Solignac – Benedictijnenabdij bij Limoges in Frankrijk, 189
Staaien – of Staden, wijk van St.-Truiden, 21, 47, 60, 110, 113, 115, 116, 129, 163, 169, 171
Stavelot – stad in de Ardennen bij Malmedy, abdij, 15, 16, 17, 131, 132, 165, 190, 193, 194, 197, 198, 212
Stevoort – plaats ten westen van Hasselt, thans Hasselt, 126
Saint-Symphorien – thans Saint-Séverin in de Condroz, 79, 86, 132

T

Taxandria – ook Kempen, middeleeuwse gouw tussen Maas, Schelde, Dijle en de moerassen van de Peel, 129, 187, 194
Teisterbant – het graafschap Teisterbant omvatte het tegenwoordige Bommeler- en Tielerwaard, het land van Altena en van Heusden, 52, 54, 68, 114, 167, 168, 169
Terwaan – stadje aan de Leie in het noorden van Frankrijk, 212
Thüringen – landstreek in Duitsland, 203, 204
Tiel – stad in Gelderland, 107
Tongeren – oudste stad van België, vroegste bisdom, 10, 159, 192, 194, 209, 212, 213
Toscane – landstreek in Italië, 152
Trier – Duitse stad aan de Moezel, aartsbisdom, 53, 83, 164, 209, 210, 213, 215
Troje – door de Grieken verwoeste stad, 160, 189

U

Utrecht – bisdom, 34, 44, 106, 107, 114, 115, 146

V

Valkenburg – stad in Nederlands Limburg, 140, 146
Velm – ten zuid-westen van St.-Truiden, thans Sint-Truiden, 96, 196
Velpe – zijriviertje van de Demer in de Belgische provincies Limburg en Brabant, 215
Velpen – thans Halen, 203, 204
Verdun – stad aan de Maas in Noord-Oost-Frankrijk, 75, 76, 77, 78, 194, 209, 223

Vianden – stad aan de Sauer ten noorden van de stad Luxemburg, 108
Villance – plaats aan de Lesse ten westen van St.-Hubert, 76
Villers-le-Peuplier – plaats bij Hannuit in de provincie Luik, 21, 33, 41, 109, 171, 228
Vincent – abdij van St.-Vincent te Metz, 28, 31, 41, 49, 78, 223
Visé – stadje aan de Maas, ten noorden van Luik, 69, 240
Vlaanderen – het oude graafschap Vlaanderen omvatte in hoofdzaak de provincies Oost- en West-Vlaanderen, bovendien een groot stuk in het noorden van Frankrijk, 30, 57, 67, 85, 90, 91, 114, 144, 145, 146, 157, 187, 189, 194, 210, 211, 213, 215, 221, 233, 239

W

Waal – rivier, 212
Walarik – klooster van de HH. Walarik en Richarius te Overasselt in Gelderland, 212
Wangionen – het land van de Wangionen rond Worms, 196
Wassenberg – kasteel en stad in het Rijnland ten oosten van Roermond, 32
Webbekom – thans Diest, 21, 44, 45, 111, 128, 129, 169, 171, 188
Wijchmaal – ten noorden van Hasselt, thans Peer, 21, 44, 169, 171
Worms – stad aan de Rijn in Duitsland, 21, 196

Z

Zelem – ten oosten van Diest, thans Halen, 31, 188
Zepperen – plaats ten oosten van St.-Truiden, thans St.-Truiden, 96, 188, 196
Zerkingen – zie Sarchinium
Zoutleeuw – stadje ten westen van St.-Truiden, in Brabant, 161, 162
Zwaben – hertogdom dat zich langs beide zijden van de Rijn uitstrekte van de Lech tot de Elzas, 227

Index van eigennamen

A

Abraham, 152

Adalbero = Albero, broer van hert. Godfried van Leuven, primicerius te Metz, bs.v. Luik, 149, 150, 151, 152, 153, 164

Adalbero I, broer van hert. Frederik van de Moezel, bs.v. Metz, 19, 22, 214, 229

Adalbero II, bs.v. Metz, 216, abt te St.-Truiden, 218, 219, 220, doet een schenking van wijngaarden aan de Moezel

Adalbero III, bs.v. Metz, zoon van hert. Frederik van de Moezel, 117, 223, 231, 234, 235

Adalbero IV, bs.v. Metz, 70, 87, 108, 131 (zie noot 137), 171

Adalbero van Duras, primicerius te Metz, 162, 228

Adalbero, abt v. Gladbach, 90

Adalbero, bs.v. Trier, 164

Adela, moeder van de H.Trudo, 187, 188

Adelardus I, 22ste abt, 11, 13, 15, 17, 19, 224, 228, 229, 231

Adelardus II, 24ste abt, 11; geboren te Lovenjoel, 19; opleiding in de abdij, 19; welvaart tijdens zijn bestuur, 19; bouwwerken, 20, 21, 233, 234, 235; opeisingen, depressie, overlijden, 22, 23, 25; de bisschoppen van Metz en Luik grijpen in voor zijn opvolging, 26; voorts, 30, 31, 57, 94, 106, 221, 229

Adelardus, getuige op een gerechtszitting, 163

Adelbert, stadbewoner, 114

Adelbert, kanselier van Hendrik V en later abs.v. Mainz, kiest partij voor Herman II, 71, 85

Adelbold, 9de abt, 11, 208

Adelgerus van Pommeren, 115

Adewinus, abs.v. Keulen, 197, 237

Adolf, leerling, 71

Adrianus, H. 135

Adventius, bs.v. Metz, laat de inventaris maken van de kerkschat, 14, 166, 210

Agilfried, bs.v. Luik, 205

Alardus, zoon van rechter Udelrik te Metsteren, 109

Albert, 1ste abt van St.-Jacques te Luik, 228

Albert, graaf van Moha, 21

Alexander, aartsdiaken te Luik, 61, 66, 73, 139, 140, 143, 145, 146, 147, 149, 152, bs.v. Luik, 153, 154, 156, 162, 163, 165, 166

Alexandrijnen, aanhangers van de vorige Alexander, 140, 141, 146, 147

Alman, aartsdiaken, 147

Alpaïdis, moeder van Karel Martel, 189, 199, 200

Alstagnus, leider van de Noormannen, 207, 210

Amandus, H., stichter van het nonnenkloostер te Moustier, 89; doopt Sigebert, 187; wordt bs v. Maastricht, 187; treedt af als bs. en trekt zich terug in het klooster van Elnone; 187, 189, 190; wijdt het huis van Ituberga en Gertrudis te Nijvel, 190; relieken in de abdijkerk te St.-Truiden, 136

Ambrosius, 6de abt, 11, 201

Andacer, Vlaams edelman, 211

Andreas, H., 101

Andreas, proost van St.-Lambert te Luik, 146, 147; later bs.v. Utrecht, 146

Angelen, 207

Angelram, 5de abt, 11; p. 201 wordt hij Ingelram genoemd

Angelram, bs.v. Metz, 205, 206, 207, 208, 209, 210, 211

Angustia, klok, 137

Anno, abs.v. Keulen, 131, 148

Ansegisel, hertog gehuwd met Begga, vader van Pepijn II, 197

Antwerpse munt, 107, 170, 171

Aper, graaf, vader van de H.Lambertus, 194

Apollinaris, H., 136

Arianen, 140

Arioldus, koning van de Denen, wordt gedoopt, 207

Arnold, gr.v. Loon, bezet de abdijtoren, 38-40; krijgt de heerlijke rechten over St.-

Truiden en valt Hendrik van Limburg aan in de stad, 54; reist naar de keizer te Verdun, 75; bevrijdt Rodulf, 84; neemt bezit van een eigendom van de abdij, 126; blijft afzijdig in de strijd tussen Alexander en Frederik, kandidaat-bisschoppen, 140; bemiddelt tussen Rodulf en de hert.v. Leuven, 143; bevrijdt Rodulf, 144; verschijning aan een van zijn krijgslieden, 238
Arnold van Diest, 44
Arnold, edelman en ondervoogd, 116
Arnold, stadbewoner, 112
Arnold, schepen, 163
Arnold, zoon van Hezelo's broer, 163
Arnulf, H., bs.v. Metz, 187, 188, 189
Arnulf, keizer, verslaat de Noormannen, 207, 213, 214
Arnulf, gr.v. Vlaanderen (zie noot 129), 221
Arnulf, abt van St.-Pieter te Gent, 144, 145
Arnulf, rechter van de bs.v. Metz, 163
Arnulf van Rode, 114
Aurelia, klok ter ere van de H.Eucherius, 137
Avaren = Hunnen, 205, 206, 213
Avarus, koning van de Avaren, 206
Azelinus, abt van Burtscheid, 90
Azelinus, prior van St.-Clemens, abt van Gorze, 78

B

Baal, ook Bel, afgod, 66
Bacchus, 160
Balderik II, bs.v. Luik, zoon van Otto van Loon, 227, 228
Balderik, stadbewoner, 112
Basilius, H., 157
Bavo, H., 136
Beda, Engels bijbelkenner, 199
Begga, dochter van Pepijn I, 189; moeder van Pepijn II, 190
Benedictus VIII, paus, 227
Benedictus, H., 10, 25, 233; Regel van Benedictus, 26, 27, 28, 99, 166, 223
Benedicta, klok, 137
Beregisus, H., opgeleid in de St.-Trudo-abdij, 195; sticht de abdij van Andain (het latere St.-Hubert), 195, 206
Berengarius, abt v. St.-Laurent te Luik, 26, 29, 33, 70, 72, 85, 101, 145
Berengarius, ministeriaal van de bs.v. Luik, 112
Bernard, zoon van Pepijn IV, gedood door Lodewijk de Vrome, 207
Bernerus, bewoont een huis van de abdij te Keulen, 119
Bertha, gravin van Vlaanderen (zie noot 129), doet schenking aan de abdij en wordt in de abdijkerk begraven, 220, 221, 233
Bertha van Runkelen, 115, 125
Bertulf, abs.v. Trier, 210, 213
Bertulf, graaf van Vianden, 108
Bligerus, monnik, 29
Bonifatius, H., abs.v. Mainz, 202, 203; sticht abdij Fulda, 203; zalft pepijn III tot koning, 204; marteldood in Friesland, 204
Boso, decaan = prior, 91, 92
Boso, monnik, 91
Boudewijn, 1ste graaf van Vlaanderen, 211
Boudewijn, leerling, 70, 91
Brabo, 189
Bruno, broer van Otto I, abs.v. Keulen, hertog v. Lotharingen, 219, 220
Bruno II, abs.v. Keulen, 164
Bruno van Calw, keizerlijk bs.v. Metz, verkoopt het abbatiaat te St.-Truiden, wordt door zijn stadgenoten verdreven, 41, 43, 44, 45, 46
Bruno, graaf van Hengebach, 21
Bruno, priester-monnik te Donk, 118
Burchard, bs.v. Utrecht, 106, 107

C

Calixtus II, paus, 139, 143, 152
Capet, Hugo Capet, 223
Celestinus I, paus, 28
Childerik, koning van de Franken, 196, 197, 202, 203, 204; afgezet ten voordele van Pepijn III
Chilperik, koning van de Franken, 187, 202
Chlodovech, koning van de Franken, 189, 197
Chlotarius II, koning van de Franken, 187
Christiaan, leerling, 70
Christoforus = Christoffel, 136, 233
Chrodegang, bs.v. Metz, sticht de abdij van Gorze, 205; ook Rodegang
Clemens, abs.v. Ravenna, tegenpaus, 31, 237
Clodulf, bs.v. Metz, wijdt Trudo, 188, 190, 192, 195
Cluny, hervorming van Cluny, 70, 71, 100, 101, 144, 166, 167
Columbanus, 4de abt, 11, 201
Cono, graaf, 146
Cono I, abt van Siegburg, later bs.v. Regensburg, 147
Cono, bs.v. Preneste, pauselijk legaat, 138

Constans of Constantinus, keizer, 188, 190, 194, 197
Constantijn V, zoon van Leo III, 203, 204, 205
Constantijn, zoon van Leo IV, 205
Constantijn de Jongere, 197
Cornelius, H., 146
Cunibert, H., abs.v. Keulen, 189, 194, 197, 200

D

Dagobert, koning van de Franken, 187, 188,189
David, 65
Denen, 181, 207, 210, 212, 213
Diederik, 29ste abt, 11; recupereert goederen die waren verloren gegaan, 41; wordt uit Gent, waarheen hij gevlucht was, ontboden, 55; ontvangt het abbatiaat uit handen van de keizer, 56; restaureert kerk en klooster, 57-62; ondervindt moeilijkheden vanwege de hertog van Limburg, die Herman II als abt wil invoeren, vlucht naar Duras en keert vandaar weer, 63-65; hij geniet de steun van de Luikse Kerk, 66; nieuwe plundering en dreiging van de hertog van Limburg, verzoening, 67-69; moeilijkheden met Giselbert van Duras, 69; ontvangt steun van Adalbero van Metz, 70; hij voert de Regel van Cluny in, 70-71; zijn overlijden en begrafenis, 72; zijn lof, 73, 241; nog vermeldingen: 74, 77, 84, 88, 89, 91, 93, 94, 95, 100, 101, 114, 120, 130, 151, 152, 167, 173, 241, 242
Diederik, graaf van Vlaanderen, 157
Diederik, broer van graaf Arnold van Loon, 126
Diederik, magister scholarum te Luik, 165
Diets, 13, 55, 91
Dodo, hertog van de Ardennen, broer van Alpaïdis, vermoordt de H.Lambertus, 199
Donatus, diaken, auteur van de Vita Trudonis, 206, 241
Drogo, zoon van Karel de Grote, bs.v. Metz, 8ste abt te St.-Truiden, 201, 207, 208, 210; wordt door Rodulf niet bij de abten vernoemd
Drudo, klok ter ere van de H.Trudo, 137
Duitse discipline, 149
Duitse Kerk, 138
Duitse mijl, 154
Durandus, bs.v. Luik, 230

E

Ebroïn, hofmeier, 197
Egbert, decaan te keulen, later bs.v. Münster, 148, 149
Egilo, bs.v. Sens, 28, 29
Ekard, proost, 41
Eligius, abt van Solignac, 189
Emmo, aartsdiaken, 147
Emmo, graaf van Loon, 235
Engelberga, 163
Engelram, bs.v. Metz, 210
Engeram van Herbais, 113
Engeram van Horpmaal, broer van Herman I, 43, 46, 126
Engo, monnik, 30, 70, 91
Eraclus, bs.v. Luik, 221
Erardus, bs.v. Luik, 207, 210
Erenfried, zie ook Herenfried, 21ste abt, 11, 224
Ermemmarus, 12de abt, 11; Ermenmarus, 208
Everard van Noduwez, 42
Everard van Overheim, 109
Everard, zoon van rechter Udelrik van Metsteren, 109
Everard, rechter van de abt, 163
Everard, dienaar, 217
Everard, paltsgraaf in opstand tegen Otto I, 217, 218
Eucherius, H.bs.v. Orléans, tot bs. aangesteld, 200; uit zijn ambt ontzet en in ballingschap verwijderd, 201, 202; ziet in een visioen Karel Martel in de hel, 202; zijn overlijden, 203; graf, altaar, kapel, 37, 40, 57, 58, 124, 135, 136, 203, 212, 230, 234, 236, 238; relieken en schrijn, 14, 37, 135, 203, 212, 230, 236; viering, 9, 40, 49, 97, 241; een vita, 203; klok Aurelia te zijner ere, 137
Eynardus, secretaris, 219

F

Faramundus, door omkoperij bs.v. Maastricht en afgezet, 197
Farrabertus, abt van Prüm, bs.v. Luik, 219
Filiola, klok, 137
Filippicus, keizer, 200
Firmin, H., 136
Flaminius, graaf Gerardus, beschermeling van de bs.v. Utrecht, 114
Floribertus, bs.v. Luik, 200; zoon van de H.Hubertus, 204

Floris, graaf van Holland, 107, 115
Folcmarus, abs.v. Keulen, 220
Folkard, monnik, 91; keldermeester, 70, 87; proost, 41, 99, 113, 126; later de 31ste abt
Franse Kerk = Gallicaanse Kerk, 138, 139
Franco, scholaster van St.-Lambert, 26
Franco, leerling, 70
Franco van Dorestad, 107
Franco, kamerdienaar, 113
Franco, bs.v. Luik, 210, 212, 213
Fredegonde, echtgenote van Chilperik, 187
Fredegondus, H., begraven te Moustier, 89
Fredelo, maakt de inventaris van de kerkschat op in 870, 14
Frederik, abt van Hersfeld, 17
Frederik, hert. v. de Moezel, voogd, 19, 21, 22, 214, 219, 223, 235
Frederik, leerling, 71
Frederik, abs.v. Keulen, 75, 87, 120, 139, 146, 149, 154
Frederik, bs.v. Luik, 139, 140, 141, 142, 143, 145, 146, 147
Frederijnen, aanhangers van de vorige Frederik, 140, 145
Fulcharius, bs.v. Luik, 205
Fulgentius, 1ste abt van Affligem, 144

G

Gallicaanse Kerk, 138, 139
Gangulfus, H., 21, 113, 118, 130, 137
Genoveva, H., vereerd te Zepperen, 196
Georicus, bs.v. Metz, 188
Gerard, graaf van Wassenberg, 32
Gerard, leerling, 91
Gerard van Brustem, 116
Gerard, broeder, 117
Gerardus, proost en tot abt verkozen maar geweigerd door de bisschoppen van Metz en Luik, 22, 27, 29, 40, 42, 43, 44, 46, 51, 241
Gerardus, graaf van Utrecht, 114 = Flaminius, 115
Gerardus van Pommeren, 115
Gerbaldus, bs.v. Luik, 205, 206
Gerberga, dochter van Hendrik I, zuster van Otto I, vrouw van Giselbert van Henegouwen, 215, 217, 218, later uitgehuwd aan Lodewijk IV van Frankrijk
Gerberga, vrouw van Lambert met de Baard, 228
Germanus, H., 136
Gertrudis, H., dochter van Pepijn I, 136, 190, 197, 234
Gertrudis, gravin van Duras, 84, 100, 115, 126, 130
Gijsbrecht, leerling, 91
Gilla, koningin van Hongarije, zuster van Hendrik I, 227
Gillis, H., 152
Gimo = Ruthard, brouwer, 163
Giselbert, 7de abt, 11, 201, 207
Giselbert, graaf van Duras, voogd die voortdurend moeilijkheden veroorzaakt, 48, 62, 63, 64, 67, 68, 69, 70, 72, 73, 74, 75, 79, 84, 87, 107, 108, 111, 114, 115, 121, 126, 130, 132, 133. 134, 139, 140, 141, 143, 145, 151, 156, 157, 161, 162, 163, 238
Giselbert, zoon van Giselbert en Gertrudis van Duras, 126
Giselbert, zoon van Otto, graaf van Loon, 227, 229
Giselbert, graaf van Henegouwen, 214, 215, hertog van Lotharingen, komt in opstand tegen Otto I, 215, 217, 218
Giselbert, monnik, 70
Godescalc, kannunik van St.-Servaas te Maastricht, 146
Godezo, priester, 111
Godfried, graaf van Calw, 41
Godfried, graaf, vervolgens hertog en nadien weer graaf van Leuven, 48, 54, 66, 69, 75, 122, 133, 137, 140, 149, 152, 156, 157, 228
Godfried, graaf van Bouillon, hertog van Lotharingen, legt beslag op goederen van de abdij en stelt Herman II aan tot abt, 52, 54, 82, 239, 240; koning van Jeruzalem, 53, 54,227
Godfried, graaf van Namen, 66, 75, 140, 143
Godfried, koning van de Noormannen, 212
Godfried van Eename, graaf van de Ardennen, hertog van Lotharingen, 227, 228, 234
Godfried, graaf van Duras, 228
Godizo, monnik, 15
Gonzelinus, monnik, 15
Gorgonius, H., 205
Goten, 175, 206, 222
Gozelinus, dienaar, 232
Gozwinus, graaf van Heinsberg, 32
Gozwinus, graaf van Valkenburg, 140, 146
Gratianus, keizer, 206
Gregorius, H., 233
Gregorius VII = Hildebrand, paus, 31, 235, 237
Gregorius, diaken, paus Innocentius, 164
Grimo, 1ste abt, 11, 201, 202, 203, 204, 208

Grimoald, hofmeier, zoon van Pepijn I, hertog van Neder-Austrasië, 189, 190
Grimundus, leider van de Noormannen, 207
Guido van Arezzo, 91, 242
Gundus, leider van de Noormannen, 207
Guntram, 23ste abt, 11; Haspengouwer, 15; wordt verplicht naar Stavelot te gaan, 16; verblijft te Hersfeld, 17, 18; vriendschap met de keizerin en aanstelling tot abt door de bs.v. Metz, 18; bouwt de toren, 19; houdt de mirakels geheim en bevordert de tucht, 23, 24; overlijdt, 19; voorts, 27, 38, 223, 230, 231, 232, 233
Guntram van Aalst, 163
Guntram van Halmaal, 108
Guntram, dienaar, 64
Guntram, stadbewoner, 108, 111
Guulbert, leerling, 71
Guulchricus, abt van St.Bavo te Gent, 144

H

Hardebenus, 3de abt, 11, 201
Hardechnut van Runkelen, 115, 125
Hartgarius, bs.v. Luik, 207, 210
Haspengouw, proost van H., 167, 168, 169
Hawis, zuster van Otto I, 223
Hector van Troje, 189
Hendrik, zoon van Lodewijk, vriend van Luipo, 110, 111
Hendrik, zoon van Guntram, 111
Hendrik, rentmeester, 111
Hendrik van Cohm, 141
Hendrik, aartsdiaken van St.-Lambert, 146, 147, 150
Hendrik, hertog van Fréjus, overwinnaar van de Hunnen, 205
Hendrik, broer van Otto I, hertog van Beieren, grootvader van keizer Hendrik II, 217, 226
Hendrik I, hertog van Saksen, koning van Alamannia, 21, 215, 216, 218, 226
Hendrik II, als keizer I, 226, 227, 228, 230, 231
Hendrik III, als keizer II, 138, 231, 234
Hendrik IV, als keizer III, afgezet door zijn zoon, te Luik overleden, 22, 31, 54, 62, 66, 69, 122, 131, 138, 157, 162, 234, 235, 237, 240
Hendrik V, als keizer IV, heeft zijn vader afgezet, 62, 69, 87, 108, 114, 119, 122, 137, 139, 143, 152
Hendrik van Verdun, bs.v. Luik, 22, 26, 27, 31, 36, 40, 43, 44, 45, 47, 48, 49, 52, 87, 106, 134, 235, 237
Hendrik, graaf, later hertog van Limburg, oppervoogd, beschermt Herman II, 53, 54, 62, 63, 66, 67, 69, 70, 71, 77, 107, 108, 114, 121, 122, 240
Hendrik, graaf van Leuven, 48, 49
Hendrik van Laach, paltsgraaf aan de Rijn, 54
Hendrik, leerling, 70
Heraclius, keizer, 187
Herenfried, 21ste abt, zie ook Erenfried, 11, 224
Heribert, H., abdij van O.-L.-Vrouw en van de H.Heribert te Deutz, 146
Heribrand, abt v. St.Laurent te Luik, 145
Herigaudus, maakt de inventaris van de kerkschat op in 870, 14
Herlindis, gravin van Duras, moeder van Godfried van Duras, 228
Herman I, 27ste abt, 11, 29; koopt het abbatiaat, 43; de Luikse bisschop weigert hem de wijding, 44; zijn broer beweert dat hij alles betaalde, 46; verwijten van de broeders tegen Herman, 47, 48; hij wordt afgezet door de graaf van Leuven ten voordele van Luipo, 49; hij overlijdt, 49; voorts, 57, 91, 106
Herman II, 28ste abt, 11, 29; zijn karakter, 52; van hertog Godfried van Bouillon verwerft hij het beheer van de abdijgoederen, 52; niettegenstaande het verzet van zijn medebroeders koopt hij zijn aanstelling tot abt van bs. Poppo te Metz, 53; geëxcommuniceerd door de bs.v. Luik gaat hij naar Halenen vervolgens naar de graaf van Limburg, 53; de graaf van Limburg brengt hem terug naar de abdij, aangevallen door Arnold van Loon wordt hij bevrijd door Godfried van Leuven, 54; de Kerk van Luik stelt intussen Diederik aan tot abt, 55, 56; hij wordt weer gebracht door Hendrik van Limburg en Diederik vlucht naar Duras, 62; het volk kiest partij voor Diederik, 63-65; Diederik brengt verslag uit te Luik, Herman wordt geëxcommuniceerd, 66, 67; Herman geraakt opgesloten in de kelder, 67; vrede wordt gesloten met Hendrik van Limburg, 68; Herman krijgt de steun van Giselbert van Duras, 69, en van de kanselier van de koning, 71, 72; na het overlijden van Diederik beveelt de keizer de bisschoppen van Luik en Metz Herman te aanvaarden, 74; Giselbert van Duras introduceert Her-

man, 75. Rodulf gaat onderhandelen met de bisschop van Metz, 75-79 en brengt twee brieven mee, 80. De bisschop van Metz komt naar de abdij, zijn gevolg laat zich omkopen, 81; op een gerechtszitting te Luik wordt Herman, in aanwezigheid van de keizer, veroordeeld en neemt ontslag, 85, 86; Rodulf wordt tot abt aangesteld, 87. Voorts, 106, 121, 132
Herman, bs.v. Metz, zijn aanstelling, 22, zijn opeisingen ten nadele van Adelardus II, 22; samen met de bisschop van Luik weigert hij de aanstelling van Gerardus te aanvaarden en dringt Lanzo op, 26-29; Herman wordt afgezet en vervangen door Walo, 31, 32, 33, 40; hij treedt terug in dienst en wordt vervangen door Bruno, 41, 43; weer in functie komt hij naar de abdij, 46; overlijdt, 48; voorts, 49, 53, 82, 106, 235
Herman, bs.v. Keulen, 87
Herman, abt van St.-Pantaleon te Keulen, 148
Hermegard, dochter van Otto I, gravin van Namen, 227
Hezelo de Graaf, 109
Hezelo, drost van Hulsel, 107
Hezelo, priester van Melveren en partijganger van Herman II, 72, 77, 107
Hezelo, kamerdienaar, 163
Hildebrand, paus Gregorius VII, 31, 235
Hildradus, 10de abt, 11, 208
Hincmarus, abs.v. Reims, 210
Honorius, paus, 152, 154
Horatius, 121
Hotbert, edelman, weldoener, 207
Hubertus van Ashe, 108
Hubertus, H. bs.v. Luik, 199, 206; vader van de H.Floribertus, 204
Hugo I, bs.v. Luik, 219
Hugo Capet, zoon van Hugo de Grote, graaf van Parijs, en van Hawis, de zuster van Otto I, 223
Hugo de Grote, 223
Hugo, broer van de Franse koning, 239
Humbert, leerling, 71
Hunnen, 181, 205, 206, 213, 222
Hypolitus, H., 136

I

Imizo, 17de abt, 208, 214, 216, 236; wordt niet vernoemd door Rodulf
Ingelram, 5de abt, 201; Rodulf noemt hem Angelram
Ingerlaus, Vlaams edelman, 211
Innocentius, H., 136
Innocentius, paus, 164, 165
Irène, keizerin, 205
Ituberga, Itta, vrouw van Pepijn I, moeder van de H. Gertrudis, 189, 190

J

Jacob, 39
Jacobus, apostel, 136
Jeremia, 39, 81
Jesaja, 39
Johannes Baptista, altaar te St.-Truiden, 136, 233; Johannes' Geboorte, 101, 108, 109, 111, 118, 125, 129; patroonheilige te Donk, 204
Johannes de Evangelist, H., 136, 233
Johannes, abt te Burtscheid, 90
Johannes, priestermonnik te Donk, 118, 119
Johannes, rentmeester te Halen, 121
Johannes, het Lam, bs. te Maastricht, 187
Johannes VIII, paus, 210
Johannes, een bisschop uit Italië, 227
Jood, 148, 240
Joris, H., 136
Judith, dochter van Karel de Kale, vrouw van Boudewijn 1ste graaf van Vlaanderen, 211
Jupiter, tempel van J., 155
Justinianus II, keizer, 197, 198
Justinianus III, keizer, 199

K

Karel de Grote, 189, 205, 206, 209, 210, 211, 223
Karel de Kale, zoon van Lodewijk de Vrome, 28, 194, 208, 209, 210, 211
Karel de Jonge, beter bekend als de Dikke, zoon van Lodewijk de Duitser, neef en opvolger van Karel de Kale, 211, 212, 213
Karel de Eenvoudige, koning van Francia, 214, 215, 223
Karel Martel of Tudetes, vader van Pepijn III, 189, 200, 201, 202, 203, 205
Karel, broer van de Franse koning Lotharius, hertog van Lotharingen, 220, 223, 228
Karloman, vader van Pepijn I, 189
Karloman, zoon van Karel Martel, 202, 203
Keulse mark, 114, 118, 172
Keulen, aartsbisschop van Keulen is keurvorst, 225
Koenraad, bs.v. Utrecht, 34, 44, 106
Koenraad, bs.v. Luik, 113

Koenraad I, zoon van graaf van Hessen, koning, 214
Koenraad II, opvolger van Hendrik I, 138, 230
Koenraad III, 173
Koenraad de Rode, schoonzoon van Otto I, hertog van Lotharingen, 219, 220
Koenraad van Luik, brouwer, 113
Kunigunde, echtgenote van keizer Hendrik II, 226, 230

L

Lambert met de Baard, graaf van Leuven, 227, 228
Lambert, vader van Robert van Haspengouw, 203
Lambert van Brustem, 116
Lambert, ridder van Villers, 109
Lambertus, H., bs.v. Maastricht, 190, 194, 196, 197, 198, 199, 200; H., 13, 136; Lambertuskapel, 124, 133, 232; patroonheilige van Donk, 204
Lambertus, vriend van Rodulf, monnik te Burtscheid, 89
Lambertus, graaf van Montaigu, 140, 143
Landoaldus, H., bs.v. Maastricht, opvolger van de H. Amandus, 136, 187
Landrada, zuster van Pepijn III, moeder van bs. Rodegang te Metz, 205
Langobarden, 181, 200, 206, 222
Lanzo, abt van St.-Vincent te Metz, aangesteld tot 25ste abt van St.-Trudo, 11, 28, 29; brand in de munsterkerk, 30; weigert Luipo te laten terugkeren, 31; bij Luipo's komst vlucht hij in de toren, 32; hij ontsnapt naar Luik, 33; verblijft in St.-Laurent, 40; komt terug naar St.-Truiden, 40; weigert tegenbisschop Bruno te erkennen, 41; doet afstand 42, 43; voorts, 34, 44, 49, 50, 54, 55, 57, 60, 106, 134, 236, 237
Lanzo, priester, partijganger van Herman II, 72
Leo II, keizer, 199
Leo III, keizer, 200, 201, 202, 203, 204
Leo IV, keizer, 205
Leonardus, H., 136, 234
Libertus, H., door de Noormannen vermoord in de abdijkerk, 212; opgegraven, 236
Libertus, stadbewoner, 115
Libertus, prior, 38
Libertus, rentmeester en weldoener, 133
Liderik, Vlaams edelman, 211
Lietbert, kamerheer, 163
Lodewijk, 14de abt, 11, 208
Lodewijk, vriend van Luipo, 110
Lodewijk de Vrome, keizer, 189, 201, 206, 207, 208, 209, 210, 211
Lodewijk de Duitser, zoon van Lodewijk de Vrome, 208, 209
Lodewijk II, zoon van Lotharius I, keizer, 208, 209, 210, 211
Lodewijk III (in feite IV, het Kind), zoon van keizer Arnulf, keizer, 214
Lodewijk IV van Overzee, koning van Frankrijk, 217, 218
Lodewijk V, zoon van Lotharius, koning van Frankrijk, 223
Lotharius I, zoon van Lodewijk de Vrome, keizer, 208, 209
Lotharius II, zoon van Lotharius I, 209
Lotharius IV van Saksen, keizer, 152, 164, 232
Lotharius, koning van Frankrijk, vader van Lodewijk V, 222, 223
Lotharius, proost en opvolger van Trudo, 198, 200
Luikse maat, 169
Luipo, 26ste abt, 11; verbannen naar Luik, 29; ontsnapt uit Luik, 31; komt terug als abt en laat zich door Walo, keizerlijk bisschop van Metz aanstellen, 32; wordt geëxcommuniceerd door de bisschop van Luik, 33; gaat naar de keizer na mislukte onderhandeling te Luik, 34; zijn aanhangers maken een bolwerk van de abdijkerk, de bisschop belegert de stad, brand van de stad, 34-38; na de aanstelling van Herman I, ageert Luipo tegen hem en wordt te Luik ter verantwoording geroepen, 48; hij reist naar de keizer in Lombardije en wordt tot abt aangesteld door de keizerlijke bisschop van Luik, Otbert, 49; zijn beheer en overlijden, 50; voorts, 52, 55, 58, 63, 75, 106, 110, 111, 134
Lutgard, echtgenote van Otto van Loon, 227

M

Mainz, bisschoppenconferentie door Hendrik IV samengeroepen, 31
Mainz, de aartsbisschop van Mainz is keurvorst, 225
Macharius, rentmeester te Halen, 121
Machelmus, dienaar, 113
Marcellinus, H., 136
Marcus, H., 73

Maria, H. Maagd, Geboorte, 148; Hemelvaart, 10, 167; altaar in de abdijkerk, 14, 136, 157, 228, 233; muurschilderij, 158; relieken, 136
O.-L.-Vrouwekerk te St.-Truiden, 21, 37, 45, 48, 60, 118, 137
Crypte van O.-L.-Vrouw in St.-Laurent, 25
O.-L.-Vrouw te Aken, 221; te Donk, 118, 204
kapel van O.-L.-Vrouw te Metz, 131, 132
abdij van O.-L.-Vrouw en van de H.Heribert te Deutz, 146
Maria Magdalena, 129
Maria en Martha, 192
Mars, oorlogsgod, 160
Maternus, H., 1ste bs.v. Tongeren, 194
Mauritius, H., 136
Maxelendis, H., 136
Menapiers, 212
Michiel, St., 158
Morinen, 212
Moringus of Morengus, proost, 70, 87, 91
Moyses, Luiks geneesheer, 173

N

Nazarius, H., 136
Neptunus, 160
Nicholaia, klok, 137
Nicolaas, paus, 28, 29
Nicolaas, kanunnik te Luik, 165
Nissen, mansus van Nissen, 112
Nitard, bs.v. Luik, 230
Noormannen, 181, 207, 211, 212, 213, 214, 216, 222, 230
Norvenen = Noormannen
Notger, bs.v. Luik, 222, 223, 227

O

Oda, vrouw van Otto I van Duras, moeder van Giselbert, 121
Onnozele Kinderen, 140
Orkinus, rentmeester van de graaf van Loon, 229
Otbert, kanunnik van St.-Lambert, proost van Ste-Croix, keizerlijk bs.v. Luik, 49, 53, 56, 57, 85, 87, 110, 120, 135, 139, 195, 239
Othalricus, H., 136
Otto I, keizer, 175, 194, 212, 216, 217, 218, 219, 220, 221, 222, 223, 226
Otto II, keizer, 222, 223, 226
Otto III, keizer, 223, 225, 226
Otto van Diest, 44, 45, 46
Otto I van Duras, broer van Emmo van Loon, vader van Giselbert, 48, 121, 122, 235
Otto II van Duras, zoon van Giselbert, 111, 126, 151, 156
Otto, graaf van Loon, 227
Otto, hertog van Lotharingen, zoon van Karel van Lotharingen, 223, 226, 227

P

Pancratius, H., 136
Paschalis, paus, 87, 138
Paulus, H., 16, 63, 73, 99, 136, 233
Pepijn I, 187, 189, 190, 215
Pepijn II, de Dikke, zoon van Ansegisel en Begga, vader van Karel Martel, hofmeier, 189, 190, 197, 199, 200
Pepijn III, zoon van Karel Martel, tot koning van de Franken gekroond, 189, 195, 202, 203, 204, 205, 210, 211
Pepijn IV, zoon van Karel de Grote, koning van Italië, 189, 206, 207
Pepijn V, zoon van Lodewijk de Vrome, koning van Aquitanië, 189, 208, 209
Pepijn VI, koning van Aquitanië, 189
Petrolo, kandidaat paus, 170
Petronax van Brescia herbouwt Monte Cassino, 200
Petrus = Pieter, H., 13, 14, 82, 136, 138, 199, 204
St.-Pieter te Rome, 138
St.-Pietersabdij te Gent, 55, 56, 57, 144, 241
St.-Pieterabdij te Corbie, 212
St.-Pieterklooster te Briey, 78
St.-Pieter te Andain, 195
St.-Pierre te Luik, 86
Plectrudis, vrouw van Pepijn II, 199
Poppo, bs.v. Metz, 53, 56, 70, 82, 83, 85, 87
Poppo I, abt van Stavelot, 15
Poppo II, abt van Stavelot en Prüm, 131

Q

Quintinus, H., 110, 129, 130, 136, 137, 173, 194, 195, 233
Quintiana, klok, 137

R

Radulf, 13de abt, 11, 208
Radulf, maarschalk, 163
Ramundus, schepen, 111

Ratbert, 15de abt, 11, 208
Ratherius, monnik van Lobbes, bs.v. Luik, 219
Reginald, bs.v. Luik, 230
Reginfredus, opstandeling tegen Karel Martel, 201
Regino, abt van Prüm, kroniekschrijver, 214
Reinier, 18de abt, 11, 201, 216, 217, 218
Reinier van Halen, priester, partijganger van Herman II, 72
Reinier, zoon van Guntram, 108
Reinier, gruiter, 116, 163
Reinier van Luik, 140
Reinier, graaf van Bergen, 228
Reinier van Mielen, 163
Remaclus, H., bs.v. Maastricht, 10, 131, 132, 188, 189, 190, 192, 193, 197, 198, 199
Remigius, H., 97, 112, 115, 116, 126, 129, 136, 137, 167, 168, 194, 195, 233
Remigia, klok, 137
Remigiusmolen, 113, 129
Reymbold, proost van St.-Jean te Luik, 147
Reyramnus, 2de abt, 11, 201
Richard, hertog van Bourgondië, 214
Richarius, H., 212, abt van Prüm, bs.v. Luik, 214, 218, 219
Richolf, 163
Rigobert, abs.v. Reims, 202
Robert, 45ste abt, 181
Robert, graaf of hertog van Haspengouw, zoon van Lambert, 202, 203, 204
Robert, graaf van Parijs, 214
Robrecht, graaf van Vlaanderen, 114
Rodegang, 16de abt, 11, 208
Rodegang (ook Chrodegang), zoon van de zuster van Pepijn III, bs.v. Metz, 210
Rodulf, 30ste abt, geboren te Moustier, opgevoed te Luik, intrede in het klooster te Burtscheid, 89-90; hij verlaat Burtscheid en komt te St.-Truiden, 91; leraar o.a. van muziek, 91; stelt een bloemlezing samen, 91;
prior: stelt een graduale samen, 92-93; roeit misbruiken uit, 93-100; voert de Regel van Cluny in, 70, 101; moet heengaan en gaat naar Burtscheid, 101; keert na enkele maanden terug, 101; verzet tegen Herman II, 72; hij neemt ontslag als prior 74; reist naar Metz en bespreekt als afgevaardigde van de broeders de opvolging van Diederik, 75-79; hij brengt twee brieven van de bisschop mee en misleidt de gravin van Duras, 79-80; hij moet de wijk nemen onder escorte van de graaf van Loon, 84;
abt: zijn verkiezing tot abt, 87, 89, 102; zijn benoeming wordt bestreden door Giselbert van Duras, 87; in een brief aan de bisschop van Metz legt hij verantwoording af over zijn beheer, 105-124; zijn beheer, 125-130; ruzie met de graaf van Duras, 130; bedevaart naar Metz, 130; bouwwerken aan klooster en kerk, 132-133; onderbreking ten gevolge van de verwoesting van de stad door de hertog van Leuven, 133-134; herstel van klooster en kloosterkerk, wijding in 1117 van de kerk, 135; Rodulf gaat naar het concilie van Fritzlar waar Hendrik V geëxcommuniceerd wordt, 139; strijd tussen Alexander en Frederik, 140-143; uit trouw aan Rome verlaat Rodulf in 1121 de abdij en gaat naar St.-Pieter te Gent, 144-145; verlaat Gent en treedt in te Deutz, 146; hij wordt abt van St.Pantaleon te Keulen, 148; hij wordt in ere hersteld als abt van St.-Trudo, 150; eerste reis naar Rome, 152-153; tweede reis naar Rome, 154-155; nieuwe plunderingen, 156-157; verlamming, 157-158; bouwwerken, 158-159; moeilijkheden bij de komst van een "landschip", 159-162; zijn overlijden in 1138, 173; letterkundige prestaties, 133, 173; muzikale prestaties, 241
Rodulf, kroniekschrijver, 9, 181, 201, 208
Rodulf, bs.v. Luik, 212
Rollo, leider van de Noormannen, 207
Rubertus, bs.v. Metz, 213, 214
Ruechlinda, moeder van abt Reinier, weldoenster, 217
Rumoldus, H., 136
Rupert, abt te Deutz, 146, 147
Ruthard ook Gimo, 163
Ruthard, rentmeester, 163
Ruzela, weldoenster, 133
Ruzelinus, monnik, 91

S

Sabbatinus, 11de abt, 11, 208
Sarazenen, 226

Sergius, paus, 199
Servatius, H., 13
Servaas, St. te Maastricht, 146
Servaas, St. te Zepperen, 196
Servaas, St. te Donk, 204
Seyfried, decaan te Luik, 147
Sibert, schatbewaarder, 87, 91
Siegfried, koning van de Noormannen, 212
Sigebert, koning van Austrasië, 187, 189, 190, 193, 196, 197
Sigibald, bs.v. Metz, 203, 205
Silvester, H., een vita, 10
Simon, 66
Stefanus, H., vereerd te Metz, 22, 41, 44, 56, 78, 118, 131, 188, 191, 223, 229; vereerd te St.-Truiden, 14, 58, 60, 136, 229, 231, 232, 233; beschermer, 82, 111, 137, 173, 213, 229
Stefania, klok, 137
Stefanus, ook Stepelinus, abt v. St.-Jacques, 70, 74, 79, 85, 100
Stefanus, bs.v. Metz, 104, 105, 112, 125, 150, 156, 164
Stefanus, bs.v. Luik, 213, 214
Stefanus, magister scholarum, 147
Stefanus IX, paus, broer van Godfried, hertog v. Lotharingen, 234
Stepelinus, auteur van de Miracula Trudonis, 39, 91, 94, 231
Stepelinus, aanhanger van Luipo, 47, 48
Steppo, aartsdiaken, 147
Sturmus, 1ste abt van Fulda, 203
Sualch, 111
Sybertus, monnik, secretaris, 70, schatbewaarder, 87, 91

T

Theodardus, H., 1ste abt van Stavelot, bs.v. Maastricht, 190, 194, 196
Theodulf, abt van Fleury, later bs.v. Orléans, 209
Theoderik I, neef van Otto I, bs.v. Metz, 13, 15, 17, 78, 194, 220, 221, 223, sticht St.-Vincent te Metz, 78, 223
Theoderik II, van Luxemburg, bs.v. Metz, schenkt het gruitrecht aan de abdij, 117, 231, 235; verzet zich tegen de oprichting van het bisdom Bamberg, 226, 227; schenkt een reliek van het bloed van de H.Stefanus, 229
Theoderik, hertog van Lotharingen of van de Moezel, broer van bisschop Adalbero van Metz, 231, 235 (zie noot 176)
Theoderik III, koning van de Franken, 197
Theoderik IV, (noot 52) zoon van Chilperik, 202, vader van Childerik, 202, 203, 204
Theodorus, H., 136
Theoduinus, bs.v. Luik, 231, 234, 235
Theudefried of Thietfried, 20ste abt, 11, 220, 221, 223, 225, 233
Theymbold, molenaar te Halen, 109
Thidelmus, leerling, 70, 91
Thomas, H., apostel, 136
Thudun, leider van de Hunnen, 205
Titus, keizer, 23
Trier, aartsbisschop van Trier is keurvorst, 225
Trudo, H.
Leven: geboorte te Sarchinium uit adellijke ouders, 187; zijn erfgoed in Haspengouw, Kempen, Vlaanderen, 187, 194, Dugny, 81, 194, 223, Zelem, 188, Webbekom, 188; geneest een met blindheid geslagen vrouw, 187; de H.Remaclus stuurt hem naar Metz, 188; hij doet afstand van zijn bezittingen ten voordele van de H.Stefanus, 188; hij wordt opgeleid tot priester, 10, 190; hij keert terug naar Sarchinium, 191; hij geneest onderweg een verlamde en verwerft Seny, 191, 192; predikt in zijn geboortestreek, 193; hij bouwt een klooster, 10, 193, 195, 196; zijn kerk wordt gewijd in 657, 194; hij sticht een klooster te Brugge, 194, 200; predicatie, 196; nachtelijke bidstonden te Velm en te Zepperen, 196; zijn overlijden en begrafenis, 198; mirakel tijdens de begraving, 198
Graf, altaar, grafkapel, 18, 20, 23, 25, 35, 37, 38, 40, 57, 58, 120, 135, 136, 170, 173, 196, 199, 203, 204, 208, 212, 217, 219, 221, 230, 232, 236, 238, 241
Relieken en schrijn, 14, 21, 45, 123, 136, 212, 230, 245
Mirakels, 18, 19, 20, 23, 24, 25, 38, 119, 198, 199, 231
Feest, 49, 97, 98, 112, 116, 168, 241
Patroon en beschermer, 13, 25, 46, 76, 77, 105, 119, 123, 133, 198, 204, 205, 212, 216, 218, 221, 226, 227, 230, 233
Vita, 10, 129, 206, 241, met zilveren band, 14
Familia, 13, 20, 172
Trudokapel te Luik, 86

Trudoklooster te Brugge, 194, 200
Druda, klok, 136
Abdijkerk van Trudo:
gebouwd door Trudo, 10, 193, 195, 196; los van het kerkgebouw een crypte, 196; wijding in 657, 194; beschrijving van de kerkschat in 870, 14; verwoesting door de Noormannen in 883 en 891, 181, 212, 213, 217
herstel en verbouwingen:
Adalbero II wijdt de herbouwde kerk in 945, 218
Adelardus I verfraait, 13, 14;
Guntram bouwt de toren, 18;
Adelardus II, verruimt en verfraait, 20, 21, 233, 234; de stadbewoners halen met bewonderenswaardige ijver materiaal bij, 20, 21;
Brand onder Lanzo in 1085, 30, 106; moordpartij in de afgebrande kerk in 1087, 37, 38, 106, 238;
Proost Gerardus bouwt een voorlopige kapel boven het graf van Trudo, 40;
Luipo voert geringe werken uit, 50;
Diederik begint aan de restauratie van de kerk, 58-61; de crypte wordt gewijd in 1101, 195;
Rodulf zet de werkzaamheden voort, onderbroken door gevechten in de stad en brand in de kerk, 134; hij vervangt de voorlopige kapel en omgeeft de nieuwe met een klein koor, 135; wijding van het vernieuwde munster in 1117, 120, 133; herstel van het torendak, versteviging van de balken onder de klokken, 124; hij plaatst een verguld kruis op de zuidelijke toren, 124; richt voor zich een cel in aan de noordkant langs de oostelijke dwarsbeuk, 157; hij vergroot de boog van de toren aan de kapittelzaal en verplaatst de ingang naar rechts, 158

U

Udelrik, 109
Udo van de Moezel, 235
Ulrik, kamerheer, 163
Ulrik, andere, 163
Urbanus II, paus, 87, 237, 240
Urbicius, bs.v. Metz, 210
Uzzia, 67

V

Valentijn, H., 136
Vandalen, 181, 222
Venus, 160
Vespasianus, keizer, 23
Victor, H., 136
Victor III, paus, 237
Vincent, H., relieken, 136, 223; abdij te Metz, 28, 31, 41, 49, 78, 223
Vinidi zie Langobarden, 206
Vitus, St.Vitus te Gladbach, 153

W

Waals, Wals, 13, 55, 91
Walcandus, bs.v. Luik, 206, 207
Waldo, rentmeester van Aalburg, 107
Walo, bs.v. Metz, door de Noormannen gedood, 210, 213
Walo, abt van St.Arnulf te Metz, door keizer Hendrik tot bisschop aangesteld, 31, 33, 40
Walram, graaf of hertog van Limburg, oppervoogd, 112, 140, 152, 156
Walter van Ambly, 108
Walter van Bekkevoort, 122, 123
Walter van Kerkom, 163
Walter van Herk, 81
Wazelin, leerling, 71
Wazo, bs.v. Luik, 230, 231
Wederik, prior, 87, 130
Wederik van Halmaal, 163
Weinrik, rentmeester, 130
Wicbold, vader van Trudo, 187, 188
Wikbert van bij de Elbe, 86
Wiric, 33ste abt, 204,212
Wodrada, adellijke dame en weldoenster, 219
Wolbodo, H., bs.v. Luik, 25, 228

Y

Yrungus, leider van de Hunnen, 205

Z

Zacharias, paus, 189, 204
Zeizolfus, doet schenking, 219

1 Dr. M.G. Spiertz, *Maastricht in het vierde kwart van de achttiende eeuw*
2 Dr. Remigius Dieteren O.F.M., *Grondbeleid en volkshuisvesting in de Mijnstreek*
3 Dr. J.M. Gijsen, *Nikolaus Heyendal (2 delen)*
4 Drs. J.F.R. Philips, Drs. J.C.G.M. Jansen, Drs. Th.J.A.H. Claessens, *Geschiedenis van de landbouw in Limburg 1750-1914*
5 Dr. P.Th. van Beuningen, *Wilhelmus Lindanus als inquisiteur en bisschop*
6 Dr. E. Roebroeck, *Het land van Montfort*
7 J. Koreman, *De stadsrekening van Maastricht over het jaar 1399-1400*
8 Dr. J.M. Gijsen, *Joannes Augustinus Paredis (1795-1886), bisschop van Roermond en het Limburg van zijn tijd*
9 Dr. Jean Baerten, *Het graafschap Loon (11e-14e eeuw)*
10 A.H. Paape, *Donkere jaren*
11 Dr. Mr. H.H.E. Wouters, *Grensland en bruggehoofd*
12 Dr. C. van den Berg, *H.B.J. van Rijn, burgemeester van Venlo, pionier der milieuhygiëne*
13 Dr. J. Grauwels, *Dagboek van gebeurtenissen opgetekend door Christiaan Munters (1529-1545)*
14 Dr. P.L. Nève, *Het rijkskamergerecht en de Nederlanden*
15 Prof. Dr. W. Jappe Alberts, *Geschiedenis van de beide Limburgen, Deel I*
16 Dr. L. Peters, *Geschichte des Geschlechtes von Schaesberg*
17 Prof. Dr. W. Jappe Alberts, *Geschiedenis van de beide Limburgen, Deel II*
18 Ir. C.E.P.M. Raedts m.i., *De opkomst, de ontwikkeling en de neergang van de steenkolenmijnbouw in Limburg*
19 Dr. S.Y.A. Vellenga, *Katholiek Zuid-Limburg en het fascisme*
20 Dr. W. Krings, *Wertung und Umwertung von Allmenden im Rhein-Maas-Gebiet vom Spätmittelalter bis zur Mitte des 19. Jahrhunderts*
21 Dr. P.J.H. Ubachs, *Twee heren, twee confessies. De verhouding van Staat en Kerk te Maastricht, 1632-1673*
22 Jaak Brepoels, *Het Lager Onderwijs in de provincie Limburg (1815-1830)*
23 Harry Schillings, *Toneel en Theater in Limburg in de 19e en 20e eeuw*
24 Prof. Dr. W. Jappe Alberts, *Van heerlijkheid tot landsheerlijkheid*
25 Ph. Vander Maelen, *Dictionnaire géografique du Limbourg*
26 Dr. J.P. Gribling, *Willem Hubert Nolens 1860-1931*
27 Dr. J.A.K. Haas, *De verdeling van de Landen van Overmaas 1644-1662*
28 Prof. Dr. W. Jappe Alberts, *Overzicht van de geschiedenis van de Nederrijnse Territoria tussen Maas en Rijn, ± 800-1288*
29 Henry Baillien, *Tongeren van Romeinse Civitas tot Middeleeuwse Stad*
30 Dr. J.C.G.M. Jansen, *Landbouw en economische golfbeweging in Zuid-Limburg 1250-1800*
31 M.P. Gutmann, *War and rural life in the early modern Low Countries*
32 Dr. Rudolf Philips, *Gezondheidszorg in Limburg*
33 Dr. A.Fl. Gehlen, *Het notariaat in het tweeherig Maastricht*
34 P.J.H. Baghus, *De slag om de Roerdriehoek*
35 Dr. Ton Meijknecht, *Bartholomeus van Maastricht († 1446), Monnik en Conciliarist*
36 Prof. Dr. W. Jappe Alberts, *Overzicht van de geschiedenis van de Nederrijnse Territoria tussen Maas en Rijn, Deel II, 1288-± 1500*
37 François Vanduffel, *Industrialisatie en verandering: Lommel tussen 1890 en 1914*
38 Drs. A.P.M. Cammaert, *Tussen twee vuren*
39 Drs. J.M.B. Tagage, *De Ordinarius van de collegiale Onze Lieve Vrouwekerk te Maastricht*
40 Dr. G.H.A. Venner, *De Meinweg*
41 Dr. C.A.A. Linssen, *Historische opstellen over Lotharingen en Maastricht in de Middeleeuwen*
42 Dr. L.H.M. Kreukels, *Mijnarbeid: volgzaamheid en strijdbaarheid*
43 Dr. E. Lavigne, *Kroniek van de abdij van Sint-Truiden*